חסידות · ספרי ראשית

מגיד דבריו ליעקב

רבי דב בער ממזריטש

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מגיד דבריו ליעקב

רבי דב בער ממזריטש

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מגיד-דבריו-ליעקב/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

הקדמה 6
פרק א 12
פרק ב 14
פרק ג 14
פרק ד 15
פרק ה 15
פרק ו 16
פרק ז 18
פרק ח 18
פרק ט 18
פרק י 19
פרק יא 20
פרק יב 22
פרק יג 25
פרק יד 26
פרק טו 27
פרק טז 29
פרק יז 31
פרק יח 31
פרק יט 32
פרק כ 33
פרק כא 33
פרק כב 33
פרק כג 34
פרק כד 35
פרק כה 35
פרק כו 37
פרק כז 38
פרק כח 39
פרק כט 39
פרק ל 40
פרק לא 40
פרק לב 42
פרק לג 43
פרק לד 45
פרק לה 46
פרק לו 47
פרק לז 48
פרק לח 50
פרק לט 50
פרק מ 51
פרק מא 52
פרק מב 52
פרק מג 53
פרק מד 54
פרק מה 55
פרק מו 56
פרק מז 56
פרק מח 57
פרק מט 58
פרק נ 59
פרק נא 60
פרק נב 60
פרק נג 62
פרק נד 62
פרק נה 63
פרק נו 64
פרק נז 66
פרק נח 67
פרק נט 68
פרק ס 69
פרק סב 69

פרק סג 71
פרק סד 74
פרק סה 74
פרק סו 77
פרק סז 77
פרק סח 78
פרק סט 79
פרק ע 80
פרק עא 80
פרק עב 81
פרק עג 83
פרק עד 85
פרק עה 87
פרק עו 89
פרק עז 91
פרק עח 92
פרק עט 94
פרק פ 95
פרק פא 96
פרק פב 96
פרק פג 97
פרק פד 98
פרק פה 98
פרק פו 99
פרק פז 101
פרק פח 104
פרק פט 105
פרק צ 107
פרק צא 108
פרק צב 108
פרק צג 109
פרק צד 110
פרק צה 110
פרק צו 113
פרק צז 113
פרק צח 114
פרק צט 114
פרק ק 115
פרק קא 115
פרק קב 116
פרק קג 117
פרק קד 117
פרק קה 118
פרק קו 120
פרק קז 120
פרק קח 122
פרק קט 122
פרק קי 123
פרק קיא 124
פרק קיב 124
פרק קיג 125
פרק קיד 126
פרק קטו 127
פרק קטז 127
פרק קיז 128
פרק קיח 129
פרק קיט 130
פרק קכ 131
פרק קכא 132
פרק קכב 133
פרק קכג 133
פרק קכד 134
פרק קכה 135
פרק קכו 136

פרק קכז 138
פרק קכט 143
פרק קל 145
פרק קלא 148
פרק קלב 149
פרק קלג 150
פרק קלד 152

הקדמה

יראת הרוממות ואהבת המלך מלכי המלכים הקב"ה יתברך ויתעלה זכרו לעד לנצח נצחים הוא ראוי ונכון שיהיה תקועה בלב ישראל קדושים משרתי עליון שהם עמו ונחלתו נחלת יעקב בלי מצרים כי הם דבוקים בו ית' הבב"ת והוא דבוק בהם כי הם המעט שהם ממעטין ומקטינים א"ע ומאן דאיהו זעיר וכו' ועלינו לשבחו ולפארו ולרוממו ולברכו על התורה תחלה וקדומה אלפים אלוף חכמ"ה אלוף בינ"ה יתירה נודעת לנו ע"י משה נביאו נאמן ביתו ע"ה ולאורה נסעה ונלכה באור ה' למען היותנו מקושרים בו ית' אהבה עזה ועצומה וזכרו לא יסוף מזרעינו עד סוף כל הדורות ועד בכלל כל השרשים כולם כי הוא מסבב כל עלמין וכו' ותחות כל עלמין כאשר נראה בחוש בכל דור ודור אשר הוא ית' לנו מעיר לעזור ע"י הנביאים ואנשי כנה"ג ותנאים ואמוראים והגאונים וגאוני הזמן ומורה דרך ישכון אור עליון מלמעלה למטה מטה כמאמרם ז"ל אין לך יום שקללתו וכו' אמנם יתרון אור מן החושך ואמת מארץ תצמח ובגודל חשכת גלותינו לא עזבנו אלהינו והאיר אל עבר פנינו אורה זו תורה הקדומה ועלומה וסתומה ומופלא ומכוסה שכיסן עתיק יומין עד עת בא דברו אמרת ה' צרופה על ידי בוצינא קדישא התנא האלקי **רשב"י** זלה"ה בספר הזהר וז"ח ותיקוני זהר שמזהיר כברק לעיינין עיני העדה הם החכמים החכמה תחיה בעליה לחיותינו כיום הזה ע"י האלקי מוהר"ר **משה** קורדווירא אשר כל סתום לא עממהו והגדיל עצה והפליא תושיה לגלות כל ר"ז דא או"ר הזהר הנ"ל בביאורו בספר הפרדס ושאר ספרים הקדושים ולימד דעת את העם לידע ולהודיע ולהודע שהוא האל ית' מרוחק ונעלה מאוד ממדת הברואים ומזהיר ומשמר ומרחק מאוד מן ההגשמה ח"ו בחכמה זו כי הם רק שכליים ואורות עליונים וחיות אלהותו ית' כאשר רוח ה' דיבר בו כי חכמת אלקים בקרבו. כאשר עלה ארי' ומשבחו בשבח המגיע לכתבים כתבי קודש האלקי ר' **יצחק** לוריא זלה"ה דנהירין לי' שבילין דרקיע ואזן וחקר תיקו"ן בכתב יוש"ר דברי אמת תורת אמת היתה בפיהו לבאר הכל בפרטות את הכל עשה יפה בעתו עת לכל חפץ ה' בידו הצליח. אמנם כן הרב הקדוש האר"י זלה"ה בהיותו צריך להרחיב ביאור כל דבר דיבור על אופניו בפרטי פרטיות כל עולם ועולם בפ"ע. ומדה נכונה המכונה בשם פרצופים אשר הם דרושים נחמדים וארוכים מאוד אשר יכלה הזמן וכו' כאשר מבואר בהקדמת סה"ק עץ חיים שהוא רק ראשי פרקים כמציץ מן החרכים ומגלה טפח ומכסה אלפים אמה לא היה יכול עוד להרחיב הדיבור בהרחקת ובהפשטת הגשמיות ממנו ית' ומה גם שלא היה לו מן הצורך כי גילה זאת רק לתלמידיו הקדושים שהיו כבר ממולאים חכמה ובינה

יתירה ולמדו דעת מספריו הקדושים של האלקי מוהרמ"ק זלה"ה. והנה בעו"ה רבו כמו רבו הדורות מטה מטה ונתמעטו הלבבות וכמעט נשכח חכמה זו רק אצל מעט מזעיר יחידי סגולה וגם מהם שתו בצמא דברי **האר"י** זלה"ה. רק דברים כפשטן ואחזו ותפסו בו מדה כמדתו טפח הנ"ל ע"מ להטפיח ומטפח ועולה על דעתו דעת עליון ואין אתו יודע עד מ"ה כמאמרם ז"ל בס"י ע"ס בלי מ"ה ר"ל שהם רק חיות אלוהות כי השליכו אחרי גיווים ספרים קדמונים הנ"ל. עד אשר בחמלת ה' עלינו האיר אור ישרא"ל ה"ה הרב אלקי הקדוש מוהר"ר **ישראל** בעש"ט ותלמידיו הקדושים אשר נתאבקו בעפר רגליו לשתות בצמא את דבריו דברי אלקים חיים כי הוא גילה מקור יקר תפארת חכמה זו על כל קוץ וקוץ תלי תילין של הליכות עולם העליון והתאחדותה בעולם התחתון בכל תנועה והילוך ודיבור ועובדא כמאמרם ז"ל על חנוך שהיה תופר מנעלים ועל כל תפירה היה אומר ליקב"ה כאשר יבא ביאורו בפנים בזה הספר אי"ה כאשר הרבה מדבריו הקדושים הובאו ביתה יוסף בספרים אשר חוברו יחדיו הם דברי קדשו של כבוד הרב הגאון קדישא ופרישא מוהר"ר **יעקב יוסף** הכהן נ"י והן אמת כי יראתי לגשת אל הקודש פנימה להעלות על מזבח הדפוס דברי קדשו של אדומ"ו האלקי הקדוש מו' **דוב בער** בעה"מ זללה"ה כי הם דברים שעומדים ברומו של עולם ומילין לצד עילאה ימלל אשר לאו כל מוחא סביל דא ובדבריו הקדושים רמוזים הבנת כמה מאמרים מע"ח ומכוונת האר"י זלה"ה ומזוהר כידוע לכל שומע אמרותיו הנעימים למאות ולאלפים מגדולי עולם ונכנסו דבריו בלבם כאש בוערת ונתלהב נפשם לעבודת הבורא כי החיבור הוא רק כטיפה מן הים מגודל חכמתו אשר יום ליום יביע אומר כמבוע מים חיים בקדושה ובטהרה ובפרישות מן האשה כמה שנים ומי יוכל לספר גודל שבח מעלת קדושת הרב אדומ"ו אשר לא יאומן כי יסופר מופתים נפלאים אשר תפלתו ודיבורו היה נשמעת והקב"ה גוזר והוא מבטל ועליו נאמר ותגזור אומר וכו' אשר עינינו ראו ולא זר גודל השגת מדרגתו גבוה מאוד והיה עניו ושפל ברך והיה יראת ה' תמיד על פניו וכבוד ה' חופף עליו כל היום ולפעמים היה מדבר ואומר משבח הרב המובהק **מוהר"י בעש"ט** הנ"ל ושמעתי מפיו הקדוש מה אתה מתמה שהיה לו גילוי אלי' ועוד מדריגות גבוהות מאוד והתחיל לרמז מהות מדרגות גילוי אלי' וכמה בחי' יש בזה גבוה מעל גבוה. ופ"א שמעתי מפיו הקדוש ממש **שהבעש"ט** זלה"ה למד אותו שיחת עופות ושיחת דקלים וכו' וגם למד עמו סודות שמות הקדושים ויחודים וגם ספר מעין חכמה למד אותו ואמר לו פי' על כל תיבה וגם הראה לי בספר רזיאל אותיות וכתב מלאכים ואמר שלמד אותו כל זה כי כל מלאך יש לו תמונת אותיות א"ב משונה מחבירו לפי מדתו וערכו ומאיזה

עולם הוא והמ"י. וגם הראה לי בספר הנ"ל כמה שמות מלאכים ואמר לי ממש שע"י שמות אלו ידע **הבעש"ט** בכל חודש ניסן בכל שנה איזה ממונה ממנים על העולם בכדי לידע איך להתנהג עמו ועל ידו. ושאלתי אותו ולמה בר"ח ניסן והשיב מפני שהוא ר"ה למלכים ואמרתי לו הלא אדומ"ו אמר לי שלימד אותו כל דבר בוודאי ידוע ג"כ לאדומ"ו והשיב למה לא יהיה זה ידוע לי רק שצריך לעשות לזה כמה יחודים ומגודל ענותנותו לא רצה לדבר ממדריגות עצמו כלום. ושאלתי אותו למה אדומ"ו אינו רוצה לגלות מדרגתו והלא **הבעש"ט** זלה"ה גילה מדריגתו והשיב שהוא ג"כ לא גילה רק אפס קצהו ומגילוי אליהו לא גילה רק אפשר קודם מותו. רק אני השגתי זה ב"ה בבואי אליו. וכמה מעשיות קצרה היריעה מהכיל והשם יודע שהאמת אתי והעד שאני כותב דברי אלה על ספר חיבור הקדוש הזה וכתבתי כל זאת למען דעת כל עם ד' שאף בגלות המר הזה ובארץ טמאה הזאת לא עזבנו אלהינו ושלח לנו צדיקים גדולים חקרי לב להחיותינו כיום הזה ובודאי יש תמיד צדיקים אשר עליהם כל בית ישראל נשען ולמען יאמינו בה' ובעבדיו הקדושים. כלל הדברים שבגלל הדבר הזה לא מצאתי ידי ורגלי להכניס א"ע בהדפסת הספר הקדוש הזה אפי' לכתוב דברים כאלו היה רחוק מאוד בעיני כי הם חכמות ראמות עד דלא יכיל למללא בפומא כי הם כהררים התלוים בשערה ע"ד נודע בשערים בעלה בשיעורא דלבא והמ"י. וכ"ש להביא בכתב עט סופר. יושר אמרי שפר ואמר לי שאל זה כיון התנא (אבות ו, א) ר' מאיר אומר כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה ולא עוד אלא שכל העולם כולו כדאי הוא לו נקרא וכו' עד ומרוממתו על כל המעשים. והקשו המפרשים שבתחלה כולל דרך כלל זוכה וכו' ולבסוף אצל ולא עוד פורט כל המעלות שמנה והולך. אך הענין מובן שכשהוא עוסק בתורה לשמה ולא לשום ד"א נמצא הוא מדובק עם כל חיותו ומדותיו להתורה שהיא חכמתו ית' וזוכה לחכמת אלקות ראמות עד מאוד עד דלא יכיל למללא כנ"ל ובודאי א"א לפורטם ולהביאם בכתב וזהו זוכה לדברים הרבה היינו חכמות עליוני' כנ"ל בכל תנועה והילוך ובכל דבר שרואה וכל זה אינו משיג כ"א הוא עצמו. אמנם יש עוד מעלות רבות ומשובחות הנראות ממנו לכל אדם לעד על חכמתו הצפונה בלבו הנ"ל וזהו ולא עוד אלא וכו'. וכ"ז ראינו בחוש כל המעלות שמונה התנא היה כולם באדומ"ו זלה"ה כידוע ומפורסם לכל יודעו ומכירו מפני שעסק בתורה לשמה ופעם א' שאל אותי אדומ"ו זלה"ה למה אין אני כותב מה שאני שומע והשבתי לו התשובה כנ"ל גם אמרתי כי ראיתי כותבי כתבים ומקצרים מאוד מכוונת אדומ"ו ולפעמים אינם מבינים וכותבים לפי הבנתם ואמר לי אעפ"כ איך שיהיה נכתב הכל טוב למען היות למזכרת לעבודת הבורא ב"ה ואמרתי לו ולמה אדומ"ו רוצה וחושק לזה כך

אמר לי וכי קטן בעיניך דבר שביקש דוד המלך ע"ה (תהלים סא, ה) "אגורה באהליך עולמים" ר"ל בב' עולמות (יבמות צו, ב) ואע"פ כן לא רציתי לכותבן וכ"ש עתה להעלותן על הדפוס מנעתי זה כמה [זמנים] מחמת כל הטעמים הנ"ל ומה גם שהם ילקוטים מכמה כותבים שלקטו אחרי האמרים ולא היו מסודרים יפה בלשון מסודר ומה גם מחמת חביבתן היו מועתקים כמה פעמים והיו משובשים מאוד וחסרים באיזהו מקומן ואם באתי להגיה כחשקי ורצוני הייתי מוכרח לכותבו הכל מתחלה כחדשה והיה קשה עלי הדבר הזה מאוד אמנם אחרי ראותי עזרת ה' בגבורים בגבורה של תורה אור הנדפסים על ידינו אחר השלמת הדפסת ספר הזהר ותיקוני זהר וספר יצירה עם פי' שושן סודות והוא מתלמידי הרמב"ן זללה"ה ה"ה ספר **תולדות יעקב יוסף** וספר **בן פורת יוסף** עם האגרת של הרב **הבעש"ט** זללה"ה חיבוריו הקדושים של כבוד הגאון החסיד וקדוש מוהר"ר **יעקב יוסף** כ"ץ הנ"ל אמרתי בודאי הוא כהיום עת רצון לזכות עם ה' בדברים הקדושים כאלו וראיתי מעשה ונזכרתי גודל חשקת ורצון אדומ"ו שהיה לזה כפי דברים הנאמרים אלי כנ"ל ואזרתי כגבר חלצי ואנה ה' לידי כמה כתבים מכמה כותבים והעיקר מועתק מכתיבת יד הרב המופלג וחסיד ועניו הישיש מוהר"ר **זאב וואלף** מק"ק **הראדנא** הגדולה דמדינת ליטא והגהתי ומצאתי טעמים מוטעמים מתוקים מדבש אמרי נועם אשר זכרתים עוד רק לא היו באפשרי לכותבם מחדש ולסדרם בלשון מסודר כנ"ל ומן השמים סייעוני וזרזני לזה ונחלמה חלום בלילה אחד אני ושותפי הרבני ומופלג הישיש מוהר"ר **שמעון** נ"י לזרז אותנו בדבר זה כי שותפי הנ"ל זרזוני לזה והפציר בי זה כמה וברוך ה' אשר הפליא לעשות עמנו וזכינו להשלים ולגמור את החיבור הטהור והקדוש הזה בכי טוב.

הלא כה דברי זעירא דמן חברייא כעבד לפני המלך וש"ב של אדומ"ו הרב' בעל המחבר זלה"ה

שלמה במוהר"ר אברהם מלויצק

ולע"ע מתגורר פה ק"ק **קארעץ**

הקדמה שני' ומפתח הספר

והנה נא הואלתי לדבר. וחיילים אגבר. ראיתי להקדים. דברי דודים על אדני פז ה"ה דברי אדומ"ו בעה"מ מיוסדים. כפי שקבלתי ממנו דבריו הנחמדים. לרעים ואהובים המה היהודים. אשר בהי' ובתורתו דבקים ואחודים. להיות לחיבור הטהור והקדוש הזה כמפתח וכמה מאמרים סתומים יפתח. ולא יהיה כספר החתום. נעול וסתום. למען דלא

עייל ונפיק. קול דודי דופק. כמאמרם ז"ל בזהר אר"ש אלעזר ברי אעביר ידך על פומוי דלא רגיל בהאי. לרוות צמאונם בשים שכלם ועיוני ראשית אונם.

תחלת הכל ראוי לדעת שמכה"כ ולית אתר פנוי מיני' והוא בתוך עלמין וכו' ודבר זה נראה בחוש בכל דבר כי בכל מקום יש חיות הבורא ב"ה כי בודאי יהיה בדבר ההוא טעם או ריח או מראה או אהבה. ר"ל שהוא דבר נאהב או דבר נורא או דבר מפואר וכן שארי מדות וכאשר נפשיט אותה מן הגשמיות ונחשוב רק רוחניות לבד כגון הטעם או הריח וכיוצא בו כנ"ל בעצמו בוודאי נראה בחוש שהוא דבר הבלתי מורגש בידים ועיני בשר רק שהוא נרגש בהשגה לחיות ונשמת אדם לבד א"כ בוודאי הוא דבר רוחני וחיות הבורא ית' השוכן בדבר המוגשם הזה כנשמה בגוף וכן הוא בכל דבר ובכל תנועה כמ"ש בחו"ה כי כל תנועותיך נקשרת בחפץ הבורא ע"כ. ובכולם הם נצוצי חיות נמשכין מהבורא יתברך שהוא צרו"ר החיים ואו"ר החיים ומקו"ר החיים וח"י החיים וממנו ית' נמשך חיות בכל דבר מרום המעלות עד למטה בתחתונים. וזהו צימצם שכינתו ית' ששוכן בתחתונים. וכל ניצוץ הוא נלקח מעולם שלו דר"מ דבר של אהבה אהבה שבו הוא נלקח מעולם האהבה ר"ל שבוודאי יש מקור ושורש שממנו נלקח האהבה לכל דבר שיש בו אהבה ונאמר לקרב אל השכל קצת מהות השורש נחשוב ברוחניות שורש האהבה עצמה כנ"ל. נראה בחוש שהוא רק חיות הבורא ית' שנתצמצם כ"י שיהי' מושג בבחי' אהבה כי בוודאי יש חיות ורוחניות שאינו מושג בבחי' אהבה רק בבחינה אחרת כגון בבחינת יראה או התפארות ושארי מדות כי בוודאי כולם הם חיות ורוחניות כנ"ל רק שכ"א אינו מושג כמו חבירו כי נתצמצם בצמצום אחר ר"ל בהשגה אחרת אבל בפנימיותם העצמיית כולם שווים שהם חיות ורוחניות כנ"ל כי כולם נמשכים משורש א' אשר שם אין שום התחלקות כלל וזהו שאמר בת"ז ובה מתחזיין כל דיוקנין עילאין פי' ע"י צמצום ההשגה הנ"ל כי בחי' נוקבא לגביה דלעיל שמקבלת מן שורש השרשים והמ"י. ולזה נקראין עולמות ר"ל שחיות הבורא הוא מתעלם ונתצמצם בהשגה זו וג"כ נקרא מדות ע"ש שהם משוערים ומושגים בשיעור ומדה זו ולא באחרת ובאמת כ"א כלולה מכולם כי תחלת המחשבה משור"ש השרשי"ם הי' למען חסד"ו ית' להטיב לברואים והוצרך כ"י לצמצם ולהמשיך למדה זו רק כמין קו וניצוץ והוא החיות והתפארות הבורא כ"י ע"ד ויפח באפיו כל הנופח מעצמותו הוא נופח רוח חיים רק שהיה באפשרי להמשך עד בלי די ע"ד קול גדול ולא יסף אשר אין זה המכוון והוצרך לנצח שיתגלה הוד"ו ית' ושיהי' מקושר במדה והשגה זו הגם שהדברים עמוקים מאוד וצריכים ביאור רחב איך הוא בכל עולם כי גבוה מעל גבוה שומר. אמנם כן באתי בקצרה רק להעיר אוזן לשמוע

בלימוד החיבור הקדוש הזה. נחזור לענינינו כי אין לך דבר שאין לו שורש למעלה כנ"ל וזהו שיש בלשון הקודש מקור פועל ונפעל ר"ל כי המקור הוא שורש הדבר כנ"ל ופועל ר"ל האדם הפועל הוא ממשיך מן המקור ושורש הנ"ל ונפעל הוא הדבר שנמשך מן המקור ושורש הנ"ל ד"מ שמחה יש עולם השמחה כנ"ל ר"ל חיות הבורא יתי הנישג במדת השמחה והוא המקור והאדם השמח הוא פועל וממשיך עליו מעולם השמחה הנ"ל בעת הזאת כי מקודם לא היה שמח והשמחה עצמה של האדם הוא הנפעל כנ"ל נמצא כשהאדם הוא נלבב ועיני שכל לו הגם שהניצוץ שרואה לפי הנראה בעיני בשר הוא קטן הכמות אמנם כשיפשיט אותה מן הגשמית המלובש בתוכה ויצייר בשכלו שהוא רק חיות אלקות הנלקח משורש העליון כנ"ל אזי בוודאי יהי' אורה וחיותה רב ועצום עד אין קץ כי ברוחניותה וחיותה היא דבוקה למקור. ויראה בכל דבר שורשה ומקורה העליון וא"ל שז"פ הפסוק שוש אשיש בה' ר"ל שוש הוא מקור אשיש בה' ר"ל כשאשיש בה' ואהיה זריז ונזכר שהוא ניצוץ קדוש ממנו יתי אז בודאי אהי' דבוק במקור היינו שורש הנ"ל וזהו ג"כ פי' נתון תתן ואל ירע לבבך וכו' ר"ל כשתתן ותבין שע"י נתינה זו נתעורר מקור של נתינת הצדקה דבוודאי אל ירע לבבך והמ"י. וכן עד"ז יחשוב האדם תמיד במדותיו העצמיות הן מדת אהבה או יראה או שאר המדות וכן דיבורו וקולו ומחשבתו ויבחין שהחיות ורוחניות ובוודאי כ"א נלקח משורשו ומקורו העליון ר"ל שורש האהבה שממנו נמשך לכל הברואים ובכל דבר של אהבה וכן שורש היראה ושארי מדות וכן שורש עולם הדיבור שממנו נמשך דיבורים לכל המדברים ולכל הנבראים כי בכולם יש דיבורים של הקב"ה כי החיות שלו יתי הוא כמו הקול והלבושים שנתצמצם שם החיות הוא כמו הדיבור המלביש ומצמצם לקול והמ"י וזהו בדבר ה' שמים נעשו וכו' וכן יש שורש עולם המחשבה כנ"ל וכשיחשוב כן ויבחין זאת בודאי יפול עליו יראה גדולה ובושה עד מאוד מלפניו יתב"ש השוכן אתו בכל תנועותיו כמ"ש בח"ה אל תמרה את אדוניך והוא רואה אותך כי איך יעשה בכוחו וחיותו יתי נגד רצונו ויהיה תמיד דבוק בו יתברך דביקות נפלא וידע כי בעבודתו ודבקותו לבורא יתברך יכול להעלות כל העולמות כי מאחר שכל מדה שלו ודבורו ומחשבתו יהיה דבוק להשורש שממנו נמשך לכל הברואים בודאי יהיו כל הברואים דבוקים אליו והוא יהיה דבוק להבורא יתברך שמו וזהו על עמוד א' העולם עומד וצדיק שמו וא"ל שזהו פי' המשנה בכל מאודך בכל מדה שמודד לך הוי מודה לו במאוד מאוד דהוקשה לו רק הילי"ל מאוד מהו בכל מאדך משמע דיש כמה מאוד לכך פי' בכל מדה וכו' רצה לומר דהנה מדותיו של אדם לפי הנראה הם קטנה הכמות כנ"ל אמנם כשעובדין בהם את הש"י ב"ה מדבקין

א"ע אליו יתי ומבחינים בדעתם ובמחשבתן איך כ"א דבוקה בשרשה כנ"ל אזי כ"א גדולה עד מאוד וזהו בכל מדה שמודד לך הוי מודה לו במאוד מאוד ר"ל כשתהיה מודה לו בדביקות כנזכר לעיל אז יהי כל אחד במאוד מאוד וזכור כלל זה ואל תשכח אז תלך לבטח רגליך בחיבור הטהור והקדוש הזה והי הטוב לא ימנע טוב להולכים בתמים א"ס.

פרק א

אר"י לא היה צריך להתחיל התורה אלא מהחודש הזה לכם כו'. ולמה גילה להם מעשה בראשית מפני שאמרו נעשה ונשמע ע"ד שארז"ל ישראל עלו במחשבה קדימת הרצון היה בשביל שיהיו ישראל צדיקים בכל דור ודור צמצם הש"י כביכול את בהירותו כדמיון אב המצמצם את שכלו ומדבר דברי קטנות בשביל בנו הקטן. וגם כל מדות מעשה נערות נולדים בהאב שאוהב את מעשה נערות כדי שיהיה להבן תענוג ומפואר אצלו ובהקב"ה העבר והעתיד הם שוים אצלו והיה הקב"ה מתענג ממעשה הצדיקים וצמצם את עצמו צמצם נקרא חכמה כי החכמה הוא מאין תמצא ע"ד החכמה מאין תמצא והצמצום היה בשביל ישראל וגם האהבה גרמה את הצמצום. וזהו אלה תולדות יצחק יעקב אברהם הוליד וכו'.

ושמועה טובה מארץ מרחק (**משלי כה,כה**). ע"ד וישב יעקב בארץ דאיתא בזוהר זכי יתיר יהבין ליה נפשא כי כשנולד האדם אין בו אלא נפש הבהמות וכשמנצח את היצה"ר יהבין ליה רוחא פי' כל עולם המלאכים הם ברשותו זכה יתיר יהבין לי' נשמתא מעולם הכסא ר"ל הוא במחשבתו וכוונתו עושה כסא להקב"ה כשחושב באהבתו י"ת משרה אותו בעולם אהבה. וכן כשחושב ביראתו משרה אותו בעולם היראה וצריך האדם שלא יפסוק מחשבתו אפילו רגע אחד מהש"י ובזה משרה את הקב"ה בהם. לכך נכתוב הבארות בתורה כי השרה את הקב"ה עליהם וזהו וישב יעקב בארץ. אעפ"י שישב בארציות מגורי אביו פי' לשון אוגר בקיץ מאסף הקב"ה לתוכה.

או יאמר מגורי אביו דכל מחשבה הוא עולם שלם והם ניצוצות הקדושה ואסף אותן אל השורש. וזהו מגורי אביו פי' שאסף את אביו כביכול. וזהו פי' עיני ה' אל צדיקים פי' כדמיון הבן שעושה מעשה נערות מביא את השכל של אביו לתוך המעשים האלו כך הצדיקים עושים כביכול להקב"ה כדמות שכלם שהוא י"ת חושב מה שהם חושבין אם חושבים באהבה מביאים את הקב"ה לעולם האהבה כמ"ש בזוהר מלך אסור ברהטים ברהיטי מוחין. וזהו פירש צמצם שכינתו בין שני בדי ארון פי' כנפי ריאה השכינה והקב"ה שורה כמו שהוא מחשב ועין נקרא השכל והשכל הוא ביד הצדיקים אבל האיך

זוכים למדריגה זו בחשבם שהם עפר ואינם יכולים לעשות שום מעשה בלי כחו של הקב"ה ונמצא מה שהוא עושה עושה זאת הקב"ה שאם לא הוא י"ת אינו יכול לעשות כלום. וזהו ושמועה טובה מארץ מרחק בשביל שהוא חושב מארץ שהוא ארץ מרחק א"ע מיצה"ר. וזהו ושמועה טובה תדשן עצם ע"ד שארז"ל ישראל מפרנסין לאביהן שבשמים כדמיון אדם שהוא שבע מחמת תענוג. כך הקב"ה מתענג מחמת מעשיהם של ישראל תדשן עצם כלומר מדשן ומענג את עצמיות של היכל והוא הקב"ה. וזהו פי' נעריצך פי' לשון חוזק כביכול אנו מחזיקים אותו י"ת.

האומר איני עובר לפני התיבה בצבועין אף בלבנים לא יעבור ויבואר ע"פ מ"ש וכל אשה יודעת איש למשכב זכר הרוגו, כי גם בנו נמצא נשי מדין כי הנה התורה היא תמידית בכל דור ודור. וגם היום יש נשי מדין ג"כ כי נשי לשון שכחה מדין לשון דין כי כאשר מתחיל האדם להתפלל מיד כשאומר אדני שפתי תפתח השכינה מתלבשת בו ומדברת הדיבורים וכשיהיה לו האמונה שהשכינה מדברת אלו הדבורים בודאי תפול עליו אימה ויראה וגם הקב"ה כביכול מצמצם א"ע ושורה אצלו כמ"ש מציץ מן החרכים מהאותיות שהם היכלות והוא הולך מהיכל להיכל ובכל היכל דנין אותו אם הוא ראוי ליכנס ואם היה האדם משים אל לבו שדנין אותו בעת שנפלו לו מחשבה זרה בודאי היה מתפלל בכוונה רק שהוא שוכח שדנין אותו והקליפות נק' נוק' שהיא מצפה לקבל חיות מהאדם בעשותו עבירה ח"ו כמו אשה שהיא מקבלת והקדושה נק' ג"כ אשה יראת ה' שהיא מקבלת תענוג בעשיית אדם מצוה א' אך דבקדושה יש ג"כ זכר כי הקב"ה שופע שפע בהאדם כדי שיעשה המצוה אבל הקליפה היא רק מקבלת וזה כל אשה מי שהוא רק אשה יודעת איש שמחברת א"ע לקדושה והקליפה היא המביאה המ"ז וכשנופל לו המ"ז ראוי הוא להוריק פניו מחמת בושה שהשכינה כנגדו ואלו היה עומד לפני המלך בשר ודם היה מדבר בבושה ולדבר כענין. והקב"ה מביט אל המחשבה והוא אינו חושב כענין. ובזה נעלת את המ"ז ומ"ז באה מכח העבירה שעשה ביום באה לו זה בתפילתו להזכיר אותו להעלות אותה להקב"ה. וזהו העבירה לפני הציץ לפני הבטת של הש"י לשון מציץ מן החרכים. וזהו סימן לעבירה הדרוקן. אם עשה ביום העבירה נתגלה בשעת תפילתו מ"ז כדי שיבוש ויכלום ומעלה את העבירה ואת ההרהור שהרהר דבר שטות וזהו האומר איני עובר לפני התיבה שאינו רוצה להתפלל שהמתפלל נקרא עובר לפני התיבה שהוא עולה ומעלה עמו את הדיבור בצבועים פי' מחמת המ"ז הנקרא צבועים מפני שהוא מהמדות שנפלו בשבירה והמדות נקרא צבועים שהם גוונים כידוע

אף שהשבירה נקרא אף שהוא אף של הקב"ה בלבנים בבהירות הש"י לא יהא עליו עבירה (אינו מובן קצת).

העושה תפילתו עגולה סכנה ואינו מצוה. תפלתו פירש התדבקותו בהקב"ה עגולה פירש פעמים שהוא דבוק בקב"ה ופעמים אינו כמו גלגל שמתגלגל מסתמא אינו מקושר בקב"ה אינו מצוה לשון התחברות כמו צוותא. ציפן זהב ונתנו על בית אונקלי שלו פירש על בית יד מבחוץ פירש שמחזיק לומדי תורה אך מבחוץ שהכל רואים ויש לו התפארות בזה הרי זה מדת החיצונית פירש רש"י בני אדם ההולכים אחר דעתם חוץ לחכמה.

פרק ב

כי תורה חדשה מאתי תצא. דהתורה היא קומה שלימה עור ובשר גידים ועצמות עור נקרא קליפין דאורייתא ובשר ע"ד מי שיגיע עצמו טועם טעם בשר וגידים ע"ד ויגד להם שא"ל דברים קשים כגידים ועצמות פירש עצמיותו של התורה עדיין לא נתגלה כי הנה כל התורה מלוקט מאנשים צדיקים מאדם ואבות ומשה שהשרה שכינתו על מעשיהם. וזהו תורה שלימה אבל בהירות עצמיות לא נתגלה עדיין עד שיבא משיח ויבינו בהירות עצמיותו וזהו תורה חדשה מאתי פירש מעצמיותי וזהו שניבא יחזקאל שהוא ראה את בנין העתיד ואמר התחיינה עצמות האלה פירש העצמיות של תורה דבמצרים היה גלות הדעת כי לא ידעו שיש אלוה בעולם ובדעת חדרים וכו' פירש כל המדות כי כשיודע שהוא בנו מניח אהבתו והתפארותו כי אעפ"י שיש תענוג מכח זה מניח את התענוג ההוא ומדבר עם הבן ונושק אותו אעפ"י שזה לו תענוג שאינו יפה בפני הבריות. ובשאר גליות היו המדות בגלות ע"ד איה גבורתיך שלא היה התגלות הגדלות והגבורות ואח"כ מצאו ששם היתה ואמרו זהו גבורותו ובצאתם מהגלות נתגלו המדות וביציאת מצרים היה הוצאת הדעת שנודע שיש אלוה בעולם. וזהו פירש הוציא גוי ואלהים כי כביכול גם הוא יצא שנתגלה בעולם אלהותו י"ת.

פרק ג

והנה איל אחר איתא בזוהר היא האיל שנברא בין השמשות ובן שנה היה פירש בין השמשות דבר הממוצע בין יום ובין לילה דבכל דבר יש ד' יסודות אש ומים רוח עפר והם דברים נגדיים מים מכבה אש רק צריך להיות עוד דבר א' המחברם והוא מדת אי"ן כי כאש מגיע יסוד המים לבטל את יסוד האש הוא נתבטל ממציאות שהגיע למדת אי"ן ובאהבה ויראה ג"כ כך כי בדבר גשמיות שהאוהב דבר אז אינו ירא ממנו בשעת

מעשה וכשהוא ירא ממנו אינו אוהב אותו אמנם בהש"י יש אהבה ויראה כאחת כי הוא המחברם וכח הפועל בנפעל והאין נקרא חכמה. ע"ד החכמה מאי"ן תמצא וחכמה ראשית ראישת חכמה יראת ה' וכשנקרא ראשית אזי יש לו מספר דאחר משמעותה אחדות. אבל ראשון הוא התחלת המספר מסתמא יש מדריגה שהיא למעלה מן החכמה ויום נקרא בהירות שאדם רואה את בהירותו ית' ולילה נקרא חשכות שאינו רואה ח"ו בהירתו, והמחברם הוא אי"ן. וזהו בין השמשות דבר המחבר בין יום ולילה וזהו היתה ענין העקדה שהעלה את יצחק לכלול אותו ממדת האהבה והאלהים נסה את אברהם הגבורה עלה מכח האהבה ובוודאי הוצרך להעלותה במדת אי"ן ובן שנה היה פי' שנה לשון שינוי ר"ל עי"ז יוכל להשתנות.

פרק ד

יהי כבוד ה' לעולם כי בהירות הקב"ה אין כל העולמות יכולים לסובלו. אך הוא י"ת עושה כמה צמצומים כדי שיכלו לסובלו. וקשה לכאורה הוא זה יותר כבוד שאין העולמות יכולים לסובלו אך **ישמח ה' במעשיו** שרוצה לשמוח במעשיו כדמיון אב שיש לו בן קטן והבן קטן רוצה ליקח מקל לרכוב עליו כמו על הסוס אעפ"י שדרך הסוס להנהיג את האדם והוא מנהיג אותו מ"מ יש לו תענוג בה ואביו עוזר לו ונותן לו מקל למלאות תאות הבן. כך הם הצדיקים רוצים להנהיג את העולם וברא הקב"ה את העולמות כדי שיתענגו בהנהיגם וכבוד עצמיותו אין אנו משיגים אך כבודו שבעולמות אנו משיגים. לפיכך צמצם א"ע בעולמות כדי שישתעשע בתענוג של הצדיקים שיש להם תענוג מהעולמות וזהו רצון יריאיו יעשה שבא"ס לא שייך הרצון רק יריאיו עושים שהם הצדיקים ע"ד נמלך בנשמותיהם של הצדיקים.

פרק ה

עיר קטנה ואנשים בה מעט (קהלת ט,יד) עיר לשון אעירה שחר פירש הקב"ה דורש אותנו לשוב אליו. משל למלך שהגלה את בנו והיה אחד מהם חכם שהיה לו צער ובזה נתעוררו רחמיו על כל הבנים מכח החכם. כך הצדיקים מעורר רחמים של הקב"ה על כל ישראל וזהו אעירה שחר. ובת קול מכרזת בכל יום שובו הבנים שובבים וזהו הכרוז שבא לכאו"א התעוררות.

פרק ו

ודהע"ה אמר אני מעורר השחר שחר לשון דרישה אני מעורר שהקב"ה ידרוש את ישראל וזהו עיר קטנה ואנשים בה מעט שאלו היו עושים מצות הי' מצוה גוררת מצוה והי' עובדים את הש"י ובא עליו מלך גדול כמאמר רז"ל רוח דרומית ק' מכולם דיש פיתוי יצה"ר ומפתה את הבריות באהבה רעה ניאוף ח"ו וכיוצא בה ויש מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה מ"ז נקרא מים רבים גלי ים יורדי הים במצלה שיורדין ממדריגתן כדי שיעלו נקרא ירידה וירידה זו צורך עליה עושי מלאכה במים רבים וזהו פי' המשנה השוכח עיקר שבת דתפלה נקרא שבת שצריך לעמוד במנוחה ולהביא הדיבורים לעולם התענוג והוא הולך חוץ לתחום לז"א ר' פינחס ב"י פלוג מימך ולא יבלבלו אותו. ונחזור לענין אם יתקשר האדם לרצון הקודם יוכל להמשיך משם השתנות שירצה לעשות נס. וזהו ונפלאותיו במצולה פירש כי נפלאותיו אותיות אלף ותי"ו נון זהו שממשיך מא' ועל ת' ונו"ן כפוף אליהם וזה היה במשה רבינו דכתיב **וירא** ר"ל ראי' היא חכמה **בסבלותם** ר"ל שרצה לעשות גאולה שלימה להוציא נוקבא ע"י החכמה דחכמה תחי' שמחיה כל השבירה ולזה צריך התקשרות כולם ודתן ואבירם לא רצו להתקשר במשה וידע אלוקים שהיה רק ע"י הדעת ולכך לא הי גאולה שלימה והיה צריך להיות ע"י עשרה מכות וזהו גנזו לצדיקים לעתיד לבא ר"ל כל מי שירצה לקשר א"ע בבורא י"ת יקשור עצמו למדת החכמה וזהו ומלט את העיר בחכמתו.

איתא בגמרא גדולים מעשה צדיקים יותר ממעשה שמים וארץ וכו'. פירוש כי מעשה שמים וארץ הי' יש מאין וצדיקים עושים מיש אין כי מכל הדברים שעושין אפילו גשמיות כמו אכילה מעלין ניצוצין הקדושות מזה המאכל למעלה וכן מכל דבר נמצא שעושין מיש אין. וזהו פירש הפסוק שום תשים עליך מלך פירש מדת מלכות העליונה וע"ז ארז"ל שתהא אימתו עליך.

פירש אל תעש תפילתך קבע ר"ל אל יתפלל אדם על עסקי צרכיו רק יתפלל תמיד בשביל השכינה שתגאל מגלות. וז"ש אלא רחמים ותחנונים ר"ל שיתפלל תמיד לפני המקום כלומר עבור השכינה הנקרא מקום כידוע. וכן הזהר קורא אותן המתפללין בשביל עצמן ולא בשביל השכינה נקרא כלבים עזי נפש הצועקים ואומרים הב הב. וזהו פירש הפסוק גם כן אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש ר"ל בשביל השכינה אני מבקש ומתפלל לפניך לתקן הפגם מה שעשו בעונות ואפילו אם עושין מצוה לא לש"ש דהיינו שעושה עם איזה פנייה נמצא שעושה בזה ר"ל פירוד ח"ו מפני כי אוריתא וקב"ה כולא חד נמצא אם עושה מצוה כתיקונה נעשה מצוה זו וקב"ה חד כי הכל קדושה אחת מרוחנית אחד אבל

אם עושה שלא כתקונה נמצא שנעשה קליפה סביב למצוה זו שלא תוכל להתאחד עם הקדושה של הקב"ה ונעשה פירוד בין הקדושה של המצוה זו ובין קדושה של הקב"ה. וזאת נקרא קליפה שנעשית קליפה סביב מצוה זו כדי שלא תוכל להתאחד עם קדושתו י"ת וד"ל כשמתפלל אדם כפשוטו אז התיבות אינם חיים רק השם הוא הנותן חיות בתיבות למשל כשאומר ברוך אתה ה' אז בברוך אתה אין חיות רק דווקא אח"כ כשמזכיר את השם אבל כשמתפלל ע"פ קבלה אז ברוך הוא שם אתה הוא שם וכן כל התיבות שהוא עולם הדבור כשלומד בגמרא א"ר שמעון תיבת שמעון הוא חיות התנא וכן שם כל האדם הוא החיות שלו ושם הוי"ה הוא מחיה ומקשר החיות עם המוחין והדין שאומר הוא השכל שלו דהיינו המוחין נמצא כשלומד בדחילו ורחימו הוא מקשר עצמו לר' שמעון ולומד אצלו. במצרים נתגלה עולם המחשבה לישראל דהיינו דחשב בצער ישראל שהם במצרים ומחמת המחשבה שהוא עולם הבינה נפלו כל הקליפות ברכתא דרב המנונא סבא קב"ה יפקח עינוי עלך ר"ל כיון שהקב"ה חושב בו אז האדם בעולם הבינה ושם כל וותרנותא וכל טוב. מה דאיתא בזוהר הקב"ה כעס על ישראל ותריך אותך פירוש וגירש אותם ואמא היטיב עמהם והכוונה שבגלות אינו מתגלה מדת הוי"ה רק מדת אדנ"י כמשל הנס שהיה בימי אסתר היה ע"פ דרך הטבע שאחשוורוש נשא אותה ומכח זה נתלה המן מחמת שאנו בגלות אין אנו רואים שנתגלה מדת הוי"ת דהיינו שיעשה לנו הנס חוץ לדרך הטבע רק מדת אדנ"י שהיא בתוך העולמות ומחיה אותם דהיינו נס ע"פ דרך הטבע היה דהיינו החכמה מקשר כל העולמת ע"י וא"ו שהוא רחמנות. מה ה' אלהיך שואל ממך כי אם ליראה את ה' פירש דבתקונים איתא כל האותיות הם פנים כנגד אחור מפני שבושים זה מזה הואיל וכולם מקבלים זה מזה ב' מאל"ף וכן כולם. וזהו הפירש א"ת הם אותיות מאלף ועל תי"ו כמו שהם מתיראים ובושים זה מזה כך אתה צריך לבוש ולהכלם ולא להרים ראש נגד מדריגות שעליך. ישראל נקראו שונים א"ת שושנים שמ"ם סתומה הוא רבוע מורה שאינם משיגים בה אבל הסמך הוא שמשיגים והוא עגול הוא מורה שנתגלה במחשבה ומסבבים וזהו עגולה בגו רבוע שנזכר בזוהר בהקדמה וזהו שונים מ"ם סתומה ממשיך בואו דרך ג' קוי השי"ן לנו"ן מלכות וגם בינה עד הוד אתפשטת הפי' הוא נו"ן.

ורחל באה עם הצאן איתה במדרש כדי לדבק ביופיה לכאורה אינו מובן. אבל פירש האמיתי רחל העליונה. שע"י שראה רחל זו נדבק יעקב ברחל העליונה שכל היופי של רחל זו התחתונה באה מהעליונה. וזהו פירש ג"כ ויבא יוסף לעשות מלאכתו וארז"ל דמות דיוקנו של אביו ראה פירש לפי שידוע שאשת פוטיפר היתה מתפארת לפניו עד

מאוד כדאיתא במדרש בגדים שלבשה לו בצפרא לא לבשה ברמשא כדי לפתותו ויוסף הצדיק לא היה חפץ בהתפארות זו אבל חשק והתלהב מהתפארות זו להתפארות עליון שהוא דיוקנא של אביו ת"ת ישראל וזהו פירש וינס ויצא החוצה ר"ל שנס מהתפארות זו הגשמיות והתלהב לנוס החוצה חוץ לעה"ז והתדבק בת"ת העליון.

פרק ז

וזהו פירש הפסוק צאינה וראינה בנות ציון וגו' פירש צאינה מגשמיות אלא תראה תמיד בפנימיות הדבר ולא בגשמיותה וזהו שכתב וראינה בנות ציון. ר"ל למשל יופי של האשה גשמיית שלזה היופי קורא בנות ציון כלומר שהוא רק ציון וסימן ליופי של מעלה ששורה עלי' ניצוץ של יופי מעולם התפארת כ"י ואין אדם רשאי לדבק ביופי ההתחתון אלא אם באה כנגדו פתאום יש לו לדבק ע"י יופי זה ליופי של מעלה. וזהו שאמר במלך שלמה ר"ל היופי זה של האשה הוא רק ציון וסימן שבמלך שלמה ר"ל בהקב"ה.

פרק ח

וזהו פירש הפסוק כי תצא למלחמה וגו' פירש **כי תצא** אתה האדם מדביקות הש"י בוודאי תבא **למלחמה** ר"ל לעולם הפירוד ששם המלחמה כנודע **וראית בשביה אשת יפת תואר** ר"ל התואר של אשה הגשמיות נקרא שביה לפי שהכל באה מהשבירה שהוא סוד השביה **וחשקת בה** ר"ל פן תהיה חשק שלך רק ביופי הגשמיית זה, וז"ש **ולקחת לך** אינך רשאי להתייחס הלקוחין לך להנאתך ח"ו אלא אם באה כנגדך פתאום תעשה הכל לאשה כמ"ש אשה ריח ניחוח לה' ר"ל להעלות הנצוצות למעלה היינו שתדבק מחשבתך בשורש המדה העליונה כנודע.

פרק ט

כל עיר שגגותיה גבוהין מבית הכנסת לסוף נחרב, פירש שאדם שיש לו גדלות והעושה זה כביכול שעושה א"ע גבוה מהשכינה כמ"ש אין אלהים כל מזמותיו מי אדון לנו והשכינה נקרא אדנ"י ונקרא בית הכנסת כנודע וזהו גבוה מבה"כ לסוף נחרב אדם זה סוד הנק' בפסוק אפרוחים ובצים ובנים הם סוד עיבור וקטנות וגדלות, ובזה מתורץ הפליאה בפסוק שפתח באפרוחים וסיים בבנים.

איזוהו שוטה המאבד מה שנותנין לו פירש כי עיקר האדם הוא הצלם דמות אדם שבו וכדאיתא בזוהר כשחיה דורסת את האדם בוודאי נדמה לה כבהמה והלך ממנו דמות

אדם מחמת העבירות שעשה, ואדם בגימ' מ"ה וזהו פירש איזוהו שוטה המאבד מ"ה ר"ל צלם אדם גי' מ"ה שנותנים לו מעולמות עליונים (ונקרא שוטה אם אבד זה מחמת שטות כי אין אדם עושה עבירה אלא א"כ נכנס בו רוח שטות).

אמור אל הכהנים בני אהרן וגו' פי' אמור אל הכהנים המוכיחים את העם שהם דבוקים במדת חסד המשפיעים שגם הם משפיעים שמחזירים את העולם למוטב לכן נקראו בני אהרן מדת חסד אמור אליהם לנפש לא יטמא בעמיו ר"ל בשעה שעומד להוכיח את העולם לא יהא לו גדלות ואיזה פנייה בזה כי בזה הוא מאבד ומטמא נשמתו וז"ש לנפש ר"ל יהא זהיר שלא יאבד ויטמא את נפשו וז"ש לא יטמא בעמיו ר"ל בשעה שהוא בתוך עמו ומוכיח אותן.

פירש הפסוק לדעת בארץ דרכיך לדעת כמו וידע האדם לשון זיווג, פירש אנו מתפללים להש"י שיזווג עם הארץ וזהו לדעת בארץ פירש השכינה דרכיך לשון זיווג דביאה איקרי דרך.

פרק י

מ"ש בפסוק ויפן פרעה ולא שת לבו גם לזאת. והענין הוא דכתיב מציון מכלל יפי אלהים הופיע (תהלים נ,ב) דמציון הושתת העולם לפי שהיא עיקרה של עולם וחיותו וכל הארצות יונקת ממנה. וכן בשלמה המלך עליו השלום אמר וידבר אל העצים ואל האבנים שהיה יודע איזה חלק בארץ הולך לכוש ונוטע שם פלפלין וכן השאר וזה בעולם וכן בנפש שישראל הם עיקר החיות וכל האומות המקבלות מישראל חיות וכל אומה ואומה בפ"ע. וז"ש ויאמר משה אל העם החלצו מאתכם אנשים לצבא ויצבאו על מדין. ר"ל לברר אנשים שהם כנגד מדין ופרעה נקרא תנין הרובץ בתוך יאוריו וכן פלשתים שיצאו ממצרים נקרא ע"ז שלהם דגון לשון דג וז"ש יעקב יהי דן נחש עלי דרך זה קאי על שמשון לפי שהיה ג"כ מאותו חלק שכל נחשים יונקים ממנו אך מפני שהיה עדיין בזה בחי' רע שהתעה לחוה שנאמר כי תאוה היא לעינים והוא אמר כי ישרה היא בעיני ע"כ כתוב הנושך עקבי סוס וגו' וזה ג"כ רמז לפרעה בזה שנהפך המטה לנחש ונחש למטה לרמז ע"ז שלו ולא שת לבו וכו'.

אית' בזוהר משכן איהו בלא רברבנוהי פירש דמשכן שעשה משה לא שלטה בו יד אויב שהחזיק את המשכיל וזהו למעלה מהמדות כי משם באים אל כל המדות והם היו דור דיעה כי עבודתו היתה כסא של רגל אחד שעבר אותו י"ת בכל עצמיות כמשל אחד שיושב לפני המלך שיש לו בושה גדולה ממנו עד שאין מחשב אם המלך אוהב אותו

כדי שיאהבנו אלא מחשב גדולתו כדי שיבוש ממנו וזהו מדריגה שלמעלה מהאבות. כי האבות הן המרכבה אברהם נעשה מרכבה להש"י מחמת אהבה ויצחק מחמת יראה כידוע וקודם חטא עגל היו למעלה ממדת אבות ולא היו צריכין לזכותם ואחר החטא רמז לו הקב"ה שיזכיר זכותם ואמר זכור לאברהם אבל משה נשאר במדרגותו והוא עשה את המשכן בהסתכלותו עליו וקראה ועשה כתבניתו אשר אתה מראה בהר שהביא השראת השכינה עליו ובהסתכלותו והחזיק את המשכיל בהדיבור לפיכך לא שלטה בו יד אויב כי א"א להיות שבירה במה שלמעלה מהמדות כנודע וזהו איהו בלא רברבנוהי אבל מקדש שבנה שלמה והוא הביא את כל מדריגות תחתונות ואהבה ויראה הביא אותן להקב"ה כידוע איהו ורברבנוהו פירש הוא ית' עם המדות.

פרק יא

לכה דודי נצא השדה נלינה בכפרים (**שיר השירים ז יב**). ע"ד המכסה שמים בעבים המכין לארץ מטר דיש ב' מיני נתינה הא' עשיר שנותן לחבירו מתנה וא' שנותן לעני. ההפרש ביניהם זה העשיר אין לו בושה לקבל מתנה אבל העני יש לו בושה לקבל המתנה. אך כדי שלא יתבייש העני אם העשיר עושה את עצמו כאלו אין לו כי אם זה שנותן לו אז אין מתבייש וזהו המכסה דאיתא משל בר"מ לחייט שלקח חתיכה שלימה וחותך לחתיכות קטנות ודקות. מי שאינו אומן אומר שהוא קלקל אבל מי שמבין שזאת החתיכה על בית יד או על ד"א הוא מכיר ויודע הכל שצריכים לעשות כך לחתיכות קטנות. כך מקודם היה הוא לבד ית' ואח"כ ברא את העולמות ולא ניכר שוע לפני דל כלומר לפני הדלות לא היתה ניכרת האדנות והוצרך להיות שבירה כדי שיוכר האור והכל נברא מהחכמה. ה' בחכמה יסד ארץ ממילא כשאני רוצה להעלות צריך אני גם כן להעלות בחכמה ראשית חכמה יראת ה'. וכאשר בא לאדם מחשבת חוץ צריך להביא את עצמו למדת יראה שהוא בושה שיבוש מפני הש"י לאמר הלא הש"י בכאן ואני מחשב דברי שטות. ובהגיע למדת יראה מחשב עצמו לאין ואין הוא החכמה ובחכמה אתברירו וזהו המכסה שמים את השכל בעבים בדבר גשמיות. המכין לארץ מטר כמו המטר מרטיב את הארץ לצמוח בארץ תבואה כך השכינה כביכול באה למדריגות התחתונים כדי שיעלו דמאן דאכיל דלאו דילי' בהית לאסתכולי ביה ויש בושה למדריגות התחתוני' לעלות אך השכינה באה בתוך המדריגה התחתונה כמו המטר שבא בארץ ומצמיח את התבואה המכין לארץ מטר למדריגות תחתונה מטר לשון מטרוניתא היא השכינה. וזהו לכה דודי המשכיל אומר להשכל נצא השדה השדה נקרא מה שעושה הכנה למאכל כמו השדה שמצמיח

התבואה והתבואה אינה ראוי לאכילה עדיין כ"א שמביאים אותה לכפר וממללים אותה כך השכל הוא במדריגה תחתונה בעיבור כמו הולד במעי אמו ואח"כ הוא באה למדת יראה להעלות' וזהו כמו בכפר שממללים את התבואה כדי להעלות להביא לעיר נלינה כמו דורמיטא בכפרים במדות ואח"כ נשכימה לכרמים שנבוא לשכל גדול.

באתי לגני אחותי כלה אכלתי יערי עם דבשי. ע"ד יותר ממה שהעגל רוצה לינק פרה רוצה להניק ואלו היה אפשר שהפרה תשים א"ע בתוך העגל כדי שיהיה לעגל יותר תאוה לינק היתה עושה זאת. ובשבת הנשמה יתירה בתוך האדם לפיכך תאב לאכול יותר כי הוא ית' (כ"י) שורה בתוך האדם וזהו באתי לגני ר"ל כשהוא ית' שורה בהאדם אכלתי יערי עם דבשי אפילו היער שאינו ראוי לאכילה כביכול אף זה אכלתי אע"ג דאצלו ית' לא שייך אכילה מ"מ יש תענוג כמו האב שמתענג על אכילת בנו.

עשה לך שתי חצוצרות כסף. פירש שתי חצי צורות ע"ד על כסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה כי האדם הוא רק דל"ת מ"ם ודיבור שורה בו וכשמתדבק בהקב"ה שהוא אלופו של עולם נעשה אדם. והקב"ה עשה כמה צמצומים דרך כמה עולמות כדי שיהיה אחדות עם אדם שלא היה יכול לסבול בהירותו ואדם צריך לפרוש א"ע מכל גשמיות כ"כ עד שיעלה דרך כל העולמות ויהא אחדות עם הקב"ה עד שיבוטל ממציאות ואז יקרא אדם. וזהו על דמות הכסא שהוא ית' מכוסה שם ע"ד וענן ואש מתלקחת וענין כי מקודם חשכות שורה על האדם שאין יכול להתפלל בהתלהבות ואח"כ ואש מתלקחת שהוא התלהבות וזהו דמות הכסא שהוא ית' מכוסה דמות מראה אדם ר"ל כפי שנתעורר בו כך נתעורר למעלה אצלו ית' אם נתעורר בהצדיק אהבה נתעורר בכל העולמות אהבה וכן כל המדות. וזהו כשמביא את עצמו בהזדככות גדול למעלה מכל העולמות ויהא אחדות עמו שהוא ית' אינו חושב רק להטיב על האדם כמ"ש כל העולם לא נברא אלא לשמשיני וכל העולמות עליונים וכל המדות הם ברשותו והוא בהם כמלך בגדוד. כמ"ש דוד המלך עליו השלום וחסידיך ירננו. ואיתא בזהר הלא לויך ירננו אלא כמו שהצדיק רוצה כך רוצה הקב"ה. ואפילו ביאות האמורים באבות הוא תורה שלימה דהא כתובים בתורה ואלו נחסר ויבוא גם אל רחל וגו'. או ויאהב יעקב את רחל היה הס"ת פסולה כי עשו הכל בדביקות הש"י והיה להקב"ה תענוג בהם ונעשה מזה תורה, ואורייתא וקב"ה כולה חד. ואעפ"י שהוא נשמיות גדולה מתענג הקב"ה מהם וזהו שתי חצוצרות כסף שהאדם הוא חצי צורה שהוא רק ד"ם והקב"ה נק' אלופו של עולם אמנם כשמתדבקים יחד נעשה צורה שלימה כסף לשון תאוה שתהא תמיד מתאוה להקב"ה והקב"ה יאהב אותך.

פרק יב

אם באה לאדם במחשבתו התפארות הוא בעולם תפארת ואם באה במחשבתו אהבה הוא בעולם האהבה וכן בשאר המדות של שבעת ימי הבנין. ואם הוא חכם להפשיט עצמו מהגשמיות אז הוא מדבק עצמו באותה אהבה עליונה במדות הבורא ית' . אע"פ שהאהבה הבאה עכשיו במחשבתו הוא מעניני העה"ז יכול להפשיט עצמו מזאת הגשמיות לדבק עצמו בשרש אהבה העליונה. כשאדם מחדש איזה דבר חכמה בתורה הוא נותן מוחין באותן הדיבורים מפני שהיו המוחין בתחלה בהעלם מלובשים באותן הדיבורים ועכשיו הוא מפשיט אותן מהלבוש ומתגלים ומגדלים וזהו קישוטי כלה. וכן כשהוא מדבר דברי תורה בדחילו ורחימו הוא נותן מוחין באלו הדבורים.

כל העוסק בתורת עולה כאלו הקריב עולה מפני שכאשר הוא מדבר באותן הדבורים ביראה ובאהבה אז הוא נותן חיות חדש באלו הדבורים. אעפ"י שנתקלקלו מחמת חטאים אעפי"כ הם לבושים דמלכא אבל כשהיה בית המקדש קיים והיו מקריב קרבן עולה היה נותן כח אף בעולם המעשה.

כשם שנבראו העולמות נבראו בשם הוי"ה אלקים. כך כאשר מזכיר האדם דברי קדושה צריך להיות בדו"ר שהם הוי"ה אלקים.

אברהם אבינו עליו השלום גרם שנתגלה מדות עולם האהבה של הבורא ית' כי מתחלה היה בהעלם והוא היה מעורר אותו מסוד השינה שהוא הסתלקות המוחין. וכן כשהאדם משבח ומפאר לבורא ג"כ נתגלה ונתגדל עולם התפארת שהוא מדות הבורא ית'. ובחסד שעשה למטה הוא מעורר אהבה ונגדל מאוד כמו אברהם עליו השלום. וכן יצחק ויעקב כ"א לפי מדתו.

אברהם הוליד את יצחק פירש שמדת הרחמנות נולד כששורה דין על האדם נולד הרחמנות מצד חסד וזהו אלה תולדות יצחק אברהם הוליד את יצחק. פי' אברהם שהוא חסד הוליד מדת יעקב שוהא רחמנות את יצחק עם יצחק.

צדיק מושל ביראת אלהים צדיקים הופכין מדת הדין למדת הרחמים. למשל כשתינוק רוצה איזה דבר שהתינוק נהנה ממנו אביו מחמת אהבתו לתינוק יש לו הנאה כשיהיה אותו הדבר להתינוק שנמצא התינוק מוליד אהבת אותו דבר באביו. וכן למשל כשיש כאב לאדם ברגלו גורם הרגל רצון במחשבתו שיצוה ליד להסיר הכאב כיון שהם אחדות אחד. וכן הצדיק כשהוא דבוק בבורא ית' כל מה שחסר לו גורם למעלה כביכול רצון בבורא ית'. וזה המשל הראשון שייך בענין שארז"ל שמצוה בשבת אכילה ושתיה. ולכאורה קשה מה הנאה יש לנשמה יתירה באכילה ושתיה. ולפי המשל הזה א"ש

שהנשמה יתירה יש לה ג"כ תענוג זה כמ"ש בזוהר ע"פ באתי לגני אחותי כלה בשביל רעותא דילה אכיל ושתי.

כשיש למלך בן במקום מטונף הוא הולך לאותו מקום מחמת אהבת הבן כדי ליקח אותו משם. כך לפעמים נולד מחשבה באדם מחמת שהעולמות יורדים מלמעלה ובאין לאדם ג"כ אותה המחשבה וכשהוא חכם לידע באיזה ענין הוא המחשבה אם באהבה אם ביראה אם בתפארת אעפ"י שהוא מעניני עה"ז בתאוה גופנית הוא יכול להעלות אותה וידע שאותה המחשבה צריך להתתקן בזו השעה אם באהבה אם ביראה אם בתפארת שנתקלקלה מחמת השבירה ועכשיו הוא עת להעלות אותה. ולכך ירדה המחשבה מעולמות עליונים ובאה לאדם כדי להעלותה מהשבירה היינו שידבק עצמו בבורא ית' לפי אותה המדה הנ"ל אם באהבה או ביראה או בת"ת ובשאר מדות של ז' ימי הבנין ותמיד יראה במחשבתו איזה מדה נולד בו אם מאהבה או מיראה או מת"ת ויעלה אותה המחשבה למעלה. וכן באכילה ושתיה כשנולד בו אהבה אז לוקח התענוג שהיה מאכילה ושתיה זו ומעלה אותו התענוג לבורא ית'. וכן כשנולד בו התפארות יעלה אותו התפארות שיש באותו דבר שמכח זה נולד אותו התפארת וידבק אותו לבורא ית'. שבכל דבר נמצא התפשטות הבורא ית' שמלא כל הארץ כבודו. ויעלה אותו הפנימית שיש באותו דבר כ"א לפי מדתו מז' ימי הבנין וידבק הפנימית של אותו הדבר בבורא ית'.

בכל תנועה נמצא הבורא ית' שא"א לעשות שום תנועה ושום דיבור בלי כח הבורא ית' וזהו מכה"כ. כל הדיבורים שמדברים בני אדם הוא עולם הדיבור ומחשבתו הוא עולם המחשבה. וכשהם מדברים טוב ומדבקים המחשבה בזה הדיבור אז הם מחברים עולם הדיבור בעולם המחשבה וגורמים טוב. וכן כשמדברים רע גורמים רע חס ושלום ויש בזה חכמה נפלאה. וזהו ותבחר לשון ערומים שלא ירגיל עצמו שיצא מפיו דברים רעים שהם מסטרא דדינא רק ירגיל תמיד את עצמו בדברים טובים שהם מסטרא דחסד. וכן במחשבתו ויגרום כך.

בזוהר צריך לשתפא בהילוכי' דידי' ובישיבה ובהקיץ דילי' שכינתא פי' שכל דבר שעושה יעשה הכל לניצוץ השכינה שבתוכו ויעשה הכל עבור השכינה ולא לעצמו.

בגמרא הצדיקים דומין לאילן הנטוע. פי' שכמו שזורעין דבר בארץ אז ממשיך כל הכוחות שיש בארץ לתוך הזרע ומוציא הפירות . כך הצדיקים בעה"ז ממשיך הנצוצות שמשורש נשמתו בכל דבר שבעולם ומעלה אותן הנצוצות לבורא ית'. המשל הוא כלי להשכל וכן הדיבור הוא כלי למחשבה וכשהוא מדבר בלי כוונה הוא שבירת הכלים שאין חיות בכלים כשהוא מפשיט עצמו מהגשמיות שהוא הגוף והכלי שלו אז יכול

לראות הפנימית הכלי דהיינו החיות והאורות של אותיות. כשהוא מפשיט עצמו מגשמיות ומלביש עצמו בתוך דיבורים אז הוא דבוק בבורא יתברך שהוא מלובש בתוך הדיבורים ויראה שלא יפול ממחשבתו ויחזיק עצמו להעלות למעלה.

כשאדם רוצה להבין איזה דבר ומרבה עצה להבין הדבר אז הוא מעלה אותו לעולם המחשבה וממשיך לעצמו מהחכמה עליונה. כשלומד דבר שאמר התנא יחשוב ששם התנא הוא שם הגוף והשכל של אותן דיבורים שאמר ההתנא הוא המוחין. וכל התנאים והאמוראים הם מדות קב"ה ושכינתא. נמצא שהוא מתקן עולם הדבור ועולם המחשבה באותו לימוד. כשהוא מחשב בדברים רעים שהם מסטרא דדינא אז מצמצם מחשבתו באותן הדיבורים רעים ומרחיק עצמו מהתפשטות החסד עליון של אין סוף ושורין עליו דינים וכן כשמחשב דברים גשמים הוא מצמצם לשם מחשבתו שבכל מקום שהוא מחשבו הוא ממשיך עצמו לשם שהמחשבה היא קומה שלימה. יש יראה שירא מהדיבורים שיוצאים מפיו הוא עולם דיבור המחשבה הוא כמו ספר שאומר מה שראה בספר כן אומה מה שרוצה במחשבתו וכמדומה לי שזה ששמעתי הפירוש אסתכל קב"ה באורייתא וברא עלמא שהתורה מחכמה נפיק ר"ל מה שראה שמחשבתו כבי' רוצה שיברא זו הדבר ברא.

כשיתפלל במקום שיש דברים בטלים אם הם דיבורים של שמחה אזי יכול להעלותן מכוח שמעלה אותם יש שמחה גדולה למעלה ונולד בו התלהבות גדול ואם הם דיבורים של עצבות קשה להעלותם. ישים כל מחשבתו בכח התיבות שהוא מדבר עד שיראה האורות של התיבה האיך מתנוצצים זה בזה ומתוכם נולדים כמה אורות וזהו אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה. בסתם האורות של האותיות הם חדרים של הש"י שהוא ממשיך את אצילות ולתוכן צריך להפשיט נשמתו מגופו ותהיה נשמתו מלובשת באותן המחשבות שהוא מדבר ויראה כמה עולמות העליונים ויש באדם כמה כוחות שלזה העולם צריך כח זה ולזה העולם כח זה שעולה נשמתו לכל העולמות שצריך לעלות ובודקין אותו בכל עולם אם הוא ראוי לעלות ואם לאו דוחין אותו לחוץ.

ולפעמים שולחין לו מחשבה זרה מחמת שדוחין אותו ואם הוא חכם באותה המחשבה יכול לקשר עצמו יותר בהש"י שהמחשבה הוא אותיות שהם אברי השכינה רק שנפלו מכח השבירה ונעשו הצירוף של האותיות רע בקליפות כמו אדם שנותן מעדנים מעורבין מין בשאינו מינו שכל אחד בפני עצמו הוא טוב וכאשר נתערבו הוא מאוס ורע מאוד. כך זה הוא ג"כ נעשה רע וכשהוא מבין באיזה ענין המחשבה אם בתאוה הוא מעולם האהבה נפל אם ביראה רעה הוא מעולם היראה אם בגאוה הוא מעולם התפארת. וכן בשארי

דברים שכולם משבעת ימי הבנין נפלו וכשהוא מקשר אותם בהש"י באהבת הבורא וביראת הבורא הוא מחזיר אותם לשרשם וכן בשאר מדות כל מחשבה לפי המידה שנפלה ממנה הוא מקשר אותה לאותה המדה והקליפות נופלים ממנה ונעשה הצירוף טוב. וזהו מתיר את החבלים והשקים נופים השקים דהיינו הקליפות נופלים. ויש להשי"ת בזה הנאה גדולה כמשל הבן מלך שנפל לשביה כשמביאין אותו לפני המלך הוא נהנה מאוד יותר מזה הבן שיש אצלו תמיד אין דבר יכול להשתנות מתולדה לתולדה אחרת כמו ביצה שנעשה ממנה אפרוח שצריך מתחילה להתבטל כלל מתולדות ביצה דהיינו מתולדה ראשונה ואח"כ יכול להיות תולדה אחרת ממנה. כן כל דבר צריך להיות כן שצריך לבא למדריגת אי"ן ואח"כ יכול להיות דבר אחר וכן בכל הניסים שהם משינוי הטבע צריך מתחילה שיתעלה הדבר בספירת אין ואח"כ משפיע משם באופן שיהיה נס. כמ"ש הרמב"ן ז"ל שלכך נתוסף ה' בשרה שהיה צריך להעלותה לה' ראשונה כדי שתלד שרה.

פרק יג

ולפעמים כאשר מקשר מחשבות חבירו למעלה יכול לשנות מחשבות חבירו באופן שהוא רוצה. לפעמים יכול להמשיך טובות ע"י הדיבורים שהוא מדבר למשל אם הוא בשביה ידבר מאותו ענין ארבעה צריכין להודות וכו' וכן כשחולה באיזה אבר ידבר באותו ענין בספירת העליונים השייכים לאותו אבר. כשיש כאב לאדם יקשר את עצמו לבורא ית' דהיינו שיקשור עצמו למעלות הבורא ית' ולא ירגיש הכאב. המצוה היא אבר השכינה וכשהוא עושה בשכל גדול הוא מעלה אותה למדריגה גדולה וגבוה. כשמדבר ד"ת על השולחן הדברי תורה הם נשמה לאותו מצוה הגשמיות של השולחן וידבר הרבה ד"ת. בע"ש בתפילת מנחה וקבלת שבת מעלין כל אותן הדיבורים והמצות של כל השבוע שאז הוא עליות העולמות.

אברהם נתפקחה עינו וראה בשכלו עולם האהבה של הבורא ית' וכן יצחק ויעקב כ"א לפי מדתו וראה בשכלו מדות הבורא ית'. כשנסתם השכל של האדם ואינו יכול להשיג מדות הבורא ית' בשכלו ואח"כ רואה אותו בשכלו אז יש לו תענוג יותר והתלהבות, שהתמידות אינו תענוג כל כך.

השמיעני את קולך וכו' פי' לשון אסיפה ר"ל שמאסף אור הבורא באותן האותיות ורואה אותן מתוך האותיות כמו באספקלריא. ואעפ"י שפעמים האדם מעורב בתערובות מחשבות זרות אדרבה בה הוא יותר יכול לבא לדביקות כמ"ש כיפת הירדן שנתקלקל

ריחו נותנין אותו בבית הכסא והוא מתגבר נגד הקליפות וחוזר ריחו, כן זה הוא יכול לבוא לדביקות גדול ויתגבר נגד קליפות ומחשבות זרות.

אל ילמד אדם בספר אדם רשע אפילו יש בו ד"ת כראוי לפי שנתדבק בנשמת אדם שעשה זה הספר.

כשצריך לבקש איזה דבר מהבורא ית' יחשוב שנשמתו הוא אבר מהשכינה כביכול כטפה מן הים ויבקש על השכינה שאותו דבר הוא חסר להשכינה ויהי' לו האמנה שבוודאי הוא פועל מלמעלה להשכינה. רק אם יהיה דבוק כראוי אל השכינה יתמשך גם כן השפע עליו. כמשל אדם שיש לו שמחה מטפח ביד אפילו כשאינו מתכוין לכך מחמת שהשמחה מתפשטת באבר כן הוא בענין זה שהוא אבר מהשכינה כביכול יתמשך גם כן השפע עליו ויחשוב שהוא אינו רק כלי ומחשבתו ודיבורו הם עולמות שמתפשטים עולם הדיבור שהוא השכינה מבקשת מעולם המחשבה על דבורים האלו וכשימשיך אור הבורא ית' במחשבתו ודיבורו יהיה בקשתו שיתפשט השפע מעולם המחשבה אל עולם הדיבור ויבא ג"כ באותו ענין שהוא מדבר שצריך לו ויעשה לו בקשתו. וזהו המצא לנו בבקשתינו שיהיה הוא ית' נמצא באותן הבקשות.

פרק יד

וזהו שארז"ל מה תולעת אין כחו אלא בפיו לעשות כלי מלת כך ישראל עושין כלי מלת בפיהם להלביש השכינה מחמת שהנשמה מלובשת גוף נראה להעולמות עליונים קטנים. ובאמת הם גדלים במאוד וכשיפשיט מהגשמיות של הגוף יראה בשכלו שהעולמות הם גדולים במאוד. יש שם אל"ד שהוא טוב היינו כשיודע הפנימית של אותיות (שהאלף מרמז חכמה ובינה וה"ל על ג' קווין והד' מרמז על השכינה) ויכוין להמשיך האור מלמעלה למטה אז יועיל.

כתי' אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן וכו'. כשראה מעשה המשכן בעיניו אז הביא אותו במחשבתו, ובתחלה כשראה אותו ברוחנית שהראה לו הש"י בהר אז כח הזכרון תפס אותו הציור במחשבתו ועכשיו כשרואה אותו במעשה הביא אותו פעם ב' במחשבתו ואותו הארה רוחניות ממחשבה ראשונה שראה בהר נמשך על המשכן.

כשמדבר יחשוב ברמז קול ודיבור וידבר ביראה ואהבה ויחשוב שזה מדבר עולם הדיבור מפיו אז מעלה דיבורים.

ושב ה' אלהיך את שבותך ע"ד משל אב ואם אוהבים את הבן בשוה רק אם הבן אינו מתנהג בדרך הישר ח"ו אעפ"י שהאב אוהב אותו אינו מראה לו אהבתו ומכה אותו.

והאם אעפי"כ מרחמתו ומנשקתו ומקרבתו אל אביו. כך עתה בגלות מדת הקב"ה כביכול אינם מגולים רק מדת השכינה מגולה כמו שהיתה אצל אסתר שאעפ"י שהיה נס גדול מ"מ נתלבש הנס במדריגה תחתונה דאסתר והנס נעשה ע"י שנשאת לאחשורוש. משא"כ אם היו זוכין היה נעשה הנס בפרסום בלי התלבשות במדריגה התחתונה והחיות ששוכן תמיד בעולמות נק' השכינה, והיא דוגמת האם שמגלית מדותיה. אעפ"י שהבן אינו מתנהג כשורה לפיכך אין רשאין לומר רק שם אדנ"י שמדת אדנ"י היא נגלית ולא שם הוי"ה כי שם הוי"ה הוא שם העצם ולא נתגלה היום.

האדם כשידבק עצמו להדיבורים הדיבורים ימליצו בעדו והוא שלא יהיה כוונתו לשום דבר רק לדבק עולם הדיבור לעולם המחשבה.

וזהו פי' ג' ספרים נפתחים בר"ה ספר הוא לשון דיבור לשון סיפור של צדיקים שכוונתם אינו כ"א לייחס עולם הדיבור לעולם המחשבה נכתבין לאלתר לחיים שהם מתדבקים לאלתר להיות חיים. בינונים שכוונתם לייחד וגם בשביל שיעשה הקב"ה רצונם תלוים ועומדים עד יום הכפורים שאז היא התגלות עולם המחשבה. ויש לכל המחשבה עליה ונעשה ג"כ מחשבתם. וזהו הכתיבה שמדבק האדם מחשבתו להקב"ה ונרשם במחשבתו מה שיארע לו. נחזור לענין **ושב ה' אלהיך** פי' הקב"ה ישיב את אלהיך פי' השכינה שהיא הדיבורים שלך **את שבותך** ר"ל עם שבותך כשאתה תשוב.

פרק טו

ויאמר אלקים יהי אור ויהי אור. איתא בר"מ יהי אור דא חסד ויהי אור דא גבורה וקשה הלא הציווי היה שיהיה חסד ובעשיה כתיב ויהי לשון גבורה. אך תירוץ לרחמנות נולד מכח דבר רע כשמתנהג עם אדם רע יש רחמנות עליו ויש ב' רחמנות הא' כשרואה שרע לו והב' שיש רחמניות שלא יתנהג עם האדם רע ועדיין מתנהג עמו טוב אך כשרואין שרע אז הוא הרחמנות יותר גדול מהרחמנות כדי שלא יתנהג עמו רע כי זה ראה בפניו וזה עדיין אינו רואה וזה שייך אצל אדם שאינו יודע עתידות. אבל הקב"ה שעבר ועתיד שווין אצלו הוי לי' מקודם שהרחמנות כמו אח"כ. וזהו הרחמנות נקרא רחמים גדולים וזהו ויהי מכח הגבורה יהי אור יהי רחמנות והמשכיל יבין. אנכי תרגלתי לאפרים קחם על זרועותי ע"ד משל לאב שאין בנו קטן יכול לעלות על ידו מגביה אותו ואח"כ כשמחזיק אותו משעשע א"ע בזקן של אביו כך האדם אין יכול להדבק א"ע בהש"י והש"י מכניס אהבה ויראה בלבו של האדם שהם נקראים ידים שהם דמיון ידים שכמו שבידים נותן אדם לחבירו כך ע"י מה שעובדים באהבה ויראה כי בלא דחילו ורחימו לא פרחא לעיל'

ומביאים שפע בכל העולמות וכשמתדבק האדם לקב"ה באהבה ויראה אזי הוא כביכול ממשיך מדותיו ית' רחום וחנון וכו' והמדות נקרא דיקנא ושערות ל' שיעורין כי הם מותרות כי העצמות אינו צריך כי הוא אל אף שלא מדות רק העולמות צריכים שיהיה הוא ית' רחום וחנון שאלמלא כן לא היה קיום להם לפיכך הם רק צורך העולמות לפיכך נקראים מותרות.

איתא בזוהר ארבע בגדי לבן הם ד' אותיות הוי"ה וד' בגדי זהב הם ד' אותיות שם אדנ"י. פי' דיש ג' מיני אהבה כמ"ש לא זז מחבבה עד שקראה בתי לא זז מחבבה עד שקראה אחותי לא זז מחבבה עד שקראה אמי ויש עוד אהבה שאינו מושג לאדם ר"ל החכמה של אותו דבר למשל אדם עושה דבר בלי דעת ובכל דבר צריך להיות היה מדות והם אינם מושגים לאדם וז"ש בזוהר ד' בגדי לבן מלבושי אהבה והם רמוזים באותיות הוי"ה ואיתא בזוהר באתר דאית אהבה אית יראה ממילא צריך להיות ג"כ ד' מיני יראה והם נק' בגדי זהב מלבושי היראה.

וקרני ראם קרניו. פי' ע"ד שם האחת שפרה ושם השנית פועה שם ה' אחת ראשונה נקרא שפרה לשון שמשפרת את הולד שמשפרת את האותיות הולד שנולדים ופועה הוא לשון דיבור שהשופר מעלה את כל התפילות וכל התפילות עולות ע"י הקול של שופר כי בזה מעוררים את האבות אהבה ויראה כי הם כלולים בהקול אש מים רוח ובזה מעוררים האבות.

משל לפני תקיעות למלך גדול מפואר הושיב מדינה של ע' אומות ובחר לו אומר אחת שישבחו אותו ביום גנוסיא הוא יום הולדת המלך אזי שבחו אותו כל היום בשבח והלל ואח"כ ישבו בעצב כי אולי לא בא הדיבור להמלך ואמרו נעורר את הזקנים שלנו שהם יודעים לפאר את המלך והם יעלו הדיבורים להמלך. כך הקב"ה ברא את העולם כולו וברא בתוכם את ישראל והיום בר"ה הוא יום הולדת המלך למען התפארת וכמ"ש ישראל אשר בך אתפאר והיום בר"ה יום הולדת המלך שמדת מלכות נולדה בעולם היום כי היום ברא את העולם ע"ד אין מלך בלא עם ואנו מתפללים לפניו לתפלת שחרית ואח"כ נשלח ואותך בעל תוקע שתעורר את האבות והם יעלו את תפלתנו לפניו ית' ראה לפני מה אנו שולחין אותך לפני מלך גדול מלך מפואר בכל מיני פאר ראה כמה אנשים ונשים וקטנים ויונקי שדים כולם תלוים בך וכל תפלתינו יעלו ע"י תקיעותיך אלו ויתלבש בזה הקול.

שיר השירים אשר לשלמה. ע"ד בעמדם תרפינה כנפיהם כי כשאנו מדברים לפני הש"י באהבה ויראה אנו עושין פעולות גדלות וחנה מדברת על לבה פירש וחן ה"ה מוצאות

הפה כשהם מחוננים לפני הקב"ה מדברת הם נדברים על לבה כביכול למעלה מעולם המחשבה. וזהו ואתחנן אל ה' וא"ת הם כ"ב אותיות חנן חננתי אל ה' בעת ההיא לאמר. דיש כ"ח עתים י"ד טובות וי"ד רעות. וזהו בעת ההיא עת שהוא נוקבא דהיינו עת רעה לאמר הבאתי לעולם המחשבה. אמירה הוא לשון מחשבה בלב כנפים נקרא מה שהולכין ממדריגה למדריגה לעבודת הש"י וזה בעמדם ישראל בתפלה תרפנה כנפים שהמלאכים אומרים בלבם שעבודתם אינו כלום נגד עבודת בני אדם כי מלאך הוא גדול כמו שליש העולם והאדם הוא הקטן. וכאשר האדם הוא מדבר באהבה ויראה שהלא השכינה משתוקקת לדברים אלו. כמו האם המשתוקקת שידבר בנה דבר של שכל כדי שתחשב בפני בעלה. כך כשהדיבורים באין למעלה מכח האדם מקושטים בזה הכח נולד התפארות גדול והמלאכים אומרים מי כעמך ישראל גוי אחד ולכך עדיף שיאמר תיבה אחת בתפילה באהבה ביראה כי זה מעורר שכל המלאכים אומרים שירה להקב"ה. וגם הוא מעורר כל העולמות כשהוא עובד הקב"ה כל העולמת עובדין אותו ית'. וזהו כשהאדם אומר למטה שיר א' מעורר השירים למעלה שירים הרבה אשר לשלמה אשר הוא לקב"ה דהיינו בדו"ר כי בלא דחילו ורחימו לא פרחא לעילא.

פרק טז

הן גור יגור אפס מאותי (ישעיהו נד,טו). פ' יש אדם שדבוק בצדיק שהוא רואה שהצדיק עובד הש"י שיושב ולומד ולפעמים שהצדיק מדבר דברים בטלים וזהו כמשל לבן המלך שהלך בין בני הכפרים ולחפוש אוצר שיש בבן כפר הנה היה צריך להלביש א"ע כמו הבן כפר כדי שלא יכירו אותו שהוא בן המלך ומגלין לו כל סודותיו היכן הוא האוצר. כך הצדיק מדבר להש"י דברים והוא מקושר להש"י ומקשר את הדיבורים להקב"ה וזהו נק' שהולך בשליחות הקב"ה למצוא שם המדות למשל או שאינו יכול להתפלל ומדבר דברי שחוק ומעורר בעצמו אהבה ואח"כ אומר בלבו אם יש תענוג מזה שהוא דבר שטות כמה יש לי להתענג מהקב"ה שהוא תענוג לכל התענוגים ועי"ז הוא מתפלל באהבה ויראה. וזהו הן גור יגור כשהוא בגירות ומדבר דברים בטלים אפס מאותי דיש ב"א סוברין שהקב"ה אינו מלובש בכחן והוא מחמת הבהירות עד מאוד כמשז"ל אור גדול שמכהה את הראות ואין יכול לראות שנתגלה הבהירות עד שאין השכל משיג ובאמת הש"י הוא בראן רק התלבשותו אינו נראה כמו חורבן הבית שהיה חסד גדול כמו שכתב האלשיך ז"ל נטה קו ויאבל חיל וחומה נטה קו על בנין העתיד פי' שלא היה יכול להתגלות הבהירות הגדול שיתגלה כשיבוא משיח. לפיכך נחרב הבית והוא אפס

מאותי שאין שום דבר שאין אני שם. הוד והדר לפניו פי' לפני הקב"ה כי עצמותו אין יכולים להשיגו. שלח תשלח האם והבנים תקח לך רז"ל אמרו על ההוא גיורא דאמר גיירני ע"מ שתלמדיני כל התורה כשאני עומד על רגל אחד דהאדם הוא חלק אלוה ממעל ובא"ס לא שייך חלק דהקב"ה ממלא כל עלמין (נראה בכאן חסר) [ונמצא בס' אור תורה].

ולפעמים האדם הוא חושב מחשבות של הבל הי' הצדיק מבחן שבוחן אותו ומשליך אותו לעולמות רעות כדי שיעלה אותן להש"י וחשוב הוא אצל הקב"ה מאוד והאדם אעפ"י שהוא בא לדבר רע יקבל הכל בטוב כמו ר' עקיבא שכבתה נירו ואכל ארי את חמורו ואמר על הכל גם זו לטובה ובאמת הביא לתוכו טובה, וזוהו גיירני ע"מ שאלמוד על רגל א' ר"ל שאהיה תמיד במדריגה טובה ואמר לו מה דלך סני לחברך לא תעבוד, רמז לו כשהייתה אתה במדריגה רעה הוצרך אדם טוב ליפול כדי שיעלה אותך לכך תצרוך גם אתה ליפול ור' עקיבא שהיה בן גרים עוקר הרים וטוחנן זה בזה בסברא פי' הרים נק' מדות אבות ר"ל שהוא הביא את המדות למעלה כי היה התענוג יותר גדול מפני שהיה בן גרים כמשל הידוע וזה שתוק כך עלה במחשבה שהעלה את הכל לעולם המחשבה, וזהו שלח תשלח את האם והבנים תקח לך, ר"ל שורש המ"ז תשלח שתדבק א"ע במדת אהבה ויראה.

קול קורא במדבר פנו דרך ה' ע"ד ושמע קול אלה דמשביעין אותו ואומרין לו הוי צדיק ואל תהי רשע ר"ל דהתחלת הויות הנשמה לברוא מקשרים אותה בעולם השבועה שהוא השכינה כדי שתהי' מקושרת שם וכל הדיבורים שמדברים בעה"ז נחצב מהדיבור ההוא. והדיבור הזה הוא ממוצע דיבור אחרון שלמעלה ודיבור ראשון שלמטה וכל הדיבורים שמדברים באים מזה הדיבור. וכל מה שמדבר מעורר זה הדיבור וזהו לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא כי כשמדבר דברים בטלים מגביה את הדיבור בחנם והוא מותרה ועומד בזה ההתקשרות בזה הדיבור וכשהוא רוצה ח"ו לנטות מן הדרך הטוב מתרה בו הדיבור ומי שזוכה יודע ושומע את הקול וזהו נפש כי תחטא אורייתא קא מתמה האיך אפשר שתחטא ושמע קול אלה היה לו לשמוע קול של השבועה או ראה שרואה מעשים של אחר ונזכר במעשיו דכל מה שאדם רואה ישים אל לבו למה הראה לי הקב"ה את זה הלא הכל בהשגחה פרטיות. אלא אם רואה דבר עבירה יחשוב מסתמא גם אני עשיתי שמץ מנהו אעפ"י שלא עשה כזה ממש. למשל אם הוא רואה את אחד שבא על א"א והוליד ממזר ומוציא ז"ל ע"י מ"ז חמור כמו מוליד ממזר וזהו או ראה שרואה דבר עבירה מאדם אחר ומזכיר בו דבר שעשה או ידע ע"ד בושנו במעשינו ונכלמנו להרים פנינו אליך ע"ד

משל חותם המטונף אם משימין אותו על השעוה אזי נתטנף גם השעוה כך כשהאדם מלוכלך בעבירה ומדבק א"ע בהקב"ה כביכול נעשה הלכלוך למעלה כשנעשה אחדות עם הש"י בעת תפילתו שמדבר דיבורים ושורה בו הקב"ה וזהו בושנו במעשינו מכח עבירות. ונכלמנו להרים פנינו אליך פי' פנימיתינו אליך שיהי' אני מדובק בך בשביל הלכלוך וזהו המדה של נושא עון שסובל העון וזהו או ידע בשביל התקשרות מושך עצמו מהעבירות והוא קול קורא הקול אלה קורא במדבר פי' בהדיבור פנו דרך ה' שיהא הקב"ה שורה בו ישרו בערבה שאם נופלת מחשבה זרה לאדם בתפילתו שבא בהיכל מלך ודחפו אותו וכאשר ישים אל לבו שדחפו אותו ישוב אל הקב"ה באימה גדולה ובבושה רבה והקב"ה הבטיח אותנו אל תירא כי אתך אנכי בכ"מ שאנו שם מביאים את הש"י שם וזהו ישרו בערבה בזה שהמחשבה מעורב בקליפות מסילה נק' דרך שאינו כבושה לאלהינו. הרוצה לקבל עליו עול מלכות שמים בשלימות יפנה מחשבתו מהרהורים ואפילו כשהוא אוכל ושותה ישים מחשבתו כדי שיהיה חזק לעבודתו ית' צריך להגביר תענוג הרוחני על תאות הגשמי ומזה יהיה לו יותר כח מרוחנית המאכל וזהו מה יפית ומה נעמת אהבת בתענוגים שיהיה לך אהבה בתענוגים.

פרק יז

הללו את ה' מן השמים ע"ד לעולם ה' דברך נצב בשמים. בדבר ה' שמים נעשו בהדיבור ברא את העולמות וכח הפועל בנפעל נמצא כח הדיבור בשמים וע"י כח הדיבור הזה הוא עומד ויש לו קיום וזהו דברך נצב בשמים הדיבור עומד בשמים. וזהו שאמר הללו את ה' פירוש האותיות שהם מא' ועד ת' ויש באותיות ה' מוצאות הפה שהוא קיום העולם והמשכיל יבין.

פרק יח

נזר אלהיו על ראשו. אף על גב דהכתר היא למעלה מראש המלך ובהקב"ה לא שייך זה דהוא ית' א"ס, אך הענין הוא דבהירותו אינם יכולים כל העולמות לסבול ואל הוא לשון כח וזהו לשון אלקים הוא הכח שבעולמות והבהירות שלמעלה מהעולמות נקרא זר ומי שפירש עצמו מתאות עה"ז הוא למעלה מהעולמות ולכך נקרא נזר אלוהיו שהוא למעלה מהכח שבעולמות. שהוא אור הגנוז שראה הקב"ה שאין העולם כדאי. ר"ל שאין העולם יכולים לסובלו עמד וגנזו דקשה הלא אין דרכו של הקב"ה ליפרע מרשעים קודם שהם חוטאים אך הפירש ע"ד מ"ש שאמרתי לעולמי די פירש דאור א"ס יתברך הוא

תמיד מתפשט לכך אמר לעולמו די שיהא כמו כלי המקבל משקה ואינו מניח להתפשט יותר וזהו אין העולם כדאי שאין בהם די לקבל אור כזה. או יאמר כי ישראל הם אותיות לי ראש כמשל א' שיש לו תענוג נקרא זה יש לו ראש מחמת הרחבת הדעת כן להיפך אין לו דעת מחמת צער וזהו פירש הקב"ה מניח תפילין כביכול נתחדשו לו ית' מוחין כשישראל עושים רצונו של מקום. וזהו נזר אלהיו כביכול להקב"ה יש נזר מחמת ראשו מחמת שכלו של האדם שפירש את עצמו מתאות עה"ז כדי לעשות רצונו יתברך.

פרק יט

צאי לך בעקבי הצאן ורעי את גדיותיך ע"ד כמדומה שכתוב בס"ח מעשה באדם אחד שלא היה יכול לגדל בניו ואמרו שאינם מתנהגים בצניעות ע"ד את צנועים חכמה והחכמה תחי' בעליה לכך מביא הצניעות חיות לבניו והצניעות היא מדת יראה שהוא ירא מפני הש"י לחשוב תאות אחרות תאות גשמיות ומכח מדת יראה בא למדת אי"ן כי מחמת זה מחשיב את עצמו לאין ואי"ן נקרא חכמה כמ"ש החכמה מאי"ן תמצא וממילא בא החיות כנ"ל, וזהו אמרי נא אחותי את והלא איש ואשתו ניכרים בהתקרבותם ובדיבורם באחדות גדול אבל הם היו צנועים מאוד מאוד. כמ"ש הוא לא הסתכל בה מימיה וגם יצחק שאלמלא לא כתיב והנה יצחק מצחק לא היה נראה ביניהם התקרבות כמו בין איש לאשתו כך יהא אדם צנוע באורחותיו ויהא שרוי עמו מדת חכמה הבאה מכח יראה כנ"ל וזהו צאי לך בעקבי הצאן בדרכי אבות והוי צנוע כמותם ורעי את גדיותיך תגדל הבנים שלך.

איתא בזוהר תשובה ה' עלאה פי' השכל נקרא ה' עלאה דיש ב' ההי"ן הדיבור נקרא ה' תתאה ה' מוצאות הפה והמחשבה יש בה ג"כ אותיות וה' מוצאות שנקרא ג"כ ה' אך ה' עלאה נק' והתשובה באה מהמחשבה מחמת שמבין גודל עבירה ונגד מי שמרד ומחמת זה עושה תשובה וזהו ה' אלעא בשכל גדול בינה גדולה.

ארז"ל אליהו לא נענה אלא בתפילת המנחה, וקשה הלא מנחה הוא עת דין, אך במנחת עני כתיב בנוצתה אע"ג דהיא חיצונית קרבנו חביב הוא לפני הקב"ה דעבירות שלו נעשו לו כזכיות אפילו מעבירה נעשה מצוה דמפני עניותו עושה עבירה נמצא מחמת שהוא מבחוץ דין. הקב"ה מרחמו ואוהבו ובמנחה שהוא עת דין וכאשר האדם מדבק הדין בתפלתו וכוונתו למעלה להש"י הוא חשוב אצלו יותר ומהדין נעשה אהבה לפיכך נענה בתפילת המנחה, פירש תפילות לשון התדבקות והתחברות המנחה שהביא הדין אל החסד.

פרק כ

הרחק משכן רע פירש דהנה היום בזמן הגלות הוא בקל להשיג רוח הקודש יותר מבזמן הבית. כמשל המלך כשהוא בבית מלכותו אי אפשר להתקרב אליו כל כך כמו [כ]שהוא בדרך שאז יוכל להתקרב אליו כל מי שירצה אפילו בן כפר שאין הגון לבא לפני המלך בבית מלכותו ובדרך בפונדק שלו יכול לבא לפניו ולדבר עמו. כך היום בגלות כשאדם מחשב בדביקות השיתב"ה אזי מיד שורה עמו ושוכן אצלו, בכן ראוי לאדם שיתרחק עצמו מן התאוות ומ"ז בכדי שלא יפרד ממנו ית', רק יעשה כל מעשיו לשמו ית' וזהו הרחק משכן ר"ל ממי ששוכן אצלך הרחק מהרע.

פרק כא

בן בג בג אומר הפוך בה פירש ע"ד לעלוקה ב' בנות שקורין הב הב פי' שרוצים לקבל שפע מהקדושה דהענין הוא כי אין דיבור בלא מחשבה. כי מקודם הוא חושב מה שידבר, והנה כשחושב קודם התפלה מה שידבר ולפני מי ידבר בוודאי יפול עליו יראה ובושה שיהיה ירא מהדבורים עצמם. כשנותן אל לבו שהעולם הדיבור הוא השכינה כבי' מדברת בו והיא כלולה מכל המדות אהבה ויראה והתפארת. וכן כולם כידוע ואיך לא יהיה יראה ובושה שמתעורר השכינה וכל המדות כביכול, וזהו עושי דברו שעושים מדבור מעשה ובמעשה צריך גם כן להיות כלול אצילה בריאה יצירה. אך כשמדבר בדעת ובדעת חדרים ימלאון כי הוא משרה בהאותיות אלקות י"ת וכשמביא בהם אלקות אזי יש בהם הכל. וכשבא לו איזה מחשבה זרה שהם ה' מוצאות שנפלו מהשבירה אזי יראה להעלותן בשרשן ע"י מחשבתו דחירו משא"כ אם אינו מעלה עתה מ"ז כנ"ל אז הם צועקים הב ר"ל שה' מוצאם הנ"ל רוצים לקבל שפע מהבינה כנ"ל שנקרא ב' וזהו הפוך בה. ר"ל שיתעלו על הבינה ויתתקנו מהשבירה ויש להשיב"ה תענוג גדול מזה יותר מהאותיות שהם תמיד בקדושה, וזהו סוד נשמת גרים שעלו ג"כ נצוצות מה שנפלו בקליפות. ולכך הרגיש התנא הזה שהיה גר בדבר זה.

פרק כב

נשאת ונתת באמונה קבעת עתים לתורה פירש שצריך לישא וליתן ר"ל שיהיה כל המעשים והמחשבות באמונה. ר"ל באחדות הבורא ית' וא"ת יש יצה"ר לזה אמר קבעת עתים לתורה ע"ד בראתי יצה"ר בראתי תבלין תורה. והנה י"ל הלא התבלין הם הממתקים את התבשיל והתבשיל הוא העיקר ובכאן הלא התורה היא העיקר. אך הענין

הוא ע"ד משרז"ל אי מסר בידייהו יצרא דעבירה אפילו ביעתא בת יומא לא הוה אשתכח, דהנה יש ב' מיני תפלות בהתלהבות. הא' שהאדם עושה לעצמו הכנה וב' מה שמתפלל בלי שום הכנה רק הזמן הוא גורם כמו בשבתות וי"ט שאז הוא השראת הקדושה בעולם. וזהו אפילו ביעתא ר"ל תפלה בת יומא שהזמן גורם לא אשתכח כי יצה"ר נקרא כח התאוה והוא החשק. וכמו שהאדם רוצה כך מהפך החשק אם לטוב הוא מתפלל בחשק ובהתלהבות וזה פירש סולו לרוכב בערבות ביה שמו. ר"ל הקב"ה נקרא רוכב בערבות במי שמעורב אצלו אהבה ויראה יחד הוא שורה עליו וזהו בי"ה שמו כידוע ששם י"ה מורה אוי"ר וכ"ז אם הוא מתפלל בהתלהבות. משא"כ אם אינו מתפלל בהתלהבות אינו שורה עליו כי אם היה הקב"ה שורה עליו היה הרוח מפזר עננים. רוח נקרא מדת תפארת שהוא מדת יעקב שבו היו כל המדות אהבה ויראה כמ"ש ויאהב יעקב כו'. מה נורא המקום הזה וזהו אלקי אברהם ר"ל הכח השורה באהבה אבר מן החי ששורה הקב"ה עליו ... [חסר כאן].

נחזור לענין ראשון, מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו פירש דהנה כתיב נודע בשערים בעלה. ואיתא בזוהר כל חד לפום שיעורא דילי' ע"י המדות אוי"ר הקב"ה מקשר א"ע כביכול עם האדם. טבעו בארץ שעריה פירש כי הנה בדבר שהוא במדריגות אי"ן לא שייך שבירה כי השבירה שייך בדבר שהוא מדה או כלי. נמצא אם אדם מחזיק את עצמו לאין מחמת דביקותו בבורא ית' כמו השר אפילו הוא גדול שבכל שרי מלוכה בעמדו לפני המלך הוא בעיניו כמו קטן ואינו רוצה שיעשה לו שום כבוד מחמת גדלו ושררותו כמו שעושים לו כשהוא בביתו בפ"ע כי אז עושים לו כבוד ובושים ויראים ממנו. אמנם כשהוא לפני המלך הוא וכל מידותיו נתבטלו מפני יראתו ובשתו מפני המלך וזהו טבעו בארץ. ר"ל שמחזיק את עצמו לארץ לאי"ן בעיניו שעריה ר"ל המדות וכשאין לו שום מדה אזי אין שייך אצלו שום שבירה וזהו מכל חטאתיכם לפני י"י תטהרו.

פרק כג

ויהודה עוד רד עם אל ועם קדושים נאמן (הושע יב,א) משעה שאמר הקב"ה אתם תהיו לי ממלכת כהנים נאמן הוי יהודה לקבל מלכותא ושארי סיהרא לאנהרא, פירש הצדיק נקרא יהודה שהוא דבוק להשיב"ה כמו אותיות יהודה שהוא אותיות הוי"ה ד' שהמדריגה התחתונה הנקרא ד' נדבק בהוי' ית' זה נקרא יהודה.

וז"ש חזייה דקא בדח טובא אמר תפיליך קא מנחנא כי תפילין נקרא דביקות בהש"י שמדת האהבה שורה בו. וזהו וראו כל עמי הארץ כי שם ד' נקרא עליך, ר"ל שהוא ית'

שורה בך ויראו ממך שתהא אתה בחי' ניראה, וזהו עוד רד בחי' מלכות מלשון והוא רודה בכל עבר הנהר והמל' נקרא יראה עם א"ל עם חסד ואהבה וזהו נאמן הוי יהודה לקבל מלכותא, ר"ל כאשר האדם מאמין שהש"י מכה"כ וחושב במחשבות בוראו ית' נופל עליו יראה גדולה שהיא בחי' מלכות ושארי סיהרא לאנהרא היראה נקרא סיהרא כמו הלבנה שמקבלת אורה מאור השמש כן שמש ומגן הוי' אלקים.

או יחזיק במעוזי יעשה שלום לי שלום יעשה לי פירש דהנה כתיב מאת ד' היתה זאת דכשישראל עושים רש"מ יש תענוג גדול להשיב"ה כי הוא ית' מתאוה שנהיה דבוקים בו כמו בחי' האב אל הבן ברא כרעא דאבוה וזהו ואם מך הוא מערכך שאם הוא ית' כביכול מך שהוא במה"ד מערכך ר"ל מכחך הוא בא וזהו מאת י"י היתה זאת כביכול נעשה בחי' נוקבא אבל כשאדם עושה רש"מ עושה מדת שלום לו שהוא מדת התקשרות שמקשר ומייחד כל המדות וזהו או יחזיק במעוזי יעשה וכו' ע"ד ישראל מפרנסין לאביהם שבשמים. וזהו יעשה שלום לי ואח"כ שלום יעשה לי, ר"ל שמביא למדריגות תחתונים ההתקשרות אשר עשה לי.

פרק כד

עסקתי בתורה בעשר אצבעותי ולא נהניתי אפילו באצבע קטנה (כתובות קד, א) פי' די' אצבעות נק' י' מדות שהם כמו אצבעות שמטלטלים עמהם כל מה שצריך כן ע"י המדות נעשה כל דבר כידוע, וזהו עסקתי בתורה בי' אצבעותי שהם י"ס בחכמה ובינה וכן כולם עם הכל עבדתי את השיב"ה ולא נהנתי ע"ד שאחז"ל אבר קטן יש באדם מרעיבו שבע משביעו רעב, פירש התקשרות בו ית' שנקרא אות ברית מרעיבו שבע, ר"ל כשאומר בלבו שהוא אינו מקושר כלל הוא שבע אזי הוא מקושר כי הוא משתוקק תמיד להתקשר בו יותר. משביעו, ר"ל שאומר בלבו שהוא מקושר, רעב. והברית נקרא אצבע קטן מלשון לא כל האצבעות שוות וזהו אפילו באצבע קטנה ר"ל אפילו בשעת זיווג.

פרק כה

ויסעו ממרה ויבאו אלימה פירש ע"ד ולא יכלו לשתות מים ממרה כי מרים הם דהנה כתיב ארץ אוכלת יושביה היא ויאמר לא כי עלה נעלה. דאיתא בתיקונים שהקב"ה ברא את העולמות בשביל שיתגלו המדות כי כל המדות שיתגלו כמו אהבה ויראה וכיוצא הם כלולים תחלה במחשבה. כי אנו רואים כשבא לפני אדם בנו החביב מתעורר בו אהבה ומקודם היה לו ג"כ מדת אהבה רק שלא נתגלה עד כעת ובאהבה גם כן כלולים

כל המדות כי אנו רואים שמחמת אהבת אדם שונא את שונאיו. וכל המדות כידוע ומחמת אהבת מדבר דיבורים של אהבה ואפילו דיבורים אחרים מדברים מחמת אהבה כדמצינו גבי שאול המלך שדברו דברים יתירים עמו כדי להסתכל ביופיו. והנה סוף מעשה במחשבה תחלה למשל שאם אני רואה אדם מוליך עצים מיער אני מבין שרוצה לבנות בית וחשיב במחשבתו האיך לבנות ואוהב שיהא הבית כך והחדרים כך ושונא שיהא חדרים אחרים שכך מפואר אצלו הבית הזה ומדבר לעבדיו שיבנו הבית הזה. נמצא כלולים כל המדות בזה וכל המדות באים מכח הרצון שרצה לבנות הבית ובהרצון אינו ניכר התחלקות המדות ואפילו הטעם לא נתגלה ברצון כי כשרוצה לבנות הבית אינו יודע מאיזה טעם רק אח"כ מיישב את עצמו מפני מה אבנה בית כדי שאדור בתוכו. וכן גם כן ברא הקב"ה וצמצם את עצמו כביכול בהמדות הכל בשביל עולם המעשה. ישראל עלה במחשבה ר"ל התפארת עלה לפניו ית' במחשבה כדי שתתגלה התפארותו לבני האדם וכשהאדם עובד את הקב"ה יש להעולמות עליונים גדולה. כמשל שר שעובד את המלך וכשעלה לגדולה גם העבד עולה לגדולה כי נעשה חשוב למלך וזהו הדרכים מבקשים תפקידם שהדרכים רוצים שילכו בם עולי רגלים. כמשל בן חביב שעושה מעשה נערות יש לאביו תענוג כמו שיה עושה דבר שכל ואם לא היה עושה כלום לא היה לאב תענוג כלום. כך הוא ית' מתענג מכח עלייתם לרגל נמצא התענוג הוא מכח הדרך וזהו פירש ארץ אוכלת יושביה דבכל דבר ודבר יש מדותיו של הש"י. וזהו פירש כל התורה שמותיו של הקב"ה אפילו המעשיות המדברים מאיזה מדה או מאהבה או מיראה זהו ג"כ התלבשות הקב"ה בהם. רק האדם צריך ליזהר בכל מחשבה ומחשבה שיעלה אותה הן למדת אהבה אם היא דבר של אהבה או למדת יראה וכל העובדות שיעשו אבל לא ישב בהם בקביעות בלי דביקות כי זה היא שטות גדול מזה. למשל אדם שנסע לעיר אחרת לסחורה וישב ועזב את בני ביתו יש שטות גדול מזה. כך הקב"ה שלח את האדם והמחשבה היה שיעלה את כל הניצוצות ואם ישב בה ולא יעלה אותה ולא ישיב להקב"ה יש שטות גדול מזה. וזהו ארץ אוכלת יושביה ארציות אוכלת מכלה את היושב בה בקביעות. אמנם כלב אמר כי עלה נעלה כי הלא המדות האלו הם אחדות עמו ית' וע"י עלייתם נעלה גם כן. והנה כתיב ותשב בפתח עינים ויראה יהודה ויחשביה לזונה כי כסתה פניה. פירש תמר אותיות תם מר המחשבה זרה הוא מר אבל באמת היא תם ע"ד ראיתי את העבדים על הסוסים. סוסים נקרא אותיות של התפלה וכאשר מחשבה זרה רוכבת עליהם וראה אותו האדם תמה מאוד כי עבד רוכב על סוס המלך אבל כשמשים על לבו שהלא המה אותיות קודשים רק הצירוף הוא לא טוב וכשמביא

האותיות למחשבה מביא זה לעולם התמורה ונעשה מאלו הצרופים דברים אחרים דברי תורה מדברי שטות וזהו ותשב בפתח עינים באותה פתח שהכל מסתכלים בה להקב"ה ויראה יהודא ויחשבה לזונה זו נאה כי היא אבר מהשכינה אך קשה אם זו אבר מהשכינה מדוע הוא כך מלובש בדברי שטות. ואמר כי כסתה פניה כלומר הפנימיות הוא מכוסה. וזהו פירש וימלוך באדום בלע בן בעור דהבעש"ט ע"ה אמר על מה שאמרו בזוהר שדנין את האדם בכל היכל והיכל ומגרשין אותו מהיכל פירש כי הדיבורים נקרא היכלות ושהשכל שורה בהם והאדם המתפלל הוא הולך מאות לאות ומתיבה לתיבה וכשהוא אינו כדאי מגרשין אותו דהיינו שזורקין לו מחשבה זרה וממילא הוא בחוץ וזהו וימלוך באדום בלע בן בעור אדום נקרא התלהבות האדם שמתפלל בהתלהבות ושולטת עליו מחשבה זרה נקרא בלע לשון כריתה בן כשהוא מבין את זאת המ"ז מה היא בעור מבער אותה שמכחה בא להתלהבות הבורא ית'. כידוע ושם עירו כלומר מפני מה נתעורר עירו לשון התעוררת דנהבה שנותן אל דעתו ומשים אל לבו שזהו נתינת הדין ר"ל שדנין אותו, וזהו פירש אי"ה סופר את המגדלים דקשה איך המחשבה אין לה בושה לתפוש ולהאחז בתוך התפלה אך התירוץ שהוא מביאה למדת גדלות מחמת שרצונה לעלות למעלה להשי"ת וזהו סופר שמנהיר את המגדלים ר"ל המחשבה זרה שע"י בא לידי בחינות גדלות כנ"ל.

פרק כו

וזהו ויסעו ממרה ויבאו אלימה ולא יכלו לשתות מים ממרה כי מרים הם. מים המרים נקרא השכל שבמדריגת התחתונים, מים התחתונים בוכים אנן בעינן למהוי קדם מלכא, וזהו כמו מי סוטה הנלקח מקרקע המשכן בשבירה ואם לא נטמא מחשבתו יהא נהפך המחשבה זרה אצלו לזרע שמכחה מתחזק לעבודתו ית', כידוע דבכל דבר רע יש דבר טוב. אבל אם הוא נטמא ר"ל שמחשבתו אינו זכה אזי ח"ו רע לו.

וזהו **ויבואו מרתה** שנפלו לדבר רע **ולא יוכלו לשתות כי מרים הם**. פירוש העם לא היו טובים דאם היו כדאי אדרבה היה באה להם משם טובה יתירה. דכל דין יש בתוכו חסד ואם היו שוברין את הדין היה בא להם טוב. וזהו ויסעו ממרה ויבואו אלימה דאותיות **אלימה** הוא אותיות **אלהים** רק הצירוף הוא הוא כך אלימה נקרא דבר שהחסד שבו אינו מושג וזהו אלי הוא החסד שאינו מושג ואלי לשון אל י' החסד הנמשך מהחכמה היה וזהו פירש הבה לנו עזרת מצר שתהא העזרה באה מכח הצרה.

פרק כז

אורייתא וקב"ה הוא חד וי"ל הלא הוא ית' א"ס והתורה יש לה סוף כי הלא ראה הנביא ב' אלפי כדאיתא בגמרא, אך הענין יובן דידוע דכח הפעל בנפעל. למשל אדם מדבר דבר חכמה או עושה דבר חכמה נמצא כח הפעל הוא בהכלי שעשה או באיזה דבר שדיבר והחכם העושה הנה הוא יכול לדבר ולעשות עוד חכמות הרבה. כך התורה הוא חכמה והיא ממנו ית' וכחו הוא בהתורה דכח הפעל בנפעל וזה הכח באמת אין סוף. ויש כמה מדריגת בהשכל היינו משכיל ושכל והדבור והכל מקבלים זה מזה והדבור הוא בהזמן וגם בהמחשבה. יש זמנים כי היום זאת ולמחר מחשבה אחרת ויש מדה שמקשר המשכיל בהשכל והמדה זאת אינה מושגת כי הוא מדת אי"ן.

והוא ההיול"י כמשל מביצה נתהווה תרנגול ויש שעה שאינו לא ביצה ולא תרנגל ואין שום אדם יכול לכוין את השעה כי אז היא בחינת אי"ן. כך כשנעשה מהמשכיל שכל וממחשבה דבור אין יכולין להשיג דבר המחברם ונקרא איתן ובהפוך אתוון הוא תניא כי בהמחשבה הוא נקרא תניא כי הוא שונה עם המחשבה לשון לימוד ובפני עצמו הוא נקרא אית"ן לשון חוזק כי אין מושג וזאת הוא מדת צדיק והאיך כותבין תמונת אות צ'. י"נ כי הוא דבר המחבר השכל עם המשכיל והנו"ן הפוכה כי יש בושה להמדריגה התחתונה וזהו התקשרות מלמעלה למטה והצדיק התחתון מקבל מהמדריגה עליונה. ויש ב' ציורים האיך לכתוב היו"ד או הפוכה רצה לומר או אחורי היו"ד לנו"ן אז לא כי אי אפשר להשכל לקבל מהמשכיל כי אם מהמדריגה תחתונה שלו וזהו התקשרות מלמעלה למטה.

והצדיק התחתון מקשר מלמטה כי יש צדיק דלעילא וצדיק דלתתא צדיק דלעילא נקרא התקשרות מלמעלה למטה וצדיק דלתתא נקרא התקשרות מלמטה למעלה והוא צריך להחזיק עצמו לאי"ן כדי שיקשר את הכל. כמו משה רבינו עליו השלום שאמר ואם אין מחני כי רצה להעלות את ישראל שעבדו ע"ז והביא את עצמו לאי"ן באמרו מחני ובזאת הכל נתקשר למעלה. כאשר אדם מביא את עצמו למדת אי"ן כדאיתא בגמרא אין ארי נוהם מתוך קופה של תבן אלא מתוך קופה של בשר שמחמת גשמיות הדברים באים כל העבירות אכילה ושתיה ומשגל. אבל כשהאדם מחזיק את עצמו לאי"ן אזי הוא בדול מעבירות ושב בתשובה שלימה.

בתפלה צריך לשום כל כחו בהדבורים וילך כך מאות לאות עד שישכח מגופניות ויחשוב שהאותיות מצטרפים ומתחברים זה עם זה. וזהו תענוג גדול דמה אם בגשמיות הוא תענוג גדול מכש"כ ברוחניות וזהו עולם היצירה. ואח"כ יבא לאותיות המחשבה

ולא ישמיע מה שהוא מדבר. וזהו בא לעולם הבריאה ואח"כ הוא בא למדת אי"ן שנתבטל אצלו כל כחותיו הגשמיים וזהו עולם האצילות מדת חכמה.

פרק כח

אלו ואלו דברי אלהים חיים. בין האוסרים ובין המתירין, דבדעת חדרים ימלאון (משלי כד ד) כל המדות הם באים מכח הדעת רצה לומר מחמת שאני יודע שהוא אוהבי אני אוהב אותו ומחמת שאני יודע שיש גדול ממנו אני נכנע ממנו ומכבדו וכן כיוצא בזה. וכל אחד המשיך ממדת הדעת שיהיו הצרופים של הדיבורים כך וזה כך שזה המשיך ממדת הדעת מדת אהבה שיהא הביצה מותרת שיהא זה במעשה כך וכשאחד רצה לשנות את הלכה כמו רבי יהושע דאמר אין משגיחין בבת קול החזיר את הדין הזה למדת דעת ומשם המשיך את הדין למדה אחרת והמשכיל יבין.

פירש אחר: **אלו ואלו דברי אלהים חיים** פירש שתורה שבעל פה הם קשוטי כלה וזה אומר שכך צריך להיות הקישוט וזה אומר שזה אינו נאה וכך נאה יותר ויש למלך תענוג שהם חולקים בקישוטין שכל אחד רוצה לפאר המלך.

פרק כט

חכלילי עינים מיין. פירש דיש ב' מיני אדמימות א' הוא גבורות ב' שהוא מיין שהוא שמחה. ובאדמימות השניה אדרבה מתמתקים כל אדמימות האחד משל למלך כאשר הוא בשמחה אז הוא רשות ליכנס לפניו אף מי שאינו הגון בלאו הכי. וזהו חכלילי עינים מיין ואז לבן שניים מחלב רצה לומר שגם מי שאינו הגון וקשה כמו שן לשון שן וסלע נעשה לבן יותר מחלב והח' דחכלילי הוא גדול דיש משל על אתוון רברבין לאחד שבנה עיר מוקפת חומה ועשה בחומה מגדלים גבוהים והם בשביל ב' דברים. אחד שהוא כלי ומקום להסתכלות הצופה למרחוק והב' ששומרי העיר יושבים שם. וכתיב שם הגדולה לאה רצה לומר ה' גדולה שהיא ה' ראשונה דהיינו אותיות של המחשבה הם גם כן כלים להסתכלות כי ראיה היא חכמה והם גם כן שומרים. [דהיינו אם לפעמים נחלשו המוחין כמו באמצע התפלה ומדבר בלא אהבה ויראה והנה על ידי אותיות המחשבה יוכל לחדשם ולדבר שוב בדו"ר כמתחלה והיינו שומרים מדת אוי"ר]. וזהו מיין שהוא שמחה כנ"ל שהוא המחשבה אותיות בשמחה. שעלי' מרמז אות הח' שהוא תבונה שהיא תמונת ו"ז שהוא בן ובת רצה לומר קול ודבור. וכשהבן ובת הם ביחד אז צאנה וראנה וכו' בעטרה שעטרה לו אמו וזה עטרה שע"ג הח' לכך תמונתה גדולה והמ"י.

פרק ל

לא הכל בקימה ולא הכל בהשתחויה מלך בקימה ושרים בהשתחויה שנאמר מלכים יראו וקמו שרים וישתחוו. הנה הגם שיש ע' שרים אך בתורה לא מצינו רק ג' והם שר המשקים ושר האופים ושר הטבחים והם קנה וושט ווורידין. קנה שר המשקים וושט שר האופים ווורידין שר הטחבים. ובוודאי בהם כלולים כל שאר ע' שרים והנה ידוע שדיבור נק' מדת מלכות והטעם לפי שעבדי המלך אינם צייתים רק לדיבור מלך שאין כולם להשיג מחשבתו והדיבור הוא הציית להמחשבה. ואמרו בזוהר על א' זעירא דויקרא כד מלכא בקסטירא דילי' מלך רבה איקרי וכד נחית לעבדים מלך זוטא איקרא ורמז בזה כי ידוע דאותיות המחשבה הם גדולים לפי שהם המלכים על אותיות שבדיבור.

פרק לא

והנה המלך מצד עצמו לא היה צריך לדבר אך מצד המקבלים הוא צריך לצמצם את עצמו לקול ומקול לדיבור. הגם שהכל הוא אחדות פשוט והכל הוא המלך לבד אך הכלים הם מחולקים והכל הוא מפני המקבלים שאינם יכולין להשיג מחשבות המלך ואח"כ גם הקול לא יוכלו להשיג עד שצמצם גם הקול להמבטים לדבר. והנה האותיות שבמחשבה מלך עלאה איקרי מטעם הנ"ל. כד איהו בקסטירא דילי' וכו' דהיינו במחשבה וכד נחית דהיינו הדיבור שיוכלו העבדים להשיגו מלך זוטא איקרי כנ"ל. והנה אם היה למלך עבד חכם שיכול להשיג מחשבת המלך בוודאי היה צריך לציית מחשבתו וק"ו שהרי אנו רואין שדיבור של המלך נעשה מחשבה להעבד שמחשב תמיד לקיים אותיות ציווי המלך מכ"ש מחשבתו והנה לכאורה יש לתמוה על שמצינו תפילת צדיקים דומה לעתר שמהפכת אפילו מחשבת הש"י ע"ד מי מושל בי צדיק האיך יכול להיות הדיבור של הצדיק שיכול לעלות כ"כ עד שיעשה התהוות אחר הלא דיבור הקב"ה נעשה אצלינו בחינת חכמה המחיה אותנו כמ"ש בדבר ה' שמים נעשו.

א"כ איך יכול דיבור הצדיק להעלות כ"כ להפוך אפילו מחשבות הש"י. והתירוץ דידוע דכל התהוות שבעולם הכל נעשה על ידי חכמה כמ"ש כולם בחכמה עשית ועינינו רואות שהחכמה מקשרת יחד ומתווכת שלום אפילו בין שני דברים הפכים כמו היסודות שאלולי החכמה שביניהם לא היו יכולין אש ומים לדור יחד ואעפ"כ אנו רואין שהם מורכבים יחד והכל מפני שהחכמה בינותם. וכ"א רואה האי"ן שבחכמה ע"כ הוא אינו מתגבר על חבירו שהוא רואה שהאי"ן הוא חיותו וכתיב חכמות בחוץ תרונה תרין חכמת עלאה ותתאה. וזהו חכמות אפילו כשהן בחוץ דהיינו חכמה תתאה אעפ"כ תרונה

שחכמה היא העיקר וחכמה הוא המהווה כל הדברים וכל השתנות שבעולם א"א בלא חכמה דהיינו האי"ן שעינינו רואות שמביצה אין יכול להיות אפרוח עד שמפסיד הביצה מכל וכל ויכניס רגע אחד בשער האי"ן ואח"כ יכול להיות השתנות מביצה לאפרוח ועל שם כן נקרא חכמה כ"ח מ"ה שהוא האי"ן והוא היולי של כל העולם והוא הפושטת צורה ולובשת ע"כ בה מעשה השתנות וכתיב ה' בחכמה יסד וכו' שהש"י מצמצם את עצמו ושורה בחכמה וכתיב בראשית ות"י בחוכמת' שבה ברא כל מה שברא. ועל זה נאמר בברית מנוחה יושבת בחיק המלך והיא סוכנת למלך וכו'. ר"ל התענוג והשעשועים שלו בה כביכול עד שצמצם את עצמו כביכול וד"ל. (ועוד שמעתי שהוא מהדברים המקטינין את עצמו שהיא י' ע"כ הביאה למדת צמצום). וכל הנ"ל נאמר על חכמה עלאה ואח"כ נמשך ממדריגה למדריגה עד סוף כל המדריגת ובסופם שוב נתגלה בה חכמה דהיינו י' תתאה וזו החכמה מושגת ונראה בעה"ז דהיינו צורכו של כל דבר מה שנצרך לעולמו ותענוגו וזהו חיותו והויותו של אותו דבר כנ"ל והמבין יבין. שכן בפרטות כל עולם בפ"ע שתחלתו הוא חכמתו ואח"כ בסופה נתגלה גם כן חכמה וזהו חכמה של עולם התחתון עד סוף כל המדריגות. [וזהו למעלה רי"ש חכמה עלאה למטה שי"ר חכמה תתאה] וידוע מ"ש בראשית בשביל ישראל שנקראו ראשית דהיינו שעלה לפניו ית' התענוג מן הצדיקים העתידין להיות ובשבילם נברא העולם וזהו נמלך הקב"ה בנשמותיהן. ר"ל עצם התענוג מה שיש לו מן הצדיקים מה שעושין מעשים טובים ובזה ממשיכין תענוג ושפע וחיות בכל העולמות וזהו עצם התענוג שלו כמ"ש במ"א שהתענוג הוא החיות של כל העולמות והויותן כמ"ש כולם בחכמה עשית וד"ל נמצא העולמות הם התענוג ובמה שעושין תענוג לו ית' בזה מקיימין העולמות על ידי מעשים טובים שלהם וזה מה שממשיכין לו ית' תענוג הוא נקרא תענוג העליון דהיינו חכמה עלאה ומה שממשיכין תענוג לעולם זהו חכמה התאה וזהו בין תרין צדיקים עלמא יתיב דהיינו ב' המשכות הנ"ל המשכה א' לתענוג עליון כנ"ל והב' לתענוג הב' כנ"ל כמה תתאה נמצא מ"ש בשביל ישראל וכו' ומה שת"י בחוכמתא הכל עולה בקנה א' כי חכמה הוא התענוג וישראל הם העושין התענוג קודש ישראל ראשית ותרין צדיקים הנ"ל הם תמונת תרין אתוון צדיק כפופה ופשוט הכפופה היא נוקבא שנכפפה לקבל מעלמא דדכורא. זהו יו"ד דהיינו חכמה כי כשהצדיק רוצה להתפלל ולהמשיך שפע מתחלה משתחווה דהיינו שנכפף קדם עלמא עלאה בתמונת נו"ן כפופה אך כל עצמו מתלבש ביראה דהיינו חכמה ראשית חכמה יראת ה' דהיינו שמעלה על לבו וזוכר לפני מי הוא עומד לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה. ונופל עליו יראה גדלה אימה ובושה וזהו השראת שכינה

דהיינו יראה פנימית חכמה בגין דאיהו רב ושליט ונופל עליו כ"כ יראה עד שהוא בטל ממציאות נגד המלך ונכנס לשער אי"ן שהוא חכמה יו"ד ובזה מקשר היו"ד עם הנו"ן כפופה ונעשה צדיק כפופה אך עדיין הוא בחינה יו"ד תתאה דהיינו יראה ועי"ז מוסף תענוג להש"י וזהו העצם שעשועים שבשבילה נברא העולם. כמו האב שיש לו תענוג כשהבן מבקש ממנו דבר ונותן לו. וזהו בראשית ירא בושת והכל אחד התרגום יונתן והמד' הנ"ל והצדיק כיון שנכנס בשער אי"ן כנ"ל אז מקשר את עצמו לחכמה עלאה בזה דכיון שהוא עצמו אי"ן והאי"ן אינו מתאוה לשום דבר וזהו ויקח מאבני וכו' דידוע שהאבנים הם האותיות והנה כשהצדיק מתפלל באותיות ומקשר את עצמו עד חכמה עליונה כנזכר דהיינו כשהוא כבר נכנס לשער אי"ן ומעלה על לבו שאלמלא כח הש"י שבו אז היה אפס מוחלט א"כ הכל כח הש"י והדיבור הוא העולם הדיבור של הש"י שבו נברא העולם. ועולם הדיבור נמשך מחכמה שהוא תענוג והשעשועים של הש"י מה שיש לו מן העולמות. וגם עתה הוא מדבר רק בשביל שעשועים הש"י ובזה מחזיר האותיות לשרשן דהיינו חכמה שממנו נמשכו. וזהו ויקח מאבני המקום דהיינו האותיות וישם מראשותיו דהיינו לשרשם רק בשביל תענוג המלך ובזה נתקשר הצדיק לחכמה עלאה כנ"ל ומתלבש בדיבור שלו ומכוונה הנ"ל ורצונית שלו בה ממשיך שפע ורצון העליון לחכמה וממנה ולמטה עד סוף כל המדריגות. וכשנמשך נקרא צדיק פשוטה דהיינו ץ פשוטה שנמשכת כנודע ו-י שהוא חכמה שמתקשר בה וכל הנ"ל נקרא מלך ך פשוטה הוא רצון העליון שנמשך אל ה-ל שהוא הג' קווין שלמעלה שביחידות נקרא ג היינו ה-ו שהוא המשכה ובסופה י שהוא נותן ל-ד כמ"ש ג"ד גומל דלי' אבל בעשירות נקרא ל דהיינו המשכה שבאה מלמעלה לתמונת נ שזהו ג"כ תמונת ל ואח"כ מהלמ"ד ל-מ מ-לכות. וזהו הצירוף מלך וזהו הדיבור שהי' לו עליה עד למעלה בשביל השעשועים לעילא כנ"ל. ועי"כ נמשך גם לתתא וידוע שהצדיק נקרא כל וזהו לא הכל בקימה ולא הכל וכו' דהיינו תרין צדיקים הנ"ל לא שניהם בשוה כ"א מלך בקימה דהיינו שיש לו עליה לעילא כנ"ל ושרים בהשתחוויה דהיינו המשכת לתתא דהשתחוויה היא המשכה על כן תיקנו השתחווי' לפני הש"י ודו"ק.

פרק לב

ואלה שמות בני ישראל הבאים וגו' איש וביתו באו הנה תכלית הכל היא היראה כי אם אין יראה אין חכמה ספונה וחשובה כלל ותכלית חכמה הוא יראה הגם שצריך לעבוד הש"י באהבה ויראה אין צריך לתפוש רק יראה וממילא תשרה עליו אהבת הבורא ית'

כי דרכו של איש וכו' ובזה הבחינה יבחין האדם את עצמו אם יש לו יראה בשלימות ונבין זה ממשל אם אחד מן השרים עומד לפני המלך ויעבירו לפניו דבר שהוא הגדולה שבתאות שאם לא היה עומד לפני המלך היה מתאוה לתאוה ההוא עכ"ז בעמדו לפני המלך נתרחק ממנו תאות דבר ההוא ודבר זה הוא מפני שכ"כ גדלה עליו הבושה והאימה מפני המלך עד שאינו רואה את עצמו במדותיו וכולם בטלו ממציאות נגד יראת המלך כמ"ש רז"ל.

למה צדיק דומה לפני הקב"ה כנר לפני אבוקה כמו שרגא בטוהרא לא מהני ואינו עושה פעולתו כלל כן מדותיהם אינם עושים שום פעולה בתאות העולם כי תמיד הם בטלים ממציאותם מיראת הקב"ה הנה יראה היא מדריגה תחתונה של המלך שהמלך עצמו אין לו יראה אך מן המלך מתלוצץ היראה וחלה על עבדיו א"כ בודאי היראה היא מדריגה תחתונה של המלך והיא המחבר בין המלך והעם היראה הדבוקה בו היא חלה על העבדים שהם עמו והנה אפילו שהגדול שיש לו כל טוב בביתו אעפ"כ כאשר בא לפני המלך הוא בטל ממציאות כנ"ל. וזהו יראו את ה' קדושיו כי אין מחסור ליריאיו פירש אע"פ שאין מחסור להם אעפ"כ הם בטלים ממציאות עם כל אשר להם מפני יראת הש"י. והנה עיקר המלכות הוא היראה דעיקר התענוג למלך במלכותו הוא מה שמתיראים ממנו ועי"כ צייתים אותו והנה אלקים עשה שיראו מלפניו ועיקר בריאות העולמות היה בשביל תענוג זה והיא נקרא כלה ואנחנו עמו המובחרים להיות נושאין תמיד עלינו יראת הש"י וזהו בכל מקום שגלו שכינה עמהן דהיינו תענוג יראה של הבורא עמנו תמיד וזהו לכלותם כתיב בדיל כלה דילי' כשוק של בושם וזהו וירא אלהים את בני ישראל דהיינו שראה התענוג שלו וכו'. שיראו מלפניו וזהו אלהים בחינה וראה הוא את ישראל רצה לומר עם ישראל אז וידע אלהי דהיינו שנתקשר באותו התענוג ונתן לב להוציאם וזהו איש וביתו באו דהיינו כ"א בא עם יראת השם ית' עליו יראה נקרא בית ע"ד בחכמה יבנה בית אבא יסד ברתא וע"ש כך נקרא חכמה תתאה בית.

פרק לג

ויפגשהו בהר אלקים. הנה העוף הנקרא ראה הוא מעבר את נקבתו בראי' והסתכלות בלבד, ומזה יצא לנו מופת גדול שבכל דבר או מקום שאדם מחשב הרי כל חיותו מצומצם באותו דבר או באותו מקום לבד ואינו רק שם, כי ההסתכלות הוא כלי להמחשבה ויש על זה כמה מופתים, וממילא אם חיותו מצומצם שם הרי כל מדותיו וגופו שם כי שדי נופו בתר עקרא. והנה ישראל כשעלו במחשבה קדומה התענוג

והשעשועים שעתיד לקבל מישראל לפניו ית' הנה המבין יבין שזה בעצמו עצם הצמצום, שכיון שהתחיל לחשוב תענוג שיקבל מישראל שהם עתה מוגבלים שיש להם גבול וכל מקום שהמחשבה שם החיות מצומצם גם כן, עד"ז גם כן כאן כשעלה במחשבה היא ית' צמצם עצמו כ"י ועי"כ נעשו ישראל שאלולי הצמצום לא היו יכולין להיות העולמות האלו ולהיות בתוכם ישראל שהם עתה אך כשהי' הצמצום אז היו העולמות יכולים לסבול ונעשה הכל הגם שלכאורה נראה שמה שישראל עלו במחשבה זו היא מדת אהבה וחסד ותענוג שאהבם ומחמת אהבתם ברא את העולמות והצמצום בחי' דין הנה באמת זהו הפירש אהבה דוחקת את הבשר שמחמת אהבה לדבר מצמצם את עצמו רק לאותו דבר.

ובאמת אמר הבעש"ט ז"ל והכהנים הלוים שכל שפע הבאה היא בב' בחינות דהיינו אהבה שמחמתה משפיע לעולם התחתון ובחי' צמצום לעולם היא השפע בעצמו שירדה מעולם העליון לשרות בעולם התחתון וכן בצמצום הראשון היה בחי' אהבה ובחי' צמצום הכל בפעם א' בלתי פירוד כלל שאהבה שאהב את ישראל הוא בעצמו הצמצום כנ"ל וד"ל והנה עי"ז נתהווה כל העולמות ואלולי זה לא היה יכול להתגלות אלהותו ית' בעולמות ובלעדי אלהותו לא היו יכולין העולמות להתקיים רגע אחד אך ע"י הצמצום יכולים העולמות לסבול אלהותו ית' וד"ל. והנה במצרים נתגלה אלהותו ית' כמו בחידוש העולם כנודע כמ"ש אני ולא מלאך כי הוכרח להיות ע"י עצמו י' כי לפי שהיו מסובבים בטומאת ובכשפים גדולים שלא היה יכול להיות כ"א ע"י עצמו כביכול ולא היה כח בשום מלאך לעשות זה ע"כ היה מופת גדול על חידוש העולם כי הוא המשדד מערכות ברצונו ית' וכיון שהיה צריך להתגלות אלהותו ית' הי' צריך ג"כ להיות ע"י אהבה וצמצום כדי שיוכלו לסבול אותו כמו בחידוש העולם והנה ע"פ ששם הי' אהבה וצמצום הכל ברגע א' כנ"ל אעפ"כ בעולם העשיה צריך לזה ב' כלים. כי מן דרך העולמות שמה שבעולם העליון הוא אחדות פשוט בעולם התחתון נראה בהתחלקות קצת והוא מצד הכלים אבל מצד החיות מה שהוא בעולם העליון הוא גם כאן אחדות פשוט כמו המחשבת שמחשבה בלב בלבד ואח"כ כשרוצה לגלותה ע"י קול ודיבור יש לה כמה כלים נפרדים ה' כלפי ריאה והמבטים והקנה ואח"כ מדיבור לעשיה נראה הפירוד עוד יותר ובאמת האיש נלבב אינו עושה פירוד גם בעולם התחתון כיון שרואה שכל קומתו וחיותו של עולם התחתון הוא מהעליון שאלולי עולם העליון היה עולם התחתון אפס מוחלט א"כ הוא דבוק לעולם העליון וכמו ששם הכל אחדות פשוט בוודאי ג"כ כאן ואינו משגיח על הכלים הנראים מופרדים כי הוא בחי' המקבלים אבל

הדיבור בעצמו אחדות פשוט ובזה מייחד עולם תחתון לעליון ויכול להעלות ממדריגה למדריגה עד ראש כולם ששם הכל אחדות פשוט וזהו שנכתב בתורה סירוב מרע"ה לילך להוציא ב"י ממצרים לא על מגן אלא להשמיענו דבר הגון שהדין היה עמו לפי שהוא היה בחינת אהבה לחוד כמ"ש כי מן המים משיתיהו דהיינו בחי' אהבה ותענוג וז"ש כי כבד פה לפי שדרך הפה לצמצו' הקול במבטא כדי לחתוך הדיבור והוא לא היה מבחי' הצמצום רק בחי' התענוג לבד וכאן היה צריך להתגלות אלהותו ית' ע"י בחי' אהבה וצמצום ע"כ אמר לו הש"י הלא אהרן אחיך הלוי דהיינו בחי' צמצום והוא יהי' לך לפה כנ"ל ובאותו עת היה עדיין משה ראוי לכהונה ואהרן ללויה כמשארז"ל וזהו ויפגשהו בהר הר הוא אהבה כאברהם שקראו הר האלהים בחי' דין והיינו צמצום והיינו כשנפגשו אז היו שניהם כבר כאן וזהו וישק לו שהוא אתדבקותא רוחא ברוחא דהיינו שנעשו שינהם אחדות פשוט.

פרק לד

כח מעשיו הגיד לעמו. התורה נקרא כח מעשיו כי באורייתא ברא הקב"ה עלמין והוא כח מעשיו הגיד לשון המשכה לעמו שכשאדם לומד תורה באהבה ויראה אזי ע"י אותיות התורה ממשיך חיות לכל הברואים.

אנכי ה' אלהי אביך אלהי אברהם וכו'. לכאורה יש להקשות דהל"ל איפכא מעיקרא האבות והדר אביך שהוא עמרם אך זה היה באמת המשכה מלמעלה למטה דאי' וילך איש מבית לוי ולא נזכר שמו לפי שהלך בצינעה וכל מעשיו היה באתכסיא ע"כ לא פרסמו התורה חסידותו, ואי' עמרם לא טעם טעם חטא לפיכך התורה כסהו לפי שהי' מעלמא דאתכסיא ושמו מוכיח עליו ע"מ ר"ם שהיה מעם רם ממד' ראשונות וזהו מבית לוי לשון לוית חן ששם הוא תמיד בהתחברות תרין רעין דלא מתפרשין ויקח את בת לוי וזהו שיצא מהם משה שזכה לבינה וד"ל.

ושמרתם את החוקה הזאת וכו' מימים ימימה. לפי דאית ימים ואית ימים ר"ל יש ימים שהם בחי' זכר ויש ימים שהם בחי' נוקבא והם בדרך זה עד"מ כשהש"י ברא את האדם לא ברא אלא אדה"ר ונוקבתו ומהם יצאו כל העולם נמצאים הם בחי' זכר נגד כל העולם וכולם בחי' נוקבא אצלם שמקבלים מהם וזה בבחי' נפש וכן בעולם ושנה והוא הזמן למשל ששת ימי בראשית הם בחי' זכר שבהם ברא הקב"ה כל הנמצאים וכל שאר הימים הם בחי' נוק' שמקבלים מהם כל יום מיום בזה של מ"ב למשל יום א' מיום א' של מ"ב יום ב' מיום ב' של מ"ב וכן כולם וכן בחי' המועדים למשל הפסח היא בחי' נוקבא אל חג

הפסח ראשון שבו יצאו ישראל ממצרים והוא בחי' זכר אצל כולם וכן כל המועדים וזה שאמר בכל מועד זכר ליציאת מצרים לפי שכל מועד הוא בחי' נוקבא למועד של י"מ ובו נתגלה אותו הארה שנתגלה באותו הפעם. והנה זהו ביד ישראל לעשות כמשארז"ל אתם אפילו מזידין לפי שהכל נעשה בדיבור כמ"ש בדבר ה' שמים נעשו ע"כ גם היום נתגלה הארה ע"י ישראל מפני שעולם הדיבור הוא אצליהם כנודע לכלות' בשביל כלה דילי' [וגם בשביל שישראל הם קודמין לזמן ע"כ בידם לעשות בזמן מה שירצו ודווקא ע"י חכמים נתקדש החודש לפי שההארה היא חכמה דהיינו חיות פנימית כי חכמה הוא החיות כמ"ש וחכמה תחי' בעליה] והנה מועד הוא לשון קישוט לשון עדים והנה אותו הארה שנתגלה בי"ט נקרא קישוט ותכשיט שמקשט אותו היום וזהו ושמרתם את החקה הזאת למועדה דהיינו לקשטה בדיבור ע"ד מצוה לספר ביציאת מצרים מימים ימימה שתראה לקשט בדיבור לדרוש מענינו של יום כדי שיתגלה הארה ומקשט מימים לימימה שהכוונה מדבר לנוק' כי הה' שבסוף היא סימן לנוקבא וד"ל:

פרק לה

הנה זה כלל גדול שסוף כל דבר זהו תכליתו למשל כשאני רואה שנתהוו כמה דברים ואינו יודע למה רק אח"כ כשאני רואה הסוף של אותו הדבר יודע אני שהוא תכליתו וכל עיקר כוונת ענין היה רק בשביל הדבר שנעשה לבסוף. למשל שראינו במצרים שנתגלה אלהותו ית' בכבודו ובעצמו וכן נעשה נוראות על ים סוף ואיני יודע על מה עשה ה' ככה אך אח"כ כשניתנה התורה מאתו ית' אז נודע שהתגלות אלהותו ית' היה בשביל ישראל שקבלו את התורה מידו ית' בעצמו. וכן כאשר אני רואה העולמות וכל הברואים ואיני יודע תכליתם ותענוגם למה בראם אך אח"כ כאשר אני רואה ישראל בעולם יודע אני שהם התכלית של עולם ובשבילם ברא מה שברא כמ"ש בראשית בשביל ישראל שנקראו ראשית. והנה עוד נודע שכל דבר העושה איזה פעולה אזי אותו דבר חומד תמיד לעשות פעולתו כגון דרכים מבקשים ומשתוקקים כו' ר"ל דהיינו שהדרך השתוקק וחומד תמיד שילכו רבים עליו לפי שעקרו וחיותו של הדרך דהיינו הויותו וטבעו שנתהווה בשביל שילכו בה רבים ע"כ הוא משתוקק תמיד לזה וכן בטבע כ"א מי שהוא בעל רחמים וגומל חסד משתוקק תמיד מתי יבוא לידי איש כזה שאוכל לגמול לו טוב וחסד וכבר נתבאר במ"א כי זה נקרא חפץ חסד. והנה נודע שאבות הן המרכבה פי' ששרה עליהם אלהותו וכו' ואברהם הוא מדת חסד אהבה ויצחק מדת יראה ויעקב מדת רחמנות ואבות זכו שישרה עליהם מדות הנזכרים כ"א לפי מה שהמשיך על עצמו איזה מדה ובאותו מדה

שנתדבק בה להש"י כן ע"י אותו המדה נתדבק בו הש"י ושרתה עליו אותו המדה של הש"י כי למשל אברהם נתדבק להש"י במדת אהבה שאהב את הש"י מאוד ע"כ שרתה עליו מדת אהבה של הש"י ועד"ז יצחק ביראה ויעקב ברחמנות שהמשיך על עצמו וע"כ היה יעקב רועה צאן לפי שהם ממשיכים על עצמן רחמנות מהרועה אותן והרועה אותן אינו יכול לסבול צערם ויעקב היה רוצה להמשיך על עצמו מדה זו ועי"ז נתדבק להש"י במדה זו ושרתה עליו מדה זו דהיינו שנעשה מרכבה לאלהות ושרה עליו הש"י במדה זו כמ"ש והנה ה' נצב עליו ושם הוי"ה הוא מדה"ר. וע"ד הפשט יאמר ע"ד מ"ש יעקב חבל נחלתו שכל או"ה הם תחת ידי שרים אבל ישראל הקב"ה מלך עליהם בעצמו וכמ"ש ה' הוא מלככם ונצב הוא לשון י"ב נציבין שהוא לשון שררה [נחסר כאן הסיום].

פרק לו

אדם לעמל יולד איני יודע אם לעמל פה כו' כשהוא אומר כו' ועדיין איני יודע אם לעמל תורה אם לעמל שיחה כיון שהוא אומר לא ימוש ספר התורה הזה מפיך והגית בו כו'.

הנה רש"י פי' בפ' ויצא דעקירת הצדיק ויציאתו עושה רושם כו' דגם אם הצדיק המחי' את מקומו יצא ממקומו אעפ"כ הניח רישומו במקום ההוא והיינו מ"ש בכתבי האר"י כשנשבר הכלי ויצא הבהירות והאור ממנו אעפ"כ הניח רישומו בכלי המחי' את הכלי וגם אצל מטי ולא מטי מבואר כן שכשיצא האורות מן הכלים אעפ"כ נשאר רישומו בכלי והנה ידוע שבכל דבר יש חומר וצורה פועל ותכלית פי' למשל שיר השירים פועל הוא שלמה המלך ע"ה התכלית הוא הספר כולו בכלל החומר הם האותיות והצורה הם תמונת האותיות דהיינו כל אות בא בתמונה ידוע כפי שקיבל מהפועל ובענין א' שהפועל הוא הש"י התכלית הוא שנחקור ונעמוד על הדבר דהיינו מהו המציאות שלו כמו למשל ש"ה כשנעמוד עליו שהוא אהבה הש"י אלינו והוא תכליתו של ש"ה והחומר הם האותיות והצורה הוא השכל שבאותיות המצרפן ועושה מאותיות הצירוף שהוא עתה [והמבין יבין שב' הדרכים הם א', אך שהראשון הוא בעשי' לבדו והב' הוא בכללות]. ונחזור לענין שתכלית בריאת האדם הוא בכדי שיעלה העולמות לשרשן דהיינו שמחזירן לאין כמקודם ע"י תורה ותפילה ומע"ט ומדבקן להש"י אך באופן שיחזיק א"ע במדריגות אי"ן ומ"ה וזהו מדת מ"ה מתקן כל השבירות דהיינו נפילת העולמות נעשו מתוקנים ועולים ע"י האדם שהוא במדריגות מ"ה והנה כשהוא כן הגם שאנחנו רואין שהגוף של האדם אין לו עליה והוא עומד במקומו כאשר בתחלה רק מעשה המצות דהיינו החומר נקשרת בו ע"י עשייתם בהיותו הוא הפועל שלהם והוא מכניס בהם הב' הנותרות דהיינו

תכלית וצורה ומעלה אותן אח"כ להדיבור של המצות כי אז כשעושה המצוה שורה הדיבור על המצוה והבן ואז פנימיות העולם יש לו עליה דהיינו הדיבור מה שאדם לומד ומתפלל ומברך על המצוה והדיבור הוא פנימיות וע"כ בקל יש לו עליה להש"י בכוונתו של הפועל וזהו כשאדם במדריגת אי"ן אז הדיבור יש לו עליה לעולם הדיבור כי בדבר ה' שמים נעשו אבל חיצונית העולמות יתוקנו אי"ה בביאת הגואל שהש"י יעלם בעצמו ולא ניתנה לאדם לעלות אותם וזה מ"ש איני יודע אם בעמלא של מלאכה דהיינו שיעלה את העשיה שהוא הגוף לכך נאמר וכו' כלומר שלא על העשיה אמר כ"א על הדיבור שהוא פנימית כנ"ל והנה אי' מים התחתונים בוכים ר"ל הדיבורים הפשוטים אבל מדיבור התורה ותפילה שהאיש הנלבב יכול להעלותן בשמיעתו כמבואר במ"א ובזה שמעלה ניצוצות הקדושה שהם האותיות עושה נחת רוח גדול ליוצרו אבל לכתחלה אסור לומר כי ידוע מ"ש במ"א דהדברים בטלים היינו לה"ר ורכילות וליצנות וכדומה מה שאסור לדבר והנה עש"כ נקראו דברים בטלים לפי שאל יאמר אדם הנה הם אותיות ואעלה אותן לשרשם כנ"ל חלילה לומר כן לפי שיש לאו בדברים בטלים ואל ידאוג מהאותיות שהם נשארין בשבירתן כי ידוע מ"ש חז"ל רמז כי לאחר שנטפו ג' טפין מהכלי אז אין להקפיד על הנשאר בכלי כי הם הפקר לכך קורא לאותיות ההם דברים בטלים שאין להעלותן והם בטלים מעצמן כי הם הפקר וזהו עדיין אינו יודע אם בעמל של שיחה דהיינו דברים בטלים כנ"ל ת"ל והגית בו כו'.

פרק לז

ויאסור יוסף מרכבתו וכו'. כתיב בנתה לרעי מרחוק, כי הנה ב' אהבות יש, הא' מחמת גודל האהבה שיש לו אל הבן עושה לו כל הטובות, והב' מחמת אהבתו אותו מוכיח אותו ומכה אותו והנה כל מציאות שיש בעולם בודאי הוכרח להיות במחשבתו הקדומה תחלה והנה ב' אהבות הנ"ל היו גם כן במחשבה קדומה באופן זה כי תחלה עלו ישראל במחשבה ר"ל שאע"פ שישראל הם אחרונים לכל הנמצאים בפועל אבל במחשבה הם קדומים לכל וכולם לא נבראו אלא בשביל ישראל דהיינו שיקבל הקב"ה תענוג מהם וזהו עצם המחשבה אנא אמלוך.

וזהו בראשית בשביל ישראל שנקראו ראשית דהיינו שאהבת הבורא לישראל גרמה בריאות העולמות וזהו אהבה הא' ר"ל שמחמת אהבתו היטיב להם ומשפיע לכל העולמות והנה כאשר עלה במחשבה שיהיה ישראל אך זה לא היה יכול להיות כך כי לא היו יכולין לקבל האור א"ס ב"ה אור צח ומצוחצח והוכרח להיות הצמצום שהוא

בחי' דין דהיינו עיכוב השפע ועי"כ יכולין לקבל אח"כ השפע וכן מוכרח תמיד להיות שהעולמות יהיו מקבלים אהבה הבורא דהיינו השפע בבחי' מטי ולא מטי כנשר יעיר קנו נוגע ואינו נוגע הכל מטעם הנ"ל שלא היו יכולין לסבול אהבה הראשונה וע"י כן נתהוו ישראל והוא בעצם מדת יעקב לפי שהב' מדות הראשונות הם בחי' אברהם ויצחק ואח"כ נולד יעקב הוא מדת הרחמנות וזה אברהם הוליד את יצחק דהיינו שניהם הולידו את יעקב שהוא בא אחר בחי' מדה"ד ועי"ז נתגלה אהבת ראשונה וזהו כה אמר ה' ליעקב אשר פדה את אברהם דהיינו אהבה ראשונה הנ"ל כי אהבה הנ"ל היה באתכסיא והנה ע"י ישראל נתגלה מדת אהבה הפנימיות וזהו ישראל אשר בך אתפאר ר"ל אני מתפאר באותו אהבה הפנימית הנ"ל ונחזור לענין שב' מחשבות הנ"ל דהיינו ישראל והצמצום שניהם גרמו האהבה ראשונה כנ"ל וזהו וללוי אמר תומיך ואוריך כו' לוי לשון לוים חיבור ר"ל הצדיק שהקב"ה מתלוה אליו והיינו תומיך ואוריך היינו מדת יעקב והצמצום הכל לאיש חסידך שהכל גרמה אהבה הא' כנ"ל וזהו שבכ"ד מקומות נקראו כהנים לוים הגם שהלוים המה בבחי' יראה והכל מטעם הנ"ל וכן במשך הנ"ל כשהאב אוהב את בנו אהבה עצומה אך הבן קטן ואינו יכול לסבול ולקבל אהבה והאב רוצה לגלות האהבה כנ"ל ומכה אותו ועי"כ מגלה אח"כ מדת רחמנות שהוא התגלות אהבתו כנ"ל וזהו בנת לרעי מרחוק לשון ריעות ואהבה ובנת ר"ל הבינות וגלית האהבה מרחוק ר"ל ע"י התרחקות שנתרחק מתחלה ממנו היא גרמה התגלות האהבה והנה אצלו ית' עבר ועתיד הכל שוה לפי שהוא קודם הזמן ואפילו מקודם שהיו ישראל היה גלוי לו כל צדיק וצדיק עם כל מעשיו ותורתו ומתחלה שעלה ישראל במחשבה היה כבר שעשועים להש"י מכל צדיק ומעשיו וזהו שמצינו שהקב"ה משתעשע ואומר אליעזר בני אומר פרה וכו' קודם בא ר' אליעזר בעולם כבר הקב"ה קיבל ממנו שעשועים ובאמת מעשה הצדיקים שעושין עתה בפועל הם מכוונים ושווים למחשבת הבורא ית' קדומה ובמעשים טובים נעשה מרכבה למחשבת הבורא ית' וממשיכה עליו ושורה עליו והנה מחשבת הש"י הנ"ל נקרא אב למעשה הצדיקים שעושים עתה בפועל והוא מסייע להצדיקים ויש להם כח לעשות וזהו ויאסור יוסף את מרכבתו ר"ל יוסף הצדיק נעשה מרכבה במע"ט שלו ויעל לקראת ישראל אביו דהיינו מחשבה ראשונה כנ"ל ודו"ק:

פרק לח

ואת הארץ תסחרו. הנה ב' אהבות יש א' שהאב אוהב מעשה בנו החכם ומתפאר במעשה החכמה שעושה או בדבר החכמה שמדבר והב' שאוהב את בנו בעצם וכל מה שמדבר לפניו הכל הגון בעיניו בשביל אהבתו אותו.
והנה באהבת הש"י עלינו אהבה א' הנ"ל כשהצדיק עושה מצות ומעשים טובים הכל בחכמה נפלאה ומעלה ניצוצות הקדושים מה שבדומם צח"מ ואז הש"י אוהב מעשיו מאוד ובזה מקשר גם חיצונית העולמות להש"י שהש"י שורה בכל מעשיו וזה יתקן לגמרי אי"ה בביאת משיח בב"י כמ"ש ומלאה הארץ דעה וכו' וגם בהמות וחיות כולם יהיו יודעים את הש"י לא ירעו וכו'.
ואהבה הב' הנ"ל הוא כשהצדיק בעצמו מקושר לה"י והש"י אוהבו מאוד אותו בעצמו ואינו עושה מעשיו בחכמה כמו הראשון רק הולך בתמימות גדול ומקושר להש"י לכן הש"י אהבו וזה נקרא עליות פנימיות העולמות שהצדיק הוא העולם וזהו מה שנאמר וא"ת הארץ דהיינו האותיות מא' ועד ת' מה שהם בארציות כעת דהכל נבראו באותיות דהיינו הדיבור של הקב"ה והם ניצוצות הקדושים תסחרו לשון עלי' דהוא לשון סיבוב וגלגל:

פרק לט

וירכיבהו במרכבת המשנה וכו'. הנה כל אדם צריך לראות שלא יהא בחי' נוקבא לשום דבר דהיינו שלא יהא להוט אחר תאות ולא יהא מקבל תענוג מהם שאז הוא בחי' נוק' להתאות, רק יהיה בחינת נוקבא לעבודת הש"י ואיתא (ויקרא רבה כג,ט) יוסף מדילי' נתנו לו פיו שלא נשק לעבירה ועל פיך ישק וכו' דהיינו שלא היה נוקבא להתאוה, לכך זכה למדריגת חכמה ונעשה בכור כמ"ש נתנה בכורתו ליוסף ובכור נקרא חכמה וע"כ הם אותיות שניות ביחידות ובעשירית ובמאות שהוא משנה למלך המחבר המלך והעם דלפני ב' הוא א' מלך שאין למעלה ממנו דלפני א' מה אתה סופר ואחר אותיות בכ"ר הוא גל"ש שהוא שגל נוקבא אבל מי שהוא בכור בחכמה ממילא הוא אינו דבוק בשום תאוה לפי שהתאוה אינה אלא במי שדבוק בזמן דהיינו שלפעמים בזמן מה חסר ממנו הדבר שמתאוה אליו ובזמן מה מלאים לו כל תאותיו אבל מי שהוא דבוק בחכמה שהוא למעלה מהזמן ושם החסרון והמלוי הוא בפ"ע בלתי נפרד וד"ל הגם דאיתא דיוסף זכה למדת התקשרות והשבטים הן איברין דשכינתא המבין יבין דעצם התקשרות הוא חכמה באמת ונמשך מהמוחין וע"כ איתא בזוהר ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר דלאו אורחי'

לגלות לפי שהוא מעלמא דאתכסיא, ועל כן זכה יוסף לה לפי שהוא דבוק לחכמה כנ"ל, ע"כ אמר פרעה רק הכסא אגדל ממך היינו ההתכסות לפי שיוסף היה מעלמא דאתכסיא כנ"ל, אך פרעה לא היה יכול לבוא לזה לפי שהיה דבוק לתאות, ע"כ פרעה לשון גילוי שלא היה יכול לבוא לעלמא דאתכסיא, אבל שם יוסף היה צפנת פענח דמטמרין גליין לי' וד"ל, וזהו וירכיבהו במרכבת דיש במשמעות לשון בכר כנ"ל [כי אותיות מבכרת הוא אותיות מרכבת] המשנה דחכמה הוא משנה למלך כנ"ל אברך אב בחכמה רך לשון מלך ריכא ובר ריכא דהוא מחבר המלך והעם דהיינו כת"ר הוא מלכות עולם העליון:

פרק מ

והיה האוכל לפקדון. כי הנה ז' שני שבע וז' שני רעב שהיו במצרים הם בסוד נחלה מבוהלת בראשונה בסוד וימלוך וימת דאל"כ מן הראוי שיהא ז' שני הרעב בראשונה בסוד חשיכה קודמת לאור אך היו בסוד המלכים שמתו הנ"ל שהגדלות בא בתחלה ועי"ז באו לידי מיתה כ"א אמר אנא אמלוך. והנה מדת מלכות מקבלת ממדריגת תחתונים דהאדם שממנים אותו למלך הוא כמו שאר בני אדם רק רצון עבדים היה למנות אותו למלך ולהיותה מדרגה תחתונה מאוד כזו שצריכה לקבל מעבדים על כן רגליה יורדת מות ומזה תוכחת מגולה למי שמתנשא באיזה מדה על שאר אנשים לאמר שהוא חכם יותר מהם אז יראה שזהו באמת עצמות המחשבה אנא אמלוך שהוא מקבל תענוג ממדריגות תחתונים ממנו והוא מהשבירה ר"ל שהוא סובר שממשיך עצמו בזה למדריגה גדולה ובאמת ממשיך עצמו בזה למדריגה תחתונה ואין זה שלימות כי כל אדם צריך להמשיך עצמו למדריגה עליונה ממה שהוא עומד עתה וזהו הוי זנב לאריות ואל תהי כו' ובאמת אין שום מציאות בעולם שלא יהא תחלה במחשבה קדומה וגם הגדלות היה במחשבה הנ"ל וע"כ ארז"ל בשמתא מאן דאית בי' ודלית בי' וכו' כי זה המציאות יורדת להיות בעולם לפי שהיה במחשבה הנ"ל אך מאן דאית בי' צריך להעלותה אל שרשה שהיא המחשבה הנ"ל שהיה ב' מחשבות בה אנא אמלוך והב' אין מלך בלא עם והנה מחשבת אנא אמלוך במחשבה קדומה זהו תכלית הענווה כמ"ש בכל מקום שאתה מוצא גדולתו שם אתה כו' כי המלוכה להש"י הוא הקטנה גדולה כמו שכתוב במ"א ואיתא בזוהר יעקב ידע שבניו יהיו במצרים בגלות וזהו וירא יעקב כי יש שבר במצרים כלומר שיש ניצוצי הקדושה שנפלו בשבירה וצריך להעלותן על ידי גלות וזהו שאמר יוסף כי למחי' שלחני ר"ל להחיות ניצוצות הקדושות במצרים וזהו וילקט יוסף את כל הכסף וזהו מ"ש רז"ל בשביל שהבטיח הקב"ה לאברהם אבינו עליו השלום ואח"כ

יצאו ברכוש גדול ע"כ הביא רעב בכל הארץ כדי להביא רכוש גדול למצרים הכוונה בזה ניצוצות קדושות המפוזרים בכל הארצות הביאם השם יתברך למצרים כדי שיעלו אותם בני ישראל ממצרים ופקדון לשון יחוד כמו לפקוד את אשתו וזהו והיה האכל לפקדון דהיינו יחוד לארץ היינו מדריגה תחתונה נק' ארץ ומתיחדת למדריגה עליונה ע"י העלאת הנצוצות מהשבירה דהיינו העלאת מ"ן וד"ל:

פרק מא

מילוי הוא שיתמלא כבודו ית' ויתגלה חסדו בעולם ואעפ"כ מילוי הוא דין שהמדה משתוקק תמיד להתדבק למעלה לכן הוא דין שצריך להתצמצם וליחד במדריגות התחתונים.

כשנופל במחשבתו איזה דבר חכמה אז היא כמו הברק וזה הבהירות נק' איתן, ואותיות איתן משמשות לעתיד כי הבינה נק' לע"ל והזיהרא הנ"ל הוא מפתחא דכליל שית שכולל מדריגות שלפניו ונק' נקודה בהיכלי' כי נקודה היא י' והיכלא הוא ב'.

הדחילו ורחימו נקראו גדפין שדיבור עולה ע"י וזהו במאי ברא אתינא לקמך ויש להש"י תענוג גדול מזה כמו האב שיש לו תענוג מבנו החכם כמ"ש ישראל מפרנסי' כו' וזהו ענין הדדין כי מגודל אהבה כ"י הוא בחי' דל"ת דהיינו כ"י מקבל תענוג מבניו והם נק' משפיעין ויש ב' מיני אהבה צדיקי' שאינם חוטאים כל ימיהם וזהו ענין אהבה רבה שזהו האהבה המביאו ית' לידי צמצום לברוא העולמות ויש שאהבה לקיום העולם אף שחטא לפניו ית' כשעושה תשובה אוהב אותו ג"כ וזהו אהבה עולם וזהו עולם חסד יבנה וזהו בחי' דל"ת הב' וזהו ד"ד מאהבה אנו יונקים וזהו דדיה ירווך כו'. הנה ה' רוכב על ע"ב ק"ל פי' הנה ה' רוכב על אותו אדם שעשה איזה עבירה והיא עבה וחמורה בעיניו אף שהיא קלה בעצם:

פרק מב

מ"ש האר"י זלה"ה עיבור ז"ח ט"ח יב"ח, לכאורה קשה הלא שם הוא למעלה מהזמן וכן בענין ב' שנים של יניקה וי"ג דגדלות אך באמת שנים המוזכר שם אינו אלא לשון שינוי וחודש לשון חידוש והשורש הוא הכל א' דהיינו בשנה יש י"ב חדשים ובחודש ל' יום וביום י"ב שעות ובאמת הכל שורש א' דאנו יכולין להמשיל ולחלק גם יום א' שהוא י"ב שעות ולומר שכל שעה הוא חודש י"ב שעות י"ב חדשים אך שאנו בתוך הזמן אנו עושין שנה של זמן מרובה וחודש של ל' יום והאמת אם היינו מסכימים לקרוא יום הא' בלשון

שנה י"ב שעות הם יב"ח הי' שייך זה ובאמת ברגע א' אנו יכולין ג"כ לחלק שנה וחדשים ועכשיו יובן דבאמת דבר שהוא למעלה מהזמן בחלק א' של רגע יש הכל שנה וחודש ויום ולשון שנה הנאמר שם הוא לשון שינוים של שכלים ר"ל כמה שנויים של שכלים יש באותו זמן ומ"ש ז"ח ר"ל ז' שכלים מוכרח להיות בעיבור זה ולעיבור אחר ט' שכלים ולעיבור א' י"ב וכן לענין שנים הנז' שם ר"ל כ"כ שנויים של שכלים היה צריך הז"א עד שבא לכלל גדלות ובאמת בכל השתלשלות העולמות מא"ס עד סוף כל העולמות בוודאי יש להבין איך הוא השתלשלות בעולמות עליונים שהם למעלה מהזמן באמת הכל הוא בשכליות שנשתלשלו משכל לשכל עד שבא לעולם שבתוך הזמן אשר שם נגלים כל השינוים כן הענין בשנים ובחדשים הנ"ל שבעולם אשר בתוך הזמן נתגלה ובא בזמנים כנ"ל וד"ל:

פרק מג

עיניך בשדה אשר יקצורון. פי' דכתיב טוב עין הוא יבורך עין נק' חכמה ובאמת ההסתכלות הוא מדריגה תחתונה של חכמה, ומי שהוא טוב עין דהיינו חכמה טובה כשהוא מסתכל בדבר מביא ברכה באותו דבר כי כשמסתכל בדבר יודע שהדבר ההוא כאין נגדו ית' דהיינו שהוא באמת אפס ואין בלתי אלהותו ית' השרוי בתוכה דהיינו כח הפעל בנפעל וזולתו הוא אפס ע"ד ונחנו מ"ה אז ע"י ההסתכלות כזה ממשיך חיות יותר לאותו דבר מאלהותו ית' וזהו טוב עין הוא יבורך לאותו דבר. וכן להיפך מי שהוא רע עין כשהוא מסתכל על הדבר ההוא ומתמיה עליו דהיינו מה נאה דבר זה ועושה אותו דבר לדבר בפ"ע והוא נרגן מפריד אלוף שע"י הסתכלותו נפסק אותו דבר מהשורש ומהחיות דהיינו אלהות כידוע שההסתכלות עושה כלי ועי"ז בא עין הרע ר"ל עיקר השבירה היה מחמת זה שכל א' אמר אנא אמלוך פי' מלת מלכות נקרא בכל דבר ובכל מדה שהוא בפ"ע וזהו נקרא מלוכה של הדבר וגמרה וכן כל מלך הוא ג"כ ע"ש כך שהוא מלוכה בפ"ע וגמרה ואין צריך לשום דבר וכן בכל דבר מדת מלוכה של אותו דבר הוא שיהיה דבר בפ"ע ושיהיה נקרא דבר ד"מ מדת חסד כשנקרא אותו מדה מדת חסד הוא נקרא גמרה של הדבר ומלכותה ובאמת לא שייך זה כ"א באלהותו ית' ולא ע"ש דבר כי כולם צריכים לינק מהשורש אלהות ובלעדיו כולם לאפס ותוהו נחשבו ומתחלה כשהיו נמשכין המדות מעט משורש אלהותו עדיין היה מוטבע בהן מדת אנא אמלוך כמו שהוא בשורש כי בשורש שייך מדה זו כמבואר והם היו נעלמים בתחלה בהשורש וע"כ גם אח"כ היה להם בטבע מדת אנא אמלוך ובאמת עכשיו כשכבר נמשכו

לא שייך להם מדה זו וע"כ נפסק מהשורש דהיינו שנפסד ויצא חיות שלהם ואח"כ בעת התיקון היה התיקון ע"י שם מ"ה ע"ד ונחנו מה ופעולת השבירה היתה צורך העולם כ"א היה כל דבר וכל מדה דבוקה בהשורש והיתה כאי"ן בעיני עצמה לא היה קיום לכל העולמות דרך משל עולם העשי' אלו היה דבוקה להבורא תמיד בלי שום שכחה היו בטלים ממציאותם והיו מתדבקים א"ע להשורש לאי"ן וכן לא היו עושין שום דבר כי היו מחזיקים א"ע לאי"ן וגם מחמת גודל היראה והבושה מהשורש היו כולם בטלים ממציאותם והיו מתדבקין עצמן להשורש לאי"ן וכן בכל העולמות ע"כ הוכרח להיות השבירה כי עי"ז נעשה שכחה מהשורש ויכול כל אחד להרים ידו לעשות מעשה ואח"כ בתורה ותפלה מתדבקים עצמן להשורש לאין ע"ד ונחנו מ"ה ובזה מעלים ניצוצות של עולם העשיה וכן בכל עולם עד רום המעלות וגורמין תענוג להש"י כי אינו דומה תענוג תמידי לתענוג זה עד"מ אב שלא ראה את בנו זה זמן רב ואח"כ בא אצלו גורם להאב תענוג גדול יותר שאם היה אצלו תמיד וגם הבן שלא ראה את האב זמן רב יש לו יותר חשק ומתאוה יותר לראות את עצמו עם אביו:

פרק מד

בן פורת יוסף. משל לבן מלך שנשבה ליד א' מהעבדים פוחז א' ואוהב הוללת ושכרות והנה הבן רוצה שיתקשר מחשבתו עם אביו כדי שיזכר בלב המלך. מה עשה אותו הבן התקשר את עצמו תמיד בתענוג שאביו המלך עוסק תמיד כמשפט המלך ובזה מקושר מחשבתו עם מחשבות אביו והנה העבד הפוחז רצה לילך לשכר עצמו ולמשוך ביין והיה מתירא שמא יברח השבוי וישב עמו והיה שניהם עוסקין בשכרות והולכים בשמחה אך אין כוונתם שוה כי הבן מלך אע"פ שהלך בשמחה לבית היין לא היתה כוונתו אל חומרית המשתה כי בזה לא יתקשר מחשבתו במחשבת אביו כי אין דרך המלך למשוך ביין רק עיקר מחשבתו היה שמחמת זה יבוא לידי תענוג ושמחה ותתקשר מחשבתו עם מחשבת אביו ויזכר אצל אביו אבל העבד שמחתו בהליכה אל בית היין היה בשביל חומרית השמחה. והנמשל שכן צריך כל אדם להיות מיד דבוק בתענוג רוחני וגם כשיזדמן לו תענוגים מתענוגי הזמן כמו בשבת ויום טוב יהיה דבוק בתענוג רוחני שבדבר ההוא שהוא החיות של הדבר ולא לחומריות הדבר שעל ידי שהוא דבוק בתענוג רוחני נזכר אצל הש"י שגם הוא ית' דבוק בתענוג רוחני שאין אנו יכולין להשיגו אבל כשהוא דבוק לחומרית הדבר כגון אוכל על דרך משל הנ"ל אדרבה בזה הוא מרוחק מהבורא ית' כנ"ל במשל והנה כשישראל מתפללים ומתדבקים את עצמו להש"י קלא

נפיק צאינה וראינה בנות ציון וכו' כלומר מי שאין ראוי ליחוד זה ולא כי זה לו' יצא וזהו צאינה ומי שראוי לזה וניחא לי' יראה וזהו וראינה וכששומעין הקליפות קול הזה אז רוצים לבטל האדם הזה מתפלתו במחשבות זרות מתענוגי הזמן וגם החיות של תענוג זה מעורר חשק עם חומרית וקליפות התענוג ההוא כי החיות הוא ניצוץ קדוש והוא כבן מלך הנ"ל כי הנצוצות חשקם לדבק באביו וע"כ הוא גם כן בשמחה ואם יהיה האיש הזה איש נלבב אזי ידבק את עצמו על ידי זה יותר להש"י במחשבתו שהרי המחיה הדבר ההוא שנפלה במחשבתו הוא חכמה כי כולם בחכמה עשית כנודע וכתיב ה' בחכמה דהיינו שכח הבורא שורה בחכמה אם כן לפי זה יש חלק אלהות במחשבות זרות כח הפועל המחי' אותו הדבר ותכף מלביש את עצמו באהבה ויראה מפני ניצוץ הקדוש שבאותו דבר באמרו בלבו כיון שאלולי חלק אלהות המחי' את הדבר לא היה יכול להיות אם כן למה לי לדבק בחומרות הדבר מוטב אדבק בחיותו והוא כח מכוחות הש"י ולכן מתדבק באהבה ויראת הבורא יתברך ובזה מעלה ניצוץ בתוך הדבר ההוא וכן באכילה ושארי תענוגים בכוונה הנ"ל מעלה ניצוצות מתוכם לכן שניהם רוצים בשמחה הניצוץ והקליפות ואי' הבנים יירשו והבנות יזונו פירש האותיות שהוא מתפלל כעת נקרא בנים להש"י הם יירשו והבנות יזונו היינו האותיות מחשבה זרה נקרא בנות על שם בנות ציון יזונו שהם מקבלים עתה חיות מאותו עלי' שנתעלו כעת כי עלי' גמורה אינה יכולה להיות עתה דכתיב עת לכל חפץ אך זה הפעולה נעשה עתה שכשיגיע העת אזי יהיה לה עלי' גמורה ועתה מקבלת חיות עד זמן ההוא והיינו יזונו וזהו בן פורת יוסף דהיינו הבן הוא האותיות שהוא מתפלל כעת שנקרא בנים כנ"ל הם פורחים דהיינו שהם מרבים יוסף הוא הוספת תענוג בהש"י בן פורת עלי עין כי עין הוא חכמה דהיינו שע"י חכמה מהם מרבים תענוג שכולם בחכמה אתברירו כמ"ש לעיל שע"י חכמה מעלה והיינו החכמה תחי' וכו' ומפרש האיך בא לידי מ"ז שעי"כ הוא מוסיף תענוג בנות הם אותיות של מ"ז כנ"ל צעדה עלי שור לשון ראי' שראו שכעת עת רצון לעלות כאשר ששמעו קול הכרוז כנ"ל לכן צעדו ובאו וימררוהו ורבו וישטמהו בעלי חצים הם הקליפות של מ"ז שרוצים לבטלו מתפלתו ע"כ אם האיש נלבב יחשוב כנ"ל ותשב באיתן קשתו היינו שתפילתו עלה בתענוג גדול הנקרא איתן כמ"ש איתן זה אברהם ודו"ק:

פרק מה

אלא הדברים אשר דיבר משה. שהמחשבה אינה מושגת רק לאדם שהוא יודע בדעת מה שהוא מחשב וממחשבה יצא לקול וממנו לה' מוצאות הפה וזהו אלה ר"ל א' אלף

בינה ממשיך לג' קווין וזהו ל' מאלה ומשם לה' מוצאות וזהו ה' מאלה (חסר כאן). עשה אדם עבירה שהוא דש בעקביו אינו מתעורר בתשובה לאפוקי אם עבר עבירה חמורה הוא מתעורר תיכף מפני שבמדריגה היותר תחתונה יש שם ניצוץ יותר קדוש וכשבא לאותו המדריגה מושך אותו הניצוץ לשרשו מהר וכשעלה לשרשו וזהו במקום שבע"ת עומדים כו':

פרק מו

על הר גבוה עלי לך. האבות נקראו הרים אך יש ג' מיני אהבות, א' אהבה מחמת עובדות שרואה א' שעשה כלים יפים נאים ומפוארים ואוהבו בשביל זה, והב' אהבה הבא מחמת דבורו היפה, וג' אהבה הבאה מחמת חכמתו שהוא חכם גדול ואי' בינה לבא ובה הלב מבין וי"ל הא בינה היא מהמוחין והם בתלת חללי דגולגלתא אך היסודות פירש התקשרות דתרין ריעין מתפשטות עד החזה כנודע לכן ההבנה היא בלב כי שם הוא מקבלת ממדריגה עליונה מקדמת השכל וצדיק נקרא ציון כמ"ש רשב"י אנא סימנא בעלמא פירוש כי הצדיק במעשים טובים שלו עושה רושם למעלה וגורם תענוג לעולמות עליונים למשל האבות היו עושים בבארות ומקלות אותן הפעולות שנעשים בתפילין נמצא כשאבות עושים הפעולה הנ"ל עיקר התקשרות שלהם היה בעולם המחשבה עד"מ כשראה הבאר נתדבק במקור מים החיים בנהר יוצא מעדן נמצא המחשבה היא הר גבוה ועובדות הם ציון לזה וכשהם מחשבים למעלה יכולים לעשות רצון ויכולים לעשות מדבר רע טוב כמו שמצינו אצל רשב"י שהיה מדכי שוקי טבריא פירוש שוקי הם מדריגת תחתונים והעלם למעלה:

פרק מז

כי תאמר בלבבך רבים הגוים וכו'. הנה כל דבר צריך להיות לו שורש למעלה כמ"ש חז"ל כל מה שיש ביבשה יש בים, וארז"ל אין לך עשב למטה כנ"ל וכן ע' נפש היו שורש וכללות מכל ישראל ולאלו השבעים יש ג"כ שורש ומקור והם שבעה רועים והנה כיון שהשבעה הם שורש לשבעים ע"כ הענפים הע' כלולים ג"כ בשורשם שהם ז' וכל א' מהז' ע"כ צ"ל כלולים מי' והנה זה לעומת זה וכו' ובחיצוניות יש ג"כ ע' אומות וכללותם הם ז' עממין שבא"י ולכן צוה הקב"ה לא תחיה כל נשמה שבהחרימם והכניעם תחת הקדושה היו כאלו החרים כולם כי הם שורש כולם ונודע שכל דבר שבעולם כשמביאים אותו לשרשו יכולים להעשות בו השתנות ממה שהי' מקודם. למשל החטה שרוצים לשנותה

לעשות ממנה כמה חטים מביאים אותה לשרשה שהוא כח הצומח שבקרקע ולכן לא תצמח אלא בקרקע ולא במקום אחר וגם שם לא תצמח עד שירדו גשמים וילחלחו ויפסידו צורתה ותבוא לבחי' אי"ן שהוא חומר ההיולי שהוא בחי' חכמה כנודע והוא שורש הכל כמ"ש כולם בחכמה עשית ואז יוכל לבוא בה כח הצומח ויצמח ממנה כמה חטים וכן האדם כשיביא א"ע לשרשו דהיינו לבחי' אי"ן שמקטין א"ע כמו החכמה שמקטנת א"ע ואז יהיה בו השחתת המדות האהבה והיראה וכיוצא בו הכל להש"י לבד כי כשהמדות דבוקים לדברים גשמיים הם ענפים מפורדים כי מה שאוהב אין מתירא ממנו ומה שמתיירא אין אוהבו וכאשר הם דבוקים להש"י הם הכל באחדות כנודע שבחי' אי"ן הוא המיחדת הכל וא"א לבא למדרגות חכמה עד שהוא בבחי' יראה כי אם אין יראה אין חכמה כי כאשר יהיה לו יראת הבורא בשלימות ממילא תנוח עליו האהבה כי דרכו של איש הוא אהבה לחזור אחר אשה היא אשה יראת ה'. וזהו שאמר כי תאמר פי' בלב כי אמירה היא בלב בלבבך רבים הגופים הלאה פי' שיש בלבו כל ע' אומות פי' המדות האהבה והיראה כנ"ל עדיין הם הכל בחצוניות תאוה לדברים גשמיים ויראת העונש כי הוא יראה חצוניות וכן כולם וזהו ממני פי' הכל הוא בסיבתי שאינם מקושר להש"י בשלימות כנ"ל לא תירא זכור פי' שמהם עצמם תבא לידי זכירות הש"י, ואקצר כי מבואר היטיב במ"א:

פרק מח

וכל בניך לימודי ה' וכו'. כי הנה נודע שכאשר עלה ברצון לברוא העולמות היה בשביל ישראל כמ"ש בראשית בשביל ישראל שנק' ראשית וקודם עלה ברצונו מה שיהיו ישראל בעולם והשעשוע והתענוג שיקבל מהם בהמליכם אותו ית' עליהם ואחר כך כדי לגמור מחשבה זו ברא כל העולמות בשבילם ונודע שסוף מעשה במחשבה תחלה עד"מ לאדם עלה במחשבתו לבנות לו בית לדור בו ואחרי כך בונהו ודר בו והנה כל המלאכות שעשה מהתחל עד גמרו אע"פ שהם קדמו להדירה בית במעשה אבל במחשבה מחשבת דירתן קדמה לכל ואח"כ כדי להשלים מחשבה זו נתיעץ במחשבתו האיך יעשה כל מלאכות עד שיגמור הבית וידור בו ועד"ז היה בבריאות העולמות שהאדם שהיה סוף המעשה היה במחשבה תחלה והנה סוף המעשה אפשר לקרותה בשם שורש להמעשה שלפניו כיון שהוא תחלה במחשבה וכדי לגומרה עלה במחשבה כל התחלת המעשה א"כ היא סיבה להמעשיות שלפניו והם מקבלים ממנו וכמו שבהענף א"א להיות אלא מה שהיה בהשורש בהכרח ואלו היינו יכולין להמשיל שיש אצל השורש רצון היינו

אומרים שא"א להיות ברצון הענף אלא מה שיש ברצון השורש כיון שכל מציאותו נמשך מהשורש ורצון הענף מרצון השורש א"כ א"א להיותם מתנגדים זה לזה כך א"א שיהיה להתחלת המעשה מתנגדים להסוף המעשה שהוא שרשם וכן עד"ז כיון שהאדם הוא תחלת המחשבה לכל העולמות א"כ הוא שורש להם לכן א,"א להיות ברצונם אלא מה שברצונו לבד לכן מצינו אצל ר"ח בן דוסא שהיה מוריד גשם ומפסיקו ברצונו לבד שהי' מגלה רצונו לפני הש"י והטעם הוא כנ"ל ודו"ק:

פרק מט

והנה אמת שהאדם הוא תחלת המחשבה רק הוא דוקא אם יש לו יראת הבורא בשלימות כי כבר נודע שתחלת המחשבה היה שאין מלך בלא עם ועלה במחשבה שישראל יהיה לו לעם ובשביל זה נבראו העולמות, והנה כשעומדין לפני מלך נתעורר ונופל יראה ופחד על העומד לפניו וז"ש צדיק מושל ביראת אלהים ר"ל ע"י יראת אלהים וז"ש בן חכם ישמח אב דאי' בגמרא גבי ר' יהושוע שאמר אין משגיחין בב"ק קב"ה קא חייך ואמר נצחוני בני וסיבת הנצחון היה לפי שהיה צדיק מושל וכו'. וז"ש בן חכם ר"ל שהוא ירא כמ"ש לעיל ישמח אב פי' שאז יכול לנצח אביו שהוא קדום לכל העולמות כנ"ל וגורם שמחה כנז"ל אצל ר' יהושיע קא חייך וכו'. ונחזור לענין ראשון כיון שהאדם הוא שורש הכל כנז"ל לפיכך כשהאדם מדבק א"ע להש"י מאוד גם כל העולמות מתקרבין ומתדבקין לשרשם ויש להם עלי' למעלה ונודע שכל מה שעולה יותר למעלה יש בו יותר שכל ובהירות לכן מצינו בחמורו של ר' פנחס בן יאיר שהיה לו שכל להכיר בין מעושר לטבל והענין לפי שרבי פנחס ב"י הי' מדבק א"ע להש"י בתכלית הדביקות עד שהיה עליה אפילו לחומריותו והיה מכניס בהם שכל הנ"ל. כן מצינו באברהם ע"ה וירדוף עד דן שהאיך היה יכול להלחם בפועל נגד ה' מלכים אלא במחשבתו נלחם בם שהביא אותם לדינים כמ"ש ויחלק עליהם לילה נקר' עד לא קבילת דבר וכו' ופי' בחי' אהבה נק' זכר לפי שכל השפעות הם מצד אהבה ובחי' גבורות נוק' שהוא חשך והנה יש ה' מוצאות הפה והן בעצמם גשמיים ואין בהן חיות כלל והם בחי' חושך רק כשבא ההבל מכניס בהם חיות ומוציאים הדיבור לכן כאשר כתיב לילה בה' מורה שנכנס חיות בה' מוצאות הפה שכשאין בהן ההבל המחיה אותם כנ"ל אזי אינם חיים כי כל א' בפני עצמו גשמי ומפורד אבל כאשר נכנס בהם החיות אזי החיות שבהם אחדות פשוט כי הבל א' מכניס חיות בכולם ונמתקו הדינין ואברהם חלק עליהם הלילה פ' שחלק ה' לילה ונשאר ליל שהוא בחי' דינין ובזה רדפם והכל בשביל שהיה צדיק מושל בכל וגם

בשבילו נברא העולם כמשארז"ל א"ת בהבראם אלא באברהם פי' לפי שהיה גלוי לפניו ית' שיהיה אברהם בעולם ובמחשבה זו ברא העולם הרי כאלו אברהם בראו כי לפניו ית' העבר והעתיד הכל שוה וכתיב אברהם אוהבי ובה נברא העולם כמ"ש עולם חסד יבנה. ונחזור לענין כי הכל תלוי בידי אדם א"כ זה שכתוב וכ"ל בני"ך ר"ל מי שהוא על דרך הכל בין שיש אדם שלפעמים עובד מאהבה הנק' בן ולפעמים אפי' עבד אינו אבל מי שהוא הכל בן הוא לימודי ה' כביכול כאלו מלמד להש"י האיך לעשות כר"י וכר"ח ב"ד ודו"ק:

פרק נ

בכל קראינו אליו. אין דבר למטה שאין לו שרש למעלה כידוע אין לך עשב וכו' ושורש כל השרשים הוא רצון הקדמון שעלה ברצונו לברוא את העולמות והנה בכל דבר שנתהווה ע"כ יש בו עשרה דברים כיון שיש עשר שמות שאינם נמחקים ומהם נמשך הכל כידוע כי כח הפעל בנפעל והנה בכל התהוות יש ג' דברים דכיון שנתהווה ונמשך ירד מעולם עליון לעולם תחתון ושפל ע"כ מי הכריח לזה היא מדת אהבה שרוצה זה מפני שאוהב כך. והנה אם היה נמשך כך למטה בלי צמצום לא היו יכולין התחתונים לסבול ע"כ הוצרך מדת הצמצום לצמצם ולהקטין דבר הנמשך ובכל מתנגדים צריך שיהיה דבר המחברים לכן נק' ישראל סגולתו לשון סגולתא כי הם גורמים שיהיה התחברות ע"י האי"ן. והנה ג' דברים האלו נק' כח הפועל וידי הפועל שבהם נפעל ונמשך כל הדברים וכח הפועל בנפעל והנה בהתחברות אלו הג' בעשר הנ"ל נעשה י"ג מדות שהתורה נדרש בהם פי' לשון דרישה וחקירה והנה כל דבר שהוא ראשית בין במקום בין במעלה הוא כלול מכל מה שתחתיו והנה נק' מדה ראשונה א"ל והנה בחודש אלול נפתחין י"ג מכילין דרחמי פי' שאז רצונם ותאוותם להשפיע וכן איתא בס"י המליך וכו' ואלול בשנה וידו שמאל בנפש לפי שכל דבר שהוא מתאוה נקרא נוק' גלל כן נקרא אלול אותיות א"ל לפי שבחודש זה ישפיע מדת א"ל והנה ההמשכה נקרא אי"ן פי' שנמשך מן א"ל לי' ר"ל י' שמות הנ"ל ושם נמשך למטה וההמשכה נק' וא"ו בכל מקום וארז"ל י"ג מדות אינו חוזרת ריקם מלמד שנתעטף הקב"ה וכו' אם יעשו כסדר הזה וכו' וזהו בכל קראנו ר"ל שכשקראו אותו בכל לשון כללות אז נעשה אליו ר"ל שנמשך כענין ההמשכה שנרמז בתיבת אליו כנ"ל ודו"ק היטיב:

פרק נא

תתן אמת ליעקב. אמרו רז"ל חותמו של הקב"ה אמת ע"ד אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי וכו' דא' הוא ריש אתוון ת' בסוף מ' באמצע וממוצע בין שניהם ואי' בזוהר תלת עלמין אית ליה וכו'. הענין באורייתא ברא קב"ה עלמא פי' באותיותיה ויש בהם ג' מדריגות יחידות עשירות מאות א' מאמת יחידי מ' עשירית ת' מאות והנה ג' אלו כלול מכולם כי האלף ודאי כולם נכללים בו כיון שיצאו ממנו והוא ראשית כולם וסוף ג"כ כלול מכולם כי סוף מעשה במחשבה תחלה וא"כ מחשבת הסוף מתהלך בכולם לכן הוא כלולה מכולם וגם אין להם שלימות זולת הסוף והממוצע המחברם צ"ל ג"כ כלול משניהם. והנה בחוש נראה כי ג' היסודות אש ומים ורוח מתנענעים כי האש היא השלהבת העליונה ויסוד העפר הוא מונח במקום א' לפי שהוא מקבל מהם ולזה רמזו רז"ל באשה קראו מושב פי' המקבל נק' מושב שאין לו תנועה ובאיש קראו מרכב שהיסודות המה מורכבין כ"א כלול מכולם. והנה היסוד הד' הוא סוף מעשה במחשבה תחלה והוא התכלית והשלימות וזולתו לא היו עדיין שלימות לכל כיון שחסר התכלית נמצא הוא משפיע שלימות לכל וא"כ ודאי שהוא כלול מכולם ולכן נק' דלית על שם הארבעה שנכללים בו ובעשירית הוא מ' ובמאות הוא ת' וזהו אמת. א' ריש דרגין ומ' ממוצע ות' בסוף. והנה מים מניחין מקום גבוה ויורדין למקום נמוך ומדה זו לקחה מהקדמות הקדום והוא הבורא ית' שהוא ית' א"ס ועלה ברצונו שיתהוו העולמות וישרה שכינתו בהם כנודע דאיהו ממלא כל עלמין ובלעדיו אין להם חיות כלל זה היה אצלו ית' צמצם כ"י כמו למים הנ"ל:

פרק נב

ומל ה' את לבבך. הנה אנו רואין שמחמת אהבה ושמחה אין נראית הגדלות למשל בעת שיש למלך חדוה ושמחה רבה אזי יכול לבא לפניו אף מי שלא היה ראוי להכנס לפניו בלא"ה וכן עבדיו כשיש להם שמחה אזי אין גדלות המלך ומוראו ניכר עליהם אעפ"י שבודאי יש להם מורא ובושה מלפניו אעפ"כ אינה בהתגלות ואינה נראית וניכרית כי השמחה מכסה עליה והנה לכל דבר צריך להיות שורש והענין ע"ד יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו פי' שלכאורה אין העולם כבודו ית' שהוא א"ס ב"ה בב"ת ואין כל העולמות נחשבים לנגדו כלום אך נודע שהויות העולמות הי' ע"י שצמצם א"ע כו' והניח גדולתו הבב"ת וצמצם א"ע וברא את העולמות והנה סיבת הצמצום והנחת גדולתו ית' ע"י שכפה במעשיהן של צדיקים והשעשוע שיקבל מהם ובשביל זה ברא

העולמות כמבואר במ"א. וז"ש ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור שלכאורה קשה שלא נעשה כמאמרו שאמר יהי וכתיב ויהי וידוע שהוא בכ"מ לשון צער אך הנה הצמצום נק' אלהים והצמצום ג"כ צורך לעולמות שבלעדיו לא היו יכולין לקבל האור הא"ס ב"ה והיו בטילין ממציאות וז"ש בראשית ברא אלהים פי' בתחלה הי' הצמצום שבלעדיו לא היה יכול להיות הבריאה מחמת חסרון המקבלין וז"ש ויאמר אלהים יהי אור ר"ל הצמצום והאור וזהו ויהי אור ודוק. ובמ"א מפרש הענין יותר.

הנה אמרו רז"ל ע"י תשובה זדונות נעשה לו כזכיות כי הנה השב צריך שיהיה נמאס אצלו הנכשל בו כי אעפ"י שכאשר עדיין לא חטא אמרז"ל אל יאמר אי אפשי בבשר חזיר כו' מ"מ כשחטא צריך שיהיה נמאס ממש אצלו הדבר ההוא וזהו נעשים כזכיות שאליהם אין יצה"ר כך להעבירות לא יהיה לו יצה"ר והנה השב נעשה לו מזדונות זכיות מגבורות חסדים מאלהי' הוי"ה כי הנה בכל דבר יש חומר וצורה הטעם כמו שבשורש כתיב כי שמש ומגן ה' אלהים כמבואר במ"א וכתיב עיר קטנה כו' האותיות נק' בתים והקטנה שבכולם היו"ד שהיא חכמה וכתיב הן יראת ה' היא חכמה ונודע שיראה באה מחמת שפלותו בעיניו וז"ש ואנשים בה מעט פי' שמחזיקים א"ע למעט ובא מלך גדול פי' בזוהר שהוא למד וציור ל' הוא כ"ו וכן מ' גם כן כ"ו אלא שהלמד הוא בהתפשטות והמ' במספר ארבעים לפי שיש בו ד' רוחות וכשנכנס שם היוד' לכל הרוח הם ד' יודין אעפ"י שהוא נקוד' בהיכל' בי"ת דגושה כיון שנמשך לשם היו"ד נעשה וא"ו ונעשה מ"ם וממטה למעלה הוא מ"ל. והנה אמרז"ל משה פרוש מאשה הי' ר"ל שהיה שרשו למעלה מנוקבא וז"ש ומ"ל ה' אלהיך לישראל אמר אבל הוא עצמו למעלה הי' כמבואר במ"א וזהו את לבבך עם לבבך ר"ל ע"י התשובה שהיא בלב תתהפך ג"כ החומר לצורה כנ"ל ודו"ק היטיב.

שבת, בכל אות ממנו יש ג' קווין דהנה כל עולם המשפיע לעולם אחר הנה המקבל מקבל שפע מהמשפיע והמשפיע מקבל תענוג מהמקבל ר"ל שנעשה רצונו כי יותר מה שהעגל רוצה לינק פרה רוצה להניק ורצון זה א"א לה לקבל אלא ע"י המקבל השפע וממלא רצונה ע"ד ישראל מפרנסים כו' ונמצא שיש לכ"א בחי' משפיע ומקבל וב' בחי' הם מתנגדים וצריך להיות ממוצע ביניהם ולכן יש בכ"א ג' קווין והנה הב' היא הת' בעצמה אלא שלמעלה הוא נקודה בהיכלא ולמטה היא מתהפכת ומשפעת והמ"י:

פרק נג

תקעו בחודש שופר. הנה בכל דבר שהוא נשפע מלמעלה למטה צ"ל בו צמצום שבלעדיו לא היו יכולים התחתונים לקבל וזהו נק' ד"י עד שיבלו שפתותיכם מלומר די כי הנה מה שההשפעה הולכת ע"י נק' י"ד והטעם כי הנה המשפיע הראשון נק' י' ע"ש שאינו מושג ואין יכולין לכנות אותו רק בקטנה מכל אותיות וההשפעה א"א להיות בלי צמצום כנ"ל וע"ז מורה הד' לשון דלת ולכן נק' י"ד וממטה למעלה הוא ד"י. והנה בס"י אמרו המליך אות פ' בממשלה וצרפן זה בזה ולכאורה באות א' מה צירוף שייך אך הענין שבאמת יש שם כל כ"ב אתוון אלא שכולם מתנהגים ע"פ הוראת אותה האות וטבעה ולכן כאשר נאמר ד"י נמצא ד' קודם לי' א"כ מתנהג היו"ד לפי הוראות הד' שהיא בראש והוראת הד' הוא צמצום והסתלקות לכן שם ד"י מורה על צמצום והסתלקות משא"כ כשאות יו"ד קודם לדל"ת שמנהג הד' לפי הוראת היו"ד שבראש ודו"ק.

והנה ג' ידות יש: יד הגדולה, יד החזקה, יד הרמה. אהבה נק' יד הגדולה שאין הגדלות ניכר אלא מכח אהבה שכשמתיירא מלפני המלך אינו בא אצלו ואינו מכיר גדולתו יד החזקה נק' בחי' הצמצום כנ"ל שמתחזק נגד האהבה וההשפעה ואינו מניחו לירד למטה רק בהדרגה ואעפ"כ נק' י"ד לפי שבלעדיו לא היו התחתונים יכולים לקבל א"כ גם הוא צורך ההשפעה והנה הם מתנגדים וצ"ל ממוצע המחברם הוא יד הרמה דאי' במד' הבריח התיכון זה יעקב והוא נק' עין כמ"ש עין יעקב וחכמים נקראו עיני העדה ואי' ישראל עלו במחשבה וחכמה נק' אין לכן היא מחברת ב' דברים מתנגדים וכן יעקב מחבר ג"כ לכן נק' יד הרמה וזהו שאמרו בס"י המליך אות פ' בממשלה והנה ביחידות היא ח' וזה צירוף ממטה למעלה חדש ש' הוא ג' קווים שהוא ההמשכה ע"י הד' שהוא הצמצום שבכל ההשפעה כנ"ל ומהיכן נמשך מהח' כנ"ל וכל מלמטה למעלה הוא מורה הסתלקות אבל מלמעלה למטה הצירוף היא שופר ר"ל שנמשך מריש דרגין ע"י ג' קווים מש' לפ' ומש' לר' עלמין ע"ד ומאתי' לנוטרי' את פריו וז"ש תקעו פי' כמו ויתקע אהלו בחדש שופר פי' ששופר יתקע בחודש.

פרק נד

איתא בזוהר אלמלא לא הכה משה את הסלע אלא היה מדבר אליו לא היה שכחה. וטעם לזה דכלל הוא משרע"ה כל ניסים שנעשו ע"י לא היה רק ע"י הדיבור ולא ע"י עובדא וזהו הרם את מטך ובזה לבד נכנע הים לאפוקי יהושע כנודע כי משרע"ה היה מבחינת הדעת ונמשך אל הדיבור וגם דורו היה דור דיעה ועש"ז נק' דור המדבר לשון דיבור הנמשך

מהדעת וקיבלו את התורה בדיבור. ואי' בגמ' שכחו ולא ידעו אם פסח דוחה שבת ובא הלל ולימד להם שפסח דוחה שבת ואמר להם עצלות שבכם שלא שמשתם את שמעיה ואבטליון היא גרמה לכם השכחה, וטעם לזה כי השכחה באה מחמת הנפילה שנפלו הנצוצות מבחי' הדעת וע"כ אמר אלו שמשתם שמעי' שהם הי' גרים דהיינו ניצוצות קדושות שהי' בנפילה והוקמו והורמו כי בודאי לא היה לכם שכחה דהיינו בחי' נפילה כנ"ל. והנה אע"פ ששכחו אח"כ הבאת הסכין בשבת כדאי' התם אעפ"כ כשראהו מעשה נזכר הלכה ר"ל שלא היתה הנפילה רק מבחינת הדיבור הנמשך מן הדעת ונשארת בעובד' והנה כאשר תמו דור הראשון של המדבר דהיינו דור דיעה ובא דור אחר ראה משרע"ה שבחינתם היא עובדות דוקא שהם באים לרשת את ארץ כנודע וע"כ הכה את הסלע ובאמת אמר לו הקב"ה כי אדרבא צריך היה להקים ולהרים דור השני הזה ע"ש אביהם יקראו בנחלתם דהיינו דור המדבר ובדיבור לבד היה יוצא מים ובזה היו גם הם מבחי' דור דיעה ומזה נמשך שכחה דהיינו מדיבור אל העובדא ויפה אמרו בזוהר שאלו לא הכה את הסלע לא היה שכחה:

פרק נה

ארץ אשר ה' אלהיך דורש אותה תמיד עיני ה' אלהיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה. הענין הוא שכל תיבה של לשה"ק צריך לחקור על שורש שלה מאיזה עולם נלקחה למשל דורש היא דרישת החכם ולשון חקירה שחוקר הדבר ואמר ציון דורש אין לה מכלל דבעי דרישה דהיינו הצדיק נק' ציון ע"ד שאמר רשב"י אנא סימנא בעלמא דהיינו כל המשכות שנמשך מעולם לעולם הוא הכל ע"י הצדיק אפי' מעולמות העליונים מאוד הכל נמשך ע"י הצדיק ואי' למה תפלה של צדיקים נמשלה לעתר מה עתר מהפך את התבואה כך תפלתן של צדיקים מהפכין כסא דין לכסא רחמים והענין הוא שמצינו שיאשיהו שלח לשאול נביאות מחולדה הנביאה ואמרו ז"ל למה שלח אצל חולדה ולא שלח אצל ירמיהו הנביא מפני שהנשים רחמניות הן וכו' ולכאורה קשה מה שייך זה לרחמניות שלה הלא הדבר אשר ישים ה' וכו' אך הענין הוא שאע"פ שאותיות הנבואה באה שוה לנביא אעפ"כ הנביא היה יכול להפך מכסא דין לכסא רחמים ע"כ האיש אין טבעו רחמני כמו האשה לא היה מהפך כי היה מקנא קנאת ה' צבאות וגם לו חרה מאוד על הרשעים ולא כן האשה שטבעה רחמניות וצריך להבין האיך היה הצדיק מהפך ע"ד מה שנאמר וה' אלהים נתן לי לשון למודים שהלשון הוא השורש וממנו נמשך לדיבור והלשון נמשך מהמחשבה דהיינו מהחכמה דהיינו כשאדם דורש על אוהבו הוא

מחמת שנתעורר בו אהבה מחכמה ע"כ חוקר עליו והיינו כמו טיפת הזרעית שבאה מהמוח ליסוד וכששמע איזה טובה על אוהבו שדרש עליו טוב אזי הלשון גורם תענוג ובהיפך אז נתעורר לו גודל רחמניות נמצא הלשון הוא המחבר הכל לעולם התענוג הוא החכמה וכולם בחכמה איתברירו כן הצדיק צריך דרישה לכל המחשבות שלו ולבררם וזהו מכלל דציון צריך דרישה דהיינו התחברות לחכמה וזהו הלשון הוא עצמו דרישה החכם שהחכם כשנתקשר לחכמה דורש ומחבר אותיות לחכמה וה' בחכמה יסד ארץ וחכמים נקראים עיני העדה וזהו ארץ אשר ה' אלהיך דורש אותה תמיד עיני ה' אלהיך בה מראשית השנה דהיינו שנקראת ראשית כנודע עד אחרית שנה מדריגה תחתונה כנודע: הגה ונראה ע"פ מה ששמעתי מבן הרב משם הרב שע"י הניגון יכול להפך פי' האותיות דהיינו טעמים וכל זה הוא המשך לדברים האלה ודו"ק:

פרק נו

ואתחנן אל ה'. ידוע מ"ש בס"י עולם שנה נפש עולם הוא כל העולם כולו נפש הוא כל הברואים שנה היא הזמן והוא יום ליום יביע אומר שיום אחד מתפאר לפני יום חבירו בפעולות שעשה בו הצדיק והכל נכלל בדיבור שהכל נברא בדיבור וזהו וא"ת חנ"ן א"ת הם האותיות שהעלם לחנ"ן הוא אוצר גדול שבו מתנת חנם בעת ההוא לאמר שהזמן הוא מתפאר בו ע"ד יום ליום יביע אומר שאומר הוא לשון התפארות וזהו וצדקה תהיה לנו כי נשמור לעשות וכו' דהזמן שאין בו מצוה הוא בחי' דלי"ת וכשהוא שומר המצוה מתי יגיע הזמן של מצוה היא בחי' צדקה לעני וזהו וצדקה תהיה לנו כי נשמור הוא לשון המתנה לעשות את המצוה הזאת וזהו בתורת ה' חפצו כי אורייתא וקב"ה כולה חד הוא וע"כ כשהאדם מקשר א"ע באותיות התורה ממילא יכול לידע מה שבתוך הזמן שהוא עצמו למעלה מזמן וזהו מצות ה' ברה מצות לשון צוותא דהיינו כשהוא מקשר א"ע להש"י ברה ר"ל כבר לבב ולא בשביל לידע מה שבתוך הזמן רק לה' לבדו אזי ממילא מאירת עינים לידע מה שבתוך הזמן וזהו כ"א בתורת ה' חפצו תורה לשון הוראה ולשון ראיה שאינו רוצה לראות רק בה' לבדו ובה יכול לראות ע"י האותיות התורה כי כולה בביתו ביתו הם אותיות כנודע והאדם הוא בבית ע"ד ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה וכו'.

בשעה שאמר הקב"ה אנכי ולא יהיה לך אמרו או"ה לכבוד עצמו הוא דורש כו'. קשה הלא כל מה שברא הקב"ה לא ברא אלא לכבודו שנאמר כל הנק' בשמי כו' א"כ מה אמרו לכבודו הוא דורש ועוד מאי לא יהיה לך אלהים אחרים וכי ח"ו יש א"א ודאי

זה לא יעלה על לב שום אדם בעל שכל ולפ"ז מאי לא יהיה לך ונ"ל ע"פ שאמרו ז"ל כשראה אברהם ע"ה את השמש אמר זה אלוה וכו' והענין שבכל הדברים יש כח הפעל בנפעל ומי שיש לו כח הראות וחזקה הראיה שלו יכול לראות כח הפעל בכל כלי מעשה ואברהם היה רואה בשמש היה לו ההשגה שראה בו כח הפעל והיה עובד לכח ההיא נמצא עבד להש"י אך אח"כ כשראה שהשמש שוקע וגם הלבנה וכוכבים ומזלות כולם שוקעים ולא מהנה אורם כלום הבין שבהם אינו רק כח מכוחותיו ית' והבין שיש עילת על עילת ומתחלה היה סובר שהכח ההוא הוא תכלית הידיעה שלא היה משיג יותר ואח"כ הבין שא"ס לידיעתו ב"ה אמר מה לי לעבוד לכח אשר הוא מלובש בדבר אחר אעבור לא"ס ב"ה לעצמו וזהו שאמרו רז"ל כל השומר שבת כהלכתו אפי' עע"ז כדור אנוש מוחלין לו דבשב' עונג כתי' והענין הוא שהעונג בא מהטעמים ר"ל מחמת טעמים טובים יש תענוג וכך הוא בשרשו שהעולם התענוג בא מהטעמים כי ד' בחי' טינת"א יש בכל דבר שבעולם רק שבטעמים לא היה שבירה ולכך מבינים הטעם מכל דבר ושאר בחינה אינם ניכרים בו שזה הדבר באה מהשבירה שהדבר גשמי בא מעפריות מה שנפלו מהשבירה שלא נתברר ולפיכך נאמר וחיך יטעם אוכל שהחיך בחי' טעמים כנודע חיך וגרון חו"ב ולפיכך כתיב וקראת לשבת עונג דקריאה לשון הזמנה הוא שמזמין עונג לשבת ומביאו לעולם התענוג ולבחי' טעמים ומתקן ניצוצות הקדושות שיש בה שהחכמה תחי' בעלי' וחכמה כ"ח מ"ה כמ"ש בזוהר שבמ"ה לא היה שבירה ואדרבה מ"ה מתקן כל השבירה כי בדבר שהוא מ"ה לא היה שבירה ולא שייך בו לשון שבירה ולכך החכמה מאי"ן תמצא ולפיכך אם אדם בא למדת מ"ה ר"ל לחכמה ונמצא חכמה בראש וחכמה בסוף ונק' תעלומות חכמה כנודע וע"י הם מתחברים כי הוא צדיק וצדיק אחיד בשמיא וארעא צדיק יסוד עולם ובזה יבוא השפע לעולם העשיה וזש"ה לא יעשה דבר כ"א גילה סודו לעבדיו הנביאים כי לא יבא לעולם העשיה אלא ע"י הצדיק שבעולם העשיה ולכן גילה סודו לנביא שהנביא הוא עושה הכל בפועל מעשיות כנ"ל והבן ולכך אם מזמין התענוג והטעמים בשביל שבת וזהו טועמיה חיים זכו שהחכמה תחי' בעלי' ונמצא מעלה הניצוצות קדושות כי זהו תכלית העבודה להעלות ניצוצות קדושות שנפלו בשבירה וכל הדיבורים והמחשבות שהכל הם אותיות. ואם הם מדברים בטילים הם אותיות מהשבירה וצריך להעלות הכל אל שרשו וזהו השח שיחה בטילה עובר בעשה שצריך לעשות פעולה תיכף ומיד להעלותו אל שרשו וזהו אפי' שיחת חולין של ת"ח צריכין לימוד וזהו מלא כל הארץ כבודו שאף בע"ז וכל הגילולים יש נצוצות קדושות כנודע מי"א סממני הקטורת וכתיב ואתה מחיה את כולם וזהו עשה הש"י כדי שיהא

שכר ועונש ובא ג"כ מהשבירה כנודע אך שהוא סוד לעובדים לבושת ולא לעצם כבודו ית' שהמינים אומרים שאין כבוד להש"י שישגיח בעולם השפל ובדברים שפלים ויסכר פיהם וכו' כי משל לאב שמטפה שלו נעשה הולד ויש בו כל מדות טובות ומדות שפלות ומגונות ג"כ והכל בא מטיפות האב ואעפ"כ צריך לכבד את האב ולעבוד אותו בדרך כבוד במדות טובות לבד כן צריך לעבוד לעצם כבודו ית' ולא למה שמלובש. ולזה אמרו רז"ל כל המשמר שבת אפי' עובד ע"ז מוחין לו שמעלה כל הניצוצות מהשבירה ע"י שבת וזה תיקון על עבודה זרה ובאמת בע"ז כתיב והאלילים כרות יכרתון דבהאלילים יש אותיות י"ם מהאלהים שמחיה אותם ולכן כתיב והאלילים כרות יכרתון ויכרת אותיות ים מאלילים ונשאר איל והוא כליל יחלף וזהו לא יהיה לך אלהים אחרים דאתה אינך צריך ואינך רשאי לעבוד לשום דבר המלובש רק להש"י לבדו לעצם כבודו ית' וזהו שאמרו לכבוד עצמו הוא דורש ר"ל שאין כבודו להשגיח בשפלים כיון שאמר כבד את אביך כמשל הנ"ל ואעפ"י כן צריך לעבוד בזה שלפי כבודו הוא וכו' ודו"ק:

פרק נז

משכו וקחו לכם צאן וכו' .שבמצרים לא היה התעוררת מלמטה שהיה בהם גלולי ע"ז לכך הוצרכו התעוררות מלמעלה וז"ש אני ולא אחר וזה שכתוב וירא ישראל את היד הגדולה משום הבטחת הש"י לאברהם עליו השלום ואח"כ יצאו ברכוש גדול ואברהם נקרא יד הגדולה דהיינו אהבה, ואהבה גורמת התעוררות מלמעלה אע"פ שלא יהיה התעוררת מלמטה כמ"ש בזוהר כלתו בשוק של בורסקי' וכו' וז"ש שמי ה' לא נודעתי להם שיהא ניכר היות התפשטות חסדים גדולים בחוש שלא יהא התעוררות מלמטה ואעפ"כ יהיה התעוררות מלמעלה אבל שם שדי מורה על הצמצום סוד התפשטות היוד בג' קווין דשי"ן לדלי"ת וזה דרך צמצום שאמר לעולם די כמבואר במ"א אבל בים סוף היה התפשטות מגדל הפורח באויר שהוא למ"ד שהוא ציור אותיות כ"ו דרך ג' קווין השין למ"ם פתוחה וזהו צירוף משכו שהמ"ם פתוחה מקבלת ע"י השי"ן מכ"ו דהיינו למד שהיא בינה ולכך נק' שבת הגדול דאיתא בזוהר שיש מעלי שבתא ושבת ושבת הגדול הוא שבת דיומא להורות כי צריך להעלות מתתא לעילא וכאן היה שבת הגדול מתפשטת למטה וזהו שאמרו שם בעתיקא תלייא מילתא וזש"ה למכת מצרים בבכוריהם דמדריגה עילאה נק' בכור וז"ש רבבה כצמח השדה נתתיך כי ד' מדריגות יש במספר עשיריות מאות אלפים רבבות וזהו במספר היינו מדריגה תתאה מכל העולמות אבי"ע ומדריגה ראשונה היא רבבה כצמח השדה ותבואי בעדי עדים כלומר מקושטת

מאב"י לעשיה ואת ערום ועריה בלי התעוררות דלמטה כו' אם יש לפרש בענין אחר דאחז"ל ישראל מפרנסים אביהם שבשמים וצריך לכל אדם להיות לו אמונה גדולה בזה שמזה שהוא עושה למטה מתעורר תענוג גדול לעילא ולא יאמר איך אפשר שאני עושה תענוג כביכול לעילא רק בכל עשיות המצות יחשוב שיהיה תענוג גדול לעילא שיביא כל הדברים לעולם התענוג דשם לא היה השבירה ע"ד החכמה תחי' בעלי' ומחיה אותו אך פן יאמר בלבו שהוא צדיק גדול ויביא לידי גדלות ע"ז א' רבבה ותבואי כו' שדים נכונה דאמר ז"ל לא זז מחבבה עד שקראה אמי פי' שהם מפרנסים כנ"ל ואעפ"כ את ערום ועריה כי מי נתן לך את הכח הזה הלא אני הוא וכלל גדול הוא שצריך מלמטה התלהבות גדולה מהתענוג שלו כדי שיביא לעולם התענוג:

פרק נח

ויוציאנו ה' ממצרים כו'. זו גילוי שכינה, דבמלך שכולו טוב אין שייך דין אצלו אבל אם עושין כלום לבניו מחמת אהבת בניו עושה דין, וזהו מ"ש את היד הגדולה אהבה אשר עשה ה' בבמצרים זהו דינין שבתוך אהבה וזהו ביד חזקה שבתוך אהבה ובמורא גדול די"ל למה כתיב גדול דהא מורא הוא דין נוקבא הוי למימר הגדולה אך דכאשר היא בבית בעלה אין לה בושה להיותה עמו תמיד ומגלה מדותיה כתיב לשון זכר להורות שהיא תמיד עם בעלה וזהו גילוי שכינה ר"ל שיש התגלות המדות בשכינה והבן.

איתא במדרש כשבא קין לפני אדם הראשון א"ל מה נעשה בדינך א"ל עשיתי תשובה ונתפשרתי א"ל כ"כ גדול כח כו' פתח ואמר מזמור שיר ליום השבת. נודע דיש דיבור למחשבה ומחשבה למחשבה כשנצייר בחי' אלו לבני אדם נפרדים נמצא אדם שעבד לא' בודאי אם משלם לו אדם אחר בודאי אינו כ"א מתנת חנם כי אינו מחויב בזה וכשעובדין לאדם אין עובדין רק לדבורו כי מחשבתו אינו מושגת וזהו מ"ש הקב"ה למשה בא ואראך אוצרות של מתנת חנם ר"ל עולם המחשבה חנם בלא מצות שאין מעשה מצות מגיע עד שם ודו"ק. והנה אמרו ז"ל כל השומר שבת בהלכתו אפי' עובד ע"ז כדור אנוש כו' דאי' מה היה העולם חסר מנוחה בא שבת בא מנוחה דהעולם נברא בו' ימי המעשה ובדבורו של הש"י דהיינו האותיות התורה ונעשה הכל מאי"ן אבל עדיין לא היה כח הפועל בנפעל כי זהו קיומו כי הקב"ה נק' מנוחה שאינו שייך בו תנועה כי תנועה לא שייך כ"א בדבר הוא בזמן ובמקום אבל הקב"ה הוא א"ס ואינו נעתק ממקום למקום וגם אינו בגדר זמן וכשעשו ע"ר את עגל אם לא עשו את המשכן היה העולם חוזר לתהו ובהו אבל כשעשו המשכן נתקיים העולם ע"י מפני שהוא מכוון נגד העולם כמ"ש בזוהר

שהיריעות נגד הרקיע וזהו לחשוב מחשבות לעשות ע"ד שאמרנו יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהם כו' ובכל דבר שעשה למשכן היה מחשב באותו האותיות ד"מ. כשעשה היריעות היה מחשב האותיות שבהן נבראו שמים וההיקש להשאר אבל הקמת המשכן היה צ"ל ע"י משה דוקא דכתיב וראה ועשה כו' פי' ע"י שאתה מסתכל בזה המשכן של מעלה מכח הרשימו שישאר בך ממנו תתן חיות לתחתון בהקמתך אותו כי ההסתכלות הוא מדריגה התחתונה של חכמה והיא עושה כלי'כמ"ש באסתכלותא ברא קב"ה עלמא ואי' מים עליונים תלוים מים תחתונים בוכים אנן בעינן למהוי קדם מלכא ור"ל מים העליונים באדם התחתון הם התורה והמצות שהאדם עושה הם תלוין ומים התחתונים הם העבירות ר"ל בוכין כו' ומעלים אותו בתשובה ונק' שבת שי"ן ב"ת שהעלה את הבת ע"י ג' קווין וזהו צירוף ב"ת ראש"י והעולם נברא בתשרי ע"כ נכתוב הצירוף כנ"ל כמ"ש בת"ז וזהו עשיתי תשובה ונתפשרתי פי' שעשה פשרה בין מים עליונים למים תחתונים ע"כ אמר אדה"ר מזמור שיר ליום וכו':

פרק נט

לכו ונלכה אל בית אלהים וכו'. לא כאברהם שקראו הר וכו' הר הוא המשכה מקום גבהות שנמשך מלמטה ממקום השוה ופעולתו שנתרבה שטח הקרקע וגם העומד עליו ניתוסף ראייתו שטח גדול ורואה למרחוק. שדה הוא מקום מוכן לחרוש ולזרוע ונמשך ממנו פירות. בית הוא מקום שמתקנים בו הפירות. וכן בעת בריאת העולמות היה מוכרח להיות ע"י ג' אבות תחלה נתעורר אהבה מלמטה למעלה ע"ד ישראל עלו במחשבה ואח"כ הוכרח להיות צמצום לשיוכלו העולמות לסבול ואח"כ היה המשכה לתוך העולמות כנגד מדת יעקב. ואהבה ראשונה נק' הר להיותה מלמטה למעלה ושדה היה מדת יצחק להיותו גבורות ומבחינתו היתה השבירה בכדי להעלות אח"כ כמו שדה שזורעין בתוכה תחלה שתוציא פירות דלא גלו ישראל אלא בשביל להוסיף גרים ואח"כ ע"י שם מ"ה מדת יעקב נתתקן כמו שנתתקן הכל בתוך הבית וכן בעת שירצה לברר הוא ג"כ בבחי' כל הנ"ל כי תחלה נמשך האהבה והחשק מהמחשבה ואח"כ מתצמצם מה לדבר ומה שלא לדבר ואחר כך מתחבר אל ה' מוצאות מדת יעקב והאותיות נק' בתים ע"ד שאמרו בזהר והבית בהבנותו ומדת יעקב הוא מקבלת גרים שהם מהשבירה כי בו לא היה שבירה וע"כ לא מת הגם שכ' בספרים גם בו היה שבירה לאו מסטרא דילי' כי מדתו שם מ"ה המתקן הכל ע"כ יאמרו הגרים לכו ונלכה באור ה' היינו אהבה ראשונה ומשם אל בית אלהי יעקב והמ"י:

ונתת מהודך עליו. ולא כל הודך מכאן אמרו פני משה כפני חמה כו' משה זכה לבינה והוא בעלמא דדכורא בעלה דמטרוניתא לכן מלאה לבו לדבר כמו בעל הבית למה הרעותה לפי שמדריגתו היה למעלה מדיבור והוא מדריגת שמש שיש לו אור משלו וע"כ כל הניסים שנעשו ע"י לא הוצרך לעובדא כלל ולכן בעובדא דעמלק צוה ליהושע שגם בבקיעות הירדן הוא הוצרך לעובדא להביא תחלה הכהנים נושאי הארון ובתוכו ב' לוחות הנתנים ע"י משה וזהו כמו הלבנה המקבלת מהשמש בהירות לכן היה צריך לקבל מהוד שהמלכות נבנית מהוד בשביל ההודאה שאומרים עליו שהוא חכם ונבון כו' ע"ד הפסוק ויתנו עליו הוד מלכות וזהו ונתת מהודך עליו שהוא מדת מל' ודו"ק:

פרק ס

היתר נדרים פורחין באויר ואין להם על מה שיסמוכו. רא"א יש להם על מה שיסמוכו שנ' כי יפליא ב"פ א' לאסור וא' להיתר דהנה קב"ה סתים וגליא ואורייתא וקב"ה כולא חד וגם הוא סתים וגליא הנסתרות כו' והנגלות לנו פי' בזוהר והנגלות פי' קול ודבור נגלות לכל וי"ל למה לא נאמר בהנסתרות י"ה כמו ו"ה בוהנגלות אך באמת מחשבה שהיא ה' עילאה מושגת היא לאדם עצמו ולאחרים אינה מושגת אבל קדמות השכל אינו מושג גם לאדם ע"כ לא כתוב גבי נסתרות רק ה' שהוא לה' אלהינו ובאמת נקודת פתח שתחת ה' של הנסתרות היא נקודת החכמה כי קמץ מורה לשון סתימה ע"ד וקמץ הכהן קמץ הוא מדריגה ידוע הכהן הוא הכהן הגדול מאחיו והוא חילוף הבכור שהיתה עבודה בבכורות ע"ד קדש לי כל בכור שמרמז לחכמה ראשית חכמה ראשית כל בכורי וחכמה אינה מגולה רק מהנקודה ולמטה מפתחא דכליל שית הוא פתח כי הוא ו' נדר הוא בלב כי בלא כוונה אין הנדר חל כי צריך האדם בשבועה ונדר הוא נ' דר כי נ' מתפשט בדיורין הם אותיות ובמקום אחר הצירוף הו' נרד כי שבולת הוא ב' שבולת הזקן זה קנה חכמה וע"כ החכם מתיר את הנדר משום דאישה יקימנו ואישה יפרנו וזהו היתר נדרים פורחין באויר דהיינו שאין להם התגלות בתורה ורא"א יש להם התגלות בתורה ואמר כי יפליא ב"פ ע"ד ואאלפך חכמה פלא הראשון הוא נקודת קמץ והוא לאסור פלא השני הוא נקודת פתח והיא היתר ומזה ראי' שהחכם מתיר הנדר:

פרק סב

כשעלה משה למרום שמע שמלאכים מקלסים בשכמל"ו והורידו לישראל. דאי' משל לבת מלך שהריחה ציקי קדרה וכו' התחילו עבדים הביאו לה חשאי הנה יש מים עליונים

ותחתונים וז"ש אר"ע אל תאמרו מים מים, ומים תחתונים בוכים כי הנה יש ב' מיני מעשים א' הוא לימוד התורה וקיום המצות והב' הוא עניני עו"ה אשר בהם ג"כ צריך לקיים בכל דרכיך דעהו כמו שאמר רז"ל על חנוך שהיה תופר מנעלים ועל כל תפירה ותפירה אמר לשם יחוד קב"ה ושכינתי' דהנה כתיב חכמות בחוץ תרונה חכמות ב' חכמות חכמה עלאה וחכמה תתאה. ואיתא בזוהר וע"ד אח"ד בחלופי אתוון פי' ע"ד מ"ש התוספת על אני והוא כמו אני והוא כי הוא"ו במקום אלף כי וא"ו בגי' י"ג כמו אחד וז"ש אם רץ לבך שוב לאחד פי' לא' ר"ל לאלופו של עולם והנה ח' הוא ו' וז' ות"ג המחברן וזה נרמז בוע"ד ו' במקום אלף כנ"ל ע' הוא ג"כ ו' ונ' כפופה המקבלת במקום ז' הנ"ל ולכן הוא בגי' שבעים פי' נגד ז' ימי הבנין כ"א כלול מי' אשר שרשם בח' כנודע ואי' בזוהר איהו ממלא כל עלמין וזה נק' כח הפועל בנפעל וכל מה שיורד כח הפועל יותר למטה בעולמות התחתונים הוא יותר מצומצם ואעפ"כ כל מה שיש בים יש ביבשה אלא שהוא יותר בצמצום ולכן גם במלת ועד נרמז אחדותו ית' אלא שהוא בהעלם שהוא כח הפועל בנפעל. (והנה בחוש נראה שגם במדריגה היותר שפלה יש בה כל המדריגות כדאי' עדיין לא אכילנא בישרא דתורא נמצא שיש בו אחר אכילה הוספת השכל וכשבן חכם ישמח אב גורם שמחה לאביו שבשמים וזה שמחה באה מחמת תענוג הבן והנה קודם שאכל הבשר נמצא היה השכל בבשר רק שהיה בהעלם גדול וא"כ בתחלה היה בדומם וצומח והיה שם גם השכל האנושי והשמחה והתענוג בהעלם ואח"כ נתגלה מדומם לצומח ואח"כ לחי וכו' והנה אם היה כל זה באנשי מחולפים עד"מ ראובן שמעון וכו' היה לכ"א שם בפ"ע כגון בתחלה בצירוף דומם ואח"כ צומח אע"פ שהכל מציאות אחד מ"מ כל מה שנתקרב יותר אל השורש יש לו צירוף אחר [חסר כאן].

הנה ח"ע נקרא ריש דרגין וחכמה תתאה היא המתהפך נעשה שיר זהו פרק שירה ר"ל החכמה שבו שמשורר שהולך לשלימותו ועד"ז היו הלוים משוררים כי הכהנים עובדים במחשבתם והלוים מגביהים הדבר המקורב עד עולם המחשבה ע"י שירם והנה כח הפעל שבמדריגות התחתונים נקרא רגלין כמ"ש והארץ הדום רגלי וז"ש תופר מנעלים ר"ל שהיה תופר ומחבר ומעלה כח הפועל שבמדריגת התחתונים לשרשו ואמר לשם יחוד קב"ה ושכינת' כי כח הפועל שבתחתונים נק' מל' (כי מחשבת אין מלך בלא עם גרמה להויות העולמות ועוד שכח הנ"ל הוא מדריגה התחתונה מהפועל והוא כנוק' לגבי' שמקבל ממנו). והנה משה עלה למרום פי' שהעלה כ"כ עד מרום פי' בינה כי משה זכה לבינה לכן אמרו המלאכים בשכמל"ו כי נעשה יחוד עי"ז כנ"ל והורידו לישראל שגם הם יהיו מעלים דברים תחתונים כמו הם וז"ש הביאו לה בחשאי שצריך להמשיך

לה שכל מחכמת אלקות וזהו נק' ת"ת שצריך להעלותה ולהכניס בה חכמת אלקות וכן נק' מים תחתונים בוכים אבל מעשה התורה והמצות שהם בעצמם אלקות כביכול זה נקרא חכמה עילאה כך נ"ל ששמעתי פעם א' ודו"ק.

בנדון מה שיש נוסחאות שונות בענין התפלה ונסתפק השואל האיך לנהוג בנפשו בדברים כאלו, אמרתי דברים כאלו א"א לבאר בכתב אמנם זאת כבר נודע שארז"ל י"ג השתחויות היה במקדש נגד י"ג שערים ונרמז ביחזקאל לעתיד אי"ה שער ראובן א' וגו' כי אז יהיה קדושת ירושלים כקדושת המקדש העבר, והנה הי"ב שערים הם שער לכל שבט, וידוע שבהמ"ק מכוון כנגד בהמ"ק של מעלה ונמצא שיש לבהמ"ק שלמעלה ג"כ שער לכל שבט כמבואר בכתבי אר"י זלה"ה וכנגדן היו השתחויות שהן המשכות כנודע לבאים בשערים כתבי האר"י זלה"ה, והנה ענין התפלה היא כדי שיוכל כ"א לעלות בשער שלו. כי התפלה הוא סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה ויש לכל שער צירופים מיוחדים לכן יש נוסחאות שונות. והנה השער הי"ג הוא למי שאינו זוכר את שבטו ואינו יודע באיזה שער יבא לחצר המלך לזה מכוון השער הי"ג והוא כנגד תיקון הי"ב שהוא ונקה שהוא מקבל מכל הי"ב תקונים וז"ל והנה האלקי האר"י ז"ל בהיות נהירין ליה שבילין דרקיעא לימד דעת את העם למי שאינו מכיר את שבטו ותיקן סדר מלוקט מכמה נוסחאות כידוע לבקיאים ואם ישאל השואל לאיזה צורך הם י"ג שערים והלא הי"ג הוא הכולל כולם היה די בזה. התשובה כי בזמן היו ידועים כל שבט ושבט ונוסח השייך לכל שבט ושבט בודאי היה יותר טוב ליכנס בשער שלו והטעם כמוס עמדי ונרמז קצת ע"י נעים זמירות ישראל בתפלה לעני כי יעטוף. אמנם בזמן הזה שאינם ידועים השבטים (והראי' שיש כהנים ולוים ביניינו והאיך יהיה לכולנו נוסחא אחת) ע"כ יאחוז כ"א דרכו של האר"י ז"ל השוה לכל נפש ולכן יהיה לעתיד לבא בירושלים כמפורש ביחזקאל כי יהיה ידוע לכל שבט ושבט יה"ר שנזכה לראות בבנינו בביאת הגואל ב"ב:

פרק סג

במדרש כיצד היה הדיבור יוצא מפי הקב"ה רשב"י אומר מלמד שהיה הדבור יוצא מימינו של הקב"ה לשמאלו של ישראל ורבנן אמרו וכי יש שמאל למעלה והלא כתיב ימינך ה' וכו' יעו"ש. הנה ארז"ל כל הדברות נאמרו בדבור א' וחזר ופרטן בפרטיות וק' למה אמרם התחלה בכללות כיון שאח"כ הוצרך לפרטן. אי' בזוהר דנברא העולם בב' שהוא לשון ברכה ולא בא' שהוא ארור. כתי' הסכת ושמע ישראל היום ר"ת צירוף הוי"ה

של חדש אב חציו בישרות וחציו הראשון מהופך ה' קודם ו' כי חציו דין וחציו רחמים ולכן ארז"ל לא היה ימים טובים לישראל כט"ו באב ונק' אב חציו הא' ארור והב' ברכה והנה מזלו אריה שהוא ימין וכו' הנה העולם לא נברא רק בשביל שעשוע הקב"ה ותענוג כביכול במעש' המצות שאמר ונעשה רצונו פי' שעיקר התענוג הוא מה שאדם חושב ומתלהב לעשות נחת רוח לפניו ית' והוא למלאות רצונו כי עבדות עצמו אין עיקר כי לפעמים אדם לומד מפני טבעו שיש לו חשק ללמוד וג"כ אדם עוסק בסחורה שיש לו חשק לזה רק עיקר התענוג ממעשה המצות הוא ההתלהבות כמ"ש אשה ריח ניחוח לה' וארז"ל שאמרתי ונעשה אך ההתלהבות לבד לא היה לו כלום במה להתלבש וצריך להתלבש בעובדא והנה האדם העושה הכל רק כדי למלאות רצונו ית' ולעשות נחת רוח לפניו ית' הוא מכניס במעשיו ומשרה בו אלהות כי הנה נודע כי מה שעלה ברצון הקדמון לברוא העולמות הכל היה בשביל התענוג שיקבל ממעשה ב"א בהתלהבות לעשות רצונו כנ"ל ומחשבה זו היא עקרא ושרשא דכל עלמין והוא מקור הכל וממנו נתהווה הכל [והטעם כדי שיוכל האדם במעשיו ובמחשבתו להעלות העולמות כיון ששרשם והוויתם וחיותם היא מחשבה זו התענוג שמקבל הש"י כ"י ממעשה התחתונים משא"כ אם לא היה לו אחיזה בהן ולא כח להעלותן] ונודע מחכמי המחקר שכל דבר יכול לעלות לשרשו כמו מעין הנובע מהר יכול להגביה המים עד נגד גובה ההר שיצא ממנו לכן גם אם האדם העושה המצות שהתלהבות שעקרם ושרשם הוא רצון הקדמון שרצה כך שיהיה תענוג מהתלהבות ב"א לעשות רצונו לכן אם האדם עובד כך יש למעשיו ומחשבתו עליה עד שרשם שהוא רצון הקדמון הנ"ל כי הוא מקבל מרצון העליון ע"ד כל העולם כגוף להבורא שמקבלים ממנו והנה ע"י דבר זה שיש לו עליה עד רצון הקדמון יש לו סגולה נפלאה והוא שיכול לעשות בו השתנות ד"מ בהתגלות יש חילוק בין מים ליבשה משא"כ בשרשן ברצון העליון הקדוש שם הכל אחדות פשוט כמבואר במ"א. וז"ס הרם את מטך פי' מטה לשון הטיה ור"ל הרם והגביה למעלה לעולם העליון הטייה שבהתגלות שהטה מים לצד אחד ויבשה לצד א' חלוקים זה מזה אבל למעלה הכל א' ויבוא למידת אי"ן אח"כ תמשיך משם לעוה"ז יבשה במקום מים וזהו ונטה את ידך פי' יודי"ך שחלופיהן בגולם ר"ל דא יו"ד (וז"ש רחב"ד מ"י שאמר וכו' לחומץ וידליק פי' שיהי' לו התקשרות תמיד בעולם המחשבה שנק' מ"י ויכול להביא החומץ לשם וידליק ג"כ כנ"ל) והנה לזה ארז"ל כי אורייתא וקב"ה כולא חד הוא והוא ית' א"ס לא שייך בו חלקים כך אין התורה חלקים וכל חלק מצוה כלול מתרי"ג הטעם כי הנה כל כח הפועל בנפעל הם הכל ביחד אחדות פשוט רק הגופים מחולקים פי' שהנפעלים רבים ונפרדים

אך הכח פעל שבה הוא אחדות ואין בהם חילוק והנה כשאדם עושה המצות בהתלהבות וחשק ורצון שלו לקיים רצון הקב"ה יש להם עליה עד רצון הקדמון ושם כל התרי"ג מצות וכל אותיות התורה אחדות פשוט כדאי' בס"ה שלמעלה מחכמה א"א לצייר אפילו בקוצא דיוד כמבואר במ"א לכן רצון הקב"ה [חסר כאן] והנה כל מקום שיש המשכה מעולם לעולם צ"ל שם בחי' אהבה ובחי' גבורה כנודע כי יש לשפע עצמה הנשפע הוא בחי' גבורות לירד מעולם העליון לעולם התחתון אך בחי' אהבה שבו שאוהב להשפיע למטה גוברות על בחי' הגבורות ונק' הכל ע"ש אהבה וימין כמ"ש הכהנים הלוים אך בזה ההמשכה עצמה שם באמת יש בחי' גבורות כנ"ל לירד למדריגה תחתונה אבל בהשורש שממנה נמשך למטה שם אין רק בחי' אהבה לבד ואין שם בחי' גבורות כלל ולכן אמרו רבנן וכי יש שמאל למעלה והלא כתיב ימינך ה' [נ"ל שרצה לרמז בזה מ"ש בע"ח כי בחו"ב יש שם נוק' והיא לצד שמאל אבל באריך אין] שם שמאל כלל ופי' הענין כי כל השפעה הוא מחמת אהבה וחסד כמ"ש האר"י ז"ל אבל במהשכה שנמשך מרצון עליון והוא חו"ב שם יש בחי' גבורות ושמאל שלירד מעולם עליון לתחתו הוא לימין בפ"ע ולשמאל בפ"ע ודו"ק עיין בע"ח] והנה ארז"ל בעשרה מאמרות נברא העולם בראשית נמי מאמר הוא והנה בבראשית כתיב את השמים ואת הארץ את לרבות תולדותיהם והנה ארז"ל כל מ"ב נרמז במאמר ראשון ואח"כ אמר כ"א בפרוטרוט הענין הוא כי נודע כי קודם שנתהוו העולמות תחלה עלה ברצון הקודם לברוא העולמות והנה זה לא נק' אפילו בשם אמירה שהיא בלב וזהו מדריגה עליונה מאוד ובו (ר"ל ברצון הקדמון) היו כלולים כל העולמות וכל המדרגות דרך כללות ואח"כ נמשכו דרך פרטות והנה בראשית ג"כ לשון אמירה כמו ארשת שפתינו אך הוא בלשון תרגום והענין הוא על רצון הקדמון שממנו נמשך הכל ולכן כתיב לשון תרגום שמדריגה עליונה כזה אין בה התגלות אלא התרגום שבה ר"ל שהי בחי' אחוריים ומלכות מעולם שלמעלה ממנו כי כן הוא בכל המדריגות לכן תרגם יונתן בחוכמתא ודו"ק. והנה הצדיק נק' ח"י לפי שארז"ל עמוד א' מן הרקיע לארץ וצדיק שמו שכל ההשפעות מעולם העליון לתחתון הכל נשפע ע"י הצדיק והנה כל השפעה יש בה בחי' גבורות כנ"ל לכן נרמז בצדיק המדריגה שממנה נשפע והוא הי' לפי שהחכמה מאי"ן תמצא והקטן שבכל האותיות הוא היה שהיא רק נקודה וא"א בפחות מה וההמשכה עצמה שהיא נק' בשם ו' ויש בה ג"כ בחי' גבורות נק' בשם ו' כנודע שהוא מורה על גבורות ולכן נק' ח' פי' ממטה למעלה כי הח' הוא ו"ז ותג על ראשיהם המחברם שהכל אחדות פשוט כנ"ל ויוד הוא המשפיע כנ"ל פי' מקום שהשפע יורד ממנו והכל נרמז בצדיק שנק' ח"י ודו"ק. וזהו [חסר כאן]:

פרק סד

תפילין דמארי עלמא. פי' שהתפילין נק' פאר ור"ל שהקב"ה מתפאר בישראל זהו נק' תפילין כי מי גוי גדול בחד ביתא הנה יש לדקדק שינוי לשון בפסוק שמתחלה אמר אשר לו אלהי' קרובים ואח"כ הזכיר שם המיוחד כה' אלקינו וכו' אך הענין אלהים שם משותף אפילו דיין נק' אלהים וכן כל שרי מעלה נק' כן והנה שכל האנושי מחייב שיותר יכול האדם להתקרב ולבקש בקשתו משרי מעלה הם קרובים במעלה אלינו יותר מהש"י שהוא גבוה מאוד כמ"ש כי גבוה מעל גבוה שומר וכו' וזה הי' טעות דור הפלגה אבל האמת אינו כן כי הש"י ממלא כל עלמין וסובב וכו' ואיהו בתוך כל עלמין וא"כ הוא יתבר' קרוב אלינו יותר מהשרים שהם רק במ"א ותו לא וז"ש כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים פי' שרי מעלה שקרובים לתחתונים וכו' כה' אלקינו שהוא גבוה מאוד מהתחתונים ואעפ"כ הוא קרוב אלינו יותר ואי' בת הי' לא"א ע"ה ובכל שמה הענין דארז"ל בהבראם באברהם שכל העולמות נבראו באהבה מדת אברהם והנה הצדיק נק' כל והמקבל ממנו נק' בכל בי"ת כל וכל העולמות הם כגוף א' שכולם מקבלים ממנו ית' וז"ש בת הי' לאברהם וד"ל. וכתיב בזאת יבא אהרן אל הקודש פי' זאת היא שכינה ורצה לומר שצריך תחלה להתלבש ביראה כי זה השער לה' כמ"ש בס"ה וז"ש בכ"ל קראינו אליו ר"ל אם קוראים אליו בכל שהיא השכינה אז היא קרוב אלינו והנה זהו שהש"י קרוב אלינו זה מדת ענוה מפני שה' בחכמה יסד ארץ כולם בחכמה עשית וחכמה הוא מדת הקטנה כמ"ש והחכמה מאין תמצא לבן הש"י ג"כ ממלא כל עלמין והנה פ' ראשונה קדש לי כל בכור הוא נק' ראשית וקדש בלא וא"ו שמורה על המשכה לכן כנגדה כתיב כי מי גוי גדול ששם ג"כ מרומז חכמה מדת הענוה והקטנה כנ"ל ודו"ק היטיב.

פי' על נסירה הוא גורעין ומוסיפין ודורשין כמו ולקח מדם הפר גורעין המ"ם מתיבת מדם ונותנין לתיבת הפר, גורעין משום כשהן דו פרצופין אז אינה רק נקודה אחת נקודת המלכות אזי גורעין זו הנקודה המ"ם ונותנין לתיבת הפר שהם הגבורות ודורשין ע"ד ציון דורש אין לה מכלל דבעי דרישה והמ"י:

פרק סה

דרך כוכב מיעקב כו'. אי' אין מזל לישראל ואי' הכל תלוי במזל אפילו ס"ת שבהיכל אך הענין שמדריגות אי"ן שהוא החכמה היא מזל לישראל לשון יזל והוא טעמים שהם כתרי אתוון והוא יוד וכשהוא על אתוון נק' רביע בטעמים וזהו ומספר את רובע ישראל מספר הוא לשון בהירות לשון סיפור את הוא אותיות מא' ועד ת' וזהו ומספר את רובע ישראל

ומספר את שהוא אותיות ומי הוא המספרם ומאירם רובע שהוא טעמים רביע והכל נעשה ע"י ישראל שהם הבריח התיכון המבריח מן הקצה אל קצה שהוא מקוצו של יוד העליון עד קוצו התחתון שבו ביוד מרמז כל העולמות כנודע [עוד שמעתי שנקודה הנ"ל היא הממוצע בין כל הדברים בטעמים היא רביע ובנקודות ג"כ על אתוון הוא חולם והוא מדריגת ישראל ג"כ והוי"ה נקודה חולם ובאותוון עצמן הוא יוד וכשהוא בין אתוון הוא מלאפום ותחת אתוון הוא חירק] וכשהוא נקודה בהיכל' הוא מלאפום דהיינו י' בתוך ואו והבן וזהו דרך כוכב מיעקב כוכב לשון מזל פי' כשהוא דורך למשוך הכל הוא מיעקב שפירש מחמת ישראל ובשבילם וזה שזכר יעקב לא ישראל הוא בשביל שיש ביוד ג' קוצין שהם רת"ס העליון נק' ישראל לי' ראש' האמצעי נק' ישורון לשון שורה שהוא לשון המשכה והתחתון נק' יעקב עקב י' והנה בל דבר שנמשך צ"ל בסוד מטי ול"מ שאם יהי' מטי לא יוכל המקבל לקבל ולכן צ"ל ל"מ בסוד כנשר כו' נוגע ואינו נוגע וצ"ל הסתלקות במדריגה עליונה ולהמשיך רק מעט מזעיר כפי כח המקבל ע"כ כאן אצל דרך שהוא לשון המשכה זכר יעקב לשון עקב רק בפי כח המקבלים ודו"ק.

וקם שבט. לשון מושל הוא הצדיק מושל ביראת אלהי' זה ג"כ יהי' מישראל פי' מחמתם ומחץ וכו' הנה הפיאה הוא התקשרות שהם המחברים ב' הדברים דהיינו שערין קשישין עם שערין רכיכין וע"י נמשך מזה לזה בהדרגה שנודע שאלולי ההדרגה בכל המדריגות אז לא יכול המקבל לקבל וזהו מ"ש כאן לע"ל כשיזדככו העולמות ויוכלו לקבל רוב שפע ואז לא יהי' נצרך להדרגה ואז ומחץ לשון יחץ לשון חלוקה ובקיעה פאתי מואב דהיינו שיבקע הדרגת ההמשכה היוצאת מאב ומצומצמות השפע שלא ישפע בלתי הדרגה בכדי שיוכל לקבלו אבל כשיזדכך המקבל אז א"צ להדרגה אז יבקע ויחלוק ההדרגה ויומשך בלתי הדרגה ודו"ק.

לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה גם מעשה דר' יוסי היה מתפלל בחורבה ואמר לו אליהו היה לך להתפלל תפילה קצרה כי הנה כשהרב רוצה להבין לתלמידו שכלו הרחב ואין התלמיד יכול לקבלו אזי הרב מצמצם שכלו בדיבורים ואותיות עד"מ כשאדם רוצה להריק מכלי אל כלי ומתייירא שמא ישפוך לחוץ אזי נותן כלי הנק' משפך ובזה המשקה ההיא נתצמצמה וע"י מקבלת הכלי ההוא ולא ישפוך דבר חוצה כן הדבר הזה ששכל הרב מצומצם בדיבורים ואותיות אלו שאומר לתלמיד ועי"ז יוכל התלמיד לקבל שכל הרב הרחב. והנה עולם הזה נק' עולם העקודים שהשכל עקוד ומצומצם בו והנה השערות נק' כמו כן מותרי מוחין ע"ד הנ"ל כמ"ש במ"א וזהו נודע בשערים בעלה וזרח משעיר למו שהוא לשון שערות ואי' בזוהר אית שערין רכיכין ואית שערין קשישין

דהיינו שערות הרא'ש והזקן והממוצע שביניהם והמחברן הם שערות הפיאה שנמשכין מכנגד הראש עד הזקן והנה י"ג מדות מדות שהתורה נדרשת בהן ג"כ עד"ז שמשה עצמו לא היה צריך להם אך התורה שבע"פ שהיא הנוק' שבה הדרשה אינה יכולה לקבל בהירות התורה שבכתב כ"כ ע"י י"ג מדות והיינו ק"ו וג"ש.

[ועוד שמעתי דהיינו שאומר לתלמידו שכלו הרחב באותיות נמוכים ומשפיל שכלו באותיות ההם וכל מה שמרחיב אותיות ההם משפיל שכלו יותר נמוך שיוכל התלמיד יותר לתפוס שכל הרב באותיות ההם ואח"כ כשנתפס שכל הרב מתגדל הבן או התלמיד בשכל ההוא ויוכל אח"כ להבין שכל הרב בלי אמצעים כ"כ ודו"ק היטיב. והנה בודאי לא יתן הרב להבין שכלו הרחב כ"א למי שמוכן לזה דהיינו לתלמידו וכדומה והוא נוק' לזה ומצורע נק' סגירא נהורא עלאה דהיינו שהחכמה פי' שכל העליון מוסגר ממנו והוא צריך לו וע"כ מרים כשהיתה מצורעת כשלג והיתה צריכה להמשכת החכמה התחיל משה בתפילתו א"ל שהוא המדה ראשונה מי"ג מדות שב' הויות הראשונית אינן נכללים בין הי"ג מדות כנודע ובהירות הוי' גדול ואין עולם התחתון יכול לקבלו כ"א ע"י אמצעית וע"כ המדה ראשונה היא אל ופעם א' שמעתי שב' הויות הנ"ל הם הויה עליונה והב' הוא הויה שכח פועל בנפעל דהיינו מה שבעולמות התחתונים ודו"ק וע"כ המדה ראשונה שהיא אלף דהיינו פלא שעולם עליון מופלא מהתחתון ואח"כ נמשך ממנו לרצון עולם התחתון והמשכת וא"ו אל אות כ' נעשה למ"ד והוא תמונת ט' הפוכה לפי שיש י"ג מדות ויש ט' מדות כמ"ש פ' שלח והיינו שבעולמות עליונים יש הרבה בהירות ע"כ הם י"ג ובעולמות התחתונים מהם שאין בהם כ"כ בהירות הם רק ט' מדות כמשל הרב עם תלמיד אם אין בתלמיד כח לקבל שכל הרב הרחב אזי מצמצם הרב יותר את שכלו ובתלמיד כזה שכל הרב יותר מצומצם וד"ל והנה מרע"ה בתפילתו עשה המשכה במדת ק"ו (וכמ"ש רז"ל ואביה כו' ק"ו לשכינה כו') שהוא מדה ראשונה מי"ג מדות הנק' אל שעולם העליון נק' קל ועולם התחתון נק' חומר ע"ד חומר וצורה שהנוק' חומר והזכר צורה וכן כאן עולם התחתון המקבל נק' מעולם חומר ונחזור לענין עולם העקודים שהשכל עקוד בתוכו והוא ככלי אחד ובו עשר שכלים אך מה שהוא עשר שכלים הוא ע"ד צהבו פניו של רבי שע"י מדת אהבה דהיינו כשהאב רואה את בניו נתגלה בפני האב האהבה וד"ל עכ"ל הרב ואח"כ שמענו שהק"ו הוא שנוטלין מעולם העליון ונותנין לעולם התחתון ואעפ"כ נשאר בעולם עליון דבר ההוא ואין נגרע ממנו הוא מה שמבאר בע"ח שער אח"פ שכל דבר בקדושה אע"פ שהלך האור ממקום למקום לא נגרע האור ממקום הראשון ודו"ק:

פרק סו

מציל עני מחזק ממנו ועני וכו'. ק' עני... עני למה ליי? הענין הוא יש ב' מיני עניים, א' כמשרז"ל אין עני אלא וכו' וב' כפשוטו, והא' אינו תאב בוודאי דיגעתי ומצאתי וכו' והב' תאב לכן נק' אביון ונודע כי אין בכל דבר רע כח אלא מחמת סיבות האדם כי הכח הוא הקדושה ונפל שם בשבירה וז"ס וידוי בדחילו ורחימו ועי"ז מעלה אותיות החטא וד"ל וזהו מחזק ממנו ר"ל שהחוזק והכח הוא ממנו מסיבתו והצלחה ע"י התשובה נרמזת במלת מציל כי הוא המחבר העליון בין תרין ריעין י' ונ' בסוד מ' ולא מ' ובסוד דרכו של איש וכו' וז"ס צלם ר"ל המשכה מלמעלה ע"י מגדל הפורח באויר למ"ס סתומה ובהמשכות ממטה למעלה צריך ג"כ צדיק התחתון וז"ס מציל ר"ל שהשב צריך ליראה ולהתקשרות הבורא ועיקר התשובה בלב סוד עלמא דחירות סוד הלמ"ד ועי"ז ניצול מחזק ממנו.

אשריכם זרעי על כל מים. ר"ל בין בהרהורים טובים או בהפוכם הם עולין ומעלין לעבודת הבורא ית' כנודע ענינו והנה הם באים מצד הסתכלות הנרמזת במלת שו"ר או מצד גסות החומר הנרמזת במלת והחמור וזהו משלחי רגל השור והחמור ר"ל ששולחים ההרגל שע"י שור וחמור הנ"ל:

פרק סז

ויברך את יוסף וכו' את הנערים. ופי' בזוהר ברכתא דבנין וכו' אע"פ שהוא שלם מצדו אין תענוגו שלם עד שיגמור שלימות בניו כמשרז"ל יה"ר שיהיו צאצאי מעיך כמותך משא"כ אם לא היו לו בנים א"צ לזה והבן החכם מבקש הכל בשביל תענוג אביו ואביו בראותו כי כן נותן לו בשביל בניו וזהו והשיב לב אבות וכו'. וזהו ענין ברכות שמברכין לאביהם שבשמים.

לא יהיה לו גדלות בזה שמתפלל בכוונה כי הוא רק כבן כפר שאין בא לפני המלך בשום פנים רק כשנאבד בן אצל המלך והוא מביא אגרת ממנו אזי מניחין אותו בעלי המשמר ועייל בלא בר ואדרבה מקריבין אותו לפני המלך, כך כשמביאין ניצוץ קדוש למעלה שהוא נושא את בן המלך אזי הכל מקרבין אותו יחשוב שעולם הדיבור מדבר בו עולם גדול כזה שבו נבראו כל העולמות כדאי' בהבראם שהוא בה' מוצאות הפה ועי"ז יחשוב בתפארתו ית' כל חיות העולמות הוא מהדיבור והדיבור הוא עולם היראה וכביכול שכינה מצמצמת את עצמו ושורה בדיבורו בפיו כדאי' בספר יצירה קבען בפה ואם הדיבור כך הוא מה הוא עולם המחשבה ועוד אורות מצוחצחות אשר א"ס וחקר

כשיתחיל לחשוב יאמר בלבו כי זה צמצם א"ע כביכול עולם המחשבה במוח מדת חו"ב עולם גדול כזה ראוי לבייש מפניו.

לא יתפלל על שחסר לגופו, רק יחשוב שהוא חלק אלוה ממעל ועל שחסר לאותו חלק ע"ז הוא מתפלל, ואם הוא מתפלל כך אע"פ שלא נעשית בקשתו בעולם העשיה מ"מ לאותו החלק נעשה בקשתו בעולמות עליונים וזהו אל תבקש גדולה לעצמך שתהא הגדולה לעצמך כי זה הוא פניה וזהו נק' מתפלל לשמה פי' לשם הדיבור שהדיבור מתאוה ומשתוקק להיות דבוק במחשבה וכשמדבר באהבה ויראה הקול והדיבור משתעשעים זה עם זה והחכמה משגחת ע"ז ומתענגת כאב שמתענג מבנו שהמחשבה משתוקקת לבוא בקול כדי שיבא בדיבור:

פרק סח

יחשוב שעולם הדיבור מדבר בו וזולתו א"א לדבר כמ"ש אדני שפתי תפתח וגם כן מחשבתו א"א להיות כ"א ע"י עולם המחשבה והוא כשופר כי מה שתוקעין בתוכו אותו הקול הוא מוצא ואם יפרוש ממנו התוקע אז לא יצא קול כך בהעדר ח"ו ית' ממנו אינו יכול לדבר ולחשוב.

כל המחשבות בכללן בז' מינים כנגד ז' ימי הבנין כגון אהבה ויראה וכו' ובכל בחינה יש טוב ורע ח"ו ובשבע רעות מחין ז' עממין לכל כשנופל לו מ"ז יעיין מאיזה בחי' ויאמר מה עשיתי שלקחתי מחלק מעולם המחשבה וזרקתי אל מקום הטינופות ומזה יכנע עד לעפר ויביא זאת המחשבה למדת אי"ן ואח"כ יחשוב אם אני אוהב הדבר הזה או אני מתענג מזה כמה יש לאהוב הש"י וכן ליראה אותו וליבוש ממנו ולפארו וכו' וכן לנצח המדה הזאת ולהתקשר בהש"י.

מ"ז הענין כממזר שגופו דומה לכל אדם רק הפנימיות אינו טוב כך בנדון זה הקול והאותיות קדושים רק המחשבה שבפני' והקב"ה אומר מדוע באתי ואין איש בתיבה.

וכל בניך למודי ה' ר"ל שמלמדין את ה' האיך לעשות כמ"ש בזוהר זכור לאברהם דאחיד לי בדרועי' ובגופי' וכו' ר"ל כמו שאדם אוחז חבירו בידו ואינו מניחו לעשות רצונו כך משרע"ה אחז אותו באהבה ביראה ושינה רצונו כביכול הבן מעלה באביו התפארת וכל המדות אהבה ויראה וכן למעלה כשאנו עושין מע"ט שיהי' להקב"ה תענוג אנו מגדלין להקב"ה כביכול.

אלהיכם כהן הוא ר"ל שעובד א"ע כי מחמת כח הניתן במחשבה מעולם המחשבה ובדיבור מעולם הדיבור האדם מחשב ומדבר.

צריך האדם לחשוב א"ע כאין וישכח א"ע מכל וכל ויבקש הכל בכל תפילתו על השכינה ואזי יכול לבא למעלה מזמן דהיינו לעולם המחשבה ששם הכל שוה חיים ומות ים ויבשה וזהו מ"ש בזוהר אלי דייקא דא בעתיקא תליא שהיו צריכין להפקיר א"ע ולשכח בצרתן כדי שיבואו לעולם המחשבה ושם הכל שוה משא"כ כשהוא דבוק בגשמיות עה"ז הוא דבוק בהתחלקות טו"ר דהיינו ז' ימי הבנין ואיך יבא למעלה מזמניות ששם אחדות גמר וכן כשחושב א"ע ליש ומבקש צרכיו אז אין הקב"ה יכול להתלבש בו שהוא ית' אין סוף ואין כלי יכול לסובלו משא"כ כשחושב א"ע לאין כנ"ל:

פרק סט

אין אשה אלא ליופי הקב"ה ברא עה"ז ובתוכו האדם בצלמו כדי שישרה בו כמשל בתי שררות בבית הוועד שרושמים שזה ביתו של פלוני ולמה עשה כן הלא המלאכים הם שליש עולם ואורות יפות ומצוחצחות עד מאוד עכ"ז יש לו יותר תענוג מן האדם כמשל הציפור המדבר לפני המלך אפי' דברי שטות יש למלך יותר תענוג מכל מליצות השרים המשוררים כך האדם החומרי כשמעלה במחשבתו עולמות עליונים נופל עליהם חיל ורעדה מיראתו של הקב"ה ורואה אור גדול מצוחצח וכ"ז נגלה ע"י האדם שבעולם השפל אזי נולד התפארות גדולה בהקב"ה וזהו אין אשה דהיינו החומר אלא ליופי ר"ל שהיופי היינו התפארות העליון נתגדל מזה מאוד הדיבור שבכל הבריות הוא בעולם הדיבור וכשמתפלל ויש לו מ"ז אזי הדיבור בגלות שרוכב עליו המ"ז שהוא הקליפה.

אשה ריח ניחוח לה'. ר"ל מי שמתפלל או לומד או עושה מעשה מצוה בהתלהבות נק' אשה ריח ניחוח ואם יתגשם לב האדם לפעמים תקותו להתקשר בתורה ובזה זובח יצרו וזהו פי' זאת תורת העולה שהתורה היא העולה על מוקדה כל הלילה וזהו תוקד אש בהתלהבות אפי' שנתגשם ונק' לילה שאינו מאיר נשמתו היטב על המזבח שזובח יצרו.

וחלופיהן בגולם שכל החילופים והשתנות נעשה ע"י אות יו"ד שהוא גולם כנז' במ"א.

אם יש לו התפארות בדביקותו בתפלתו יחשוב ויראה לעצמו בזה שהוא מהשביר' שיש לו גדלו' וחושב את עצמו ואיך הוא דביקותו בשלימותו וזהו אל יתהלל החכם בחכמתו כ"א שכל וידוע אות' פי' כמ"ש וידע אדם כו' שאז כיון שמדבק עצמו בא"ס ב"ה וא"ס אין מתחלק לחלקים והמ"י.

השכינה נק' ירושלים יראה שלם שממנה באים כל היראות כי כולם הם ממה שנפלו בשבירה ואז אינו שלם אבל יראת ה' היא יראה שלימה:

פרק ע

עולת תמיד העשויה בהר סיני. כתיב עולת חדש בחדשו מלבד עולת התמיד שבכל חודש יש צירוף אחר ולפי הצירוף עליות הקרבנות בפרטות מלבד התמיד שהוא ענין כוללת כולם דרך כלל ואי' בס"י המליך או' ו' בהרהור וצר שור בעולם ואייר בשנה וכוליא ימין בנפש ונודע כליות יועצת ונודע כעולתן בגשמיות לבשל הזרע שיהא יורה כחץ וכנגדן ברוחניות ליעץ איך יהיה ענין המחשבה ועי"ז נמשכה המחשבה כהוגן לכן נק' ווי העמודים ו' לשון המשכה וזה בחי' נ"ה בחכמה וכן במדות נ"ה שלמטה להמשיך המחשבה לידי דיבור וכן במעשה באדם טיפת זרע בחי' המוח וענין צירוף האותיות היא דרך פרטות כשבאו לידי גילוי במחשבה אבל כשעדיין בחי' חכמה הם דרך כללות ולא בחי' גילוי אותיות כי לא ניכר הצירוף שם והכל א' לכן יש כח ביד החכמים לעבר שנים וחדשים, וב' בחי' הנ"ל הם הכל מלמעלה למטה וכן הוא בחי' ממטה למעלה ע"י עליות הקרבנות של כללות תמיד ושל ר"ח, והנה בתורה ג"כ יש בפרטות תרי"ג מצות ודרך כלל י' דברות וכולם נאמרו בדיבור א' שהוא אנכי וזהו עולת תמיד העשויה בהר סיני:

פרק עא

ואמרתם זבח פסח הוא לה'. דהנה ב' תענוגים יש, א' לנצח אויבים וזהו התענוג מה שהוא מנצח, והב' להציל את בנו מדבר שאינו טוב לו וזה בא מאהבתו את בנו. והנה ביציאת מצרים היו ב' תענוגים כביכול ביחד דהיינו לנגוף את המצרים וגם להציל את ישראל. והנה יש עוד תענוג ג' יותר גבוה מב' הנ"ל, והוא מ"ש ונגוף ה' את מצרים נגוף ורפוא ודרשו רז"ל נגוף למצרים ורפוא לישראל שרפאם מכאב המילה ותענוג הזה בא מרחמנות האב על הבן והתענוג הזה הוא גבוה יותר מב' תענוגים הנ"ל כי הם באתגלייא וזה באתכסייא [ועוד שהוא לרפאות את בנו מן המכות שכואבים לו כבר].

הנה כתיב ויברא את האדם בצלמו בצלם אלהים ברא וכו', דהיינו שיש צלם א' שהוא למעלה מן הטבע וצלם ב' שהוא בטבע הטבע בגי' אלהים וזהו צלם אלהים שבכתוב והוא בחי' הגוף שתחת הטבע ויקרה מקרה הטבע אבל המחשבה שהיא החיות היא קיימת לעד וע"כ כמה צדיקים שלא שלטה בהם הטבע כגון א"א ע"ה וכיוצא בהם כי היו דבוקים במה שלמעלה מן הטבע ונודע שיציאת מצרים הי' בזכות אברהם דהיינו מחמת אהבה הגם שהיה גבורות במצרים זהו גבורה שבחסד מחמת אהבתו את בניו מכה שונאיו וזהו ועבר ה' לנגוף דהיינו הויה מדת הרחמנות ואהבה העביר על מדתו לנגוף את מצרים והכל מבחי' אהבתו לבניו ונודע שעולם התענוג הוא עלמא דאתכסייא

נק' הוא כמ"ש אז תתענג על ה' למעל' מהויה [שהוא ת"ת ז"א] והו מה שכתוב והיה כי וכו' מה העבודה וכו' ואמרתם שבעבודה זו אנו ממשיכין תענוג הנק' הוא להויה והיינו לשון פסח לשון דילוג שמדלג עולם התענוג ובא לשם הויה כמו שהיה בעת יציאת מצרים וזהו מ"ש ופסח ה' על הפתח ופי' בזוהר פתחא דגופא שרפאם מכאב המילה והיינו תענוג שלישי הנ"ל ודו"ק הטיב:

פרק עב

אז ישיר משה וכו'. הנה אי' אילה חסידה שבחיות כד בנהא בען למיכל רהטת להרי חשך ומיית' להון מזונא ומתענגת במה שהן אוכלין יותר מכל התענוגים. הנה נודע שכל השפעה הנשפע עלינו הוא ע"י מדות ג' קווין חד"ר הנה אם באתגלייא נראה ג' קווין מזה נודע שגם בעולם העליון שאינו מושג לנו ג"כ הוא במדת ג' קווין הגם שלפי מיעוט השגתינו אינו נראה התחלקות ג' קווין הנ"ל הוא מחמת גודל הבהירות שבו כמשל השמש שאין יכולים להסתכל מחמת גודל הבהירות שבה והאור היוצא ממנה יכולים להסתכל בו ולהשיגו ליהנות ממנו לסיבות מיעוט בהירתו ואלו הי' באור בהירות כמו בשמש לא היו יכולים להשיגו וליהנות ממנה כי אדרבה מחשיך היה את העינים כמו משמש כמו כן גם הש"י ב"ה בעולם מחמת גודל הבהירות שבו אינו מושג ונראה שאין בו אור אלא חושך רק מה שיוצא ממנו כמו הנשמה (והמחשבה) רואים שהיא מחיה את הגוף אבל לא עצמותו וזהו פי' ישת חושך סתרו ומכ"ש שאין נראה התחלקות ג' קווין אבל באמת כל מה שיש ביבשה יש בים ונודע שהקווין נקראים הרים לכן אותן שבעולם העליון נקראים הרי חושך וזהו אילה שהיא השכינה כביכול שהוא עולה הדיבור דהיינו אותיות הדיבור של הקב"ה שבו נברא העולם דהיינו ויאמר יהי אור וכדומה והיא המחיה העה"ז רהטת וכו' שעולה היא עד עולם המחשבה לקבל שפע לבאי עולם כמשפט הדיבור שמקבל מן המחשבה ולמעלה הימנו ויש לה תענוג במה שמשפעת ונודע שישראל הם חיות של כל העולמות כולם (לפי שבשבילם נבראו כולם ובחשבו ית' שיבראו ישראל בהתלהבות זה נברא כל העולמות לצורך ישראל והתלהבות זה הוא חיותם ממש א"כ נמצא שישראל חיותם של העולמות כולם) כמ"ש חז"ל כשם שא"א לעולם בלא רוחות כו' והדיבור של ישראל הוא עולם הדיבור כביכול המחיה העולם ומחשבתן הוא עולם המחשבה וכן למעלה ממנו ועוה"ז מקבל אותיות הדיבור דרך אמצעות המדות הנ"ל לפי שעוה"ז יש בו שטח וגבול צריך לקבל ע"י המדות והנה קדושת שבת במוסף בכתר שאנו מעלין עולם הדיבור בעולם המחשבה ושם הבהירות

גדול עד שאין נראה התחלקות המדות לפי זה לא ישאר חיות לעולם הזה התחתון ועוה"ז צורך גבוה כי אין מלך בלא עם ע"כ תיכף שאנו אומרים איה מקום כבודו ואיה נרמז לג' ראשונות שאין שם התחלקות המדות תכף אח"ז אנו אומרים ממקומו הוא יפן ברחמים דהיינו להשפיע טובו לכאן לפי שאין מלך בלא עם וזהו מה תצעק אלי ופי' בזוהר אלי דייקא בעתיקא תלי' וזהו ואתם תחרשון לפי שבפעם ההוא היה צריך לעשות השתנות הטבע מים יבשה ואז היו ישראל מתחזקים בתפלה ומחזיקים בעולם הדיבור שהוא חיות העולם הזה לפיכך לא היה יכול לעשות השתנות בעולם הזה ע"כ אמר להם החרישו ונתעלה אותיות הדיבור חיות העולם עד לעתיקא ושם אין נראה התחלקות המדות ושם ים ויבשה הכל שוין כי הוא רצון עליון ודו"ק.

ביום ההוא אקים את סוכת דוד הנופלת. הנה מלת "את" מיותרת מה באה לרבות, הנה נקדים משל: א' הלך לדרך ונאבד ממנו הדרך שהוא רצה והלך בדרך אחר והיה סבור שהוא הדרך הישר ואח"כ נודע לו שהוא תועה מדרך הישרה וביקש ומצאה אותה והגיע אל מחוז חפצו והנה האב הרואה את בנו הולך בדרך הישר יש לו תענוג מן דרך עצמה הגם שהבן לא תעה מעולם ואז אין להבן תענוג זהו מחמת הבן שהולך לפי תומו ואינו יודע אם יש דרך עקלתון לתעות בה אבל הרואה אותה וכמה בני אדם תעו בו ובנו לא היה כאחד מהם אזי יש לו תענוג גדול ואם הבן הלך ג"כ בדרך עקלתון מתחילה ואח"כ מצא דרך הישר שכבר יש לבן תענוג מהדרך עצמה אזי ניתוספה גם לאב תענוג גדול יותר מבחלוקה הא' והנה בחלוקה הב' תענוג האב והבן א' הוא שהוא מדרך עצמה משא"כ בחלוקה הא' שתענוג האב מהדרך עצמה משא"כ הבן כו' וזה אמרנו למעלה כי ביוה"כ נמתקו בשורשם כי נודע שהם עולמות עד אין מספר ואלו אלף שנים יחי' לא יגיע עדיין למחוז חפצו וכל התענוג של הש"י ב"ה הוא במה שהולך האדם בדרך הישר הנה כשהולך בתומו צדיק מתחלה ועד סוף אזי אין לבן תענוג כ"כ מהדרך אלא הקב"ה שהוא אב יש לו תענוג כביכול מהדרך עצמה שהבנים הולכים בדרך הטוב בין מהצדיק שלא עיקם את הדרך בין מהבע"ת אבל הבע"ת בא לתענוג גדול יותר מהצדיק כי כשהבע"ת עושה תשובה נכונה אזי הגיע לתענוג של הקב"ה מהדרך עצמה כנז"ל במשל וזהו מ"ש שהעונות נמתקים בשרשם דהיינו שמגיעים בהם אל תענוג אחד עם השורש כ"י ונודע מה שדרשו הדרדקי אלף בינה גמול דלים א"כ לפ"ז הב' והד' הם נוקבין שהב' היא מקבלת מן האלף שהוא אלף לשון למוד וכשהוא לומד הוא מבין ע"ד יגעתי מצאתי תאמין נמצא שההבנה היא מקבלת מן הלמוד והיא נוק' אל הלימוד והד' היא נוק' אל הג' שהדלת מקבל מן גימל והנה במשל הנ"ל כשהי' הבן תועה מן הדרך

השכל לא היה חסר תענוג כי היה מתענג בזו הדרך בחשבו שהיא הדרך הישרה אך בעת ההוא היה חסר לאב תענוג גדול שיודע בתעות בנו והנמשל מובן שאם ישראל ח"ו הם בחי' דלית אינן חסרים תענוג קצת בחשבם שזה הדרך הישרה ע"ד בכל מקום שגלו ישראל שכינה עמהם אבל הקב"ה כ"י אינו בתענוג עמם ודו"ק ונודע כי תענוג היא נוקבא שלא יכול להיות בלא דבר שקדמו ולמשל אם הוא חכם ויש לו תענוג מחכמתו נמצא התענוג מקבל מהחכמה.

ונחזור לענין כשישראל עושין רצונו של מקום מוסיפין תענוג למעלה משא"כ להיפך ח"ו הגם שהם בעצמם אינם חסרים תענוג כנ"ל וזהו נשבע הקב"ה שלא יכנס בירושלים של מעלה עד שיכנסו ישראל בירושלים של מטה ודו"ק. והיינו שאין לו תענוג כ"י מה שראוי לאב מהבן כמ"ש בן חכם ישמח אב ונודע שהתענוג של מעלה נק' בינה וזהו ביוה"כ שישראל עושין תשובה ומחזירין הכל לשורשו ומוסיפין תענוג למעלה וגם הם עצמן מביאין תענוג שלהם שהיה בבחי' דלי"ת עד כעת מביאין אותו לשורשו דהיינו שמתענגין תענוג אחד עם השורש כביכול שמצאו הדרך הנכונה וע"כ כתיב בו ב"ד קודש ילבש שנתחבר הב' עם הד' דהיינו ב' התענוגים של אב והבן ושניהם יש להם תענוג אחד ע"כ יו"כ אסור בתשמיש המטה לפי שאין כאן נוק' ומתענגין במה שלמעלה מהם ודו"ק. ונודע כי התענוג עליון נק' עלמא דאתכסייא וכן במשל הנ"ל נעלמה ממנו הדרך והיה באתכסייא ואח"כ כשמצא הדרך שנכנס הוא בעלמא דאתכסייא כי הדרך לא זזה ממקומה אך הוא בא אליה בעלמא דאתכסייא ודמטמרין מתגליין לי' היינו שהוא נכנס אצל ה' ורואה אותה שם וזהו מ"ש ביום ההוא אקים אלא פי' מה שמקים דהיינו התענוג העליון כביכול ולהיות עלמא דאתכסייא לא פי' הכתוב רק דרך רמז ואח"כ אומר את סוכת כו' ואת הוא לשון עם והצעת הכתוב כך הוא ביום ההוא אקים עלמא דאתכסייא עם סוכת פי' דהיינו התענוג עליון עם כתענוג הבנים יהיה אחד כנ"ל ודו"ק:

פרק עג

להבין ענין מ"ש בע"ח שקודם התיקון יצאו זו תחת זו לכך נפלו ונשברו והתיקון היה עם מה שיצאו דרך קוים הענין עפ"י פסוק הכל היה מן העפר דהנה אמרז"ל בהבראם א"ת בהבראם אלא באברהם שהעולמות נבראו בשביל אברהם ומעלתו היה שאמר אנכי עפר ואפר שזהו קיום הכל או י"ל פי' הכל היה וכו' כמו שאנו רואים בעפר שהוא הגשם היותר עב מכל היסודות נמצא שהחיות שהוא האין שבו הוא מצומצם מאוד כך כל העולמות אפי' היותר ויותר רוחניות נתהווה ע"י צמצום כי בלעדו א"א להתהוות שום

עולם כי הכל היה אחדות פשוט א"ס ב"ה וידוע שסוף מעשה במחשבה תחלה כי הגשם היותר עב שהוא סוף מעשה ע"כ היה בתחילת המחשבה נמצא שהיה מקושר שמה סוף מעשה עם תחילת המחשבה אף שהם הפכים גדולים היו מקושרים בתכלית האחדות הפשוט וזה א"ת בהבראם אלא בה' בראם ה' זוטא העה"ז נברא בה' כי העולם החומרי היה בתחלת המחשבה ונק' תורה קדומה ושם נכלל כל הדיבורים והמחשבות הכל עד אין תכלית ושם אין שייכים קדימה ואיחור כלל כי סוף כל המעשה היה בתחלה הילכו שנים יחדיו בלתי אם נועדו פי' שלכאורה יפלא איך ישרה רוחניות האלהות בגשם היותר עב זהו מחמת שנועדו יחדיו במחשבה קדומה המחיה את הכל לכן יש התקשרות הזה וזהו לא ניכר שוע לפני דל וזהו יוד בראש ויוד בסוף כי יוד תחילתו קוץ וסופו קוץ להורות שסוף כל המעשים והיותר גשמי הוא היה בתחלת המחשבה ויש לו חיבור ואחדות גמור עם התחלה והקדמות ולכן אלף שהוא פלא נכתב בתמונות יוד בראש ויוד בסוף והקו באמצע המורה על המשכה שנמשך מקדמות לסוף כל המדריגות והסוף הוא ג"כ תמונת יו"ד כמו בראש המדריגות וזהו מים עליונים ומים התחתונים היותר שפלים כגון אלילים יש אלהות המחיה אותם ומכלה אותם ג"כ כמו ארונא דאשתבאי וכו' והחיות שבהם אותיות יל"י ר"ל יו"ד לי וזהו השם המעל' נצוצות מהשבירה ועולה מספר נ' שרומז לנ' כפופה שהיא שבויה ולעתיד אי"ה יתקיים והוצאתי את בלעו מפיו שהאלהות יעלה למעלה וישאר אלם והנ' תתפשט מכפיפתה ותהי' פשוט רמז לעלמא דחירות ששם שורש הכל כי בכל יש האלהות המחיה הכל ועיקר החיות הוא מפני שיש לו התחברות עם תחילת המחשבה ועיקר ההתחברות הוא מפני שהוא באפס בלתי החיות ואין בו אלא החיות והחיות הוא אחד עם תחלת המחשבה אחדות פשוט ואם האדם ירצה לעשות הכנה שישרה עליו אלהות אזי עיקר הכל שיבין וישיג מאוד שיאן בו אלא האלהות המחיה אותו ובלתי זה הוא כאפס ממש ואז יש הכנה שיוכל לשרות עליו והשרי' הוא כנשר יעיר קנו וכו' ירחף נוגע ואינו נוגע דהיינו שההכרח בלתי שישיג האדם את זה כי אם ישיג אזי יהיה בטל ממציאות ממש ואם יש לאדם אפי' נידנוד קצת מגדלות קצת שמחזיק א"ע למאומה אזי אין הוא קשור ומחובר עם האלהות כיון שאינו באפס וק"ל. וזהו ענין כשיצאו זה תחת זה דהיינו שמחזיק א"ע שהוא באיזה מדריגה תחת השורש ובחי' מ"ה הוא הקיום והבן:

פרק עד

מה טובו אוהליך יעקב. אוהל נקרא דירת ארעי משכן נקרא דירת קבע דהנה ידוע כח הפעל שבנפעל רצה לומר שהם ב' בחי' כח הפעל וכח הנפעל [אע"פ שהוא אחדות פשוט ע"ד איהו ממלא כל עלמין ר"ל כח הפעל שבנפעל וסובב כל עלמין ר"ל הפעל בעצמו ובדרך כללות נק' ג"כ חומר וצורה כי הנה כחומר ביד היוצר כן גם כאן והא' נק' ישראל לשון שררות כי הוא אותיות לי ראש והב' נק' יעקב י' עקב ואמר ז"ל אין לך עשב שאין לו מזל וכו' וכן לכל דבר שבהתגלות יש שורש למעלה והנה לכח הפעל ונפעל שבהתגלות יש ע"כ שורש למעלה והוא ענין נקודא בהיכלי ונ"ל דשמעתי שכח הפעל שבהתגלות נק' יעקב ושרשו למעלה נק' ישראל וצ"ע]. והנה כל שעשועים וחשקם ושלימותם הוא כשבאים אל שורשם כמו שאנו רואים שחשק ושעשועי התינוק הוא כשבא אל אמו כי הם חשק ושעשועי כח הפעל לבא אל שורשו וזהו תכלית שלימותו ומכ"ש שאם הנפעל היה לו עלייה לשרשו אזי היה שלימותו יותר גדול וזה לא יפלא שיבא הנפעל ויהי' לו עליי' לשורש שהרי גם בגשמי' מצינו כן שהחטה כשזורעין אותה יצמח ממנה כמה חיטים וקודם שזרעו (חסר כאן).

ראשו כתם פז. אי' ג' כתרים הן כתר תורה וכהונה ומלכות ר"ת כת"ם אי' בס"ה תלת עלמין אי' ליה אע"פ שהן ד' אעפ"כ בא"ב אין שם רק יחידות עשירות ומאות הגם שיש עוד מספרים שהם אלפים רבבות ע"ז רמז בס"י ואם רץ לבך שוב לא' פי' דכתיב ואאלפך חכמה (איוב לג,לג) ואי' הלב מבין וזהו אם רץ לב"ך היינו בינה להשיג יותר טוב שוב לאחד דהיינו אלף דהיינו אם תשיג יותר יהיה זה כבר במספר אלפים היינו חכמה ושם הוא אחדות והיינו א' (פי' הדברים כי עולם האצילות נק' חכמה בכללות ועולם הבריאה בינה כ' והנה יע"מ הם כנגד עי"ב וזהו אם רץ לבך שהוא בינה בריאה להשיג יותר שהוא חכמה והוא אצילות שוב לאלף ששם בחי' אלפים ואחדות) והנה כשעלה במחשבה לברוא העולמות לא היו יכולים לסבול האור א"ס ב"ה והוכרח להיות צמצום ולפ"ז כל שהוא יותר רחוק מהשורש הבהירות בו יותר בצמצום וכל מה שהוא קרוב להשורש הבהירות בו יותר לפי שהיה יכול לסבול האור יותר וכיוצא בזה במספרים יעמ"א ע"כ מה שבעולם התחתון הוא א' בהעליון ממנו הוא עשר כי יש בו יותר בהירות וכן במאות וכו' ונודע שכל מה שיש בעולם יש לו שורש בהעליון ממנו כמותו להמשיך לו שפע וחיות והוא הפעל שלו כמ"ש אין לך עשב כו' ונודע שהפעל ונפעל הם אחדות פשוט ואינם נפרדים ואילולי כח הפעל שבנפעל היה אפס ואופס וא"כ לפ"ז היו"ד שהוא בעשירות הוא הפעל של הא' ביחידות וכח היו"ד בא' כי כח הפעל בנפעל והנה הפ'

והח' ג"כ כך אי' בס"י המליך אות פ' בממשלה שהוא עלמא דחירות ולפי הנ"ל הח' ג"כ אותה מדריגה אך למעלה בעשירות הוא פ' וכשנמשך ממנה לעולם התחתון בחי' זו נק' ח' ע"כ תמונתה ו"ז בן ובת שהם כלולים בה בבחי' ו"ז ולכן תבונה אותיות בן ובת דהיינו עולמות התחתונים שיונקין ממנה ורומזי' בה בבחי' זו והנה הצמצום הזה שנעשה מפ' ח' להשפיע למטה זה נעשה בשביל שעשועים למשל האב שאוהב את בנו הקטן והוא מצמצם שכלו הרחב ומדבר עם בנו בשביל קטנות ע"ד ועשית שנים כרובים וסיבות הצמצום היא השעשועים והתענוג שמקבל ממנו בדבורו עם בנו והנה ארז"ל המסתכל בד' דברים ראוי לו כו' פירוש הגם שכל הד' דברים אלו מרומזי' בתורה כי היא תמימה ושלימה ואורייתא וקב"ה כולא חד כמו שבו ית' אין חלקים והוא אחדות פשוט א"ס ב"ה כך התורה אין בה חלקים אלא כלולה מהכל אך הד' דברים הנ"ל מכוסים בה בהעלם גדול ולא ניתנו לדיבור כנ"ל ונודע שכל המצוה מתרי"ג מצות כלולה מכולם אע"פ שאין אנו רואין במצוה הא' כל השאר אך הענין שבאמת שהתורה לא שייך בה חלקים כי כל חלק ממנה כלול מהכל כנ"ל אך הכללות הוא בהעלם גדול ונודע מ"ש קיים אאע"ה את התורה קודם שנתנה הענין הוא נודע באורייתא ברא הקב"ה עלמא וכמו שקודם בריאת עולמות היה הוא לבדו ית' אור א"ס ב"ה ולא היו יכולים העולמות להתהוות כי לא היו יכולים לסבול האור א"ס ב"ה והוכרח להיות כ"י הצמצום מפאת המקבלים ובצמצם הראשון עדיין לא היו יכולים העולמות התחתונים לקבל מפני הבהירות הגדול עד שהוכרח להיות דרך כלל ד' צמצומים שהם ד' עולמות אבי"ע הידועים עד שבא לכלל עוה"ז וכל הנ"ל נעשה ע"י התורה הנ"ל שבה נברא הכל ע"כ גם בה כתוב אז ראה ויספרה כו' ויאמר לאדם דהיינו שקודם שבא לכלל דיבור היה בה ד' צמצומים כי בצמצום הראשון היה הבהירות והשכל עדיין גדול ולא היה הדיבור יכול לסובלו לכן הוצרכה לכולם ונודע בהבראם באברהם דהיינו שכל הנ"ל נעשה מאהבה שהיא גרמה לכל הצמצומים כי אהבה דוחקת כו' וע"כ אברהם שנא' עליו אברהם אוהבי זכה באהבתו לצמצום גדול [כי כמים פנים א"פ וכו'] עד שהשיג עצם אלהות שהי' נשכח בדורות שלפניו ואורייתא והקב"ה כולא חד והשיג גם התורה קודם שנתנה דהיינו קודם שנכנסה לדיבור אבל אנו בעולם שנברא ע"י צמצום כנ"ל ניתנה לנו ג"כ ע"י צימצום הגם שתורת ה' תמימה וכלולה אפי' מאורות הנעלמים הנ"ל אבל היא מכוסה בה מאוד מצומצם ונעל' ודו"ק היטב ונחזור לד' צמצומים הנ"ל אז ראה שהיא בחי' חכמה והחכמה נק' עיני העדה והיא נק' ראשית חכמה יראת ה' יראה אותיות ראי ע"כ כתיב במשה וירא ראשית לו הגם שמשה זכה לבינה לבד אעפ"כ היא נק' אספקלריא דנהרא והראה לו

ממנה בחי' ראשית ואח"כ ויספרה שהיא בינה עלמא דחירות מונה מספר ולע"ל כתיב אז תעבורנה הצאן ע"י מונה דהיינו הבינה שיצאו לחירות ואח"כ א"ל שהבינה קאי על ח' הנ"ל וגם חקרה מדת יעקב נק' חקר וגם הוא מחכמה נפק לפי שהוא מדת התחברות ואינו יכול להיות בלא חכמה המחברות דברים הנגדיים לפי שנק' אין וכתיב אין חקר וכן גם כן עין שחכמים נקרא' עיני העדה וכתיב עין יעקב ואח"כ ויאמר לאדם שהוא עולם הדיבור והנה הרב שלומד עם התלמיד ומסביר לו בכדי שיוכל לסבול ולהשיג שכל הרב הרחב מצמצם הרב את שכלו הרחב בדיבורים כאלו שיוכל התלמיד לסובלם (ואם התלמיד אינו מבין עדיין מוסיף לו הרב עוד איזה סברה וזהו הח' הנ"ל שהוא מצמצום ביחידות הפ' כנ"ל ומעשה כזה נק' משבר דהיינו שבה מלמדו שכל חדש שלא היה בו והמלמד לבן חבירו מעלה עליו כאלו ילדו וכמו שהיולדת קודם שתלד תשב על המשבר כך מעשה הנ"ל נק' משבר וזה הפ' נשבר פי' הפ' והח' לשון משבר דהיינו משברים א"ע דהיינו שהפ' מצמצמת א"ע לח' שהיא יחידות זהו בשביל להמשיך למדרגה תחתונה חכמה וזהו ראשו כתם פז דהיינו הראשית שהוא היה וכשנמשוך למטה נק' א' ע"ש ואאלפך חכמה פי' שמלמד לאחרים ומשפיע להם וכל ההמשכה ע"י ג' קווים כנודע זה שין של ראשו כתם ר"ת תור כהונה מלכות כהונה הוא חסד שהוא האהבה שבה נבראו כל העולמות ותורה באורייתא ברא קב"ה עלמא ובאורייתא מתקיים עלמא. ומלכות הוא שכבר נודע שהמחשבה קדומה שבה נברא העולם היא אין מלך בלא עם ע"י פ"ז הוא שה**פ**' משפעת דרך כלל ל"ז אעפ"י שבפרטות היא דרך ח' ל"ז שהיא סוף כל המדריגות ודו"ק:

פרק עה

פירוש השמות שניות שכותבין במזוזה, הנה כל דבר צריך להיות בו פנים ואחור שנאמר אחור וקדם צרתני ולכאורה לשון צורה הוא הפנים. באמת דרשו רז"ל ע"ד ד"ו פרצופין נבראו דהיינו שבאחור היה ג"כ צורה והוא הפנים של הנוקב' והנה האדם הוא ריש הנבראים וכמו שבו הוצרך להיות פנים ואחור כן בכל דבר צריך להיות פנים ואחור וכן באותיות צ"ל בחי' פו"א ובאמת יש צרופים שהם בחינת פנים ויש שהם בחי' אחור. והנה בשם הוי"ה ב"ה יש ג"כ פו"א והנה האחור הוא בחי' אחרונה של הפנים והנה בשם הוי"ה ב"ה בחי' אחור שבו הם אותיות של אחריו ונודע שהמדרגה אחרונה של דבר הוא מספרו ע"כ נרמז בשם זה שהוא בחי' אחור מספר של שם הוי"ה ופירש כו זו דהיינו שזו השם הוא מספר של שם הוי"ה שהוא כ"ו גימטריאות פרפאות לחכמה שהוא כמו פרפר

קטן ר"ל מדריגה אחרונה וקטנה של שם הוי"ה. והנה האב שיש לו בן קטן ואוהבים זה את זה מאוד אך אהבת הבן אל האב אינה כמו אהבת האב על הבן כי היא אינה אלא מחמת שהוא רגיל עמו ומטיב עמו והנה כשהאב רוצה להשתעשע עם בנו מראה לו פנים ואח"כ מסתיר עצמו ממנו ביד או בדבר אחר ובנו מעביר המכסה ובזה יש תענוג אל האב וניתוסף בו אהבה אל הבן והנה האדם כשהוא רוצה לעבוד ה' ולדבק בו כראוי ואח"כ הולך מחשבתו לדברים אחרים של העוה"ז ובאמת במה שהמחשבה של האדם מחשב שם הוא האדם עצמו ובאמת מלא כל הארץ כבודו ולית אתר פנוי מני' וכ"מ שהוא האדם ימצא שם דביקות הבורא ית' מהמקום אשר הוא שם כי לית אתר פנוי מני' אך הוא שם בהסתר פנים והיא בחי' אחור והיא המדריגה התחתונה ודו"ק בזה כי ידעת כי המחשבה שאינה אל אלהות ע"כ היא אצל דבר גשמי ונודע שהגשם היא תחתון מכל המדריגות אך כיון דלית אתר פנוי מני' ובכ"מ הוא אלהות ואם זה האדם הוא נלבב יכול למצוא בזה המחשבה עצמה אשר הוא בה כעת האלהות אשר בה כנודע במ"א אז הוא נק' בעל תשובה ויש בזה תענוג גדול להשי"ת כ"י כמשל האב הנ"ל והנה אין טעם על קוצו של ק' למעלה שאם חוזר בו אני קושר לו כתר כמותי ונודע שכל מי שמתאוה לדבר הוא בחי' נוק' לאותו דבר והיא בחי' ד' וכאשר נמשך לו הדבר ההוא שהוא חסר ממנו אז נעשה בחי' ה' והנה הנכון שיהא כל האדם בחי' נוק' להשי"ת שיתאוה לדביקות הבורא ית' ואז יהיה בחי' ד' וכשנמשך לו איזהו דביקות אזי הוא בחי' ה' תתאה זהו הנכון שיהא תמיד בחי' זו ואם ח"ו נמשך למחשבות אחרת של גשמיות ונתדבק לשם הרי דביקות ונמשך למטה ונעשה תמונת ק' ודו"ק הטיב ואם חוזר בו כנ"ל קושר לו כתר כי הוא נעשה בעל תשובה כנ"ל [ובא לעלמא דחירותא שמקבל מעלמא דחירות] וע"ז מרמז צירוף הנ"ל. ה-כ' מרמז לכתר הנ"ל וממנו נמשך עד סוף כל המדריגות שהוא ה-ז' כנודע וזהו ה-ו' שהוא המשכה לה-ז' שהיא נוק' והוא הצדיק שמחזיק עצמו למדריגה התחתונה ולפעמים מרמז ה-ו' להמשכה שנודע כי כל המחשבה הוא ע"ש צמצם למשוך בהדרגה והוא רחב למעלה וקצר למטה שיוכלו המקבלים לסבול ויש בה בחי' ימין ושמאל שהוא אהבה והצמצם וההמשכה שהיא הממוצעות וזהו תמונת ה-ו' שבראשה יש בה ימין ושמאל וההמשכה היא באמצע ראשה ודו"ק.

ואיתא כל עולם כולו ניזון בשביל חנינא בני וחנינא בני די לו וכו' ר"ל שהצדיק מחזיק את עצמו למדריגה תחתונה וע"כ די לו וכו' ובאמת הוא המשפיע ומשביר לכל העולם וע"כ הוא כמו המונח ה-ז' הנ"ל שהוא מאותיות נוקבא ומדריגה השביעית והיא לפעמים מרמזת להמשכה כנ"ל דהיינו שהצדיק הוא ממשיך שפע לכל העולמות וזהו ה-ז' הנ"ל

שהוא הצדיק ואח"כ ה-ו' שהיא המשכה שממנה נמשך שפע לכל העולם ודו"ק היטב וע"כ השם הנ"ל הוא מועיל למחשבה זרה:

פרק עו

טעם למה אין נזכר בברכות שמונה עשרה מלכות הלא כל ברכה שאין בה שם ומלכות וכו' פי' ע"ד מ"ש בזוהר לית טיבו שרייא אלא באתר דבר ונוקבא כי הנה ד"ד נק' ע"י שהם שני בחי' א' המקבל וא' המשפיע והמשפיע חסר לו התענוג שמקבל המקבל בהשפעתו כמו שאמרו יותר מה שהעגל כו' והד"ד נעשה כדי להוריד השפע בדרגה ולא בבת אחת שלא יהיה יכול לקבלו והנה כשהעגל יונק מה שצריך לו אינו בבחינת דלי"ת שאין חסרון לו אבל הפרה היא בחי' דלית שחסר לה התענוג שמקבלת מהמקבל כי רצונה ותענוגה עוד להשפיע רק מחמת חסרון המקבל לקבל יותר היא מצמצמת תענוגה ואינה נשפע ממנה יותר וז"ש ס"ה איהו אביון ואיהי עני לשון תאוה שתאב לדבר לשון חסרון ממש ור"ל כי בעת שעדיין לא נזדככות העולמות ואינם יכולים לקבל השפעתו ית' בשלימות לא נשלמה תאותו ית' להשפיע בשלימות ולכן נקרא אביון וז"ש כי עני ואביון אני ר"ל שעבד ד"ה ע"ה בודאי שלא ע"מ לקבל פרס רק כדי שיושלם תאותו ית' להשפיע בשלימות ויהיה הוא ית' מקבל תענוג ממנו כנ"ל והוא ר"ל דהמע"ה יהיה בחינת משפיע תענוג להש"י לכן אמר כי עני בחי' מקבל ואביון שאני תאב להשפיע לך תענוג כנ"ל וז"ש לצמאה נפשי לאלהים לאל חי כי בחי' נוקבא המקבלת נק' אלהים שהוא לשון שררות ואין מלך בלא עם ומקבל שררותו מעמו ומעבדיו ור"ל שיהא אל חי בחי' משפיע יהי' ג"כ בחי' אלהים פי' בחי' מקבל תענוג ממנו וז"ש לית טיבו וכו' כי אין טוב בא ונשפע אלא ע"י משפיע ומקבל שהוא בחי' נוק' והיא מדת הצמצום כמ"ש אשה עיני' צרה באורחים לצמצם שיוכלו לקבלו וזהו כל הברכה שאין בה שם פירוש המשכה ומלכות פירוש צמצום אינה ברכה שאין יכול לסובלה וזהו בברכות הנהנין שהם המשכות ממעלה למטה אבל בח"י ברכות שהן העלאות ממטה למעלה ושם אינה בבחינת צמצום כמו בהמשכה ממעלה למטה למשל החטה זרועה כשהיא באה לשורשו כח הצומח יגדל ממנה כמה גרעינין לכן א"צ למלכות פי' צמצום בח"י אבל מלך עוזר שם ג"כ המשכה מלמעלה נזכר לשון מלכות וזהו הן עם לבדד ישכון כי הנה ד"ד נקרא ע"ש ב' בחי' דלית משפיע ומקבל ואמרו חז"ל הבריח התיכון זה יעקב ר"ל שבשבילו יש התחברות לאלהותו יתברך עם העולמות בשביל התענוג שיקבל מישראל וזהו לב' ד"ד ישכון פי' בשבילם יש התחברות לב' בחי' דד משפיע ומקבל וזהו מ"ש רז"ל קראו ליעקב אל ר"ל

שהשפעה הבאה מצד החסד הנק' אל היא בשביל התענוג שמקבל מיעקב כמ"ש בשביל ישראל נברא העולם והנה הצירוף האמצעי הוא אלב"ם כו' זהו בקדושה אבל באומות הצירוף להיפך וא"ל שבישראל נעשה לא וזהו ובגוים לא יתחשב ע"כ נק' ד"ד ד"ל ב' בחי' דלי"ת א' מהמקבל וא' המשפיע שמצמצם תענוגו בהשפעתו ונעשה בחי' דלית שלא נשלם לו תענוגו לסיבות המקבל כנ"ל וזהו מטי ולא מטי הגם שבחי' מטי ולא מטי הוא בב' מדריגות אעפי"כ גם במדריגה הא' הוא כן בחי' מטי אך אם יהי' מטי לבד דהיינו להשפיעו כל תענוגו דהיינו שישפיע בשלימות בלי צמצום אז לא יוכל המקבל לקבל לזה הוא בחי' לא מטי (פי' אצל המשפיע עצמו בכדי שתזדכך נפשו שתוכל לקבל רוב ההשפעה מאלהותו כ"י וכל זה לא בשביל שלימות נפשו רק כדי שיושלם כו' וזהו פי' שנפשי צמאה שתזדכך כ"כ שתוכל לקבל רוב השפעה כפי רצונו ית' להשפיע בשלימות והיה השכל מקבל תענוג ממנו שע"י נשלם ונתמלא רצונו וטבעו הטוב להיטב כ"י עד"ז פי' ישראל מפרנסין כו' כשהם טובים וראוים ויכולים לקבל השפעתו ית' הם משפיעים תענוג לו ית' משא"כ להיפך ח"ו אזי הוא מוכרח לצמצם השפעתו ותענוגו ממנו כר"י צירוף כזה נק' דודי מלמטה למעלה שמהדריגה התחתונה היא בבחי' ד' ונמשך השפע דרך ו' שהוא בהדרגה שיוכל לקבל והדריגה עליונה בבחי' ד' שמוכרחת לצמצם תענוגה הנ"ל והיא מקבלת מי' כנודע וכל הנ"ל נרמז ג"כ ביו"ד במילואו י' ע"ש המשפיע ו' ע"ש המשכה הנמשך ממנו ד' ע"ש המשפיע ג"כ בחי' ד' כנ"ל [ר"ל ע"ש שמצמצם הן בהשפעתו והן בתענוגו ממנה] ומלמעלה למטה הצירוף הוי"ה שה"ד נעשה ה' לאחר שבאה ההמשכה לו כנודע והנה לעת שיזדככו העולמות ויוכלו לקבל רוב ההשפעה בלא הדרגה כלל אז לא יהיה אחר ה' ראשונה ו' שמורה על המשכה כ"א יהיהאחר ה' ג"כ י' כמו לפניה ע"כ כתיב ביום ההוא יהיה ה' אחד ודו"ק כתיב ביום ההוא כו' חצים אל ים הקדמוני שמו מורה שכל המימות נמשכות ממנו למה לו למים ולפי הנ"ל יהי' פי' שהים הנ"ל שכל המימות נמשכות ממנו מקבל תענוג שיש לו בית קיבול השפעתו וזהו יצאו מים חיים פי' חיים לשון פרנסה כ"י ע"ד ישראל מפרנסין כי' חצים אל כו' פ' שמקבל תענוג במה שיזדככו המקבלים ויכולים לקבל רוב השפעה כנ"ל והנה כל דבר כלול מב' בחי' דכר ונוק' ובודאי צריך דבר א' המחברם כנודע והוא צדיק כנודע שע"י מתקשרים כל העולמות והוא נק' טוב כנודע ואי' בסה"ז שהט' בעצמו מכונה בשם צדיק שטובה גנוז בגווה ע"כ כתיב במשה כי טוב ותצפנהו ויסתר משה פניו כי לאו אורחי' להתגלות וכתיב ואת צנועים חכמה שהחכמה מחברת ב' דברים והוא ההיולי כנודע וע"י נעשה השתנות מדבר זה לדבר אחר והוא את צנועים ולכך כשרוצים לזרוע

גרעין ורוצים שישתנה מהויותו מצניעים אותו ומכניס אותו בקרקע כדי שיוכל לבא אל ההיולי שהוא חכמה כנ"ל וע"כ הצדיק המקשר ב' דברים נק' ע"ש ט' שטובה גנוז בגווה ומקבלת מה-ו' שהיא המשכה כנ"ל (שגם במדה זו צריך להיות חכמה והיא נמשכת מהמח ודו"ק) והוא"ו מקבל מה-ב' נקודא בהיכלי' וע"כ הצירוף טוב מתתא לעילא ובהיות שם בפני עצמה מעילא תתא הצירוף בי"ט כי באמת הוא"ו שבטוב הוא י' אך להיותו נמשך בהדרגה הוא ו' כנ"ל אבל כשהוא שם בפ"ע נק' בש' בי"ט וז"ס בזוה' לית טיבו שרייא אלא באתר דכר ונוק' ואי' בס"ה איהו ברוך ואיהי ברכ' פי' שהמשפיע נק' ברוך והמקבל נק' ברכה הגם שנאמר והמלך שלמה ברוך אפשר משתעי קרא כשנתעלה לשורשו אז מדה זו היא המשפעת או אפשר לפי שהוא בחי' דכר לעליונה ממנה שמקבל תענוג ממנה במה שמשפעת לה ע"ד יותר מה שהעגל וכו' והנה כל הנ"ל שההשפעה צ"ל בהדרגה כפי כח המקבלים זהו כשהמדרגה המקבלת עומדת במקומה ונמשך לה שפע במקומה אבל כשנתעלה המדריגה התחתונה לשורשה אזי יכולה לקבל שפע יותר ויותר מכדי יכולתה לקבל למטה במקומה למשל אדם זורע גרעין אחד ונודע שלא יצמח הגרעון להוציא כמה גרעינין עד שיתבטל ממציאות' אז נתעלה שם בשרשו ויכול לקבלו משורשו יותר משטיחות מציאותה ושם בשורשו נעשה גם הוא שורש לכמה גרעינין בשביל שנתדבק בשורשו וגם שורש כח הצומח חפצו ורצונו להשפיע תמיד הרבה אך בהיות הגרעין למטה במציאותו אינו יכול לקבלו משא"כ כשנתעלה לשורשו כנ"ל ושם א"צ כלל להדרגה כי שם יכול לקבל הרבה יותר משטיחות (משטחיות) מציאותו והנה נודע תכלית בריאות העולמות היא להקרא שמו מלך ומחשבה הקדומה זו הביאו לידי צמצום בהירות א"ס כ"י שאין מלך וכו' וע"כ על מידות מלכות נאמר אני ראשון ואני אחרון שהיא ראשונה שהביאה לידי בריאות העולמות והיא אחרונה כנודע לכן בכל הברכות שהמשכתן מלמעלה למטה והדבר בהיותה למטה לא יוכל לקבל רוב השפעה ע"כ צ"ל צמצום השפעה והתענוג כנ"ל וזה עשה בשביל מדת מלכות שאינה בלא עם והעם יען היותם למטה לא יוכלו לקבל רוב ההשפעה ע"פ צריך צמצום כנ"ל משא"כ בברכות י"ח שההמשכה היא מתתא לעילא ושם בשורשו יוכל לקבל שלא בצמצום כ"כ ע"כ א"צ להזכיר מלכות עד הסוף מלך עוזר וכו' ודו"ק:

פרק עז

איהו ברוך ואיהי ברכה (זהר ח"ג רסד) פי' דיש לשאול, הלא כח הצומח הוא תמיד מוטבע בארץ למה אינו מצמחת אף כשאין זורעים בתוכה? אך הענין הוא שכח הצומח בקרקע

הוא בלתי גבול ותכלית והוא בערך א"ס נגד התהוות הגרעין אך כשזורעין בתוכה הגרעין והוא מתדבק לכח הצומח שהוא שורשו וממנה לוקח ואז גם כח הצומח מצמצם כחו ושורה בגרעין והווה ממנה מה שנתהווה ושניהם באים לאפס ואחר כך מתהווה מאתם ודו"ק בזה הטיב ותבין מ"ש איהו ברוך וכו'. וכבר נודע ענין הצימצום שקודם בריאת העולם הוכרח להיות הסתלקות הבהירות א"ס כ"י מכל וכל עד שגיע לאפס צריך להבין זה כי באמת שהוא בתוך עלמין ולית אתר פנוי מני' אך מ"ש בספרים מקום פנוי הוא ערך א"ס כי ידוע כי דבר שאין סוף עם דבר שיש לו שטח וגבול הוא דבר והפוכו ועיין מ"ש מעניין כתר שדבר שנשתנה מדבר זה לדבר אחר צ"ל בין זה לזה באפס דהיינו בבהירות כה שנק' אפס, ודו"ק הטיב מאוד ותבין:

פרק עח

איתא כשני טיפי מרגליות וכו' כשהיה מספר וכו'. הנה כתיב אחור וקדם צרתני ואי' ד"ו פרצופין נבראו וזכר משני ברישא נמא שהנקבה נק' אחור והזכר נק' קדם דהיינו פנים וזהו ויטע ה' אלהים גן בעדן מקדם דהיינו שנטע את הגן בעדן דהיינו עם עדן ומהיכן מקדם ודו"ק והענין למה הזכר נק' קדם דהיינו פנים דכתיב ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ונודע שנהר הוא לשון המשכה והתקשרות כמו ונהרו אליו כל הגוים וידוע שכל דבר וכל העולם חפצו ורצונו ושלמותו הוא לדבק בשורשו ולינק ממנו וכן הוא מדרך הטבע ונמצא לפ"ז לא היו עולמות התחתונים יכולים לינק שפע כלל מעליונים כי גם עולם עליון רצונו לקבל ולינק תמיד משורשו ואיידי דטריד למבלע לא פליט כנודע אך לסיבה זה הטביע הבורא ית' טבע אחר והוא יותר ממה שעגל רוצה וכו' דהיינו שהתענוג שמקבל המשפיע בהשפעתו הוא יותר מתענוג שיש למקבל השפע ולזה כל עילה מניחה תענוגה בקבלת שפע מעליון ממנה לפי שמקבל יותר תענוג בהשפעתה למטה ממנה כמשל מפרה הנ"ל וזהו ונהר יוצא מעדן שהיא המשכה והתקשרות נסתלק מעדן שאין רצונה לקבל משורשו ולדבק בו והוא נגד דרך הטבע כנ"ל כזה פי' קודם ואמר שזהו מקדם פי' מקדמונו ש"ע שהוא הטביע זה שתהא כל עילה מנחת לקבל משורשה כדי להשפיע למטה כי יותר וכו' ולמה עשה זה הקדמון ולזה פי' ואמר להשקות את הגן שאלולי כן ימנע ח"ו שפע מהתחתונים כנ"ל וזהו ויטע ה' וכו' גם בעדן ר"ל עם עדן נטע הגן פי' שע"י שעדן משפיע בו נעשה הגן אך איך נעשה שהעדן ישפיע חוץ לדרך הטבע שכל עילה טבעה לקבל ולדבק בשורשו לזה אמר שזה הי' מקדם פי' מהקדמון שהטביע זה שיותר משהעגל וכו' וע"כ נק' הדבר הזה קדם בכל מקום לפי שמה שהוא

דכר ומשפיע הוא נעשה מהקדמון והוא כי מחשבה קדומה היה להיטב לפי שלעצמו הוא שלם ואינו רק להטיב ורצה והטביע כך כנ"ל וע"כ נק' בחי' פנים כפי מ"ש אצל המשלים מהו בחי' פנים ודו"ק ותמצא מרגוע בכמה עניינים וזהו זכר משני ברישא שהוא מחשבה קדומה כנ"ל וזהו אז תתענג על ה' דהיינו עולם התענוג הוא על ה' ודו"ק ולכאורה תמוה כי שם תרין רעין דלא מתפרשין ונודע מהבעש"ט ז"ל שתענוג תמידי אין תענוג וע"כ כתיב והשביע בצחצחות נפשך וכו' כמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו דהיינו שלא יפסוק התענוג ולכאורה לפ"ז לא יהיה תענוג גדול באיכות ע"ז אמר והטביע בצחצחות וכו' פי' שתהיה תמיד צמא מלשון צחה צמא למשל אם אדם צמא ושותה מים יש לו תענוג מהם אבל אם אינו צמא אין לו תענוג ורצה לומר שיהיה לך תענוג כמו אם היית תמיד צמא כמו שלא היה לך תענוג כלל מעולם אך פי' הפשוט של והשביע בצחצחות וכו' והנ"ל כי צחצחות לשון צחצוח ובהירות וכתיב הן השמים לא זכו בעיניו שמים נקרא משפיע גם כן לא זכו בעיניו לפי שנודע שברצון הקדמון הוא מוטבע להיטב כנ"ל אך הוכרח לצמצם א"ע מפאת המקבלים כנודע והנה השמים המשפיעים עתה בצמצם כפי כח המקבלים ע"כ לא זכו בעיניו לשון זיכוך ובהירות שבהם מצומצמים כנ"ל ולעתיד לבא שיזדככו העולמות ויוכלו לקבל הרבה ולא יהיה צמצם גדל כמו עתה ואז יהיה בהירות גדול בכל העולמות ואז יהיה שלימות ברצון הקדמון כ"י שכאשר העולמות התחתונים נגובים מהשפע ח"ו כאלו אין שלימות ברצון העליון כ"י כנודע ממשל הבנאי שלה רצונו לבנות בית בכמה וכמה חדרים וכל זמן שלא נשלם הבנין אין שלימות ברצונו עד שיוגמר כפי רצונו הגם שהוא לעצמו שלם אעפי"כ כיון שכבר עלה ברצונו כך לאיזה סיבה שיהי' אין שלימות ברצונו עד שיוגמר הדבר ואי' ענ"ג ר"ת עדן נה"ר גן וכשכל הנ"ל נשלם שאזי יש שלימות ברצון הקדמון כ"י וע"כ לפ"ז הוא באמת עלי' שהוא מדרגה מאוד שיגיע עד רצונית הקדמון כ"י ודו"ק והנה עולם כזה דהיינו נהר ההמשכה נק' שמ"ן הגם שמן הראוי לקרוא אותו שמ"י כי שמי בקרבו ולפי שתחלת ההמשכה היא מחשבה שאינו מושגת ואינה מותפסת אלא בדבר מה והוא נקודת יו"ד ואח"כ ממנה נמשך למ' שהיא ד' קצות שהיא מצוצמצת כי הזויות מרמזות לצמצום כי העיגול מרמז לדבר שוה לכל ולהיותה המ"ם הנ"ל אחדות פשוט בלתי מתחלק ע"כ בכל זויות ממנה כלול מי' הנ"ל ע"כ היא ד' יודי"ן והיו"ד הנ"ל נק' ים או מ"י כשנפתח המ' ונותן השפעה למטה והנה באמת עולם ההמשכה הנ"ל הוא יעקב הבריח התיכון מן הקצה וכו' והיא נק' נון במילואו דהיינו ו' שנמשך מן פשוטה ועד נ' כפופה שהיא נכפפת לגבי דלעילא בכדי לקבל והעליונה פשוטה שהיא משפעת וע"כ נון במס"ק קצה

ע"ה והוא ר"ל הן מתחיל ממ"י הנ"ל וזה מן הקצה כו' ואף שמן הקצה כתיב בלא יוד הוא מחמת שבאמת העולם שממנו ההשפעה נק' מם לבד אך המם מקבלת מיוד ושנים ביחד נק' מ"י אבל היא לעצמה נק' מ"ם אך מחמת שכח הפועל בנפעל ע"כ גם בה צריך להיות יו"ד אך היו"ד שבה היא בהעלם נקודה בהיכלי' והיו"ד הנ"ל היא חכמה וכולם בחכמה עשית ולית אתר פנוי מני' וכשהיא על אתוון דהיינו בטעמים היא רביע [ואז היא רביע על בנין] וכשהיא בתוך ההמשכה הנ"ל היא נקודא בהיכלי' וכשהיא למטה תחת אתוון היא חירק ודו"ק וע"כ גם כאן היא בחירק תחת המם של מקצה והנה גם הנו"ן פשוטה דלעילא נוכל לקרותה ג"כ כפופה והיינו כשהיא כפופה להשפיע למטה כי יותר משהעגל כו' אך היא כפופה מעילא לתתא כדי להניק ע"כ היא מנוזרת והנון תתאה היא כפופה לגבי דלעילא לקבל והוא"ו של ויהי בנסוע הארון מחברם והבריח התיכון כו' והוא מה שאמרו חז"ל שבעה ספרים כו' ויהי בנסוע ספר בפ"ע אך הוא שלא במקומו ע"ש ודו"ק והנה ה"ב נונין הנ"ל כשתחברם יחד הוא מ"ם סתומה והוא"ו של ויהי בנסוע הוא פותח סתומים דאמא.

ונחזור לענין שיעקב הוא הבריח התיכון הנ"ל ויעקב כלול מג' אבות כנודע כה אמר ה' ליעקב אשר פדה את אברהם וזהו ש' של שמי אך להיות עיקר המשכה הוא נו"ן פשוטה שנמשכה ע"כ הצירוף הוא שמ"ן והיות עיקר המשכה מן היו"ד תמונת נו"ן פשוטה עד"ז יו"ד בראשה וממנה נמשך למטה ונודע שהמשכה נקרא נהר והנה אי' בזוהר משה שושבינא דמלכא ואהרן שובינא דמטרוניתא [והנה בנקבה כתיב בנין כאוצר לקבל ובודאי נותנין לה מה שחסר לה ומצינו שחסר לה הדעת כמ"ש רז"ל נשים דעתן קלה ע"כ הוא נותן לה הדעת וידע אדם כו' וזהו ושפתי כהן ישמרו דעת שמור לנקבה ודו"ק]:

פרק עט

והיינו כי אהרן אותיות נהר וא' הנוספת היא יו"ד היינו לפי שחכמה עילאה שהיא יו"ד עילאה אינה מושגת כלל ויו"ד חכמה תתאה וא"ו היא המשכה מחברם והיינו חכמות בחוץ תרונה לפי שחכמה תתאה מתפשטות אפי' בדברים תחתונים ודו"ק והיינו הצירוף של אהרן וזקן זה שקנה חכמה והענין של ב' טיפין הנ"ל עד"ז דאי' ממה נעשה הלוחות כמין ב' טיפין טל והקרישו ונעשו כמין מרגליות ומהם נעשו הלוחות ונודע שכל מה שהיה והוה ויהיה הכל היה במחשבה הקדומה והיא איסקופה דאתמליא מכולא וכל האותיות והדיבורים והמחשבה הכל היה שם ומה שנעשה בכל הזמן הוא מה שנמשך משם ואם אדם מתפלל או מעלה שאר אותיות לשורשם היינו שאלו אותיות הוא דבר

יש להם דביקות עם אותן אותיות שהן למעלה כנ"ל וזהו כשהוא מספר עולות ויושבות בעיקרי זקנו ואמר שמא ח"ו מעלתי בשמן המשחה דהיינו שהי' דואג על שבי מדריגת תחתונה כזו אל מדריגה העליונה יצאתה ב"ק וכו' מה טל הזה אין מעילה היינו לפי שטל מחיה מתים והיינו אפי' מה שהוא במדריגה תחתונה מאוד יש לו תחי' ע"י טל ודו"ק הטיב:

פרק פ

ויכולו השמים וכו'. משל לאמבטי מלאה מים והיה בה ב' איסקרסי' נאים פי' צורות וכו' כשעירו המים מתוכה נראה הצורות וכו'. והנה אי' בזוהר למה נברא החושך שודאי לא היה קדמון ולמה נבראו תחלה ואח"כ הוצרך לברוא האור ותירץ שזה שאמר הכתוב ויתרון האור מן החשך דכתיב להבין משל ומליצה וענין המשל הוא דבר שאינו מושג למקבל צריך להבינו דרך משל והיינו שהוא מרכיב אותו דבר חכמה שרוצה להבינו באותיות המשל ההוא והנה דברי תורה אינם כשאר משלים ח"ו כי תורת ה' תמימה צריך להבין גם המשל והמליצה והיינו שבהירות התורה בעצמו לא היו יכולים לסובלה ע"כ נתלבשה באותיות התורה שהם עתה אבל באמת גם האותיות שהם עתה והגשמיות היא תורה הקדושה רק שבו מצומצמת גם בהירות העליון מה שלא היו יכולים להשיגו בלתי לבוש למשל השמש יש בו בהירות הרבה שלא היה העולם יכולים לסובלה וע"כ הוא בנרתק ולבוש ולבוש הנ"ל מצמצם אור השמש ומקבל מן אור השמש ומבהיק את האור לעולם וממנה מקבלת הירח כנודע והנה הלבוש הנ"ל להיותו דבוק תמיד אל האור ע"כ הוא בטל לגביה ואינו ניכר בפ"ע וזהו כי שמש ומגן ה' אלהים דאי' בזוהר ה' אלהים שמא שלים והיינו כי השמש ומגן תרין רעין דלא מתפרשין והם תמיד שלים כנ"ל.

והנה הצירוף שלום מתתא לעילא הוא משול והיא הלבוש של התורה היא ג"כ כמו השמש והמגן הנ"ל וע"כ כתיב בה להבין משל ומליצה שגם המשל תורה הקדושה כנ"ל.

והנה בבלעם כתיב וישא משלו ויאמר כי כבר נודע שבלעם היה נגד משה בקדושה והנה הדבורים והאותיות של תורה שיצאו מפי בלעם היה אצלו בנפילה כנודע ואח"כ כשיצאו ממנו נתדבקו בשרשם תכף ונתעלו מתתא לעילא ע"כ כתיב אצלו וישא משלו שצירוף משל הוא מתתא לעילא כנ"ל ודו"ק הטיב:

פרק פא

ונחזור לענין כי משלי התורה אינן כשאר משלים שעיקר חיותו והויותו הוא רק בשביל השכל ודבר חכמה שבו שזולתו לא היה יכול להתינוק להבינו אבל כשכבר השיג התינוק בעצמו אזי האותיות של המשל אך למותר וא"צ להם כלל, והנה המשל הוא לעצמו סכלות וחשך אך בשביל דבר חכמה שבו דברו אותו וזהו ויתרון חכמה כו' פי' יתרון חכמה נראה מן השכלות שהוא מדברי המשל הנ"ל כיתרון האור מן הדברים החשוכים וע"כ נקרא חכמה תתאה לפי שהיא מתפשטת בדברים תחתונים וע"כ כתיב בשלמה ויחכם מכל האדם וכו' דהיינו שליקט אותן חכמות שבדברים תחתונים והעלה מזה עבודת הבורא ית' ובזה העלה אותן החכמות שהיה בהן ודו"ק. והנה כבר נודע שכל דבר צ"ל דבר שלם כי לא תוכל לחלק אותן לחלקים כיון שהכל א' הוא א"ס ב"ה כי ע"כ גם הח"ת הנ"ל בודאי יש בה שלימות ודו"ק בזה הטיב מאוד כי זהו ענין הפרצופין וזהו משל לאמבטי מלאה מים שלא היה נראה בהם הצורות כיון שעירו המים מתוכה אז נראו הצורות שבה שהם הפרצופין וזהו ויכלו לשון כלי ודו"ק הטיב [ונראה שכוונתו שקודם התיקון לא נראה הפרצופים ודו"ק]:

פרק פב

אשכול הכופר דודי לי בכרמי עין גדי. נודע שהכ"ג ביוה"כ ע"י עבודת הדיבור והוידוי שלו מכפר עונות ישראל ועי"ז היה מלבין לשון של זהורית כי היה מביא הכל לשרשו וע"י היה נעשה הצבע לבן כי כל המראות יכולים לצבוע חוץ מלבן שאינו כ"א כשהוא מתחלת ברייתא ע"כ היה נעשה לבן להראות שהכל כבר נמתק בשורשו וזהו מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו דהיינו שמכל חטאתיכם עצמם הם הועילו כשבא לפני ה' תטהרו והוא ע"ד מ"ש זדונות נעשה לו כזכיות לפי שיש תענוג יותר מי שהיה טמא ובדרך רחוקה ונתקרב וזהו במקום שבעלי תשובה עומדים כו' וזהו לא ניכר שוע לפני דל דהיינו מי שהיה דל תחלה והנה אמרו מה הועילו תפלתו של כה"ג כו' והיינו שהצדיק יכול לעשות השתנות בכל עת שירצה משא"כ כה"ג דוקא ביוה"כ וזהו החילוק בין ישראל לא"ה שאינם יכולים לעשות השתנות כ"א להביא ממקום למקום משא"כ בישראל שהם דבוקים בו ית' והם יכולים להביא לשורש השרשים שממנו נתהווה כל והוא ית' מחמת אהבתו אותנו משנה בכל עת מרע לטוב אפילו בלא תפילה כי הא דרבי חנינא בן דוסא שגילה רצונו בלבד וזהו רצון יראיו יעשה וזהו אין מזל לישראל דהיינו מדרגות חכמה נקרא אי"ן כמ"ש והחכמה מאי"ן תמצא וממנה נתהווה הכל כולם

בחכמה עשית היא מזל ע"ד יז"ל מים מדליו לישראל ונקראת ג"כ עין כי החכמים נקרא עיני העדה וזהו אשכול הכופר כי איש שהכל בו והיינו הצדיק בכל פעם הכופר דודי לי וא"צ להמתין עד יוה"כ והכופר הוא מלשון כפורי זהב שהוא לשון קנוח שמקנח הדבר ההוא ומביא לשורשו ומשתנה ע"י ופירש הכתוב למה הוא כן לפי שבכרמי דהיינו ישראל שנקרא כרם עי"ן הוא חכמה הוא גדי לשון מזל ע"ד גד גדי וסינוק לא וכו' ודו"ק:

פרק פג

משכני אחריך נרוצה. משל אב כשרואה את בנו משתעשע עם ילדים קטנים בקטנות והולך האב ומראה א"ע לפי בנו וכשהבן רואה את אביו מניח שעשוע הקטנות ורץ אחר אביו וקורא אותו אבי וכיון שהאב רואה שהבן רץ אחריו אז הולך בכיון לדרכו ואז הבן מרבה בקול לקרא אבי אבי ורץ מהר אחריו עד שמגיעו. והנה מתחלה כשהראה האב א"ע לפני הבן היה בשביל שיראה הבן ויניח שעשוע מעשה קטנות וירוץ אחריו ויגיע לו מזה תענוג שבנו חכם ואין ספון וחשוב בעיניו כלום נגד אהבת אביו וכשרואה את הבן שהניח כל מעשה קטנות ורץ אחריו אז מסתיר פניו והולך לדרכו בשביל שירבה התינוק למאוס במעשה קטנות וירבה חשק לאהבת אביו ואז יתרבה התענוג אצל אביו וימשיך מזה מתענוג רחמנות גדול וגם תענוג לתינוק ג"כ נמצא שהתענוג הגדול שהיה לאביו אח"כ שנמשך מזה ג"כ תענוג להבן לא היה יכול להיות כ"א ע"י צמצום שמצמצם האב את אהבתו והלך לדרכו ואז גם הבן צמצם ג"כ כלל מעשה קטנות נגד מעשה אהבת אביו ומזה נעשה תענוג גדול. כנ"ל נמצא כמעשה הא כן מעשה הבן הכל ע"י צמצם והנה כל מציאות שבעולם בודאי היה במחשבה קדומה והנה מציאות זה היה בענין זה כי מתחלה עלה במחשבה אנא אמלוך ואח"כ כששיער שעורין שאין מלך בלא עם צמצם את כבודו יתברך כדי שיוכלו העולמות לסובלו נמצא מחשבה ראשונה היא אנא אמלוך היה בשביל גדלות ותענוג גדול וזה לא היה יכול להיות כ"א ע"י צמצם ואח"כ היום נתגדל שמו ית' עי"ז שאנו מצמצמין א"ע ממעשי הקטנות שכשאנו מדבקים את עצמנו למעשה התחתונים ובתענוגי הזמן אזי כולנו כאין נגדו ית' וכשאנו מואסין בכל תענוגי הזמן נגד אהבת הש"י אזי אנו מחכים [אליו] וגורמים לו תענוג כביכול להשי"ת וזהו משכני אחריך נרוצה דהיינו שיראה עצמותו יתברך לנו ואח"כ אחריך נרוצה דהיינו כמו שהיה במחשבה קדומה ודו"ק:

פרק פד

ותשב באיתן קשתו ויפוזו כו'. הנה כשאדם מתפלל חלילה לו לשום כל חשקו בשביל אותו דבר גופני' שהוא מבקש עליו כי אין לך פניה גדולה מזו כ"א ישים מחשבתו בזה שהרי אמרו יותר משהעגל וכו' והיינו שהמשפיע רוצה להשפיע יותר משהנשפע רוצה לקבל ההשפעה כן השי"ת יש לו תענוג גדול כשמשפיע שפע לבריותיו יותר מהברואים הנשפעים ממנו ית' ואי' בתי' שהקשת הוא קרוב ללשון בקשה וזהו ותשב באיתן קשתו דהיינו שאינו מתכוין להנאת גופו כ"א הוא מבקש בשביל איתן דהיינו תענוג גדול שיש להשי"ת מזה שהוא משפיע אז ויפוזו זרוע ידיו דהיינו כל מעשה ידיו וכל עובדות שלו כשהוא במדריגה זו הם יקרים מפז והנה כשהאב אוהב את בנו אזי תמונת בנו חקוקה על לוח לבו וכשהוא רואה את בנו עושה דבר חכמה אז האב מסתכל בו הסתכלותו החקוקה של הבן שבלב האב הוא כולו בבן כי האב משים עינו ולבו בעת ההוא בבן ואינה נראית החקוקה הנ"ל אפי' לאב לתמונה בפ"ע כי כולה בבן אבל אח"כ כשגומר הבן הדבר חכמה אז נתרחב הדעת של אביו ויש לו תענוג גדול ומתהנה ומתענג א"ע בחקיקות הבן שחקוק בלבו וכעת ההוא יש עלייה לאותה חקיקה שבלב האב ודו"ק. והנה החקיקה הנ"ל היא באמת האב עצמו אך היא חקוקה על תמונת הבן והנה כשעלה במחשבה הקדומה שיהיו ישראל בעולם אז נחקקו על כסא כבודו ומחמת אהבתם ועש"כ נק' ישראל לי ראש שבידם לעשות ראש על דרך משל כשאדם רואה בצער בנו אז אומר אני הולך בלי ראש וכשבנו ממולא כל טוב אזי הוא שלם והנה ישראל שהיא חקיקה הנ"ל לא נגמרה עד בחי' מציאות יעקב דהיינו מציאות שלם בעולם עשי' ולכך אנו נקראים יעקב לשון עקביים וכשאנו עושים מעשים טובים אז יש תענוג להש"י כ"י ושורה עליו החקיקה הנ"ל ואח"כ יש עלייה לחקיקה הנ"ל כביכול כנ"ל וזהו שמפרש אמאי ויפוזו זרועי ידיו כנ"ל לפי שמידי אביר יעקב דהיינו ע"י מעשה ידינו הטובים משם רועה אבן ישראל ומפרש התרגום אב ובן דהיינו חקיקה הנ"ל היא בעצם האב בעצמו אך היא ע"ש תמונת הבן ע"כ נקרא אבן שהוא אב ובן והיא רועה דהיינו ממעשי ידינו הטובים כנ"ל ודו"ק:

פרק פה

הנושך עקבי סוס וכו' לישועתך וכו'. אי' בזוהר האותיות נקראים סוס והנקודות רסן והנה השכל שהם הטעמים הם הרוכב על הסוס כי האותיות בעצם הם כגולמים אם לא הנקודת שע"י מתנהגים האותיות והמנהיגים הוא השכל בשביל שהוא רוצה לגלות

חכמתו וצורתו והנה האותיות של תורה או שע"י נזכר לעבודת השי"ת הם באים לשרשם ויש להם תענוג אך שאר דיבורים שאינם מה הענין הם ג"כ אותיות כמו זה הענין אבל הצירופים הם אחרים והשכל שהוא רוכב עליהם הוא שכל שפל ושורה עליו קליפות והאותיות עצמם מתקנאים באותיות של תורה והם המים התחתונים בוכים וכו' וכששמעם איש נלבב וחכם אז מעלה ג"כ האותיות ההם מתוך השבירה שמסתכל על צירוף הקדוש שבתוכם מאיזה מדה היא וע"י המדה מדבק להשי"ת ואז מעלה האותיות ההם ומכניס בהם אלהות ועי"ז כשיספרו לפניו איזהו מעשה שיש בה איזה רעת ח"ו כששומע זה מעלה ניצוץ הקדוש וכו' ומכניס אלהות הצירוף אותיות הנ"ל אז יוכל תכף לתקן הדבר ההוא כי תשועת ה' כהרף עין ולמענו ית' יעשה להעמיד הדבר על תיקונו ואז יתפרדו כל פועלי און דהיינו שכל רעה שהיה שורה על צירוף האותיות מתחלה וזהו ידי דן דהיינו מה שהיה בחי' דלי"ת עתה נעשה נו"ן פשוטה שהיא עלמה דחירות הנושך עקבי סוס דהיינו אותיות התחתונים שהיו בעקביים ויפול רוכבו אחור דהיינו השכל הרע שהיה שורה עליהם וכשהוא כן לישועתך קויתי ה' כי כבר הוא ישועות ה' כנ"ל ודו"ק:

פרק פו

והדרת פני זקן, ודרשו רז"ל זה קנה חכמה. הנה כתיב (איוב לו,ב) כתר לי זעיר ואחוך, והוא לשון המתנה דהיינו כשאחד רוצה לומר לחבירו דבר אומר לו המתן ואומר לך דבר והיינו לפי שמחשבתו של אדם מחשבת תמיד בלי הפסק בהתפשטות וכשהוא רוצה שיפנה חבירו מחשבתו כדי שישמע לו מה שאומר לו הוא ויבין הדבר ההוא ורוצה שיצמצם חבירו מחשבתו מהתפשטותו עד שיאמר לו דבריו הנה כשנעיין היכן הוא המחשב בעת ההוא קודם שאמר לו דבריו ידע בודאי שהיא באותה רגע למעלה ממקומה כי היא אינו מחשבת כלום בעת ההיא והיא מצומצמת מאוד למעלה במקום הנקרא אפס עד שאומר לו דבריו ואז מתפשטות באותיות שאומר לו וכן באדם כשרוצה להפנו' מחשבתו שהיא בהתפשטות דבר מה ורוצה להפנות מדבר זה מכל וכל עד המקום הנקרא אפס ואח"כ נופל לו במחשבתו דבר אחר נמצא לפי זה שלא יוכל להיות השתנות כ"א שיבא בינו לבינו באפס הנ"ל אך כפי ערך השתנות כך יהיה האפס הנ"ל כי יש דבר שהוא השתנות מדבר ראשון בדבר מה אך בכללות הוא דבר אחד באמת וכפי ערך זה יהיה האפס שלא יהיה הסתלקות מכל וכל לגמרי כי באמת הדבר הראשון עם הדבר הזה בכללם הם אחד ואין צריך לסלק עצמו מן הכלל ויש השתנות גמור והוא בכללו דבר

אחר וכמו כן יהי' האפס אפס גמור וזהו מ"ש כאן כתר לי זעיר ומכלל נשמע שיש כתר אחר גדול ממנו ובו כלול הכל בתחלה וממנו בא לחכמה ובינה כנודע. והנה מקובל בידינו שיש באפס הזה תר"ך אורות כמנין כתר ואח"כ ממנו בא אל חו"ב וכ"א נוטל חצי מן האורות הנ"ל ע"כ נקרא חו"ב שניהם י"ש דהיינו להנחיל אוהבי י"ש שהוא חצי תר"ך והם בא למידות שהם האבות ונודע שיעקב הוא המובחר שבאבות לפי שהוא איש תם ויושב אוהלים שמחבר שני מידות של אברהם ויצחק וההתחברות לא יכול להיות כ"א ע"י חכמה הנק' ראשית ע"כ יעקב הוא המובחר כל החשיבות והוא מחכמה ע"כ נאמר קודש ישראל לה' והוא עקרא דאילנא ונודע שהמידות ז"א ו"ק הם חצי חו"ב בכמות ולא באיכות ע"כ זה שקנה חכמה קנ"ה הוא חצי י"ש הנ"ל ודו"ק ומלת זה מרמז על מ"ש צורתו על יעקב חקוקה בכסא הכבוד דהיינו המדריגה הן (וגם בתור' אמרו בזוהר אורייתא מחכמה נפקא ונתנה לישראל שהיא מדתו של יעקב ודו"ק).

והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה. דהיינו ה' עילאה וזהו מ"ש זה שקנה חכמה או רמזו בזה שדרשו מפני שיבה תקום כמשמעו והדרת וכו' זה שקנה חכמה ויראת וכו' זו אשת חבר דהיינו מפני שיבה דהיינו חכמה תקום והוא מדרגות הקימה דהיינו קימת המחשבה והסתלקות והתפשטות' כמש"ל והיא מדרגות האפס כנ"ל ואח"כ אמרו והדרת וכו' הנה נודע שהסריס אין לו זקן ונודע שהזקן הוא מותרי מוחין והוא ע"ד משל אב שיש לו בן והאב רוצה להבינו דבר חכמה אך הבן אין יכול להבין חכמה ההוא כמות שהיא לעומק המושג וצריך האב להבינו ע"י משל ועי"כ יכול להשיג החכמה בעצמה. הנה כשנעיין בזה נודע באמת שהאב עצמו שהוא חכם ומבין נמצא אליו האותיות ההם והשכל שבמשל אך למותר כי הוא מבין החכמה בלתי שום משל אך הבן הוא המכריח לאב אל האותיות והשכל שבמשל ובשביל הבן מרכיב האב הדבר חכמה העליונה עם האותיות ושכל חדשים של משל והחכמה היא גנוזה בתוך המשל ויונק הבן מהאותיות ומשכל דבר משל הנ"ל עד שיבין המשל על בוריו ואח"כ אם הבן חכם יוכל להשיג ע"י המשל דבר מהחכמ' הנ"ל .הנה לפ"ז האותיות שבמשל הם צנורות שע"י נוזלי' מי החכמה העליונה הנ"ל והבן וזהו כמאמר הש"י שהשיב למרע"ה אני אעביר כל טובי וכו' ובכל מקום שנא' טוב הוא טוב לגנוז והיינו שא"ל כביכול אני אקר' לפניך הי"ג מדות ובתוכ' גנוז שכל העליון שלא תשיג אותם זולת הי"ג מידות ומתוך הי"ג מדות תוכל להשיג הטוב הגנוז שהוא השכל עליון והוא כמשל אב עם בנו כנ"ל וכן הי' וימהר משה וישתחו דהיינו המשכה שע"י מידות המשיך הטוב וד"ל [והמדות הם צרכי עולם התחתון שהם מותרי המוחין ובהם גנוז הטוב העליון] ומבואר בספרים

שהזקן הגשמי הוא ממותרי המוחין והם י"ג שבילין דהיינו י"ג צנורות (שהם חלולים) שבהם נוזלים מותרי מוחין ונודע שכל מה שיש ביבשה יש בים דהיינו כל מה שיש בגשמיות יש ברוחניות והרוחניות הוא המחיה את הגשמיות שכנגדו.
ונחזור לענינינו שהמותרות הם בשביל הבן שהוא עולם התחתון שאינו יכול להשיג טוב כ"א ע"י אמצעות מותרי מוחין ולפ"ז מי שאינו בבחי' דבר שאינו משפיע למטה ממנו א"צ למותרי מוחין דהיינו מי שאין לו בן א"צ להבינו חכמתו וכן בגשמיות אין לו זקן לפ"ז נק' הבן זה קנה חכמה ר"ל שיונק החכמה דרך הקנה כנ"ל והנמשל הוא מדרגות ישראל וזהו זקן זה שקנה חכמה ויראת זו אשת חבר ונרמז בזה כל המדרגות ועוד צירוף של זה מדרגה התחתונה ז' וה' עליונה ע"ד צורת יעקב חקוקה בכסא הכבוד שהוא מדרגה התחתונה וצ"ע ודו"ק הטיב:

פרק פז

כי אלהים יושיע ציון כו'. ע"ד וארא אל אברהם כו' באל שדי כו' ואי' אורייתא והקב"ה כולא חד הוא דהיינו שאין מי שיוכל לסבול עצם אלוהותו ית' כ"א ע"י התורה ובאורייתא ברא קב"ה עלמא דהיינו באותיות שאמר יהיה אור ויהי אור וזה הי' אצלו ית' צמצם שצמצם עצמו ית' באותיות וברא עלמא וכמו שאדם המדבר אינו נבדל מהאותיות שהוא מדבר רק הגוף הוא נבדל אבל לא חיותו כן כביכול הוא ית' אינו נבדל מהאותיות ואין מי שיוכל לסבול אלוהותו רק ע"י האותיות ובזה נק' הוא וגרמיה חד והנה כל הנביאים ראו באספקלריא שאינה מאירה ומשה ראה בהמאירה ר"ל שהשיג עצם אלוהותו ית' יותר מכל הנביאים ע"כ ניתנה התורה בכללות ע"י לפי שבעצם אלוהותו אין חלקים שהוא אין סוף אחדות פשוט וכל התורה שמו של הקב"ה דהיינו שיש אצלינו יו"ד שמות שאין נמחקים שהם כנוים להקב"ה למשל שם אל הוא החסד והוא אהבה אלהים יראה ומדת הגבורה וכן כולם אבל עצם אלוהותו והחיות של כל השמות והמידות נקראים בשם הוי"ה ב"ה והנה כל התורה מדברת בשמותיו ית' למשל חלק אחר מדברת ממדות אהבה האיך לאהוב את הבורא ית' ומספר האיך אהבו האבות והלכו עמו בתמימות וסבלו כמה בזיונות בשביל אהבתו ומספר כמה מעשיות שעשו שהוא לכאורה נראה שהיה לצורך עצמן הנה לבד הסוד שבהן לפי פשוטו ג"כ סיפר להראות שגם זה עשו לאהוב את הבורא לפי שנעשה הכל בדחילו ורחימו כדי שימציא להם צרכיהם ויוכלו לעבוד הבורא וגרמו בזה אהבת הבורא וגם כל הניסים שעשה למענם והראה לנו אהבתו אותם וג"כ קיצר בתולדות עשו והאריך בתולדותיהם ומאורעיהם מחמת אהבתו אותם הכל נכלל

בשם אל וחלק אחד מדבר מגבורות הבורא ית' וכן מתפארתו ונצחונו וכן כולם והכל יש להם שמות לכן ארז"ל כל התורה כולו שמותיו של הקב"ה ולכן משרע"ה שהשיג עצם אלוהותו ית' שהיא החיות של כל השמות ושם אין חלוקים והכל אחדות פשוט לכן כל התורה בכללות ניתנה ע"י משא"כ שאר הנביאים שלא השיגו עצם אלוהותו כ"א ע"י המידות והכינוים והכינוי הוא פרט על דרך משל כשרואין גבורות אדם קורין לו גבור וכשרואין חסדו נקרא גומל חסד וכן כולם קורין אותו בשם המידה שיש בו בפרט וכן הנביאים כל אחד ע"י איזהו מדה שהשיג עצם אלוהותו ע"י אותו מדה בלבד ובאותו מצוה לבד דיבר עמו הקב"ה משא"כ מרע"ה שהשיג ע"י שם הוי"ה ב"ה שהוא חיות וכללות הנ"ל ע"ד שהתורה כולו כלליה ופרטיה וכל מה שתלמיד ותיק כו' ניתן ע"י ודו"ק.

והנה נאמר אצל א"א ע"ה במחזה לשון מראה שרואין את הפרצופין וכמו שהאדם מתחזה לפני המראה כן הפרצוף שבמרא' מתחזה אליו כן כ"י אצל הקב"ה כמו שהאדם מראה א"ע לפניו ית' כן הוא ית' מתראה אליו דהיינו אם הוא מתראה לפניו בקטנות כפי האמת שהוא טיפה סרוחה כך הקב"ה מצמצם א"ע לפניו כדי שיוכל לסובלו אבל כשהוא מתראה בגדלות מהראוי שגם הקב"ה מראה א"ע לפניו בגדלות וגדלות הבורא אין כל ברי' יכולה לסובלה כ"א ע"י צמצום הרבה כנודע וזהו ועשית שנים כרובים [שהם אפי זוטרא ברבייא] דהיינו שתגרום במעשיך וענותנותך עד שגם הקב"ה יצמצם א"ע ויראה אליך בקטנות כמו האב שרואה את בנו משחק באגוזים אז מחמת אהבתו משחק גם הוא עמו הגם שאצל אביו נראה זה מעשה נערות וקטנות אעפ"כ מחמת אהבתו לבנו שיקבל תענוג ממנו מצמצם את שכלו הגדול ושורה בקטנות שיוכל הקטן לסבול אבל אם היה מתנהג עמו לפי שכלו לא היה הבן יכול לסובלו ולא היה האב מקבל תענוג ממנו ודו"ק.

וזהו לעתיד לבא הקב"ה מוציא חמה מנרתיקה ידוע כי שמש ומגן ה' אלהים וזהו לאומות העולם שהם גסי הרוח וכתיב אותו לא אוכל לפיכך אינם יכולים לסבול אלוהותו ית' כ"א ע"י כינוי והוא שם אלהים אבל ישראל כתיב בהו כי קטון יעקב ודל וכן דור הקטן דהיינו שמקטינים א"ע אז גם הקב"ה מצמצם א"ע ויכולים להשיג אלהותו בלי מסך ומגן לכן הצדיקים מתעדנין בה שיכולים לסבול אבל אומת העולם שהם בגדלות אינם יכולים לסבול והם נמוקים והנה הגורם הגדול לישראל שיהיו בקטנות הוא מחמת שהם דבוקים ליראת הבורא ית' הוא חכמה כש"ה הן יראת ה' היא חכמה דהיינו שרואים תמיד כח הפועל שבהם ואלולי כח הפועל שבהם היו אפס ואופס א"כ מה הוא נגד כח הפועל

אינו רק אי"ן ע"כ יש לו בושה דהיינו יראה והנה בצדיקים עצמן מצינו חילוק אברהם אמר אנכי עפר ואפר ודוד אמר אנכי תולעת ולא איש שהם מציאות מה אבל משרע"ה אמר ואנחנו מה והי' כאי"ן כמו שאמר הכתוב והאיש משה עניו מאוד וכו'.

לכן השיג עצם אלוהותו משא"כ בשאר הנביאים שהיו לפניו ולאחריו וכן כל אחד מהצדיקים כל מה שנתדבקו יותר ביראה דהיינו חכמה היתה השגתו יותר ויעקב שהיה המובחר שבאבות ונתדבק ביראה כמ"ש ויירא יעקב כתיב כי בן זקונים הוא לו ות"א כי בר חכים וכו' וכל מה שקרה ליעקב קרה ליוסף נמצא שגם הוא היה מתדבק לחכמה דהיינו יראה המקטנת בעליה ע"כ אמר לעשו יש לי כל דהיינו שמסתפק במה שיש לו לפי שהוא במדריגות חכמה שהוא מדריגות אי"ן והאי"ן אינו מתאווה לכלום .משא"כ עשו שאמר יש לי רב לשון גדלות ע"כ כתיב בו וימלוך וימת שהורידוהו מגדולתו דהיינו מחמת גדלות ולפי שהאבות החזיקו עצם במידות החכמה שהיא הקטנה ע"כ מתנה להם מצות מילה שהיא כריתות המותרות דהיינו הערלה אותיות לרעה ומסתפק א"ע במועט שהוא הקטנה וזו המדה נק' א"ל שד"י שאמר לעולמו די דהיינו הקטנה הגם שהשם מורה על התקשרות הנה התקשרות בא מחמת זה היינו חכמה לפי שלא יתקשר האדם אל חבירו כ"א ע"י שמקטין א"ע ורואה א"ע כאין נגד חבירו על ידי זה מתקשר עם חבירו הנה שהחזיקו האבות א"ע במידה זו אעפ"כ כתיב ביעקב יושב אוהלים ב' אוהלים אוהל עליון שהוא החכמה וגם מעולם הזה לא הניח ידו להיות בהסתלקות כמו משה שהי' פרוש מאשה ואפי' עולם הדיבור נאמר בו כבד פה והיה כולו דבוק לחכמה ע"כ השיג עצם אלוהותו שהוא שם הוי"ה ב"ה וזהו וארא אל אברהם בא"ל שד"י בפרט ושמי הוי"ה לא נודעתי שהוא חיות כל המידות בכלל והנה מדת התקשרות נקרא ציון שנמשך המשכה מי' לן' שערים והו' הוא המשכה והצ' הוא ג"כ י' נ' כפופה והגורם למידות התקשרות היא מדת היראה הנקרא אלהים וזהו אלהים יושיע ציון שמדת אלהים מביא למדת ציון כנ"ל והנה כשהצדיק מתעורר א"ע ביראה אז מתעורר יראה ותשובה בלב כל ישראל דכך ישראל ערבים זה בזה דהיינו מעורבים וזהו והוא יבנה ערי יהודה ערי לשון התעוררת יהודה כל ישראל נקרא ע"ש יהודה כנודע אז יבנה לשון הבנה והיינו אם לפעמים יפול הצדיק ממדריגתו אין זה נפילה כדכתיב שבע יפול צדיק וקם שכל הנפילה שלו אינו אלא בשביל הקימה שיקים עמו עוד נצוצות וזהו כרע שכב כארי דאי' אין ארי נופל כ"א לטרוף טרף וגם הצדיק אין נופל כ"א לצורך קימה שיקים עמו נצוצות והנה הצדיק נק' כיון לשון סימן כמ"ש הרשב"י אנא סימנא בעלמא וזהו אלהים יושיע ציון שלא יפול לגמרי כ"א ויבנה ערי יהודה דהיינו להביא הבנה בהתעוררת של יהודה

שבודאי בכל יהודי יש התעוררת של אהבה ויראה בכל יום אך לכ"א בא לו אהבה ויראה בכלי שלו דהיינו באיזה אהבה ויראה שהוא דבוק בה אך כשהצי' נופל לאותה מדה הרעה ובא לו מחשבה למדה מהזאת הוא מבין שאותו התעוררת שהי' לו אהבה ויראה לדביקות הבורא עכשיו בא לו באותו כלי מכוער כזה וכיון שנודע לו אז באמת ע"י אותה אהבה ויראה שבא לו גם עתה אינו מדבק עצמו לאותו דבר כ"א מדבק עצמו על ידי זה להבורא ית' ובא למדריגתו ראשונה ומלמד גם לאחרים הדבוקים בחומריות שיתדבקו ע"י אהבה ויראה שלהם הבא להם בכלי שלהם כל אחד להבורא ית' וזהו שמביא הבנה להתעוררות יהודה ודו"ק:

פרק פח

וידבר ה' אל משה ואל אהרן ויצום אל בני ישראל ואל פרעה כו'. נודע שמצרים היה הגאולה ע"י התגלות אלהותו בכבודו ובעצמו ית' ע"כ הי' מופת גדול על חידוש העולם שהוא ית' המחיה ונותן חיות דהיינו התורה ע"כ היה מוכרח להיות ע"י אלהותו ית' בעצמו והנה כל הנ"ל היה שביל שיודע שיש אלהים בארץ כי קודם שיצאו ישראל ממצרים שכחו ולא ידעו מהבורא כלל ע"כ הראה הקב"ה המופתים במצרים בכבודו ובעצמו ושינה המערכות לידע ולהודיע שהוא היוצר כו' ואין זולתו וזהו באמת פנימיות וחיות העולמות שבשביל זה נברא העולם וז"ש בי"מ וידעתם כי אני ה' דהיינו שנתעלה בחי' הדעת והיה כל עבודתו הנ"ל צורך גדול לעולם אך היה לזה כמה מניעות א' כי זה לעומת זה עשה אלהים שכמו שבעת הזאת היה צורך להתגלות אלהותו ית' להודיע שיש אלהים שכמו שבעת הזאת היה צורך להתגלות אלהותו ית' להודיע שיש אלהים בארץ ויתעלה בחי' הדעת כן היה הקליפה מתנגדת לזה מאוד והיה נתלבשה בפרעה ע"כ כתיב ויקוצו מפני בני ישראל שלא רצה להזדקק להם כלל והיו משלחים אותם בשמחה רבה כדי שלא יתגלה אלהותו ית' בארץ אך הקב"ה הכביד את לב פרעה למען שיתי אותותי כו' ולמען ספר שמי כו' והמניעה הב' ידוע העולם עומד על עמוד א' וצדיק שמו ר"ל שאלולי הצדיק לא היה העולם יכול לסבול אלהותו ית' אור צח ומצוחצח אך בשביל הצדיק הקב"ה מצמצם א"ע כ"י שיוכלו העולמות לסובלו על דרך משל אב עם בנו הקטן כנ"ל אבל כשהבן גדול אז ג"כ הוא עוסק עמו בגדלות וגדלות הבורא אין מי שיסבלנו ע"כ אין הקב"ה שורה אלא במי שמקטין א"ע ע"כ נק' הצדיק כל לשון כלי כמו אלפי בת יכיל לשון סבלות שהוא סובל אלהותו בתכו. ולבא אל מדות הקטנות נודע שצרך שיהיה קשור תמיד לחכמה דהיינו לכח הפועל ויחשוב אילולי כח הפועל מה

הוא אפס גמור וידע זה תמיד דהיינו שיהי' תמיד בבחי' הדעת דהיינו בחי' הדעת שעיקר הבריאה לא היה רק בשביל זה דהיינו שימשך כל עצמו רק לכח הפועל ומזה הקב"ה מקבל שעשועים כמו האב שלא ראה את בנו ימים רבים דהיינו שימשך א"ע לאין וכל אדם צריך להבין זה וא"כ יהיה תמיד בבחי' אי"ן והנה משרע"ה היה בחי' הדעת הזה תמיד עד שנמשך הרבה להם חלקות מן העה"ז לגמרי וזהו שארז"ל משה פרוש מאשה היה ע"כ כתיב והאיש משה עניו מאוד ונחנו מ"ה וא"כ היה מן הנמנע לכאורה שיהא ע"י הגאולה כיון שלא היה לו התקשרות בעה"ז כלל אך רצון הבורא ית' היה כך בשביל שיתגלה אלהותו ית' בכבודו ובעצמו שהוא באמת משנה הטבע ומשדד המערכת ואין העולם מתנהג עפ"י הטבע כמאמר האפיקורסי' ח"ו רק הכל ברצונו ויכולתו ע"כ היה זה ע"י משה ואהרן דוקא לפי שהם הכירו וידעו זה מקודם כי על שניהם נאמר ונחנו מה ושניהם דוקא שהם כהן ולוי כנודע במ"א אך הם היו מוכרחים בזה ע"פ הדיבור כי היה בחי' הסתלקות מהעה"ז כנ"ל וכנגד ב' מניעות הנ"ל אמר וידבר ה' אל משה ואל אהרן ויצום לשון התקשרות וצוותא וזה היה בע"כ כנ"ל וכנגד מניעה הא' אמר ואל פרעה וכו' ר"ל שע"כ קשרם אל בני ישראל וכולם קשר אל פרעה שלא ירצה לשלוח אותם ולמה פירש ואמר להוציא וכו' שהוא ית' בעצמו ויוציאם לשיתגלה אלהותו יתברך וע"כ הוצרך להתקשרות הנ"ל כנ"ל ודו"ק היטב:

פרק פט

דרך שלשת ימים נלך במדבר. כתיב גל עיני ואביטה וכו' ואי' באורייתא ברא הקב"ה עלמא ולא העה"ז בלבד אלא כל העולמות הכל ברא באותיות התורה והנה זה אי אפשר לומר שבכל חלק א' מהתורה נברא חלק א' מהעולמות כיון שהתור' היא קדומה והיא למעלה מן הזמן והיא אחדות פשוט לא שייך בה חלקים והנה לפ"ז מוכרח שבכל חלק מהתורה כלול בה כל התורה וכל העולמות ג"כ כלול בה כנ"ל אך אין נראה ממנה רק פרטיות אבל בהעלם כלול בה הכל כמו שאין אנו רואין רק עוה"ז ואעפ"כ בא לנו הקבלה שיש עולמות לאין קץ כן בכל מצוה אין אנו רואין רק העשי' אבל נעלם בה הכל כנ"ל וזהו רחבה מצותך מאוד שמצוה אחד רחבה היא מאוד וז"ש גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך ר"ל אותם העולמות המופלאים והמכוסים שבתורתיך וזהו באורייתא ברא הקב"ה עלמא ר"ל התורה כמה שהוא אצלינו אך היא מתלבשות בכל העולמות כפי מה שהיא והיא בעצמה אינה משתנית וזהו שהאבות למדו תורה ונח למד תורה ר"ל שהשיגו התורה כפי מה שהיא הגם שעדיין בעת ההיא לא נתלבשה בלבוש שהיא

אצלינו שהיא בנרתק אל התורה עצמ' וכו' וזהו לעתיד לבא מוציא הקב"ה חמה מנרתקה דהיינו שישיגו אותה כמה שהיא בלי לבוש לפי שעכשיו לא היו יכולים לסבול בהירותו בפ"ע ולאו כל מוחא סביל דא כ"א הצדיקים המופשטים מגשמיות יכולים להשיגה כל א' וא' לפי התפשטותו מגשמיות עד"מ אם הוא מופשט מעולם הזה לבד יכול להשיג כפי מה שהוא בעולם יותר עליון וכן עד אין קץ כל מה שמדבק עצמו אל עולם יותר עליון בו תתפשט השגתו ואינו מצומצם כ"כ וכל מה שיתרחק יותר משורשו שם התורה יותר מצומצמת עד שבא לעוה"ז שבו הכל בצמצום גמור עד שכמעט שאין לך מצוה שאין בה מידות ושעורין וזהו שהקב"ה מצמצם א"ע ושורה בעוה"ז ע"י התורה והמצות שהם כאן בצמצום ושעורין וזהו נודע בשערים בעלה בשעורין דילי' ומי שזוכה ורואה עולמות עליונים בעת עשותו המצות דהיינו שמופשט מהגשמיות כל א' לפי מדרגתו יש לו יותר תענוג לפי שכל מה שהוא יותר עליון הוא יותר רחב ואינו בצמצום כמו כאן וזהו שכר מצוה מצוה ר"ל שבשכר המצוה שעושים בעוה"ז השכר הוא באותה מצוה עצמה בעולם יגליון ושם יש לו תענוג ממנה לפי שכאן אין לו תענוג ממנה לפי שהיא בצמצום ובלבוש כנ"ל וזה כי שמש ומנן ה' אלהים דהיינו שהשמש הוא בתוך המגן ונרתק לפי שהעולם לא היו יכולים לסבול הבהירות והחום של השמש ע"כ הוא מלובש בתוך מגן ונרתק וזהו בעוה"ז אבל מי שהוא מופשט מהגשמיות ומקשר א"ע בעולמות עליונים אז רואה שה' אלהים הוא שמש ומגן כביכול כנ"ז באורך במ"א וזהו לעתיד לבא נאמר לא יהיה לך השמש לאור יומם והיה לך ה' לאור וכו' ודו"ק.

ונחזור לענינינו שהתורה והמצות שהם מצומצמים בעוה"ז הם בעצמם מצוים בעולמות עליונים רק ביותר התרחבות באשר שהיא קרובה לשרשה ע"כ צריך כל אדם לכוין בעת עשיות המצוה בדיבור ובמעשה ובמחשבה כי בזה מעלה את המצוה ומפשיט אותה מגשמיותה ומקרב אותה אל שורשה ויחודה בעלמות עליונים והעיקור הוא התענוג בעת עשייתה ונראה זה בחוש כי התענוג הוא המחבר ב' דברים למשל דכר ונוקבא המחברם הוא התענוג ע"כ כל איש שיעשה מצוה בדיבור ובמעשה ובמחשבה ועליון על הכל הוא התענוג הוא המחברם ובזה הוא מקשר כל העולמות להקב"ה ואין לך כל מצוה שאינו כלולה מכל התורה כנ"ל כי הוא אחדות פשוט אך היא מצומצמת אבל כשמפשיטה מגשמיותה היא רחבה מאוד וכלולה מהכל וגדולה יותר מעולם ומלואו וז"ש רחבה מצותיך כו' שהיה רואה אותה בעולמות עליונים וזהו מה שאמר בא דוד ולא פרשה דהיינו שאמר סתם רחבה מצותיך בלי שיעור בא יחזקאל ולא פרשה והנה מגלה כתובה וכו' קינים והגה והי דהיינו שראה יסורים של צדיקים בעוה"ז ר"ל שראה

אותם עם המצות בעוה"ז שהם כולם מצומצמים בשעורן וראה התענוג שלהם בעוה"ב ר"ל שראה אותם המצות עצמן אבל ראה אותם בעולמות עליונים שהם התענוג גדול בלי צמצום קרובים לשורשם ורחבים וכלולים כנ"ל ואח"כ בא זכרי' ופרשה מגילה עפה כו' לפי שזכרי' היה בתחילות בית שני שהוא אותיות שבעולם הדיבור והיה חסר ה' דברים כנודע ודו"ק.

ובדיבור הוא ג"כ מצומצם כנודע שהדיבור מצומצם ע"כ ראה אותם בשעורין ונחזור לענינינו שמצוה צריך לעשותה במעשה ובמחשבה ובדיבור ותענוג (דהיינו שצריך להמשיך עצמו לדביקות גדל עד שמגיע לתענוג) הנה כשניתנה התורה בסיני ניתנה בדיבור וכשאנו רואים בודאי מוכרח להיות שם מחשבה כי הדיבור נמשך מהמחשבה נמצא שהתורה ניתנה בדיבור ובמחשבה אבל המעשה היא בידינו כשאנחנו עושים המצוה במעשה אזי אנו מיחדים מעשה המצוה שהיא עולם עשיה עם הדבור והמחשבה שהם עולם היצירה והבריאה וזה ביום חתונתו זה מתן תורה ולכאורה איזה חתונה היה שם אבל הענין כמ"ש שהיה יחוד באמת שעולם עשיה היה לו עליה ונתייחד לעולם השמיעה [שהיא כלי מוכן לעולם הדיבור דהיינו לקבל הדיבור] עם המעשה ובה נתיחד עולם עשי' לעולמות עליונים וזהו דרך שלשת ימים נלך במדבר דהיינו ג' עולמות נלך בקבלת התורה שניתנה בדיבור ודו"ק יפה שעה אחת כו' הנה העוה"ז מהלך ת"ק שנה שבגשמיות צרך ליל ת"ק שנה אבל במחשבה הוא ברגע א' שהוא למעלה מהזמן והתענוג ג"כ שם למעלה מהזמן מה שבגשמיות אלפים שנה שם ברגע א':

פרק צ

כי ציד בפיו. זה ידוע שגם בעשו היו כמה ניצוצות קדושות שיצאו מהם אח"כ ר"מ ור"ע ושמעיה ואבטליון ושאר גרים. אך עשו היה כובש כל ניצוצות קדושות בפיו וירא להורידם לגופו פן תכפנו ותשיבנו לטובה וזהו כי ציד בפיו ר"ל כיון שהיו בו בשביה ממש היו רק בפיו לא בפנימיות הגוף ובשביל זה היה יצחק טעה בו כי בשעה שהיה מדבר עמו היה מדבר בניצוצת הקדושות שהיה בפיו וזהו ג"כ פי' יחרוך דמיה צידו. אל הוא המשכה מאלופי של עולם לג' קוים ואל בפתח הוא נמשך מהם בחכמה והחכמה מאין תמצא לכן אל פי' לא ודו"ק.

כשאדם מקשר א"ע בהש"י אזי כל העולמות שלמטה ממנה מתקשרים בבורא ית' למשל לאדם שיש לו כח ע"י אכילה ומלבושים נמצא כללים בו דצח"מ של העולמות וכולם מתקשרים בהש"י ע"י ועיקר שיקשר א"ע בהש"י ואם אינו מאמין באמונה שלימה

שפועל בדיבורו ובהתקשרות בהשי"ת באמת אינו פועל למעלה כלל וז"ש ויגע בכף ירכו פי' שלוקח ממנו האמונה וכלל גדול הוא האמונה שיש כמה בני אדם שיש להם אהבה ויראה ואין פועלים למעלה כלום מחמת חסרון האמונה שלימה.

אסור להגות את השם באותיותיו לפי שהאויר אינו ראוי שיתלבשו בו אותיות קדושים אלו אלא במקדש האויר שם מהשכינה כמ"ש וה' בהיכל קדשו ומטעם זה אסור להרהר בד"ת במקום הטינופת אם לא לאפרושי מאסורא בסוד ומלכותו בכל משלה שמזכיר שם ד"ת בין הקליפות כדי להכניעם:

פרק צא

החודש הזה לכם וגו'. אי' בזוהר בסבא ניסן נקרא אביב שהוא א"ב כסדרן הוא דילכון תשרי אתוון למפרע הוא דילי ויובן ע"פ שנא' כנשר יעיר קנו על גוזליו נוגע ואינו נוגע והענין כי הנשר רחמני על בנין ורוצה להשפיע להם ולהגין עליהם אך מחמת שהוא גדול האבר והנוצה ואם יגע בהם ממש לא יהיו יכולים לסובלו ע"כ נוגע ואינו נוגע כך הוא ית' לא היה העולם יכול לסבול בהירות אורו והשפעתו והיו בטלים ממציאות הוצרך לצמצם אורו והנה האותיות כסדרן הוא מורה על השפעתו ית' מעילא לתתא ואתוון מהופכים למפרע מורה על הצמצום וגם בענין צרופו הויות ב"ה כך הוא אם הוא כסדרת מורה על רחמים וז"ש ניסן אתוון כסדרן הוא דלכון ר"ל בשביל אהבתו אתכם ורחמניות עליכם להשפיע ולהגין עליכם אבל תשרי שהם אתוון למפרע מורה על צמצום ואע"פ שגם זה הוא בשבילכם ולטובתכם שתהיו יכולים לסבול הבהירות שלי עכ"ז הוא נקרא דילי ר"ל נקרא על שמי כי מחמת גודל האור והבהירות שלי היא המניעה להשפיע עליכם חסדי המרובים וגודל טובי לבן דילי אבל ניסן שהוא הבחי' המשפיע הוא דילכון וז"ש החודש הזה לכם דייקא ולכך הצירוף של חודש הזה היא הוי"ה כסדרה:

פרק צב

מאשר יקרת בעיני נכבדת וכו' ואתן אדם תחתיך (ישעיהו מג,ד). כי הנה המלך האוהב את בנו מאוד מחמת גודל אהבתו הוא מסתכל בפני בנו ומשגיח עליו בעינא פקיחא והנה המסתכל באיזה דבר אזי כח הראות הוא מלביש אותו דבר ומסבב אותו. ידוע שהלבוש נקרא כבוד כענין ר"י קרא למאנא מכבדותא וזהו מאשר יקרת ר"ל מאחר שאתה יקר בעיני וחביב לי אני מסתכל בך תמיד כמ"ש עין יעקב וזהו בעיני נכבדת ר"ל בכח הראות עיני נתלבשת כביכול וזהו שנראית דמות אדם בבת עין ע"ד יצרנהו כאישון עינו וזהו

ישראל עלה במחשבה ולא עוד אלא דכתיב צדיק מושל יראת אלהים אלמלא מקרא כתוב א"א לאומרו כמ"ש ועל דמות וכו' כמראה אדם וכו' כביכול ואתן אדם תחתיך שהוא ית' גוזר ואתה מבטלו ע"ד אז תתענג על ה' והמ"י:

פרק צג

כתפוח בעצי היער כן דודי בין הבנים. יובן ע"פ מ"ש רז"ל מה תפוח פריו קודם לעליו כן ישראל קדמו נעשה לנשמע והנה ארז"ל ועלהו לא יבול אפי' שיחתן של ת"ח צריכין לימוד ואמרו בס"ה שיש תרי גווני חכמה הא' היא ויתרון האור מן החושך והיא היתה מדת יתרו שאמר רז"ל שלא הניח ע"ז שלא עבד ואח"כ בא מן החושך אל האור החכמה והעיד ואמר עתה ידעתי כי גדול ה' מכל אלהים וכן גבי שהע"ה נאמר ויחכם מכל בני קדם היה ג"כ קצת מחכמה זו ר"ל שנתחכם מחמת שלמד תחילה חכמת בני קדם והכיר יתרון אור החכמה עילאה מן החושך ולכך נקרא חכמת שלמה חכמה תתאה מפני שהיא נוק' מקבלת חכמה מדבר אחר וזהו החילוק שבין שלמה המלך עליו השלום ובין משה רבינו עליו השלום אף שאותיות שלמה הוא אותיות למשה מ"מ משה רבינו עליו השלום השיג מתחלה תכף חכמה עילאה חכמת אלהות אשר בחכמה ההוא נכלל כל הנבראים והנוצרים והנעשים כי אין דבר בעולמות נעשה רק מחכמת אלהות כי כולם בחכמה עשית ונמצא אותן ת"ח אשר השיגו חכמה עילאה הכל נכלל בחכמתם לכך אפי' עליהו שהוא שומר לפרי ואינה רק טפילה לפרי צריכה לימוד כי שורשה מחכמת אלהות משא"כ ממי שלמד תחילה שארי חכמות נמצא עלים שלהם שהם השיחה שלהם שרשה מחכמה חצוניות ואין ללמוד אותה וזש"ה כתפוח בעצי היער שפריו קודם לעליו שהיא חכמת אלהותו ית' ע"כ בצלו חמדתי וישבתי להתעסק ולהסתופף בצלו ולשמוע ממנו אפילו שיחתו הצריכין לימוד ופשיטא פריו שהוא עיקר התורה מתוק הוא לחכי וכן לפי ענין הנ"ל מסיים הפסוק כן דודי בין הבנים ר"ל כמו שאני התנהגתי עמו כן דודי התנהג עם בני ישראל וזהו בין הבנים שנאמר בנים אתם וכו' כי יש שני מיני אהבה שהאב אוהב את הבן הא' מפני שנתחכם מכל האדם בתורה ובחכמה ובמעשים טובים ואחרי שרואה האב מעשים של אחרים ומעשיו הטובים יש להאב תענוג ושמחה ע"ד חכם בני ישמח וכו' ובעבור זה אוהבו אהבה עזה וגדולה ויש אהבה אחרת והיא טבעיות שהאב אוהב אותו בעצם אף שאינו רואה מעשים אחים הגרועים ממנו רק מחמת גודל האהבה והגעגועים שיש לו על בנו הוא משגיח עליו בהשגחה פרטיות ואין מעלים עינו ממנו רק משים עינו עליו להטיב לו ולקרבו ולאוהבו בכל מיני אהבות וקורבות ע"ד שכתוב עיני

ה' אל צדיקים וזש"ה כן דודי בין הבנים שהם ישראל שהוא משים עינו עלי ומקרב אותי לעבודתו ית' ואין אהבתו עלי מחמת שרואה מעשה אחרים הגרועים ממני וממעשי אך הוא אוהב אותי בעצם כמו האב האוהב את בנו מכח הטבע ואינה תלוי בדבר ואינה בטילה לעולם וזהו ג"כ ופריו קודם לעליו שאינו משגיח על העלים שהם המעשים רק אוהב בטבע כנ"ל שהוא עיקר הפרי. עד אברהם לא הוה זקנה רמז על התגלות דיקנא עילאה גדישא שהתחלת הוא מתיקון א"ל והמדה הנ"ל מתייחסת לאברהם הנק' חסד לאברהם וגם שם אל הוא חסד כמ"ש חסד אל כל היום:

פרק צד

טעמה כי טוב סחרה. יובן ע"פ מה שאמרו רז"ל ע"פ וירא אלהים את האור כי טוב שגנזו לצדיקים לע"ל והנה נאמר כי אין מחסור ליראיו דורשי ה' לא יחסרו כל טוב נמצא מי שיש לו מדת היראה אינו חסר מכל טוב והטעם מפני שהוא מושרש במדת היראה הנק' אשת חיל יראת ה' והמדה הנ"ל נקר' אוצר בית ה' כמ"ש יראת ה' היא אוצרו ובאוצר גונזין כל טוב ולכן אין מחסור ליריאיו וזהו טעמה פירש החזיקו במדת היראה וטעמו אותה ותזכו לטוב הגנוז שם וזה כי טוב סחרה פי' מסבבת וסוחרת טוב הגנוז בתוכה לא תירא לביתה משלג אי' בזהר דמנה דינין מתערין פי' אי"ק בכ"ר גל"ש והנה בכ"ר הוא שני' לאי"ק נק' בכר לשון ראשון ע"ש ראשית חכמה יראת ה' שהוא ראשון במספר כי הראשון שבכולם לית מחשבה תפיסה בה כלל ואינו בכלל מספר כידוע לכך השני נק' בכר שהוא בכר לאביו וע"כ האותיות שניות ביחידות ובעשיריות ובמאות שהוא משנה למלך המחבר מלך ועד דלפני הב' הוא א' מלך שאן לו תפיסה דלפני א' מה אתה סופר ואחר אותיות בכר גל"ש שהוא שג"ל נוקבא והמ"י:

פרק צה

בפסוק וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית כו' וצויתי את ברכתי וכו'. וי"ל למה כתיב וכי תאמרו, הוה לית למימר סתם וצויתי את ברכתי? וי"ל כי ידוע ע"י שישראל עוסקים בתורה ובמצות ית' הם ממשיכים שפע בכל העולמות, ויש עוד דבר אחד שישראל יכולים להמשיך והוא ע"י אמונה כמשרז"ל בזכות האמונה יצאו ישראל ממצרים, וגבי אברהם כתיב והאמין בה' ויחשבה לו צדקה שמתחלה לא האמין כ"כ שאמר אנכי הולך עירירי אח"כ האמין אמונה שלימה, ואי' בזוהר איהו אמת ואיהי אמונה, וצ"ל טעם לזה למה נק' כך ולמה ע"י אמונה יכולים לגרום שפע גדול, וי"ל עפ"י שאי' בזוהר שערי

דרישא רכיכין ושערי דדיקנא הן קשין שהוא לאכפאי דינין פי' כי הש"י קידש כל השביעיות כמו שבת ושמיטה וכן בי"ג תקונא דיקנא קידש תיקון הז' שהוא ואמת ובו תלי' ובו נכללין הו' תיקונים עילאין ושם עיקר הכפאות הדינין כי המדה הנ"ל נק' אנפהא דמלכא נהירין פ' למשל כאשר המלך נהירין אנפהא ושמח וטוב לב והרחמים גוברים אף אם בעת השמחה בא לפניו מי שנתחייב מיתה למלך אך מחמת גודל השמחה והרחמים גדלה הרחמניות ולית דין כלל תמן ולכ נק' אנפהא נהירין והוא עיקר כפיית הדינין וכל השמחה גרם בבוא בן מלך לפני המלך מגודל התענוג ושעשוע נולד לו שמחה יתרה והם ישראל ע"ש בני בכורי ישראל ישראל אשר בך אתפאר והוא מדת יעקב כמ"ש תתן אמת ליעקב ונמצא שקב"ה מתענג במדת אמת שהוא אנפהא נהירין הכל בשיבל ביאת יעקב לפניו שהוא הבן החביב ולכך נק' מדת יעקב נחלה בלי מצרים פי' שאין שם בחי' דין כלל כי כל בחי' דין נק' מצר שהוא מגביל הדבר ומצמצמו אבל כאשר אנפהא דמלכא נהירין אין שם דין ונק' בלי מצרים והנה כתי' או יחזיק במעוזי יעשה שלום לי ודרשו חז"ל על התורה ויש לומר שג"כ מורה על ת"ד הנ"ל שהם נק' מעוזי ע"ש שהן קשיין לאכפאה דינין וזהו שאמר בזוהר האי מאן דחזי בחלמא דאחיד בדיקנא כו' מפני שהוא אחיד במדות ת"ד שהם כפיין דינא אחזון לי' שלמא ר"ל הראו לו מן השמים שלום פי' שהוא הכפאת הדינין מפני גודל היחוד שגרם מכח המדות הנ"ל הכלל העולה עיקר הכפאת הדינין הוא תיקון ואמת כנ"ל רק מי יכול לגרום כל הנ"ל ע"י תיקון הנ"ל מי שהוא מאמין באמונה שלימה בשי"ת מפני שיודע האמת שמכה"כ והמשכות שפע ית' בכ"מ נמצא שמדות האמונה נתלבש בתוכו מדת האמת וגורם פעולתו נמצא האמונה נעשה כלי קיבול למדת אמת וזהו ו"ק וז"ש איהו אמת ואיהי אמונה והוא נק' ז' שהוא תיקון ה"ו כידוע ושניהם שוים במדתם ואז הוא יחוד גמור וזהו מי שיש לו אמונה בשלימות כנ"ל אך גם מי שאינו כ"כ שלם באמונה רק שהוא רגיל לתקן מדת האמונה הנ"ל כמו בשמירת שבת ושביעית יכול הוא ג"כ להמשיך מדת אמת אל אמונה וזהו וכי תאמרו אצל פ' שביעית ר"ל אפי' שלא תהי' במדת אמונה שלימה ובטחון שהרי תאמרו מה נאכל עכ"ז בהיותכם משמרים שביעית שהוא מדת האמונה תוכל לגרום שפע וזהו וצויתי את ברכי אך מפני שאינו אמונה אמיתת אצטרך לצוות את ברכתי כ"י ולא מאלי' משא"כ אם תהיו מאמינים בשלימות יבא השפע מאלי' ושמעתי שזה ג"כ כוונת אמן שהוא יחוד הוי"ה ואדנ"י ע"ד שאמרז"ל משל לגולריין המתגרין במלחמה וגבורים נוצחים כי העונה אמן על הברכה הוא גמר קיום הברכה וסוף הניצוח שזה המברך כוונתו להשפיע שפע עליון בעולם התחתון וזה העונה אמן אחריו אומר אמת דבר מביא אמת באמונה שהוא עולם

התחתון שכן נראה בחוש כשאחד אומר דבר והשומע מסופק בה אם הוא אמת או לאו ובא הג' המכריע ואמר שזה בודאי אמת נתאמת דבר ע"י אצל השומע ולכך השילוב הוא באמן דברכות הוי"ה אדנ"י כי השפע הוא מעולם העליון לעולם תחתון מעילא לתתא שהוא מאמת לאמונה אבל בעניות אמן דקדיש שהוא עליות עולם התחתון לעליון ולכן השלוב הוא אדנ"י הוי"ה מתתא לעילא זהו כלל גדול כשיבא לאדם איזה מצוה במחשבה אל ימנע מלעשותה משום יוהרא או משום איזה פנייי' כי בודאי מתוך שלא לשמה בא לשמה כי גם במעשה טובה יפעול למעלה כלי טוב ובמחשבה נעשה למעלה פנימיות הכלי ראשית דבר צריך להיות הבחירה טובה ואחר הבחירה צריך להיות פיו ולבו שווין להאמין באמונה שלימה בלי שום פנייי' שמלא כל הארץ כבודו ובכל דבר יש חיותו ית' לפיכך כל אהבה ויראה וכל שאר המדות הוא ממנו ית' אפי' בדברי רע שבעולם ולכן איך רשאי לאהוב או לירא וכן להתפאר וכן לנצח וכן שאר כל המדות חוץ ממנו ית' כי ראוי לחשוב באותה שעה שהוא מתיירא או אוהב מדבר א' ראוי לחשוב מהיכן בא כאן היראה או האהבה או שאר הדברים הלא הכל ממנו ית' שנתן היראה והאהבה אפי' בדברם רעים למשל חיות רעות כי מכל המדות נפלו בעת השבירה ולפיכך אין היראה כ"א ממנו ית' ולמה לי לירא מניצוץ א' ממנו בבחי' רעה זו טוב לי לקשר עצמי ביראה הגדולה וכן באהבה וכן בכל המדות ולהוציא משם גם אותו הניצוץ ולהעלותו אל שרשו כי זה מגמת נפשינו להעלות נפילות השבירה אל שרשם. וכן כשהוא מדבר אל יחשוב שהוא המדבר אלא החיות שבו הוא מהבורא ית' הוא המדבר בו והוא המעלה הדבור אל שרשו ובזה ג"כ נכלל ההשתוות כי כח הדיבור ג"כ אצל חבירו כמו אצלו הכל מאתו ית'. וכן בעת אכילתו יהיה מחשבתו להוציא החיות שבו להעלותה למעלה בעבודת הבורא וכן בכל שאר דברים הכל יהיה מחשבתו לעשות פרי לקשר א"ע למעלה.

פי' הפסוק **אלהים בשמים ואתה על הארץ על כן יהיו דבריך מעטים**. כי נודע כי ד' עולמות הם שורש המחשבה והמחשבה וקולו ודיבור ונודע שהוא ית' ממלא כל עלמין מלגיו כל עלמין ומסבב כל עלמין ולית אתר פנוי מיניי' ונמצא כשאדם מאמין בזה יכול לדבר כל דיבורים אפי' אינם דברי תורה כי ידוע שדיבורים הם מעולם הדיבור אבל אדם שאין שם לבו לזה רק שחושב שהש"י הוא למעלה בשמים והוא על הארץ אינו רשאי לדבר הרבה דיבורים כי אינו יכול לתקן דיבורם וע"ד שאמרז"ל ע"ה אסור לאכול בשר. וזהו פי' הפסוק כי האלהים בשמים וכו' פי' כשאתה חושב כך ע"כ יהיו דבריך מעטים:

פרק צו

העושה תפלתו עגולה סכנה ואינו מצוה. פי' סכנה שלא ירצה את מוחו, פי' העושה תפילת לשון נפתולי שמדבר ומחבר מחשבתו בבורא ית' כשעושה דביקתו עגולה ר"ל פעמים הוא למטה ופעמים למעלה כדבר העגול ואינו מחובר בתמידות סכנה כלומר כשנופל תחנון היא פעמים שמחשבתו יוצאת לחוץ לברר ניצוצות מן הקליפות ע"ד עיני ה' צופים טובים ורעים וכן מצינו שנשבה ארון ה' בין הפלשתים כדי לברר הדיבורים שהיה בגלות ולהביא מנחה וזהו וישרנה הפרות שאמרו שירה ומהו שירה אמרו שירו לה' שיר חדש ר"ל שהיה כבר אחר הברורין כמ"ש האר"י ז"ל והוא לשון זכר אבל שירת הים לשון נקבה השירה הזאת לפי שאינה נצחיות אבל שירה זו עתידים לאמרו בשעת הגאולה לימות המשיח במהרה בימינו והיא הגאולה הנצחיות לפיכך היא לשון זכר והוא נק' נפילות אפים שאחר ש"ע שמחשבתו יוצא למטה ואז סכנה שלא ירצוץ את מוחו פי' שלא יקלקל את שכלו וזהו שכתב האר"י ז"ל שצריך אדם לשמור עצמו בשעה שנופל תחנון שהוא בעולם העשי'.

מי שאין בו דעת אסור לרחם עליו. פי' שמדת רחמנות באה נוכח הדעת שמחמת הדעת יודע לרחם ולפיכך אין במדת רחמנות שבירה ע"ד יעקב אבינו לא מת כי הוא בא מכח הדעת והדעת הוא רק חיים וזהו דכתיב ובדעת חדרים ימלאון ואין בו שבירה:

פרק צז

דרכיך ה' הודיעני ואורחותיך למדני. פי' כי יש דרך ונתיב, כי דרך הוא דרך כבושה שכל העולם הולכים בו והוא דרך הטבע והוא העמדה של עולם, ונתיב הוא שאין הולכים בו כל עולם רק לפעמים שאינו דרך הטבע שאינו מגולה לכל, ולימות המשיח יתגלה הנתיב ע"ד שנא' עוד ישבו זקנים וזקנות יחדיו ואיש משענתו בידו מרוב ימים פי' כי יהיו במדרגות זקנים וכתיב בישישים חכמה ואיש משענתו והוא העמדה ר"ל שיהי' העמדה להם מדרגות זקנה שיתגלה נתיב החכמה וזו יהי' להם העמדה.

חסד ה' מלאה הארץ. ר"ל באמת הוא חסד גדול שה' מלא כל הארץ כלומר בעולם השפל הזה שלכן המינים אומרים שאין הקב"ה משגיח על עולם השפל הזה אבל באמת הוא משגי' עלינו בכל עת והוא חסד גדול שלו שמלך גדול כמוהו ישגיח על עולם השפל הזה וסברת המינים נדחה שלפי סברתם שאין כבודו להשגיח בעולם השפל הזה אבל בשמים הוא משגיח לפי סברתם ששם כבודו, ובאמת שאפי' שמים אין כבודו להשגיח

לפי גודל רוממותו, וזה שאמר הכ' בהשמים חסדך כלומר אפי' מה שמשגיח בשמים נמי רק עפ"י חסדו יתברך.

למה מאשור וממצרים תבושי (**ירמיהו ב,לו**). ר"ל הוא מוסר לאדם, למשל מי שמתענה משבת לשבת ובסוף יום אחרון נפלה לו פני' משבח בני אדם נמצא שאבד כל הטוב הצפון לו מתעניתו ולריק יגיעו והנה אז מתגרים עמו היצ"ט והיצה"ר היצ"ט אומר לו הלא טפש גדול אתה שאבדת כל טוב הגנוז לך בשביל פני' השפילה כזו והיצה"ר מתגרה בו ראה טפש שאבדה גופך בתענית כבד בזה בחנם בלא דבר וזהו למה ממצרים ר"ל מיצה"ר הנק' מצרים ומאשור הוא היצ"ט המאשרו בדרך משניהם תבושי כי שניהם משחקים ממך ומתגרים בך כנ"ל:

פרק צח

זה הכלל מהמחשבה של עבירה נברא פנימיות דהיינו נשמה של המשחית ומגוף המעשה של העבירה נברא גוף של משחית ונברא משחית ממש בגוף ונשמה ואם לא עשה המעשה של המחשבה עדיין אז מחמם ר"ל החיצון הידוע את האדם ההוא בלילה ומשמש עמה ממש ונברא מזה גוף אל הנשמה וזהו שאמרו רז"ל אל יהרהר אדם ביום שלא יבא לידי טומאת קרי בלילה כי בודאי יבא לידי כך כי הוא ירדוף אחר אדם זה שיברא גם גוף לנשמה שנעשה ע"י ביום ע"י המחשבה לפי זה אין חילוק אם מהרהר בא"א או בבתולה כי בהרהור זה ג"כ נברא נשמה למשחית ואח"כ מוכרח לברוא גוף וזהו פ' הפסוק ברית כרתי לעיני ומה אתבונן על בתולה ופ' כרתי לשון חיבור כמ"ש אשר כריתי לי לשון כרו הצבור ומחובר במקום א' וז"ש בריתי ר"ל ברית המעור כרתי לעיני ר"ל חברתי לעיני כי הרהור בא ע"י הסתכלות העינים באשה נמצא לפ"ז מה אתבונן על בתולה, ר"ל כי אף ע"י הרהור בתולה נברא נשמה של משחית ואח"כ מוכרח לברוא הגוף כנ"ל.

דע מה למעלה ממך. פ' דע כל מה שלמעלה הכל הוא ממך.

פי' הפסוק וסרתם ועבדתם ר"ל כאשר אדם סר מן הדביקות ח"ו יבא לידי ועבדתם אלהים אחרים:

פרק צט

אמירה לגבוה כמסירתו להדיוט. ר"ל כשאדם אומר שום דיבור לגבוה יהיה כמסירה להדי' ר"ל שיהיה במסירת נפש.

על כל נשימה ונשימה תהלל יה. ע"ד ויפח באפיו נשמת חיים כי כל הנופח מתוכו הוא נופח פי' מלבו, דבכל דבר יש בחי' משה פ' בינה ע"ד משה זכה לבינה וכשנצרף נ' שערי בינה לאותיות משה הרי הוא אותיות נשמה ונשמותינו הוא מבינה והחיות יורד בעולמות מטי ולא מטי כי הגוף אינו יכול לסבול את החיות ביותר וגם החיות אינו יכול לסבול שיהא בגוף לפיכך הולך החיות בגוף מיד חוזר למעלה וזהו ההבל והכל נרשם בחיות הן מה שחושב או מדבר ועושה נרשם זאת אל ההבל וכשעולה החיות למעלה נגלה כל זאת למעלה כמשל צורף שבוחן כסף וזהב בשיפשוף אבן כך כל זה נגלה למעלה בשיפשוף החיות בלב וזהו לרגעים תבחננו ולכן האדם ראוי ליבוש לחשוב או לעשות איזה דברי זנות כי בהליכות ההבל הולך זאת המחשבה או המעשה למעלה דרך כל העולמות:

פרק ק

נגד שמי' אבד שמי'. כי הקב"ה קודם שברא את העולם כביכול לא היה נכרת מלכותו דאין מלך בלא עם כי מדרגה גדולה אינו נכרת עד שיש מדרגה קטנה ושכלו וגדלו ועוצם יכולתו לא היו יכולים להשיג כל העולמות לפיכך עשה צמצם אחר צמצם עד שיכולים לסובלו ית' כמשל האב שמצמצם דעתו ושכלו בשביל בנו ועושה מעשה נערות בשביל בנו שיהא לו תענוג ולמה עושה מעשה נערות בשביל שאין בנו משיג את שכלו הגדול כך הוא ית' מצמצם א"ע בשביל שיהיה לנו תענוג ולכן אין רשאים לקרותו רק שם אדנ"י שאין אנו משיגים רק מדרגה קטנה שבעולמות שנתצמצם והוא מכח שרצה להיות אדון אבל שם הוי"ה שהוא שם העצם אין אנו משיגים וכן כל העולמות עליונים אינם משיגים רק בהתפשטות הגשמיות והתגברות כח הרוחני כמו כ"ג ביוה"כ שאז הוא שבת שבתון שקדושת שבת משפיע בכל ו' ימי המעשה ויוה"כ קדושתו למעלה שאין בו אכילה ושתיה ואז יכול להשיג מקצת השכל שלמעלה מהעולמות לפיכך היה זוכר את השם המפורש שהוא שם העצם ית' וזהו נגד שמי' שרצה להיות נגיד ואדון אבד שמי' שהוצרך להעלים שם העצם ע"ד כי יד על כס י"ה וכו' [כבר נכתוב רק נשנית בשבל איזה דבר שנתחדש]:

פרק קא

איתא בזוהר וירא והנה איל אחר אותו איל נברא ע"ש בין השמשות ובן שנתו היה וי"ל ע"פ דאמרז"ל בין השמשות לא הכריעו בו חכמים אם כולו מן היום או כולו מן הלילה

או חציו מן היום וחציו מן הלילה פי' ד"מ יש בכל דבר ד' יסודות ארמ"ע והנה אש ומים הם נגדיים זה לזה ואיך יכול להיות נכללים זה בזה ובודאי מוכרח להיות איזה דבר המחברם יחד שלא יבטל המים את האש או להיפך לכך צריך דבר המחברם שלא יתבטלו ממציאותם והדבר המחברם נק' אי"ן ופי' הענין שידוע שכח הפועל בנפעל והפועל הוא כח אלהות שבדבר הזה והוא אינו כלי לכך בודאי יש כאן אי"ן וכן יש בעבודת אלהות יש אהבה ויש יראה והם מתנגדים זא"ז כי האיך יכול להיות אהבה ויראה ביחד למשל יראת אדם מהנחש אין בזו היראה שום אהבה או כדומה בדבר טוב אין בו אלא אהבה אבל אם הוא אהבת הבורא או יראת הבורא יכול להיות שניהם כאחד ואהבה נק' יום ויראה נק' לילה והדבר המחברם נקרא בין השמשות שלא הכריעו בו חכמים מה הוא ונק' אי"ן ואי"ן הוא החכמה כי חכמה מאין תמצא והחכמה נקרא ראשית כמ"ש ראשית חכמה יראת ה' וה' בחכמה יסד ארץ ר"ל ה' שורה בחכמה ועי"ז יסד ארץ והוא כח הפועל בנפעל וממנו התחלת המספר כי הוא הנק' ראשית והוא ית' נקרא אחד לשון אחדות שאינו במספר והנה ידוע שיום נק' אהבה ולילה נק' יראה והמחברם הוא מדת אי"ן נק' בין השמשות והעקידה היה שאלהים נסה את אברהם פי' שמדת היראה הוה לה עלי' מתחבר עם האהבה והספי' נק' שנים כמו שפי' בזוהר על ז' שנים וע"ש ההשתנות במדות נק' שנים ואי"ן נק' שנה ראשונה נמצא בשעת העקידה שהיה עליי' יראה ואהבה הוצרך לבא באין וזהו בן שנתו היה.

לא תכירו פנים במשפט. פ' משפט נק' רחמים ע"ד שפי' בזהר השוטה רואה פני המלך צהובים סובר שהוא כך אעפ"י שימרוד בו' וזהו לא תכירו פנים במשפט היינו הפנים של חסד כי באמת המשפט לאלהים הוא שיש בו דין רק שהוא ברחמים:

פרק קב

ויברא את האדם בצלמו. פי' ד"מ האב שאוהב את בנו אעפ"י שהוא רחוק ממנו הרבה מצמצם את שכלו ומצייר כאלו דמות דיוקנו עומד לפניו' כך כביכול הקב"ה מצמצם א"ע לפיכך ראה זה הנביא בדמות ארי' וזה בדמות אדם כי היה בחי' שורש ארי' ונתצמצם הקב"ה כ"י באותו הדמות.

ת"ר שעה ראשונה מאכל לודים. שעה לשון הפרשה כמו אל מנחתו לא שעה ושעה ראשונה פי' סיבה ראשונה שאדם מופרש מהשי"ת מאכל לודים פירש"י אוכלי אדם היינו מי שיש לו מדת לשון הרע כדאמרינן לשנא תליתאה, שני' מאכל יורשים שאין עושים מעשים טובים רק סומכין על זכות אבות, שלישית מאכל פועלין היינו שעובדים

ע"מ לקבל פרס, רביעית מאכל כל אדם היינו שאוכלים מאכל של אדם הצדיק נק' כל כההיא דר"ח בן דוסא שכל אלו נעתקים ומפורשים מהש"י מלעשות עובדות בשלימות. **עזי וזמרת י"ה**. ר"ל כי האותיות א"א להשיגם כ"א ע"י הטעמים והנקודות וזהו עזי הוא הנקודות בחי' גבורות וזמרת היא הנגינות טעמים וטעמים ונקודת הם בחי' י"ה היה לי לישועה להבין האותיות סבוני כדבורים וכו' היינו שמסבבים מחשבות זרות ותחבולה לזו לגרש המ"ז הוא כדבורים היינו כשרוצים ליקח הדבש מכוורת מגרשין הדבורים ע"י עשן שבו ב' גווינין אוכמא וחיוורא נגד ב' מדות יראה ואהבה ר"ל שיכנס בלבו הב' מדות אלו ועי"ז יגרש המחשבות זרות:

פרק קג

כל הבכור אשר יולד בבקרך הזכר תקדיש לה' אלהיך. הבעש"ט זלל"ה אמר שלא ידאג אדם על מקרה בלתי טהור שראה קרי בשוגג בלי שום מחשבה והרהור כי הוא ח"ו היה חייב מיתה ועי"ז כי יצא ממנו הרע נפטר ממיתה ובאם לאו היה מת ח"ו, ואמר רמז לזה יקר בעיני ה' המותה לחסידיו ויקר אותיות קרי הוא טוב לחסידיו היינו שבאה לו שלא מחמת הרהור הוא טוב שבאם לאו היה אפשר להיות מת ח"ו א"כ אין לדאוג אלא אם ראה ע"י מחשבה ח"ו וכשבא לאדם מחשבה רעה חלילה יראה לטהרה בהעלותה להתקשרות הבורא ית', וזהו כל הבכור אשר יולד היינו מחשבה רעה [כי הקליפה קדמה לפרי לכן נק' בכור].

שיולד לך בבקרך. לשון ביקור לשון מחשבה הזכר ראה שתהי' בחי' זכר להיות אתה המשפיע טוב בעולם ע"י התקשרות הבורא ית' ולברר להוציא הטוב מן הרע ותקדיש לה' אלהיך, אלהיך גי' אדנ"י ע"ה הרי הוי"ה אדנ"י והב' שמות אלו הוא היחוד.

רצון יראיו יעשה. ר"ל הרצון של יראיו יעשה אותו הקב"ה כי התפלה נקרא רצון והקב"ה מתאווה לתפילתן של צדיקים וזהו רצון ר"ל התפילה של יראיו הקב"ה עושה אותה שנותן בלבו להתפלל על איזה דבר כי איש הירא לא ירצה כלל להתפלל ולבקש איזה דבר כי אין מחסור ליראיו שכל מה שנותן לו הקב"ה הוא אומר די ולכן הקב"ה נותן במחשבתו ובלבו שיתפלל כי הוא ית' מתאוה לתפלתו זה ואת שועתם ישמע:

פרק קד

צריך לכל אדם להיות לו אמונה גדולה לזה שכל מה שהוא עושה איזה מצוה או לימוד תורה או תפילה יתעורר תענוג גדול למעלה ולא יאמר בלבו איך אפשר שאני אעשה

כביכול תענוגים למעלה ע"ז נאמר (משלי טז,כח) ונרגן מפריד אלוף כי כביכול נקרא אמונה אמונת אומן ובכל המצות יחשוב שיהיה תענוג גדול לעילא שיביא כל הדברים לעולם התענוג ששם לא היה שבירה ע"ד והחכמה תחי' את בעליה וכו' ומחיה אותה, אך א"כ יאמר אדם בלבו שהוא גדול מאוד ויבא לידי גיאות וגדלות ולז"א רבבה כצמח וכו' ותבואי וכו' ואת ערום וערי' מי נתן לך הכח הזה אני אני הוא וזה הכלל שצריך להתעורר למטה ההתלהבות דהיינו התענוג שלו ר"ל שיהיה לו תענוג ממש במה שעושה רצון הבורא ית' כדי שיבא לעולם התענוג:

פרק קה

כלל הדברים שכל מה שרואה ושומע וכל המקריות שיקרה לאדם הכל הם באים להתעורר אותו, הן דבר אהבה הן דבר יראה והתפארות וניצוח והודיות והתקשרות וממשלות כלליות הם בשני אופנים או שבא לו בתפילה המעשים רעים שעשה כבר באים כנגדו במחשבה שלו כדי לתקנם ולהעלותם וזהו כמשל מי שרואה במראה שרואה כנגדו פרצופו כך בא לו במחשבה המעשים שלו או שבאים אותיות מהשבירה וזה צריך להשגיח אם הם אותיות מהאהבה ויראה או כיוצא משאר מדות זה בתפילה וגם בכל עת לפעמים מתפחד האדם מדבר מה או מאיזה בריה הכל בא לו כדי להעלותה ולפעמים רואה דבר אהבה או יראה עד"מ אדם שמורגל בליצנות מראין לו לצנותא דע"ז דהיינו אם רואה פתאום ע"ז יבין שלא בחנם ראה זאת או אם שומע לצנותא הכל כדי לתקן הלצנות וימתיק בשורשו שיעלהו לשורש אהבה ולכך כל מה שאסור יש כנגדו היתר והבן וזה הכלל שכל מעשיו יהיה בדביקות להש"י וישגיח על הכל על כל אשר יראה וישמע וכ"ש שיעשה וזהו שנא' על שהע"ה וידבר על העצים ואבנים וכו' שעל כל מה שראה אמר על כולם טעמים שמגיעים לעבודתו ית' ופשיטא שכל מה שבבית הכל צריך לעבודת הש"י הן טהור הן טמא וכל הבריות והכל הוא בעצמו שהנהגתו מלובש שם. דרך משל שהאדם והאשתו הם גוף א' ובניו הם המקבלים נקראו בניו נוקבא נגדם אף שהאשה היא נוקבא אבל בערכם שהם מקבלים הבנים נקראו נוקבא ונגד הבנים הבית היא הנוקבא וזהו שאמרו רז"ל ביתו זו אשתו ונגד הבית כל כלי תשמישו וכל הדברים שבבית מקטן ועד גדול הכל נקראים נוקבא וזהו צריך הבחנה גדולה שכל מה שרואה בבית הבריות משונים מה שבאים לפעמים הכל הוא הוא בעצמו דהיינו שצריך להנהגתו ומזה יודע לו כל הצריך לענינו ולעבודתו ובהכל מלובש השגחתו יתברך וד"ל.

וזה לא בגבורות הסוס יחפץ הוא רמז למדרגות תחתונות שהסוס טפילה לרוכב והמדרגות התחתונות הם טפילים היינו שבא לו פחד מאיזה דבר זה מעורר לו יראה כי באים לו אותיות מהשבירה השייך ליראה ולא בשוקי האיש ירצה שהשוקיים הם מדרגות תחתונות לא מפני שיפחד מפני זה שלח לו הקב"ה רק רוצה ה' את יראיו המיחלים לחסדו להעלות היראה שמיראה באה לו אהבת הבורא ונמשול משל לאיש חיל שבא אל האד' לקרוא אותו אל המלך ובא בכעס גדול ובפחד ומלובש בגדי אימה ופחד והאדם מתירא ממנו ובאמת אינו כלום כי אין לו לאדם לירא ממנו כלל רק מפני שיראת המלכות מלובש בו שבגדיו הוא סימן שחותם המלכות בו אבל בעצמו אינו כלום ואם האדם הוא חכם אינו חש לדבר עמו ואינו מתייירא ממנו ומפחדו ומאימתו רק תכף הוא ממהר לילך אל המלך עצמו או לפעמים בא איש מהמלך בתנועות מהאהבה ומי שהוא טיפש הוא מתענג ומשתעשע עם השליח מחמת שומע ממנו דברי אהבה אבל מי שהוא חכם יודע עיקר הוא רצון המלך ואהבתו ואומר מה לי לדבר ולהתענג עם השליח הלזה ואלך לעיקר ושורש התענוג והאהבה הולך אל המלך ואינו משגיח על השליח. כך כל הדברים שבאים הן אהבה הן יראה חיצוניות או היזק ח"ו או נזדמנה לו איזה שמחה ותענוג הכל יעלה למעלה למלך עליון ולא יעשה כמו השוטה שהוא מתענג ומשתעשע ואוכל ושותה ושוהא עם השליח השלוח לו מאת המלך ומחמת זה הסיח דעתו ושכח ששלח המלך לקרוא לו ואף אם בא יבא לפני המלך יחר אף המלך בו מאוד ושמחתו נהפך לו לתוגה ולא כן החכם אשר עיניו בראשו לאמר מה לי להרבות דברים עם השליח טוב לי לילך להמלך לעשות רצונו לכן צריך האדם להתישב מאד בעבודות השי"ת על כל דבר ודבר ואם נפשך לומר איך יכול האדם להעלות במחשבתו כל דבר להיות ממותק בשרשו אך כי הנה תמים תהיה עם ה' אלהיך ותי"ו דתמים רבתי דלכאורה התיו רחוק מאלף ד' מאות מדרגות והאיך יכול להאיר בה האלף אך באמת אמירה לגבוה כמסירה להדיוט דמי ר"ל ד"מ אם אדם רוצה לעלות כשהוא עומד במדרגה תחתונה אינו יכול להגיע ולהשיג למעלה העליונה רק כשהוא הולך ממעלה למעלה אבל אם הוא עומד שם מעלה יכול להעלות מלמטה ברגע א' וזהו אמירה לגבוה כו' ד"מ קטן צריך לילך יותר מגדול והמחשבה ג"כ גדול ממעשה הרבה ולכן א"צ רק שיחשוב במחשבתו ומעלה תיכף לשרשו ולכך התי"ו משתוקק לאלף ויש בו כל הד' מאות אלפי"ן ולכך התי"ו גדולה שהם מאותיות המחשבה.

כל התורה כולו שמותיו של הקב"ה שיש בתורה כל המדות עניינו אהבה ויראה והתפארות וניצוח והודיות והתקשרות וממשלה כלליות, ובה יכול לתקן כל מה שפגם אם פגם באהבה ח"ו כשלומד בתורה עניני אהבה בדביקות בדו"ר ובא לידי תענוג מביא לעולם התענוג ובא לו חכמה והחכמה תחי' כו' כנ"ל.

להגיד כי ישר כו'. שיש אדם שבא לו מחשבות זרות בתפלתו אבל דוחק א"ע ומבטל אותה כ"פ בתפלה א' נמצא באדם זה אין הדביקות עולה כשורה וביושר רק בעקימות כי בברכה א' עולה הדביקות ביושר ובברכה א' לא, אבל זה שמתפלל כל התפילה בדביקות וזהו **להגיד** לשון המשכה **כי ישר ה' צורי** שילך המחשבה בדביקות הבורא ביושר **ולא עולתה בו**:

פרק קו

הוי עיר דמים (**נחום ג,א**). במדרש הוי מקמי קרתא דשפך דמא בגווה. י"ל דהנה אמרז"ל לא יאכל אדם עד שיתפלל שנאמר לא תאכלו על הדם, פי' דכתיב כי נפש כל בשר דמו בנפשו הוא, נמצא עיקר האדם הוא ע"ש דמו שבו ולמה נק' אדם ולא דם אלא שמדבק א"ע בבורא ית' וממשיך בקרבו אלופו של עולם נתחבר האלף אליו ונק' אדם וזהו לא תאכלו על הדם ר"ל כשעדיין לא חיבר אלופו של עולם רק אחר התפילה כשחיבר דמו לאלופו ש"ע ואז נק' אדם מותר לו לאכול ולא קודם כנ"ל, וזהו הוי עיר דמים פי' שהם נקראים דמים שאינם מחברים אלופו של עולם, והיה קשה למדרש והלא כל העולם קודם התפילה נקראים דם ומה זה הוי, לכן מתרץ המדרש דשפכו פי' לשון תפילה כמו אשפוך שיחי ואעפי"כ דמא בגווה פי' שהיו מתפללים שלא בכוונה והוה כאלו לא התפללו.

עבירה גורמת שכחה מפני שעבירה גוררת עבירה ושוכח השי"ת ועושה עוד עבירה.

התשובה גורמת הזכרון, ורמז לדבר שמן זית שהזית קשה לשכחה והשמן טוב לזכרון וכמו שהשמן גנוז בתוך הזית כך התשובה גנוזה בתוך העבירה לפי שהתשובה היא מצות עשה מתרי"ג מצות אבל אינו יכול לעשות תשובה אלא אם עשה עבירה תחילה נמצא שהתשובה גנוז בתוך עבירה:

פרק קז

ארז"ל בים נדמה להם כבחור ובסיני נדמה להם כזקן. ולכאורה אינו מובן, והלא כתיב כי לא ראיתם כל תמונה? וי"ל עפ"י משל האב אוהב את בנו ומפני גודל האהבה שיש לו לבנו נחקקה להאב צורת הבן כמו שהיה עומד לפניו וכשהבן קטן עדיין נדמה לאביו

במחשבתו צורת קטן וכשהוא גדול נדמה לו צורת גדול במחשבתו וזה ידוע ישראל עלו במחשבה פי' שהם מיד נחקקים במחשבה העליונה כמו שהבן נחקק במחשבת אביו והנה כשהבן מתכשר במעשיו וטוב בעיני אביו המעשים שלו כך הוא חקוק במחשבת אביו וכשח"ו להיפך החקיקה ג"כ כך וזש"ה אם רחץ ה' את צואת בנות ציון כביכול שהשי"ת רחץ א"ע מצואת בנות ציון לפי שהיו חקוקים במחשבתו כ"י ולטובה נאמר בישראל ישא ה' פניו אליך ר"ל אותו הפנים שלהם החקוקים במחשבתו והנה ידוע כשיצאו ישראל ממצרים היו כעובר הנשמט מרחם אמו וכשבאו על הים היו כנער שגמלתו אמו והיו בהם קצת דיבור אבל לא בשלימות וז"ס שלא היו יכולים לומר שירה מעצמם אלא מה שאמר משה ענו אחריו וזהו פי' שאמר להם משה ואתם תחרישון שלא היו יכולים עדיין לדבר בשלימות רק כנער קטן וזהו פי' בים נדמה להם כנער ר"ל כאשר היו ישראל בעת ההוא כך נדמה במחשבה עליונה צורתם ג"כ כנער ובחור וכאשר באו למרה נמתקו שם וזה פי' כי מרים הם ר"ל ישראל היו עדיין מרים ונמתקו שם וכשבאו אל הר סיני היו משיגים כבר ללמוד ואמרו נעשה ונשמע מעצמם היו משיגי כבר חכמה עילאה והיו אז בסוד זקן זה קנה חכמה וזהו בסיני נדמה להם כזקן ר"ל מצורם נחקקה במחשבה עליונה בצורת זקן כדרך הבן הנחקק במחשבת אביו כפי גדלתו ושלימותו. לא רגל על לשונו פי' כשמדבר דברים בטלים או לשון הרע אז הקול וההבל ההוא עולה ומקטרג עליו וכאשר אדם ההוא לומד אח"כ ד"ת והקול וההבל מד"ת ג"כ עולה רק הקול וההבל הראשון דוחה את השני מלעלות ומקטרג עליו וזה לא רגל על לשונו ר"ל הצדיק אינו מלשין א"ע אבל הרשע מלשין למעלה על עצמו דהיינו דיבור הרע הא' מלשין ומקטרג על לשונו של ד"ת שלמד אח"כ.

ראה שאין פתחיהן מכוונים זה כנגד זה אמר ראוים שתשרה עליהם שכינה. רמז לכמה ת"ח שיושבים במסיבה וכל א' מהם אומרים איזה דרוש על איזה פסוק או מימרא בהש"ס, זה אומר כך פרושו של פסוק או מימרא וזה אומר כך, אם ח"ו מכוונים לקינתור לאמר הפירוש שאני מפרש יותר טוב מפירושי האחרים בודאי אוי להם ולנפשם מוטב שתהפך השלייתם על פניהם, אבל אם כל או"א אינם מתכונים רק להגדיל תורה ולהאדירה אז אשרי להם ולנשמתם, וזה ראה שאין פתחיהן ר"ל פיהם שהפה נקרא פתח כמו שמור פתחי פיך וראה שאין פתחיהן של כל או"א מהם מכווין זה כנגד זה, ר"ל שאין כוונתם להיות מתנגדים זה לזה רק אומר דרוש ופירוש לש"ש אמר שראוים שתשרה עליהם שכינה:

פרק קח

הבא לטהר מסייעין אותו. וי"ל כי הנה אנו רואין אדם הבא לטהר א"ע דהיינו שרוצה להתפלל בכוונה גדולה לפניו ית' ועשה הכנה גדולה ע"ז ובעמדו להתפלל בתוך עיקר התפילה בא לו מחשבה זרה והיכן הוא הסיוע של זה מלמעלה הלא הוא הכין א"ע לטהר מחשבתו ולזכך תפילתו. אך האמת הוא כי אדרבה זו הוא הסיוע שלו כמבואר בדרושים הקודמים שהש"י שולח לאדם זאת המחשבה כדי להעלותה ע"ד מגלגלין זכות ע"י זכאי ואין המחשבה מקרית אלא להעלותה לשרשה, כגון שבא לו מחשבה זרה מאהבה רעה או יראה רעה וכיוצא בה והוא מדחה המחשבה רעה ההוא ומדביק א"ע באהבה או ביראה דלעילא ומסיים תפלתו בהתלהבות יותר גדולה ובזה מוציא ניצוצות מהקליפה וזו הסיוע שמסייעין אותו. וזהו פי' הפסוק וזרח השמש ובא השמש, ר"ל שהאדם עומד להתפלל בהתלהבות וזרח לו השמש ואח"כ פתאום ובא השמש שאבד ההתלהבות שבאה לו מ"ז למה כך? לזה אמר טעם אל מקומו שואף לשון ניתק כמו שף מדוכתי', כלומר שהש"י מזמן לו זה כדי שיהא אדם זה שואף אל מקומו פי' שיוציא הנצוצות ויחזירם למקומם לשרשם בקדושה, וז"ש שואף זורח הוא שם וסוד השבירה מרומז בפסוק הכל הבל ורעות הוא לשון שבירה:

פרק קט

סוד ב' פתחים בבה"כ הנזכר בגמ' ר"ל אהבה ויראה ואח"כ יתפלל כי ידוע כי יראה נק' שער זה השער לה' שהיא נוק' אשה יראת ה' והאהבה הוא דכר הוא מרומז בפסוק זכר חסדו ר"ל חסד הוא זכר המשפיע. קהלת שקיהל חכמות הרבה ר"ל שקיבץ כל החכמות אלהות והקדושה מהשבירה.

סוד התורה שהיא שמו של הקב"ה ר"ל עשרה שמות שאינם נמחקים שהם עשר ספירות עשר שכליים וכל העשר ספירות הם התורה כולו כיצד למשל ענין של אהבה הכתוב בתורה הוא ספי' חסד וענין של יראה הוא ספי' גבורה וכן כיוצא שאר ספי' נמצא כל התורה כולו שמותיו של הקב"ה ר"ל ספירותיו וגם עשרה שמות שאינם נמחקים בעצמם בתורה ובתורה יכול האדם לתקן את אשר עיוות למשל שעבר על לא תגנוב ואחר התשובה והחרטה והשיב את הגנובה יקרא בתורה ענין גניבה ולא תעשה שבה בדחילו ורחימו בנקודות וטעמי' כראוי בזה יוכל לתקן מה שעיוות.

וקוי ה' יחליפו כח וכו' ירוצו וכו'. דאיתא בס"י אין למעלה מענג ואין למטה מנגע, ופי' דענג הוא עולם התענוג היינו החכמה וההשגה הוא עולם התענוג ונאמר' ראשית חכמה

יראת ה' ר"ל שיש למדה זו בושה גדולה נגד מה שלמעלה ממנו הואיל שהוא משיג יותר וקרוב למלכות מאוד ומגודל ההכנעה אינו מרגיש בתענוגו כמשל השר העומד לפני המלך תמיד מגודל הבושה אינו מרגיש א"ע ואינו משיג בתענוג הגדול לפי שכבודו בטל ממציאות נגד התענוג הגדול אבל מי שאינו בתמידות אצל המלך מרגיש התענוג יותר כשבא לביתו ומרגיש ומשיג א"ע ומחשב שהוא קרוב למלכות יש לו תענוג אבל מי שהוא בתמידות אצל המלך מגודל הבושה והתענוג אילו משיג כבודו כלל וזהו סיג לחכמה שתיקה שחכם אינו מדבר לפני מי שגדול ממנו ואדם עומד תמיד לפני המלך מלכו של עולם ולכך אינו ראוי לדבר לפניו וזהו אין למעלה מענג כלומר אין למעלה מן הענג ר"ל שהוא גדול יותר מהתענוג כנ"ל ואין למטה כו' כי הקב"ה הוא סובל כל עלמין וממלא כל עלמין כי הקב"ה כביכול מצמצם אורו אפי' במדרגה הפחותה שבגשמיים נמצא כשתחקור ותבין כל הדברים תשיג עצם כבודו ית' אפי' שם וזהו אין למטה מנגע:

פרק קי

להבין ענין הצמצום, כתיב כנשר יעיר קנו וארז"ל נוגע ואינו נוגע וזה מטי ולא מטי שהבורא ית' א"ס ומי יכול לסבול אור א"ס ולכך הוא תמיד בכל רגע מטי ולא מטי וכשמטי לא יכול לסבול ולכך תיכף הוא לא מטי, וזה ענין שהדיבורים עולים תמיד למעלה אם הוא דבוק לו ית' אף שכאן בעה"ז היא בזמן כל תיבה ואות אעפ"י כן באים לשם ברגע א' למעלה מהזמן כי שם אין התחלקות הזמן והנה הדחילו ורחימו נקראים גדפין והבן מאוד וזו במאי ברא אתינא לקמך שיש להקב"ה כביכול תענוג מזה כמו אב שיש לו תענוג מבן וחשוב לו התענוג שיש לו מהבן יותר מכל התענוגים שלו ע"ד ישראל מפרנסין לאביהם שבשמים וזהו ענין הדדים כי מגודל האהבה הוא בבחי' דלי"ת ויש ב' אהבת והוא אהבת הצדיקים שאינם חוטאים כל ימיהם וזהו ענין אהבה רבה שה האהבה מביא לידי צמצום כנ"ל ויש אהבה לקיום העולם אף שחוטאים לפניו כשעושים תשובה מאהבה אוהב אותם וזהו עולם חסד יבנה וזהו בחי' דלי"ת השני וזהו בחי' ב' דדים שמאהבה שאוהב אותנו אנו יונקים וזהו דדיה ירווך בכל עת שמה הדד אנו יונקים תמיד אך כאן באים הטובות לזמן ידוע אבל באמת שם למעלה מהזמן כל הטובות ברגע א' נעשו אך בעה"ז נתלבשו בזמן וזה שראה הנביא כתובה פנים ואחור פירוש מה שיהיה לפנים או לאחור הכל בפעם אחת כתובה וזהו דדיה ירווך בכל עת אם בא לאי"ן ר"ל כי שם הוא כ"ל עת ר"ל הכל ביחד היינו לאהבה רבה כנ"ל והבן מאוד. וזהו ואני תפילתי לך ה' עת רצון דהיינו העת והזמן יבא לרצון הקדום כנ"ל ויבא כל הטוב בפעם א' וזהו

וקווי ה' יחליפו כח פי' מחלפים במטי ולא מטי וזהו יעלו אברים כנשרים דהיינו נוגע ואינו נוגע כנ"ל כדי שיהיה לו קיום כנ"ל ירוצו ולא ייעפו ודו"ק היטב. מ"ש לעיל שכל הטוב נעשה ברגע א' מאהבה רבה כנ"ל והנה מדרגות התחתונות נק' אני דא' נמשך לנ' כפופה אך בחכמה יסד ארץ והחכמה מקטין עצמו מגודל בושה ומושך עצמו לאין מגודל הבושה והואיל ומושכת למעלה בזה יכול לסבול הארציות אורו ית' ע"ד האמור מטי ולא מטי כנ"ל וזהו ואני תפילתי לך ה' עת רצון שהאהבה הקדומה הנק' רצון פשוט שם הוא רק האהבה ושם רק טוב פשוט וכל הנסים שבעולם משם הם באים ויכול להקדים הדבר אף שהיה זמן מופלג יכול להקדים הטובה דרך נס כשמביא דבר לרצון הפשוט ושם אין זמן כנ"ל רק טוב פשוט וגבי יהושפט כתיב הודו לה' ולא כתיב כי טוב ובזוהר כתיב שהביא הדבר בלא עתו ר"ל קודם הזמן וכתיב וירא את האור כי טוב אי' בזוהר כי טוב לגנוז וזהו כשבא לזמן למדות צריך לגנוז הטוב דהיינו לצמצם כדי שיוכל לסבול ולתלות לזמן ידוע אבל ברצון הפשוט הנקרא אפיסה ונקר' אהבה רבה שם אין שייך גניזה ולכך לא נאמר שם כי טוב ואף שנק' עלמא דאתכסיא זהו נגד מדריגות התחתונים וזהו שאמרו בזוהר קריעת ים סוף ויציאת מצרים בעתיקא תליא:

פרק קיא

טעם מפני מה משלים החזן רמ"ח תיבות של ק"ש ולמה לא כ"א לעצמו, והענין הוא שהדיבורים נקראים צבור והחזן הוא מחשבה לשון חזון כי הנביאים יונקים מהבינה הנק' עולם המחשבה ואותיות המחשבה הם ג"כ דיבור אך נגד הדיבור התחתון הוא מחשב ונק' עלמא דאתכסי' נגד הדיבור ולכן תלת חללי דגולגלתא היא בחי' המחשבה וזהו שממתינים במה ששומעין מהחזן ומכוונים במחשבה והדיבור של החזן הוא אצלם מחשבה ולכך נק' שליח ציבור ולכן המתפלל ביחידות יכוין לט"ז ווין שבאות ג"כ ע"י כוונה ולכך ג' תיבות שומעין מש"ץ ותו לא:

פרק קיב

ושמרתם את חקותי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם. דכלל הוא בכל המצות מעשיות הענין בהם הוא כך, דרך משל ציצית כשהן חוטין אין בהם חיות ר"ל הקדושה העליונה רק ענין המצוה כשהוא עושה הוא מקשר כל המדריגות עד העשיה המחשבה והדיבור והעובדא מתקשרים זע"ז ושורה על הציצית כל ההלכות ציצית וכל הפרשיות ציצית שבתורה ועד"ז בכל המצות וזהו ושמרתם את חוקותי לשון חקיקה

היינו אותיות המחשבה הם נחקקין במוח אשר יעשה אות' בעשיה וחי בהם ר"ל עי"ז נמשך החיות העליונים בהם:

פרק קיג

שיר המעלות בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים וכו'. וי"ל מ"ש בזוהר כי מי בז ליום קטנות שבעה עיני ה' המה משוטטים בארץ, דכלל הוא שאותיות שנפלו בשבירה מז' ימי בראשית הם באים לאדם בתפילה מחשבת אהבה ויראה התפארות נצח הוד וכו' וזהו מים התחתונים בוכים אנן בעי למיקם קדם מלכא ולכך הם באים לפי מדרגותם והם באים דווקא בלא דעת שאומר התיבות כמו בתהלים והמחשבות באים לו מפני שצריך לבוא לקטנות כדי לתקן ענינם לכך צריך להיות בלא דעת זהו כי בז ליום קטנות שבעה עיני ה' משוטטים וכו' וזה אנו צריכים להעלות עד ביאת הגואל ב"ב שהדיבור הוא בגלות ולע"ל לא יהיה שום דיבור ומחשבה רק להש"י שיעלו כל שבירות והבן ואל תקשה מה יהיה מן התיבות שאמר בלא דעת אך הכלל הוא אם אדם חושב שהדיבור אינו מדבר כלל אלא השכינה מדברת מתוך גרונו הנק' עולם הדיבור כ"י כידוע והזכרון שזוכר הדברים שהורגל אליהם הוא מעלה הדיבורים ובאמת גלות השכינה ר"ל הדיבור הוא בגלות ותבין מאוד. והוא משל המלך צוה לעבדיו להגביה הר א' גדול מאוד מה שאינו יכול להיות והיה עצה בין עבדיו לחפור ההר ולשברו ולפררו לחתיכות קטנים וכ"א הגביה מעט לפי כחו ובזה עשו מאמר המלך. כך המלך ממ"ה הקב"ה ציוה לנו להגביה ניצוצות קדושה כי זה תכלית העבודה לגרום תענוג גדול להביא מדריגות תחתונים למעלה כאשר מבואר במ"א ולכך היה השבירה כדי שכ"א יוכל להעלות לפי מדרגתו ותבין היטב משל הזה ולזה אמר מי אתה הר הגדול וכו' למישור. ודע לך שאותיות התורה יש בהם קדושה ששורה עליו קדושה רוחנית מהאותיות ואורייתא וקב"ה כולא חד ולכך אמר בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים אז ימלא שחוק פינו לשון בגדים שחוקים ר"ל הדיבור שהיה עד כעת בגלות פינו ולשוננו רנה דזה תענוג גדול כנ"ל אז יאמרו בגוים הגדיל ד' לעשות עם אלה כלומר מה שהיה בגוים בה הגדיל את השם כביכול אלה הם א' קול פשוט ההולך בג' קווין לה' מוצאות הפה וזהו מי המחשבה ברא אלה וזהו אלם מאלהים שהמוצאות הם אלמים אך כשבא היו"ד המחשבה והשכל לה' מוצאות הפה נעשה אלהים מלא ואאריך בזה אי"ה במ"א. הכלל הוא מהעלאת המחשבה תכף שבא לו המחשבה יהיה לו בושה גדולה על שנתן דעתו על דבר זה ומבושה יבוא לאי"ן וכשהוא אי"ן נמצא המחשבה שלו הוא עולם המחשבה ודיבורו עולם הדיבור ויכול

להיות העלא' למחשבתו על ידי זה מה שיבוש מדבריו בעצמו ששומע שעולם הדיבור מדבר בו ותפילה לשון דביקות ליראה את ה' וזהו פי' כי לא מחשבותי מחשבותיכם ר"ל כשאין אתם סוברים שמחשבותיכם הוא עולם המחשבה אז ולא דרככם דרכי בוודאי אך כשבא לאי"ן יש לו השגה כי החכמה מאי"ן תמצא וישיג שעולם המחשבה והדיבור מדברים בו ויהיה לו התלהבות מזה שהוא שושבינה דמטרוניתא כאמור בזוהר חזי במאי ברא אתינא לקמך וזה שמתגבר א"ע זה הוא עיקר העלאה למחשבה לשורשו וזהו כמו שמכין תינוקת של בית רבן ועי"ז בא לבושה ולאי"ן והחכמה מאין תמצא וגם העלאת המחשבה הוא יחוד ע"ש מים תחתונים בוכים מהשבירה וצריך להיות אי"ן וכדאי' בגמ' שהיה מגרש בקי בעת היחוד וזה ענין קטנות שזורקין את האדם לקטנות ששולחין לו המחשבה כדי שיהיה בקטנות ויבוא לאין ודו"ק היטיב והנה אף לעתים לא יכול להיות בדחילו ורחימו חשוב כאלו הוא בדחילו ורחימו כשהוא חושב המחשבה והדיבור הוא מעולמות עליונים ומחשבה הוא השכל נק' אהבה והדיבור נק' יראה והוא חושב השכל מדבר עם עולם הדיבור נק' דחילו ורחימו ודו"ק:

פרק קיד

קרי כתיב, כתיב הוא האותיות המחשבה שנחקקין בכתיבה וקרי הוא הדיבור, ואפשר שזהו ספר וסיפור ודו"ק.

מה שמבואר בזוהר מפתחא דכליל שית סתים פתחא הוא יסוד אבא דיש ממוצעות בין קדמות השכל לשכל וזהו מפתחא וסתים פתחא מם פתוחה נעשה סתום ונק' מ"ם סתומה ונק' איתי"ן ובאמת אית"ן משמשות לעתיד בפתיחות תיבה ובינה נק' לע"ל ומפתח פותחת התיבה ומשמשות לעתיד ותבין מאוד ואח"כ נעשה אית"ן תני"א דהיינו ברייתא.

ראה ודאה הכל א' ובגמ' עומדת בבבל ורואה נבילה בא"י דצדיק נק' אספקלריא שכל אדם שרואה בו רואה א"ע כמו במראה ולכן אמרו במשה שחשדוהו בא"א בפסוק והביטו אחרי משה דבאמת שכל צדיק יש לו כללות מכל העולם ומכל בני האדם וכ"א החלק שלו רואה בצדיק ולכך חשדוהו בא"א שהם באמת היו נואפים ערב רב וראו חלקם בצדיק וחשדוהו ובאמת חלקם הוא הרע בטל במציאות אצלו נגד הטוב שבו זהו ראה נבילה דבר נבל בארציות של ישראל וזהו מפני שהוא עצמו עומד בבבל לשון בלבול:

פרק קטו

כי ארץ הנגב נתתני ונתתה לי גלת מים ויתן לה את גלת עליות ואת גלת תחתיות (**יהושע טו,יט**). דמשה היה קשור ודבוק לאי"ן ולכך היה יכול לצרף אחת אל אחת והיה מקים את המשכן ולא אחר, שמשה הביא אי"ן לכאן כי שם חלקת מחוקק ספון ר"ל החקיקה והצירופים ספון. אך הענין כשעושין בדחילו ורחימו אזי נעשה הדבר מעצמו ע"י שבא לאי"ן כמ"ש במ"א ולכך בשלמה כתיב בהבנותו שנבנה מעצמו ובאי"ן לא שייך שם מיתה כי החכמה תחי' בעליה ואין שייך שם שבירה ולכך מ"ה מתקן כל השבירה והאי"ן אין יכול לקשר עצמו בתענוגים התחתונים ולכך משה היה פרוש מן האשה ולכך בפטירתו נסתם ממנו מעיינות החכמה מעיין החכמה הוא אי"ן ואז היה יכול למות ועתניאל בן קנז החזיר בפלפולו שבא ממדריגות התחתונים והשיג אי"ן ובזה היה מחזיר הלכות והיה לו תשוקה גדולה להתקשר שם כמו משה אף שלא בא בוודאי למדריגת מרע"ה אך אעפ"כ השיג מדרגה זו קצת והיה ג"כ מובדל מן האשה וזהו ארץ הנגב אהבה רבה כנ"ל שאין בו טוב הגנוז בתחתונית כנ"ל אלא תורה ופרישות ונתת לי גולות עליות שיגיל בעליות וגולות תחתיות שיבוא תענוג למדריגות תחתונים, ודו"ק היטיב והדברים ברורים למבין:

פרק קטז

נחלה בלי מצרים ניתנה ליעקב דהנה בתחלה עלה ברצונו שיהי' צדיקים וקיבל התענוג מהם ברצון הקדום ונעשה עולם התענוג רק שלא היה עדין בחי' בריאה כלל מפני שקיבל התענוג ברצונו הקדום מכל הצדיקים שיהיו אח"כ ר"ל כי שם היה הכל רק אחדות פשוט ורצונו היה שיהיו ישראל ושיהי' להם קיום לכך המשיך מדת אי"ן כדי שיהיה תענוג מובדל ר"ל כדי שיומשך אהבה לזה העולם ויהא קיום העולם כי מדת האי"ן הוא המחבר ההיולי בכל הדברים המתנגדים והמתהווים דבר מדבר. ד"מ תרנגולת מביצה כשבא האי"ן לתוך היש שלו אז נעשה בטל ממציאות נגד א"ס ובא אח"כ להתהוות דבר אחר נמצא האי"ן מפסיק ומחבר בין תחלת המחשבה לסוף המעשה וזה ההמשכה מה שבין תחלת המחשבה לסוף המעשה בא מחכמת אלהות שבא לתוכו דהיינו שער האי"ן כנ"ל ולכך נקרא ההמשכה נחלה בלי מצרים הואיל שהוא קרוב לאי"ן וזה ניכר בחוש שאדם אוהב בנו קטן יותר מבנו הגדול הואיל והוא קרוב לתענוג שהיה לו בעת הזיווג שורה עליו עדין מדת התענוג וזה ג"כ קרוב אל הרצון העליון דהיינו האי"ן כי משם

באה ההמשכה ולכך הוא גבוה וחשוב מאוד ונק' נחלה בלי מצרים לשון אי"ן והדברים עמוקים מאוד ודו"ק:

פרק קיז

אור הראשון נגנז לצדיקים לעתיד לבוא. צ"ע מה ענין שראה שאין העולם כדאי להשתמש בו וגנזו לע"ל. הענין הוא: דע שהקב"ה נק' טוב ומטיב, וכל טוב בא מלמעלה דרך ההמשכה שאין בו חלק רק טוב אחד רק כשבא לזמן החשבון והמספר נכנס החלק כ"א בכלי שלו לפי המקבלים ונתלבש בזמן. ד"מ מלך שרוצה להיטיב למדינה וכשבא לפרטיות מטיב לכאו"א לפי מדריגתו והנה יש ב' חילוקים בנין הטוב א' הוא שבא מחמת בקשות עמו ר"ל ע"י העלאת מ"נ הב' מה שעשה מעצמו לפי רצונו הפשוט לעשות טוב וזה שבא ע"י בקשות עמו לא יהיה כ"כ מרובה מפני שהם אינם יודעין הרצון של המלך איך הוא בעל טובה ומטיב לכל וזה ע"י העלאת מ"נ אינם יכולין להשיג רצונו הפשוט אבל מה שעושה מעצמו היינו עושה מצד כבודו שזהו כבודו להטיב טובתו אין שיעור לפי ענין כבודו דאין לו שיעור והנה ידוע שהקב"ה ברא את העולם מצד נדבת טוב שיהיה ניכר מלכותו נמצא האור הראשון היה בלי שיעור שהיה מרצונו הפשוט ולכך חוזר מתנת חנם גדול מאוד ולכך לא היה העולם ראוין להשתמש שלא יוכלו לסבול גנזו לצדיקים ר"ל שברא העולם שיהא סדר נכון להנהגתו אך בעת שמצטרך להשתנות הוא ממשיך מזה האור הראשון שיצא מרצונו הפשוט כמו שמצינו בר' פנחס ב"י שא' לגונאי נהרא אני גוזר עליך שתפלוג מימיך שהיה מקשר עצמו לרצון הקדום והפשוט שגזרה חכמתו ית' והמשיך משם ולפיכך אמר אני גוזר עליך והוא הלך לפדיון שבויים להעלות ניצוצת קדושה אמר פלוג מימיך. מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה הם מחשבות זרות נקראים מים רבים הם יורדי הים באניות שבאו למדריגות יורדים שיורדים ממדריגתן כדי שיעלו אח"כ ניצוצת הקדושה וירידה היא צורך עליה כמ"ש במ"א עושי מלאכה במים רבים המה ראו מעשה ה' דאף במעשים האלו הוא השם וזהו פי' המשנה השוכח עיקר שבת דתילה איקרי שבת שצריך לעמד דבמנוחה להביא הדברים לעלם התענוג הוא הולך מחוץ לתחום ומחשב מחשבות אחרות ושוכח וע"ז מביא בגמ' בתינוק שנשבה בין הנכרים כפי מש"ל לזה אמר פלוג מימיך שלא לבלבלו יותר ונחזור לענינא שבאם יתקשר האדם לרצון הקדום יכול להמשיך משם השתנות מה שירצה לעשות נס וזהו מש"ה ונפלאותיו במצולה כי פל"א אות אלף למפרע ואח"כ תי"ו כסדר וזהו שממשיך מא' ועד תי"ו ואף הנו"ן כפוף עליהם דהיינו גם וכן היה במרע"ה שנא' ויצא

משה וירא בסבלותהם שרצה לעשות הגאולה להיות גאולה שלימה להוציא כל הנצוצות קדושה ע"י חכמה שהיא תחי' את בעליה שהיא מחי' כל השבירות ולכן כתיב וירא דראי' נק' חכמה ורצה לקשור עצמו לרצונו הפשוט כנ"ל ולהביא המשכה ע"י חכמה אך דתן ואבירם לא רצו לקשר את עצמם במשה ולזה היה צריך התקשרות כולם ולכן כתיב וירא וכו' וידע אלהים שהיה ע"י הדעת ולכך לא היה גאולה שלימה ותבין והיה צריך להעלותן ע"י י' מכות זהו גנזו לצדיקים לע"ל כל צדיקים שיהי' עתידים לבוא באיזה זמן שיהיה שיתנו להם לעשות נס ולכך כתיב ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד וארז"ל כשם שהקב"ה נק' אחד כך אותו יום נק' אחד ר"ל כמו שהקב"ה נקרא אחד ואין שני לו כך היה היום אחד ר"ל אור ראשון שלא ע"י העלאת מ"נ רק מרצונו הפשוט והוא נק' ג"כ אחד כנ"ל וגנזו וזהו אוצר מתנת חנם כנ"ל ובדרך זה נבאר בסדר שמיני וישא אהרן את ידו כתיב וידיו קרי ויברכם וירד מעשות החטאת וכו' ואח"כ ויבא אהרן ומשה אל אוהל מועד ויברכו וכו' ובזה הוא מתורץ שהכהן צריך להגביה ימין על שמאל לכך כתיב ידו ומדת אהרן ימין כהן איש חסד וגם נוכל לפרש כל ז' ימי מלואים ע"י משה הי' דמשה זכה לבינה דכתיב ראשו כת"ם פז ר"ת כהונה תורה מלכות והיה ממשיך לו וכתיב ופתח אוהל מועד תשבו יומם ולילה ז' ימים שהיו ממשיך לז' ימים וכתיב זמן משחת ה' עליכם ובתחלה ע"י הקרבנות היה ממשיך לאהרן עצמו ולכך כתיב ידו הוא תורה שבכתב במקום חקיקות האותיות שמחכמה באים האותיות דבמחשבה עיקר האותיות ואח"כ באה לקול ודיבור ידו כתיב היה לאהרן עצמו לכך כתיב וירד ר"ל שירד מהחכמה חכמה מאין תמצא וצריך להחזיק עצמו לאין ואח"כ באו משה ואהרן אל אוהל מועד והמשיכו לכל העם:

פרק קיח

צריך להבין מפני מה נאמר זהב בתורה קודם לכסף הא מים קודם לאש, וי"ל דהוא זהב כללי שכולל ז' מיני' שאותיות זהב הם ז' ימים היוצאים מה' מוצאות הפה ר"ל שבאו מהדיבור וב' הוא כלל כל הדיבורים מהתורה מפני שהתורה מתחלת בב' ומסתמא בב' ראשונה נכללו כל האותיות התורה שאחריה שאות ראשון הוא הכלל מה שרוצה לדבר אח"כ ומה שיש בפרט יש שורשיהם בכלל ג"כ רק בקדמות השכל שהוא ההיולי יוד כפי שנראה בחוש באדם שבפתאום נפל לו שכלו ודעתו כששוקל אח"כ בדעתו כמה דברים אשר היו נעלמים ממנו וזה שנפל לו פתאום בא לו המשכה מקדמות השכל וג"כ כאן בב' דבראשית יש בכוחו כל הדיבורים שאח"כ ולכך הב' דגושה וזה נק' בזוהר נקודא

בהיכליה כי הב' נק' היכל שכל האותיות בו אך הם בכח היולי' ולכך הקודה בתוכה רומז אל יוד היולי גולם חכמה וגולם הוא מם גדולה מ"ם סתומה דלמרבה המשרה ודו"ק וזהו זהב שכולל ז' מיני זהבים ולכן הוא קודם לכסף.

ערום יעשה בדעת וכסיל יפרש אולת (**משלי יג,טז**). פי' מי שהוא חכם אף שהוא עושה צרכי עצמו הוא עושה בדעת כלומר בדביקות השי"ת ודעת הוא לשון התקשרות ודביקות כמו וידע אדם וכן נאמר דע את אלהי אביך ר"ל התקשר והתדבק עם אלהי אביך בתמידות בכל מעשיך וכסיל יפרוש אולת כלומר אף שהוא פרוש מהעולם ולומד תורה תמיד רק שלומד ומתפלל בלי דביקות הבורא ית' רק להתייהר ולקראותו רבי אולת היא לו.

ברבות הטובה רבו אוכליה ומה [יתרון לבעליו] כשרון לבעליה כי אם ראות עיניו (**קהלת ה,י**). דהנה ידוע כי כל מה שאדם רואה השומע אינו במקרה רק בכ"מ יש נצוצית קדושים ואותיות קדושים וחושקים ומתאוים תמיד לשרשם כ"א רוצה וחושק להתדבק מעין כיוצא בו כמו אהבה לאהבה והתפארת לת"ת וכיוצא בזה ואם האדם מעלה אותה אז שכרו גדול כי עת לכל חפץ וכמ"ש בהגיע תור נערה ונערה כי זאת המחשבה נק' נוק' שרוצת לקבל קדושה עד"מ א' שראה איזה מלחמה וסיפר לאדם צדיק וצדיק זה העלה אותה במחשבתו להשי"ת נמצא זאת המחשבה היתה בין עמקי הקליפות כדמיון הראשון שראה המלחמה בין הגוים וכאשר סיפר לחבירו נעשה מעשי' דיבור ואח"כ באה לידי מחשבה ונמצא רבו אוכליה ר"ל העושים יחוד כי אכילה הוא לשון זיווג ומה יתרון לבעליו וכו':

פרק קיט

אי' במדרש לנוזר ים סוף לגזרים - לגזורין היינו א"ז שמנה ימי מילה, יובן עפ"י שארז"ל הים ראה וינס, מאי ראה? ארונו של יוסף ראה, ובזוהר פי' ראה וינס ויצא החוצה פי' הצדיק בורר הטוב מהרע למשל אדם אם רואה דבר שאינו הגון במקרה בורר מזה הטוב ועושה יחוד כמ"ש במ"א ורחל היתה יפת תואר ויהי כאשר ראה יעקב את רחל וכן היה כאן ביוסף הצדיק ששידלתו בדברים ובגדים שלבשתה לו שחרית כו' והיתה יפת תואר ומתפארת לפניו וכאשר ראה אותה בירר הטוב ממנה והתדבק במחשבתו בתפארת ישראל דלעיל' וזהו שארז"ל דמות דיוקנ' של אביו ראה וזהו וינס ויצא החוצה ולא כתיב חוץ ר"ל שנס ויצא מחוץ לעולם החומרי והתדבק בעולם העליון כנ"ל וזכותו גרמה הים ראה ארונו וינס ג"כ מחוץ לעולם הזה לעולם העליון ושם אין מים וכמ"ש

ר"ע כשתגיעו לאבני שיש טהור אל תאמרו מים מים וממילא נעשה יבשה והכל בזכות הצדיק שומר הברית וזהו לגוזר ים סוף לגזורין ר"ל למולים דהיינו א"ז שמונה ימי מילה וזהו שארז"ל לאיתנו לתנאו התנה הקב"ה שיקרע הים לישראל ולכאורה אינו מובן עם מי התנה הקב"ה אך הענין הוא בשעת המאמר אמר והתנה שיקרע הים ואם לא לא יהיה נמצאים המים במקום זה כי יתבטלו ממציאות הבריאה כי כל התורה כולה היא עשה ול"ת ובזה יובן שאמרו צדיקים עושים רצונו של מקום ולא אמרו עושים דברו או מאמרו כי הלא רצון השי"ת אינו מושג אך משל בזה אב שאומר בפני בנו איזה דבר הלכה או איזה חידוש בתורה והבן מגודל חריפתו ופלפולו סותר את דבריו ואומר באופן אחר והנה אף שהבן מתנגד אביו וסותר דבריו עכ"ז יש לאב נחת ותענוג גדול מזה ע"ד חכם בני שמח לבי כו' וזהו רצון האב יותר משאם היה שותק ומסכים לדבריו. כך הוא הצדיק מושל ביראת אלהים כ"י וזהו עושים רצונו עפ"י שאינם עושים דבריו ומאמרו ובזה יובן מ"ש גבי ר' פנחס ב"י שאמר לגינאי נהרא חלוק לי מימך שאני הולך לדבר מצוה אמר גם אני הולך לעשות רצון קוני א"ל אם אי אתה חולק לי מימך גוזרני עליך שלא יעברו בך מים לעולם, ולכאורה קשה הלא השיב לו תשובה נכונה, ויובן ע"פ משל שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית שיעשו רצון הצדיקים אף שאינם בטבעם, ומכלל הן אתה שומע לאו, וכך א"ל ר"פ אם אין אתה חולק מימך נמצא שאין אתה מקיים תנאך הנאמר בשעת המאמר הרי אתה כלא היה מעולם וכמו שלא נבראו כאן מים ונמצא שלא יעברו בך מים לעולם, וזהו ג"כ שאמר יהושע לשמש דום וכל זה מי שהוא נק' בן להקב"ה יכול לעשות רצון קונו, ואיזהו? השומר הברית הנק' צדיק:

פרק קכ

טעם למה אמרו ברא כרעא דאבוה או עובר ירך אמו מפני שהנה"י העליונים נעשין מוחין לתחתונים מהם כנודע ועובר במעי אמו ראשו בין ברכיו פי' כשהוא במעי אמו הוא בחי' נה"י.

לך ה' החסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו. יובן ע"פ משל לאומן העושה מלאכה אצל בעה"ב מה שכר הוא נותן לו הלא אין נותן לו כי אם שכר טרחתו וכי הוא נותן לו כל שוויה המלאכה, או למשל מדינה א' שהמליכו עליהם מלך א' הנה שהמלך מטיב עם כל שרי המדינה ומשלם שכר פעולה טובה שלהם כל או"א כפי ערכו, אבל זה א"א שיתן לאחד מהם כתר מלכות כמו שפעלו אתו, אבל הקב"ה הוא מדה כנגד מדה מי שממליך אותו ית' הוא ממליך אותו על כל העולמות והקב"ה גוזר והוא מבטל צדיק מושל ביראת

אלהים וצדיקים בוראים עולמות וכל הפעולה שלו הכל אתה נותן לו בשכרו וזהו חסד גדול:

פרק קכא

בגמרא אמר דוד שמרה נפשי כי חסיד אני ולא חסיד אני שכל מלכי מזרח ומערב ישינים עד ג' שעות ואני חצות לילה וכו' ועוד לא חסיד אני שכל מלכי וכו' ואני ידי מלוכלכת בדם שפיר ושליא כדי לטהר אשה לבעלה. ויובן ע"פ מה שאמרו בזוהר כל אשתדלותא דדוד מלכא לחברא אתתא בבעלה וכו' והיה ממתיק הדינים ע"י החסדים, זהו ידוע שהדינים נקראים ליל וכשהוא ממותק נק' לילה כמו נער נערה, וזהו שאומר חצות לילה אקום להודות לך פי' ע"י הודאות ושירים ותשבחות הייתי מושך החסדים וממתיק הדינים והייתי חוצה לילה לשנים ונסתלקו הדינים שהוא ליל ונשאר רק ה' ולא שנסתלקו הדינים לגמרי אלא שנשארו ממותקים והרי הם כמו שנתעלמו מחמת משיכות החסדים כי שרגא בטהרא מאי מהני, ובמה הייתי ממתקן? ע"י שבחות והודאות כנ"ל והייתי ממתקן בשורש הכ"ב אותיות שהם ה' מוצאות הפה הם ה' אלפי"ן הידועים שהם חסדים גמורים (והם א' דאדנ"י הממתיק דין דאדנ"י) וזהו אקום שהייתי מקיימם ע"י שורשם ה"ח הנ"ל וזהו בהבראם בה' בראם וזהו הכל לפי שחסיד אני כמ"ש בזוהר לא ע"ה חסיד שחסר לו היו"ד שהוא החכמה אבל בהיות שחסיד אני מדובק בחכמה הייתי יכול למתקם בשרשם שהם ה' אלפין כנ"ל שהם בחכמה כנודע ולא חסיד אני שידי מלוכלכת בשפיר ושליא פי' כי זה ידוע שיש חיצונית בכל התורה והמצות והוא שומר לפרי והוא נמשל לשפיר ושליא שאין הולד יכול להתהוות אם לא ע"י חיצוני' כמו שיש חיצונית אל מצות התשובה דהיינו שעושה תשובה מיראת עונש כשרז"ל ופרעה הקריב הקריב את ישראל לתשובה וכי פרעה נתכוין להקריבם לתשובה אלא היה רק כמו הקליפה שומר לפרי ואח"כ מצאו ישראל את הפרי עצמו ואכלו ועשו תשובה כהוגן ומתוך שלא לשמה וכו' וזהו ידי מלוכלכים פי' שהייתי מסתכל בחיצונית המצות והתורה ויגעתי ומצאתי להוציא מהם הפרי ולטהר אותה מכל חיצוניות וידוע כי התורה והמצות נקרא אשה וזהו לטהר אשה לבעלה להוציא הפנימיות זך ונקי בלי שום סיג וידוע מהזוהר כי הכל במחשבה אתבריא שהוא חכמה ולכן אמר ולא חסיד אני כנ"ל שהוא בחכמה:

פרק קכב

טעם למה כתיב ונטמתם בם חסר אלף כי הלא ידוע הבהמות ושקצים ורמשים הם מסטרא דמסאבא אשר אין בהם קדושה כלל ר"ל שחסר מהם החכמה עילאה הנקרא קודש וידוע כי אלף הוא בחכמה לכן כתיב ונטמתם חסר, וגם דרשו רז"ל שמטמטם את הלב כי משכן החכמה הוא בלב כמ"ש חכמי לב:

פרק קכג

במדרש וכל אשר יקרא לו האדם נפש חיה הוא שמו מלמד שהביא הקב"ה כל הבהמות והחיות לאדה"ר לקרוא להם שמות מה שלא היו יכולים המלאכים לקרוא להם שמות וכו' ואמר אדה"ר לזה נאה לקרותו שור ולזה נאה לקרות אריה וכו'. ולכאורה אינו מובן ומה חכמה גדולה היא לקרות שמות שמלאכים לא היו יכולים לקרות שמות עד שקרא להן אדה"ר שהיה חכמתו יתירה ממה"ש, והוא תימא גדולה, ועוד מה שאמר לזה נאה לקרותו שור וכו' למה השם שקרא לכאו"א שמו נאה לו?

אך הענין הוא כי כל השבעים לשונות אף שבכל לשון ולשון מהע' לשונות יש ג"כ קריית שם לכל הנבראים והיצורים והנעשים וקורין לכל דבר ודבר בשמו אבל לא שמו אמיתי הוא כי אינם משיגים שמו האמיתי ושורשו, משא"כ בלה"ק כל מה שנקרא שמו כך הוא שם האמיתי ושם העצם משורשו ד"מ שור התחתון נקרא שמו כך ע"ש שורשו למעלה בחיות שיש בו מזה האותיות שהם ג' אותיות שור וכן כולם ולכן אדה"ר שהיה בו חכמה יתירה והשיג וידע שורש כל מין ומין היה יכול לקרותם בשם האמיתי ולזה אמר אדה"ר לזה נאה לקרותו וכו' כלומר מה שאני קורה את שמו כך אינו שם דבר ושם מושאל להכירו רק נאה לקרותו כך כי הוא שם שורשו ודאי ולכך שמו נאה לו וגם שמות בני אדם כמ"ש רז"ל ראשונים קראו בניהם ע"ש המאורע כי יצחק קרא את שם בנו יעקב ע"ש שהיה ידו אוחזת בעקב עשו כמ"ש וידו אוחזת בעקב עשו ויקרא את שמו יעקב וכן הרבה ג"כ הכוונה ע"ש המאורע ידעו כי שורש נשמות הבן הוא מעין שורש דבר המאורע וקראו שמו כך ועכשיו אף שאנו קוראין שמות בנינו ע"ש אבותינו או קרובים כדאי' במדרש עכ"ז גילה האר"י זלל"ה שגם אלו השמות אינם דרך מקרה או רצון האב או האם שקורין לבניהם כך, אך הקב"ה הוא הנותן שכל וחכמה ודעת בלב אביו ואמו לקרותו בשם שהוא שורש נשמתו של הבן ומחמת זה האדם מושרש בשמו מאוד מאוד, והראיה לזה אם יפנה האדם מכל עסקיו ויעסוק בדבר א' וישים עיניו ולבו ומחשבתו בדבר ההוא וכל רעיונו ושכלו ישים שם וכן אם הוא מדבר עם איזה

אדם דברים הצריכים לו מאוד בודאי הוא משים כל שכלו ומחשבתו לדבר עם האדם ההוא ואף עם יבואו שאר בני אדם לדבר עמו דברים וגם הם מדברים אליו לנוכח והוא אינו פונה אליהם ואינו שומע דבריהם כי רעיונו ומחשבתו שם בדבר שהוא עוסק, גם לפעמים אוחזין אותו בא' מאבריו בכדי להפרישו ולבטלו ממחשבתו ההוא אעפ"כ אינו מרגיש מחמת ששם כל שכלו ומחשבתו שם, אכן אם יקראו אותו בשמו תכף הוא נפרד מעסקיו וממחשבתו והכל הוא מטעם הנזכר ששמו הוא שורש נשמתו, וזהו ג"כ פי' ר"מ דייק בשמא שהיה מאיר ומנהיר וכו' והיה יודע שרש נשמתו של כ"א.

פרק קכד

קדושים תהיו, יכול כמוני ת"ל כי קדוש אני ה' קדושתי למעלה מקדושתכם. וקשה מהת"י היו להם להדמות להשי"ת והלא נאמר בו כי אש אכלה הוא ואם על מדותיו של הקב"ה נאמר קשה אדרבה והלא מצוה להדמות במדותיו ית' מה הוא רחום וכו' וכן לענין קדושה. ויובן עפ"י משארז"ל צדיקים דומים בפני השכינה כנר בפני אבוקה ואי' בודקין לאור הנר אבל לא לאור אבוקה ואמרו שם מ"ט האי משוך נהורא והאי מקטף קטופי ועוד האי אורו לפניו והאי אורו לאחוריו והנה ידוע שהקב"ה סובב כל עלמין ולעילא מכולא ותחות כל עלמין וממלא כל עלמין והוא מקומו של כל העולמות ואם היה מאיר בעולמות כדרך האור הפשוט לא היה העולם יכול לסובלו והיו בטלים ממציאותם והוצרך כביכול לצמצם את אורו להאיר אור לכאו"א כמו שיכול לקבלו ולסובלו דהיינו לכל או"א לפי כחו ולכל העולמות כולם בכללם ובפרטם וכן לעולם הקטן שהוא אדם בכדי לקבלו וע"י צמצום זה כ"י בכל העולמות ובכל הנבראים ובאדם התחתון הוא בבחי' מטי ולא מטי כי אף לאחר הצמצום אם לא היה בבחי' מטי ולא מטי היו מתבטלים ממציאותם מחמת שאורו רב וגדול מאוד וגם זה ידוע שמבחי' אחורים של עולם העליון נעשה הימנו פנימיות לעולם שלמטה הימנו וזה שאמר האי מקטיף אקטופי ר"ל שהוא בחי' מטי ולא מטי שהאור והחיות באה לאדם וכן לכל הנבראים ותכף חוזר ומסתלק האור וכן הוא בתמידות וזהו שאמר האי אורו לאחוריו כלומר שבחי' האחוריים דלעילא הם מאירים למטה כנ"ל שמגודל האור הגדול הוכרח להאיר למטה רק בבחי' אחוריים וגם בבחי' צמצום ומטי ולא מטי אבל הצדיקים הנמשלים לנר אורו לפניו פי' הצדיק הוא תמיד דבוק בעבודות הבורא ית' בדביקות גדול ומעלה מ"נ בתמידות כנודע וזהו משוך נהורא של נר שהוא הצדיק תמיד מושך נהורא לעילא תמיד וזהו החילוק בין השכינה לצדיקים שאם היה באור השכינה התפשטות גמור בדרך אור הפשוט או אם היתה

אורו שלפניו כלומר שהיה מאיר מבחי' הפנימיות לא היה יכולים לסובלו וז"ש קדושים תהיו יכול כמוני כלומר תהיו סבורים להדמות כמדותי כמ"ש ובו תדבק ואפשר יעלו על דעתכם להדמות אף במדה זו אלי שהוא מאיר בבחי' מטי ולא מטי ולא התפשטות גמור וכמו שהוא ית' אורו לאחריו כן תהיו סבורים להדמות אלי זה אינו כי אדרבה הוא לכם פחיתות וגריעות בעבודתי כי תמיד אתם צריכים להיות בבחי' התפשטות אור שלכם למעלה כמו הנר שהוא משוך נהורא אבל בחי' מטי ולא מטי אל שמים ואל הארץ יביט זהו אינו עבודה שלימה ולא קדושה גמורה אלא הוו קדושים בבחי' נר הצדיקים בבחי' התפשטות והתדבקות בעבודתו ומה שאני משתמש במדות הללו מפני שקדושתי למעלה מקדושתכם ואני עושה כל אלו הצמצומים ובחי' מטי מפני שקדושתי למעלה ולא תהיו יכולים לסובלו ולא יהיה קיום לכל העולמות כנ"ל ולא כן אתם רק תהיו קדושים בהויה אחת ותמידות כנ"ל:

פרק קכה

במדרש קדושים תהיו שלא יהא בכם מות כו'. ויובן עפ"י דכתיב לא אמות כי אחיה ואספר מעשי יה, ויובן במ"ש בזוהר כל צלותא או מלה דאורייתא דל נפקי בדחילו ורחימו מעומקא דליבא כו' ומי שח"ו מוציא ד"ת או תפלה מפיו בלא דו"ר שהוא מחשבה זכה וטהורה ובינת הלב הוא בחייו קרוי מת שאין לו חלק בבחי' שם י"ה שהם חכמה ובינה כידוע וכתיב לא המתים יהללו יה וזה שביקש דהמע"ה לא אמות כי אחיה פי' כל זמן שאני בחיים לא אהיה ח"ו חשוב כמת אלא אהיה מן אותן המטהרים מחשבותם ורעיונם ומדברים מעמקי הלב ואז ואספר לשון ספירה ובהירות ואנהיר מעשי י"ה שהם חכמה ובינה שמשם באות כל ההשפעות ומהם אספר ואנהיר כל העולמות וז"ש כאן קדושים תהיו פי' כשאתם תמשיכו המוחין הנק' קודש כידוע אז תהיו קדושים בבחי' שם י"ה ולא יהיה בכם מות ולא אמר תמותו רק בכם דייקא ר"ל כאשר אתם בחיים לא תהיו חשובים כמתים ח"ו.

או י"ל באופן אחר פי' מאמר' ז"ל קדושים תהיו יכול כמוני ת"ל כי קדוש אני וכו', הנה אמרו בגמ' דוד אסיק שמעתתא אליבא דהלכתא שאול לא אסיק שמעתתא, ויש לתת טעם לזה למה היה כך והלא אמרו אלו ואלו דברי אלהים חיים, אך ודאי האמת הוא שאלו ואלו וכו' רק שכל אחד היה מדבר ופסק ההלכה כפי מדרגתו ושורש נשמתו, וידוע שדוד המלך ע"ה היה שורש נשמתו ממדת המלכות וידוע שהמל' מקבלת מכל הו"ק פעמים כך ופעמים כך ופעמים נוטע לב' הקצוות וכתיב אחרי רבים להטות פי'

איך שיהיה ההסכמה אם לחסד אם לדון או רחמים הממוצע איך שיהיה אזי נק' זה אחרי רבים להטות כידוע שכל מדה שהיא גוברת היה נק' רבים מפני ששאר הנגדיים הם נכללים בזו המדה הגוברת והם בטילים ממציאותם כי שרגא בטיהרא וכו' נמצא המדה הגוברת הוא הרבים ואף שמדות הנגדיות ג"כ דברי אלהים חיים עכ"ז נתבטלו ברוב וע"כ דהמע"ה שהיה ממדות המל' ושם הוא כלליות כולם וגמר הדברים כי הוא נק' עצרת כנישין בה"כ כונסת כל המדות העליונים לכן היה דוד יכול לכווין ההלכה ולאסוקי שמעתת' אליבא דהלכתא ולכך נק' המד' הזאת הלכה כי שם נגמר הליכות העולם אם לחסד אם לרחמים וכו' ועוד שהמלה נקראת תורה שבע"פ שהיא נדרשת בי"ג מדות כידוע וכמו שהסכימו הרוב למעלה דהיינו המדה שהיתה גוברת כך היתה ההלכה וכוון האמת כפי שנגמר שם בשורש נשמתו ולכך היה ראוי למלוכה שהמלוכה היא ההנהגת העולם כעין הליכות העולם דלעילא, משא"כ שאול שלא היה מדרגתו מהמדה הזאת אף שהוא אומר משורש נשמתו דברי אלהים חיים עכ"ז לא היה יכול לכווין האמת איך נגמרו הדבר אחרי רבים ולכך ג"כ לא נמשכה מלכותו:

פרק קכו

והנה ידוע כי התורה נקרא מגילה עפה שהיא יותר גדולה מכל העולמות והוצרך השי"ת לצמצם התורה בכדי שיוכל להזריח אור התורה בהעולמות, והנה בכל דבר יש בו חומר וצורה ואפי' בתורה יש בה חומר וצורה חומר הם האותיות והצורה הוא הנקודות שהם חיות האותיות מפני שהנקודה הוא תמונת יו"ד שהיא חכמה והחכמה תחי' וכו' וכולם בחכמה עשית ומה גם שא"א לכתוב אות א' בלתי כתיבת תחילה נקודה א' ואף שבאות יו"ד יש ג"כ כמה נקודות כשמתחלק לנקודות קטנות עכ"ז בכללות נקרא יו"ד נקודה וחיות ומה גם שאות יו"ד הוא דבר ממוצע בין האותיות יחידות לעשירות וכמו שיש למעלה דבר א' הממוצע כמו בטעמים נקודה אחת פעמים נקראת רביע מהטעמים ופעמים אותה צורת נקודה עצמה נקרא חולם שהוא מן הנקודת וכן אות י' עצמו הוא דבר ממוצע בין היחידות לעשירית וזהו אל"ף בי"ת אלף בינה אלף הוא חכמה שהוא החיות ובינה הוא האותיות והנה התורה אם היתה נוטה לא' מהקצוות כמו למדת החסד היתה מתפשטת ביותר כמדת החסד ואהבה ולא היה יכולים לקבלה ולכך הוצרך הש"י לצמצם התורה שיהא מדת היראה הנקרא צמצום למשל אדם שהוא ירא מחבירו ובוש ממנו הוא מקטין עצמו ומצמצם א"ע ואעפ"כ לא היה יכולים לקבלה עד שהוצרך לכללה במדת רחמים הנוטה לב' הקצוות. למשל עשיר המרחם על העני נמצא הרחמים ממוצע

בין העשיר והעני שהוא בין חסד לדין וזהו קיום העולם וז"ש רז"ל בריך רחמנא דיהיב לן אורייתא תליתאה בירחא תליתאי ביום תליתאי לעם תליתאי. ויובן מן הנ"ל שהתורה היא עקרה מג' קצוות הנ"ל וישראל ג"כ יש להם ג' מדות הנ"ל ביישנים רחמנים גומלי חסדים וירחא תליתאי ויומא תליתאי ג"כ מכווין לדבר א' גם כהנים לוים וישראלים הם ג' מדות הנ"ל. כידוע ונחזור לענין שאות י' היא חיות כל האותיות וחיות הבינה היא אות י' בכללות ר"ל כל א' כלול מי' וזהו הק' מקדוש ובינה נקרא דלת כי היא לבחי' דלית ר"ל מקבלת היא ד' מקדוש ואות י' כשהוא מתפשט ומתארך נעשה ו' היא ו' מקדוש ואות ש' מקדוש הוא ג' קווין חג"ת אורייתא תליתאי ונעשה קדוש וז"ש קדושים תהיו יכול כמוני פי' שלא יעלה ע"ד להתנהג במדותיו כשם שאני משפיע ומחיה את התחתונים ומזריח עליהם אור תורתי בכדי שיתקדשו בקדושתי יכול גם אתם תרצו להתפשט למטה ולהשפיע אל החיצונים שהוא ענייני עוה"ז ח"ו אהבה זרה או יראה זרה או בושה בד"ת או בעבודת השם וכיוצא בזה לכך אמר ת"ל כי קדוש אני מה שאני נק' קדוש מחמת המדות שלי שאני משפיע בכם מפני שקדושתי למעלה מקדושתכם כלומר מפני שקדושתי למעלה לכך אני צריך להתנהג בכל המדות בכדי להשפיע לכם קדושה וז"ש קדושתי למעלה מקדושתכם אבל לא כן אתם אלא קדושים תהיו לשון הווה שתהי' תמיד קדושה בכם במה שתהיו דבוקים בעבודתי ואז יושפע לכם שפע קדושה ולא שתשפיעו הקדושה למטה בחיצונים ח"ו רק בעצמיכם תהיו קדושים כנ"ל:

במדרש שבעת ימי' יהיה תחת אמו ומיום השמיני וכו' וזש"ה אדם ובהמה תושיע ה'. משל למלך שנכנסו לגיונותיו למדינה אמר אני גוזר שכל הליגיונות לא יראו פני עד שיראו תחילה המטרוניתא. כך אמר הקב"ה והיה שבעת ימים וכו' ואין שבעת ימים בלא שבת ואח"כ ירצה לקרבן וכן באדם ביום השמיני ימול וכו'. ע"ש, וי"ל ע"פ משארז"ל סוף מעשה תחילת המחשבה וזהו משל למי שמחשב בלבו לבנות לו בית או לעשות לו בגד הנה המחשבה היא בכללות שרצונו שיהיה לו בית גמור ושלם או בגד גמור ושלם ואח"כ חושב שצריך לו בעלי מלאכות ושאר דברים ואח"כ כשבא לפעול המעשה הנה הוא בהיפך מתחילה הוא מכין צרכי הבנין כמו העצים והאבנים ובע"מ ואח"כ נשלם הבנין וזהו כלל ופרט ופרט וכלל כי במחשבה הכלל קודם לפרט ובמעשה הפרט קודם לכלל וזהו מתחילה יו"ד ר"ל הי' הוא הכלל וממנו נמשך לד' שהוא הפרט וה"ה תתאה בעצמו צורתה ד"ו פרט וכלל נמצא מה שהיה במחשבה תחלה דהיינו בהעלם יו"ד כנ"ל שהוא כלל ופרט זהו סוף המעשה ה' תתאה הנק' עשי' והיא ד"ו פרט וכלל נמצא נגמרה המחשבה בשלימות והנה ידוע שה' תתאה נק' שבת וזהו בראשי'

אותיות שבת שמתחילה היה עולם חסר מנוחה ולא היה עולם שלם וכשבא שבת בא מנוחה וזה קיום העולם שהוא עתה בשלימות ולכך מתחלה לא נאמר השם שלא עד השבת וזה היה במחשבה תחלה במלת בראשית וכן בראשית בשביל ישראל שנק' ראשית נמצא היו ישראל במחשבה תחילה ואחור במעשה גם כי הקב"ה ברא את העולם יש מאי"ן והצדיקים עושים במעשיהם אי"ן מיש כמו הקרבנות שהבהמה היא יש מעשי גשמי והצדיקים מקרבין אל הקדושה ונעשה אי"ן רוחני נמצא בתחילה היה אי"ן ולבסוף אי"ן וזהו אני אותיות אי"ן שמאני שהוא עשי' נעשה אי"ן וכ"ז יכולים הצדיקים לעשות אחר שלימות הבריאה והיצירה והעשיה כנ"ל וזהו אחר שבא שבת ובא המנוחה ולא היה העולם חסר אבל קודם שבת לא היה יכולים לפעול מעשיהם שהם מגמתם לעשות מיש אי"ן ואז אף היש לא נגמר בשלימותו וזה שאמר מיום השמיני והלאה ירצה לקרבן לה' כנ"ל וכן במילה כי כל מעשי המצות הם על הכוונה הנ"ל [כאן חסר]:

פרק קכז

במדרש ואהרן מה הוא כי תלינו עליו, - ראה חסידותו של אהרן בשעה שיצק משה שמן המשחה על ראשו אמר שמא ח"ו מעלתי יצאתה ב"ק ואמר כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן וכו' כטל חרמון וכו' כשם שטל אין בו מעילה וכו' הוי אומר הנועדים על ה'. וי"ל ע"פ פסוק ויפרח מטה אהרן ויצץ ציץ, והנה נאמר באהרן ברית מלח עולם הוא לו כתיב הוא והקרי היא, והנה ידוע שאהרן הוא שושבינא דמטרוניתא והוא המקשר העולמות ע"י עבודת הקרבנות והקטורת שהוא לשון קשר וזהו פי' ברית מלח לשון עירוב כמו המלחיים ופי' שכרת לו ברית שע"י עבודתו ומעשיו יקשר ויער"ב עולם שהם כלל העולמות בא"ס שנקר' הוא שהוא יהיה הממוצע והמחבר והמקשר העולמות זב"ז והנה אמרו בזוהר אית חסד ואית חסד שהוא רב חסד ונוצר חסד דהיינו נוצר חסד הוא חסד שעושה השי"ת ע"י הצדיקים וזהו א"ל נוצר חסד פי' הקב"ה נוצר חסד בשביל הצדיקים הנקראים אלפים שהם אלף חכמה אלף בינה והנה החילוק שיש בין חסד לחסד הנ"ל כי הרב חסד שהקב"ה עושה למענו בשביל קיום העולם כדרכו להטיב לברואיו הוא חסד גדול ורב מאוד להגדיל חסדו עם בריותיו שהוא מצמצם שכינתו ומאיר בעולמות כפי כח המקבלים כנשר יעיר קנו נוגע ואינו נוגע והאור הוא מטי ולא מטי שאל"כ העולמות היו מתבטלים ממציאותם מחמת בהירות האורות והיו לאין וזהו עולם חסד יבנה והחסד הבאה ע"י התעוררות הצדיקים נאמר בו בראשית בשביל ישראל הנק' ראשית והם הצדיקים הנק' ישראל כידוע והנה נאמר ישראל אשר בך אתפאר

ונאמר ותפארתו עבור על פשע פי' ישראל הם הצדיקים ע"י מעשיהם הטובים ודביקותם בהשי"ת הוא תפארתו ית' ומעביר בשבילם פשעי הדור ומוריד החסד והשפע בעולמות כי ע"י נהפך פשע לשפע והנה נאמר כי נער ישראל ואהבתו ונאמר כי קטן יעקב פי' כי עיקר תפארתו שמתפאר בישראל אם הוא מחזיק במדות הענוה ומקטין א"ע כקטן ונער דכתיב כמים פנים אל פנים וכו' ואם הוא מקטין א"ע ואינו חושב א"ע לכלום אז גם הקב"ה כביכול מצמצם שכינתו ושורה עליו משל לאב שיש לו בן קטן ואהוב מאוד והנה כשרוצה האב להשתעשע עם בנו הקטן והאהוב והחביב בכדי להיות לו לנחת הנה האב לא ידבר עמו כפי שכלו הגדול והרחב מפני שהבן לא יוכל לקבלו ולהבינו אלא מחמת גודל אהבה עזה שיש לבנו חביבו מצמצם שכלו הגדול והרחב עד אין קץ ומדבר עם בנו כפי שכלו הקצר והקטן וזה יכול הבן להשיג ומשיב לאביו כפי שכלו ויש נחת לאביו מזה וזהו שהוא מרומז בתיקונים רקיע וניצוץ פי' לפי ששכל האב הוא דומה לרקיע שהוא שכל המתפשט ורחב עד מאוד וכשהוא מצמצם שכלו כפי שכלו שכל בן הקטן חביב נעשה מרקיע ניצוץ לכך בנקוד' קמץ הניצוץ תחת הרקיע וכל זה הוא אם אדם מקטין א"ע כנ"ל אבל אם במה הוא נחשב ומחשב א"ע למה ואין לו מדת הענוה וא"כ כמים פא"פ גם הקב"ה כ"י אינו מצמצם שכינתו ומחמת רוב בהירות האור הוא מתבטל אף שהוא צדיק הוא דומה כנר בפני אבוקה ומתבטל אורו ואינו מועיל במעשיו כלום והנה אמרז"ל שנכרתו י"ג בריתות בי"ג תקוני דיקנא שאינן חוזרות ריקם והנה י"ל טעם למה נכרתו י"ג בריתות כי הנה ידוע שברית הנק' צדיק הוא המקיים את העולם והוא המחב' עולם נוק' הנק' עולם והנה הי"ג מדות שהקב"ה מנהיג בהם את העולם הם הי"ג תקוני דיקנא כנודע והם נקראו מחברים שמחברים את העולמות והם ממוצעים בין א"ס להעולמות ומחברים ומורידים את השפע לכך כל מדה ומדה נק' ברית שהוא המחבר ומה גם שמבואר בכתבים והדרת פני זקן וא"כ כשיש לו הי"ג ת"ד א"כ יש לו הדרת פנים והוא מדות יסוד עולם המחבר הכל והנה באורייתא ברא הקב"ה עלמא והנה צריך שיהיה בתורה כל הי"ג ת"ד והנה הם הי"ג מדות שהתורה נדרשת בהם והנה יש בי"ג מדות דבר הלמד מענייננו שהוא להדמות בדרכי ה' מה הוא רחום כו' ודבר הלמד מסופו הוא כי הלא כתיב מי הקדמני ואשלם כי הכל מאתו ית' ואף גם הרהור תשובה שעושה האדם תשובה תחילת התעוררת הוא מלמעלה כמ"ש בזוהר שהקב"ה מכריז בכל יום ויום שובו בנים שובבים רק מי הוא השומע הכרוז אך הנה ידוע שמדבור השי"ת נברא מלאך והמלאך הנברא הוא הנכנס בלב איש הישראל ומכניס לו הרהורי תשובה בלבו וזהו דבר הלמד מסופו אף שתחילתו לא למד כלו' ממדותיו

אעפ"כ לומד הוא בסופו ומקיים המצות תשובה כתיקונה ונחזור לעניין ראשון שעיקר אם הצדיק מחזיק במדות הענוה ונחשב לאין וזהו א"ל החכמה מאין תמצא פי' כשהוא נחשב בעצמו לאין ומקטין א"ע עד מאוד נמצא גם הקב"ה מצמצם שכינתו ושורה עליו ואז בודאי ישיג לחכמה וזהו א"ל הרמז במשנה עלה בכבש ופנה לסובב ובא לו לקרן דרומית מזרחית פי' עלה בכבש כשהצדיק במעשים הטובים עושה עליות העולמות בכבש לשון דרך כבושה וסלולה לעלות למעלה אחר תחלות עלייתו תהא שיבא לו לקרן שהוא מדות המל' אשר ממנה יוכל לבא למדרגה עליונה הנק' דרומית לשון דירה שהוא ישוב ולא מדבר אמנם כשיהיה עדין במדרגה תחתונה זאת אז יהא נדמה בעיניו שכבר בא לאיזה מדרגה וזריחת אור עליון וזהו מזרחית ובאמת הוא אינו כי זה הוא רק השער שהצדיקים יבואו בו אכן אם יעלה יותר אז יהיה מזרחית צפונית ר"ל זריחות האור שהי' נדמה לו שיש לו לצפנה ממנו וזהו צפונית כי בהתקרבו יותר אל הש"י ובהתדבקו יותר למעלה נחשך אורו כידוע שאפי' אור צח כו' ואז הוא נחשב בעצמו לאי"ן בראותו ובהשיגו רוממות הש"י ואח"כ מחמת ענוה גדולה שאינו נחשב לכלום ומקטין ומטמין א"ע וזהו צפונית עי"ז זוכה ועולה ומשיג למדרגת ומדת מערבית שהוא מדת אהרן ברית מלח שמערב עולם עליון בתחתון כנ"ל ואז אח"כ כשיגיע למדרגה זו דרומית יהיה לו דירה בקודש דרומית מזרחית וממילא יזרח עליו אור הגדול צח ומצוחצח והנה כתיב ברית מלח עולם הוא והקרי היא כי למעלה הוא בהעלם גדול לכך כתיב הוא לשון נסתר אבל למטה כשהיא באה תוך הקרי שהוא הדיבור ושם הוא התגלות לכן נק' היא וז"ש המדרש מהשמן המשחה שנמשח אהרן ירדו על זקנו והיה תלוים על זקנו כמין שני מרגליות וכשהוא מספר עולות בעיקרי זקנו פי' למשל אדם שהוא מלא חכמה ואין שום אדם מכיר חכמו שבקרבו רק ע"י הדיבור נתגלה החכמה אשר בתוכו והנה שמן הוא חכמה כנודע רק שהיתה בהעלם אך כשהוא מספר דהיינו כשבאה אל הדיבור נתגלית חכמה שלו וזהו עלו בעקרו זקנו שהם הי"ג ת"ד המחברים העולמות כנ"ל שהי' ג"כ מדת אהרן ברית מלח עולם כנ"ל והנה כאשר נצרף הקרי עם הכתיב יחד יהיה הוא היא שהוא הוי"ה ושני אלפין וזהו כולם בחכמה עשית פי' ההוי"ה המהווה את כל העולמות והמרומז בהוא והיא וגם שני אלפין שהם אלף חכמה אלף בינה וזהו בחכמה עשית. חסר.

וירא אלהים את האור כי טוב. אמרז"ל כי טוב לגנוז והיכן גנזו אותו יובן ע"פ מ"ש בראשית ת"י בחוכמא ואמרו בזוהר ובתיקונים בראשית נקודא בהיכלא שהוא הנקודה שבתוך ב' מבראשית שהנקודה הוא יו"ד שהוא חכמה שבו נברא העולם כדמתרגמינן

בחוכמא והנה ידוע אות ב' מורה על מדת המל' כמ"ש בית בת י' והנה בציור אות ב' יש ג' קווין המורים על ג' עולמות בי"ע כמ"ש בזוהר תלת עלמין אית לי' להקב"ה כי האצילות אינו נחשב עמם מפני שאצילות לשון אצלו נמצא כי ג' קווי אות ב' מורים על ג' עולמות בי"ע והנקודה שבתוכם היא היו"ד המאיר לכל ג' הקווים נמצא הרי הוא כמו שיש כאן ג' יודי"ן שהם מספרם למ"ד ועם אות הב' נעשה ל"ב וזהו שהמל' נקראת ב' ונק' לב שמאות ב' נעשה לב והנה ידוע שאת למ"ד תמונתה מספר שם הוי"ה כ"ו כזה ל' וזהו האור שנברא ביום ראשון וראה הקדוש ברוך הוא שאין העולם כדאי ר"ל שהיתה הארה גדולה מאוד מאוד עד אין קץ ולא היו יכולים התחתונים לקבלו והיו בטלים במציאות' לכך גנזו הקב"ה לאותו האור דהיינו שנעשה מתמונת הל' אות ט' כזה ט' שהוא ג"כ גי' כ"ו מספר שם הוי"ה רק שאות הו' מה שהיה בתמונת למ"ד היו ו' על כ' עתה נגנז בתוכ' וז"ש בזוהר אות ט' טובו גנוז בגווי' ר"ל שמאות הל' נעשה ט' שנכפף אותו שהיה למעלה באות למה נכפף ונגנז בתוך הט' ונעשה כמו ו' תוך הב' ונעשה צירוף טוב וזהו טובים גנוז בגווי' וזהו מה רב טובך אשר צפנת כו' וטובה גדולה עשה הקב"ה בכדי שיוכלו העולמות לקבלו ולכך נק' צדיק טוב וזהו שאמרו גנזו לצדיקים לצדיק וצדק לשניהם כאחד טובים שהצדיק נק' טוב וצדק שהוא המ"ל נק' מלוי מ"ה חוה גי' בטוב ב' טוב ב' היא המ"ל כנ"ל נמצאו שניהם נק' טוב.

ונחזור לענין כי אות יו"ד נק' נקודה בהיכלא שבו נברא העולם כי כולם בחכמה עשית כי מאות י' נתהווה כל ההויות כי אות יו"ד מלאה נרמז בה כל שם הוי"ה כידוע ומד' אותיות הויה נתהווה כל העולמות כי אין דבר בעולם שלא נתהווה ממנו ושמו מורה על כך וממנו נתהווה הכ"ב אתווין וכל הדיבורים וזש"ה כי הגדלת על כל שמך אמרתך ר"ל כיון שבכל דיבור ואמירה מוכרח להיות שם הוי"ה להתלבש בתוכו כי ממנו נתהווה והוצרך הקב"ה כביכול לצמצם אור שם הוי"ה בתוך כל הדיבורים ואמירות נמצא כביכול נראה ונדמה שהאמירה גדולה יותר וזהו כי הגדלת ונאמר בו לקרב הדבר אל השכל האיך כל דיבור מוכרח להיות בו שם הוי"ה כי הלא ידוע כי אות י' היא חכמה והוא מחשבה והנה על המחשבה מוכרח הוא שיש עליו שכל עליון יותר גבוה שהמחשבה מקבלת ממנו כנזכר בדרושים הקודמים ולקרב אל השכל יותר נאמר כי הנה ידוע שהמחשבה טבעה היא עיונית למשל האדם מחשב מחשבות תמיד ומחשבתו מתפזרת בכל מקום ובכל דבר שהאדם רואה אותו הוא מחשב בו ואף שאינו רואה אותה כעת הוא מחשב בו מאחר שכבר ראהו או מחשב באיזה דבר יהי' מה שיהיה כללו של דבר שאין מחשבת האדם פנויה רק מתענת ומתפרדות ממחשבה למחשבה בתמידיות כי כך טבעה והנה

אם צריך האדם לחשב בדבר אחד ההכרחי לו הנה צריך האדם ההוא לצמצם מחשבתו בצמצום גדול שלא יחשוב שום מחשבה אחרת זולת ההכרחי לו כי אם לא כן יבולבל מחשבתו לא יגמור מחשבה ההכרחי לו למשל האדם המעיין ומחשב בהלכה ומחשב זמן רב ואח"כ בא לו השכל והבנה ולמה הוא כך מפני שמתחילה עדיין לא צמצם מחשבתו היטיב ואח"כ כאשר בא אליו השכל העליון ואפשר לומר שהוא הקוץ של יו"ד העליון שהוא המצמצם את היו"ד שהיא המחשבה שלא תפנה אנה ואנה ואז תיכף כאשר בא השכל ההוא מיד נתגלה לו קצת בדרך כללות הדרך אשר ילך בה ואשר יבין מתוכה פרטיות הדברים אשר נתקשה בהם ועדיין אינו יכול לסדר דבר דבור על אופניו והנה ידוע כי בבוא על האדם ההתגלות ההוא יש לאדם תענוג גדול ושמחה גדולה מאוד וזהו מורה שבא בעולם עליון גבוה מאוד עולם התענוג רוחני מאוד ואח"כ מחשב האדם בפרטיות לסדר הדברים ולישבן כל או"א על מקומו והנה אז הוא התגלות יותר אל האדם כי מתחילה לא היה מחשב בשום ציור אות רק נתגלה לו התענוג של הדבר דרך כלל אח"כ מחשב באותיות שבאים מה' מוצאות וזהו ה' ראשונה שבשם ולכך נקראת ה' שהאותיות הם בבינה שהיא ה' ראשונה והנה ב' התגלות אלו עדיין אינם התגלות גמור כי התגלות הזה אינם אלא אל האדם עצמו כי התגלות הראשון היתה רק בכללות כנ"ל וההתגלות השניה יותר בפרטיות כנ"ל אך שניהם המה במחשבה ואינם מושגים לזולתו והנה הוא מן ההכרח שיוציא מכח אל הפועל ויגמור מחשבתו ויוכר לכל מחשבתו מתוך מעשיו כמ"ש הרמב"ן ז"ל מתוך מעשי האדם ניכר תכונתו והנה עשה המאציל העליון סדר האצילות כך מתחילה נאצל השכל העליון המצמצם את המחשבה שהוא רומז לקוצו של יו"ד וממנה באה אל המחשבה הכלליות שהוא התענוג הנ"ל שהוא יו"ד בעצמו שהוא המוחין כידוע וזהו המחשבה הבאה אל האדם דרך כלליות עכ"ז מחשב קצת ואח"ז כאשר נתצמצם המחשבה הוא מחשבה בפרטיות באותיות כנ"ל אך נק' פרטיות רק בערך המחשבה הא' השכל הראשון אך בערך ציורי האותיות הוא רק בכח ולא בפועל כי גמר הציור היא ה' ראשונה שהוא הבינה וזהו ויצר ה' אלהים נקודת צירי כמ"ש בזוהר ובתיקונים וכאן במחשבה הוא התחלת התגלות האותיות שהם הה' מוצאות וז"ש בהבראם בה' בראם דהיינו אפי' בראשית הבריאה שהוא חכמה שהוא יו"ד שם ג"כ נתגלה קצת הה' אך כאשר הוא בה' ראשונה שם נתגלה צורת האותיות ואח"כ מתפשט מהה"ר ההבל והקול היוצא מן השופר שהוא ה"ר וזהו נרמז בפסוק שם האחת ה' אחת שפרה שמשפרת את הולד והוא שופר שמשם יוצא הקול ושם השנית ה' שנית פועה לשון דיבור ששם בה' שניה הוא הדיבור כידוע.

ונחזור לענין שמה"ר נתפשט ונתארך הקול שהו ו' דרך הקנה שהוא שית עיזקין ונכנס בכנפי ריאה ששם ה' אונות ג"כ ה' שהם המניפים על הלב כמ"ש בזוהר שלא יתוקד עלמא בדינוי דצדק שהוא הלב והלב מבין ומצרף האותיות וזש"ה אמרת ה' צרופ' לשון צירוף אותיות היוצאים מה' מוצאות וזהו צרופה צירוף ה' ומשם באים אל הפה נמצא כי כאן נגמר ונתגלו הד' אותיות הוי"ה ונגמר הדיבור וניכר היטב מחשבתו הראשונה מתוך הדיבור ולכך נק' הדיבור מלכות משל למלך שהכל עבדיו ורוצים לקבל עול מלכותו ולעבוד עבודתו ולעשות רצונו רק כאשר רצון המלך עדיין הוא ברצונו או במחשבתו או אפי' אם המלך משמיע קולו ויוצא מפיו ההבל והקול עכ"ז אינו נודע וניכר מה הוא רצון המלך וצוויו כי כאשר הוא רק ברצונו הוא בלתי מושג ומורגש כלל וכלל רק מכוסה ומופלא ונעלמת מעין כל ואף אחר אשר בא הרצון אל מחשבתו הגם שיש במחשבה ג"כ פרטיות קצת עכ"ז הוא גנוז וטמיר ואף כאשר משמיע קולו ויוצא ההבל והקול ג"כ אינו מושג וניכר כי הקול הוא גולמא קלא בעלמא נמצא כי עדין לא נקרא המלך בשם מלכות כי עבדיו ועמו אינם מכירים ויודעים רצונו וציוו שלו ובמה לעבדו וסדר עבודתו ועשיית רצונו ואין מלך בלא עם וע"כ עדיין לא נקרא שמו מלך. אך כאשר יוצא הדיבור מפי המלך אז הכל יודעים מהי' רצונו וצווי עבודתו ונתגלה לכל עמו רצונו ואז נק' מלך ומלכותו שלימה או לפעמים רצונו ניכר מתוך עשייתו שהוא ג"כ מדת הדיבור ומדת המל' נק' מלך נמצא היוצא מכל הנ"ל שמן ההכרח שיתפשט ויתלבש בכל דיבור ודיבור שם בן ד' אותיות הוי"ה וזהו כי הגדלת על כל שמך אמרתך כנ"ל:

פרק קכט

אחור וקדם צרתני ותשת עלי כפיך. יובן ע"פ שאמרו רז"ל אדה"ר ד"ו פרצופים נברא ואח"כ נסרו הקב"ה, והנה יש לדקדק הלא באורייתא ברא קב"ה עלמא וגם האדם שהוא עולם קטן והיכן מרומז הנסירה בתורה וי"ל ע"פ שאמרו בגמ' א' מהמדות שדורשין בה התורה והיא גורעין ומוסיפין ודורשין מדם הפר דם מהפר יקבלנו והנה זה הוא דמיון הנסירה שגורעין ונוסרין מתיבה זו ומוסיפין על תיבה אחרת, וכמו כן היתה כוונת הנסירה באדה"ר. ומ"ש גורעין ומוסיפין ודורשין רמזו על האדם התחתון ומה גם אם הוא בע"ת וידוע כי א' מדרכי התשובה הוא שינוי מעשה והוא עיקר התשובה יותר מכל התעניות והסיגופי' ולזה אמרו גורעין ומוסיפין פירש שיראה הבע"ת שיהי' במעשיו ג"כ מדת נסירה דהיינו שיראה לגרוע מענייני עה"ז ומתאות הגשמי' והמותרות וכל שאר צרכי הרשות רק יספיק א"ע בכדי חיותו ויראה להוסיף גם כן במעשה עבודת הבורא

ית' כמ"ש רז"ל אם היה רגיל לקרות פרק א' או דף א' ילמוד ב' פרקים וכיוצא בשאר יראה להוסיף בכל עבודת הקודש בכוונה ובהתלהבות בדו"ר בעשיית המצות ובתפילתו ולימודו ומ"ש ומוסיפין ודורשין רמזו שלא די לו מה שהוא מוסיף על עבודתו כנ"ל אלא גם ודורשין לשון דרש דרש משה ודרשת וחקרת שצריך האדם לדרוש ולחקור היטב ולבדוק א"ע בחורין ובסדקין שלא ימצא בו שמץ מה ונידנוד עבירה בא' מרמ"ח אבריו שפגם בהם ח"ו לא תיקן אותו נקרא הוא ב"מ ואז גם עבודתו מחוללת כי כל אשר מום בו לא יקרב ופשיטא שצריך לדרוש ולחקור ולעיין בעשיית המצות ובלימודו שלא יהיה ח"ו בהם שום פני' או מחשבה זרה ח"ו ואצ"ל שצריך לדרוש ולחקור אם ימצא בו ח"ו איזה מדה ממדות הרעות כמבואר בספרי מוסר שהם המונעים כללות התשובה וזה צריך דרישה ופשפוש בתמידיות ויראה לבער אותם ולעזבם מכל וכל ואדרבה יראה להוסיף על מדות טובות וישרות ולהדבק במדותיו יתברך מה הוא רחום כו' גם אמרו גמ' ציון דורש אין לה מכלל דבעי דרישה רמזו ג"כ אל האדם שהוא נק' עולם קטן והוא דמיון וציון וסימן אל דברים עליונים לעילא לעילא ואם ח"ו נמצא פגם בו פוגם בעולמות עליונים וזהו שמתמה הכתוב ציון ר"ל מי שנעשה ונברא לעוה"ז רק לציון לסימן כנ"ל. ועוד שנברא לציין ולגדור ולתקן דברים עליונים דורש אין לה בתמיה ואמרו ז"ל מכלל דבעי דרישה ואמרו לשון מכלל ולא מכאן דבעי דרישה להורות דבר כללי כל ימי האדם וכל עתיו ורגעיו בעי דרישה ולא סגי בדרישה זמנית אלא תמידית ומה גם שיהיה ממש דמיון הציון שנעשה לשימור שלא יטמאו נושא טהרות שהוא קורא פרוש מן הטומאה כך צריך האדם ובפרט הבע"ת לא די שידרוש א"ע כנ"ל אלא גם את אחרים יזהיר ויקרא פרוש מן הטומאה ויקיים ורבים השיב מעון כו' ואם תוציא יקר מזולל כו' ובודאי יהיה עבודתו רצויה ומקובלת תשובתו.

ונחזור לענין אחור וקדם צרתני, הנה ארז"ל אין טיפה יורדת מלמעלה שאין טיפיים עולים כנגדה, ואמרו בתיקונים שהטיפה של מעלה וב' טיפים של מטה הם סגולתא והנה ידוע שמאות היוד נתארך ונתפשט אות הויו שמאות היו"ד שעל ראש הויו בא השפע ונתארך ונתפשט ע"י הוא"ו והנה טפיים דלמטה המה תמונת צוקי והנה כאשר מתארך השפע עוד יותר מהוא"ו ולמטה באה ההארכה וההתפשטות הנ"ל בין שני טיפי הצירי ונעשה תמונת אות זיין. והנה אות ו' היה לו רק ראש א' שהוא היא שעל גביו מפני שהוא המשפיע שהוא חסד המתפשט דמיון המים המתפשטים לכן ו' יש לו רק ראש א' שהוא מדת החסד והאהבה שבו דוגמת העשיר העושה חסד עם הדל מפני שהוא חס דל' ומחמת זה נכנסת ובאה לו מדת אהבה ומחמת אהבה משפיע לעני נמצא

העשיר משפיע לעני במדת אהבה לבד לכך נקרא טיפה א' בלבד אבל המקבל שהוא העני מוכרח שיהיה לו טפיים שהוא הצירי שהם יראה ואהבה כלומר יראה יש לו שהוא בוש מהעשיר שמקבל ממנו וידוע שהבושה באה מחמת יראה כנ"ל וגם מדת אהבה יש לו שנהנה ממנו ונאמר כמים פנים אל פנים ולכך אות הזיין אית לי' תרין רישין א' מלפניו וא' מאחוריו שלפניו מורה על מדת אהבה ושל אחוריו מורה על מדת יראה שהוא מצמצם א"ע ובוש מהשפיע ולכך הראש הב' מאחוריו וזהו אחור וקדם צרתני רומז על התרין רישין שהם אחור וקדם יראה ואהבה ואמר בתחילה אחור ואח"כ קדם מפני שהיראה היא ראשית ואמר צרתני מלשון ויצר אותם בחרט שהוא לשון צרור וקשור שהשפע באה לו בין תרין רישין שהם שני טיפים כנ"ל ולשון צירי ג"כ כנ"ל והנה אי' בכתבי' תמונת אות הקוף כאשר מחלקים אותו לאותיות מחולקות הוא אות כ' מלמעלה והרגל שלו הוא אות ז' או אות ו' ואמרו בגמ' מ"ט מהדרא תגא דקוף לגבי ריש אמר הקב"ה לרשע אם תחזור בתשובה אני עושה כתר לראשך והנה תחילת הפסוק מרמז על בע"ת בענין הנסירה כנ"ל וגם מרומז אל אות הזיין והנה כאשר ניתן כתר על ראש הזיין שהוא אות כ' שהוא כתר נעשה אות קוף שנעשה קדוש כמשארז"ל וזהו שמסיים הפסוק ותשת עלי כפיך שהוא לשון כפיך כלומר הכף שהוא כתר ונעשה קדוש שהוא אות קוף כנ"ל:

פרק קל

ועפ"ז יובן פי' הפסוק עם זו יצרתי לי תהלתי יספרו כי הנה ידוע מ"ש בכתבים על פסוק מדת ימי מה היא, אך כדי לקרב אל הפשוט נאמר כי הנה אמרו בזוהר על פסוק כי ששת ימים עשה ה', בששת ימים לא נאמר אלא כי ששת ימים וכו' שהם הו"ק הנקראים ששה ימים ועל ידיהם בא השפע לתחתונים ויום השביעי מקבלת מהם וכוללת כולם ועיקרית כל הימים כי היא נק' נקודה האמצעית כידוע אך מפני שהיא המקבלת נקראת זיין מפני שמוכרח להיות בהמקבל אהבה ויראה תרין רישין כנ"ל והו"ק המשפיעים נקראים חסדים לבד כמדת המים המתפשטים כנ"ל והנה כתיב ויקרא לאור יום פי' שראה המאציל העליון שאין התחתונים יכולים לקבל האור הגדול והבהירות של הו"ק מפני שהוא אור א"ס לכן הגביל את אור וצמצמו אור כל א' וא' ביומו בכדי שיוכלו לקבלו ויהיה קיום העולמות וזהו קרא לאור יום ויקרא לשון קריאה והזמנה ר"ל שהזמין והכין לכל אור יום א' שהוא הוא ההגבלה והצמצום ולכן קראו הכתוב ג"כ מד"ת ימי מפני שיש להם מדה ושיעור והגבלה להם כנ"ל ואפשר לומר שיום השביעי אין בו צמצום

והגבלה ואף שבו נכללים או שבעת הימים ע"כ כיון דלית לי' מגרמי' כלום רק שהוא מקבל א"צ לצמצם אורו ולכן ארז"ל כל המענג את יום השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים ובשביל זה יום השבת יוכל להשפיע לעליונים ותחתונים כידוע שיום השבת משפיע לו' ימי המעשה הגם שהיא רק כללות האורות עכ"ז מחמת שהיא בלי צמצום אורו רב מאוד עד אין קץ ואעפ"כ יכולים התחתונים לקבל מפני שהוא כללות האורות כנ"ל הנה היוצא מכל הנ"ל שהמשפיע נק' ו' והמקבל נק' ז' שהוא ב' רישין כנ"ל שהם הב' ויראה והתג שעל הו' ז' שבח' מורה על הקשר אמיץ וחזק שהמקבל מתקשר א"ע ומתדבק אל המשפיע העליון ושנתחבר אות ו"ז נעשה מספרם אחד כי נעשה אחדות גמור ונעשה אות ח' שהוא מורה על חכמה עליונה שכל השפע באה ממנו כנודע וזהו שאמר עם ז"ו יצרתי לי כי ידוע כאשר ישראל עושים רצונו ש"מ גורמים שפע בכל העולמות העליונים לכן אמר עם זו יצרתי שהוא לשון קישור וחיבור אות ו' עם ז' ונעשים אחד וז"ש לי שמקשרים אות ז' עם ו' שהוא המשפיע ונעשית ח' ובאה להם השפע הגדול מחכמה כנ"ל וזהו שאמר תהלתי יספרו כי ידוע שהדרגא תתאה נק' תהלה ולכן אמר תהלתי יספרו ר"ל יאירו ויבהירו בה כל האורות העליונים שמחכמה ולמטה כל אורות הספירות והשפעתם כנ"ל.

בגמרא גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד שנא' שובה ישראל עד ה' אלהיך. ויובן על פי מ"ש בס"י עולם שנה נפש שיש בכל הנבראים עולם שנה נפש וגם בהאדם יש ג"כ כנ"ל, והנה מוכרח שיש ג"כ באדם ימים כמ"ש ואברהם זקן בא בימים, והנה אית תרי גווני יומי דהיינו יום אחד מורה כשהאדם עוסק בעבודת השם שהוא אור הנק' יום, ויום הב' הוא כשהאדם עוסק בדברי הרשות שהם צרכיו, אך מי שהוא צדיק מקיים בכל דרכיך דעהו ר"ל שהצדיק עושה חולין שהם דברי הרשות על טהרת קודש שכל מעשיו לש"ש ומעלה אותם אל הקדושה, וזהו ואברהם זקן זה קנה חכמה מפני שבא בימים פי' שעשה שני הימים קודש שניהם כא' קדושים לכך זכה למדרגה עליונה, ואפשר לומר שזהו רמז הפסוק ימים יוצרו ולא א' בהם הקרי לו בו' ר"ל ימים אשר יוצרו באדם ומיעוט ימים שנים והנה מהב' ימים אין להקב"ה רק א' מהם כנ"ל וז"ש ולי מה יקרו רעיך אל מה עצמו ראשיהם שהוא מדבר ממדת צדיקים ולכן ולי מה יקרו רעיך וכו' שעשית ב' הימים שניהם קודש כמ"ש והמלך דוד זקן בא בימים וכן שארי הצדיקים העושים כך מה עצמו ראשיהם וכו' וא"ל שגם זה רמזו בגמ' למאיר ובא קרא יום ר"ל שהצדיק מאיר גם את יום הב' וקורא אותו יום ומקדשו ואפשר שז"ש אמרו עליו על שמאי הזקן שכל ימיו היה אוכל לכבוד שבת וכו' אבל הלל הזקן מדה אחרת וכו' שכל מעשיו היה לש"ש

שנא' ברוך ה' יום יום והנה דחקו המפרשים במאי פליגי וע"פ הנ"ל יובן כי הנה יש לדקדק למה קורא אותם כאן זקנים שמאי הזקן הלל הזקן אבל זה רמזו כי שניהם באו בימים דהיינו בב' הימים כמו אברהם ודוד וזכו למדת הזקנה אך זה החילוק שביניהם שמאי היה מהדר שתהי' אכילתו לשם מצות קדושת שבת כיצד מצא בהמה נאה אומר זו לשבת ואח"כ שאף שאוכלה בחול כוונתו היה לשם מצוה כאשר מצא אחרת נאה ממנה נמצא שגם הוא עבד עבודת הבורא ית' בב' הימים שכל אכילתו היתה לשום מצוה ומסתמא גם שארי עבודות הרשות היה מכניסם לעשותם מדבר הרשות מצוה ולכך נק' זקן כמדת אברהם אבל הלל אמר אדרבה שזה יותר טוב להעלות החולין אל טהרת הקודש ובזה יעשה ב' הימים קודש אבל מי שיתנהג כמו שמאי שעשה מרשות מצוה נמצא שהכל הוא נחשב ליום א' וז"ש שכל מעשיו היה לש"ש ר"ל אפי' דברי הרשות היה לש"ש להכניסם בקדושה לכך אמר ברוך ה' יום יום בשני הימים צריך האדם לעבדו ולברכו ולגדל ולקדש שמו הגדול ית' וזהו מעלה גדולה ויתירה שמעלה הכל אל הקדושה כנ"ל ופשיטא שזכה למדת הזקנה. ונחזור לענין גדולה חשובה כו' שנא' שובה ישראל עד ה' אלהיך והנה י"ל למה דרשו זה על הפסוק הנאמר בנביאים והלא בתורה נאמר ג"כ ושבת עד ה' אלהיך והיה לכם לדרוש זה על פסוק הנאמר בתורה וי"ל ע"פ משארז"ל שצורתו של יעקב חקוקה בכסא הכבוד שהוא ת"ת ישראל שנא' ישראל אשר בך אתפאר והנה אמרו העושה תשובה מאהבה זדונות נעשו לו כזכיות וא"ל שזהו רמז הפסוק נושא עון ועובר על פשע ר"ל מי שעושה תשובה מאהבה נמצא שהוא נושא עון פי' שהוא מנשא ומנטל ומגביהו למעלה למעלה שנעשה ממנו זכיות ממילא גורם ומעורר האהבה העליונה שהוא החסד וידוע שמדת הת"ת הוא נוטה כלפי חסד ובעשותו תשובה מאהבה ונושא העון לזכיות מעורר מאוד ההתגברות החסד ואהבה עזה והתפארות גדולה לת"ת ישראל וזהו ותפארתו עבור על פשע נמצא ממילא מעבירין על כל פשעיו ודבר זה בא ע"י הבע"ת יותר מן הצדיק דמעיקרא כי ע"י הצדיק מעיקרא יש למעלה תענוג תמידי וע"י הבע"ת מחמת שהתענוג בא אחר היאוש והוי כמציאות אבידה גדולה ויש מזה תענוג גדול עד מאוד ומה גם שהבע"ת צריך להתחזק עצמו יותר ויותר בעבודת הבורא כמ"ש רז"ל א"ת ויעתר אלא ויחתר מלמד שחתר חתירה וכו' וא"כ הוא עושה התפארות גדולה למעלה וזהו שאמר עד ה' אלהיך עד לשון עדי וקישוט פי' שובה מאהבה שהיא עדי וקישוט והתפארות למדת ת"ת ישראל החקוק צורתו בכסא הכבוד ולכך דרשו דוקא על הפסוק שבנביאים מפני שכאן נאמר שובה ישראל שהוא רמז להנ"ל לעשות עדי וקישוט לת"ת ישראל משא"כ בפסוק שבתורה לא

כתיב ישראל וכ"ז אם עושה תשובה מאהבה כנ"ל לכך אמר נמי גדולה תשובה כי ידוע שגדולה נתייחסה למדת חסד שהיא אהבה ואפשר שמלת כסא הכבד רומז אל משארז"ל תשובה היא אותיות תשוב ה' פי' שהוא משיב ה' אחרונה של שם הוי ה' למקומה ויהי' השם מלא והבנה אמרו למה נמשלה תפלה לעתר שמהפכין מדת הדין לרחמים וידוע כי שם אלהים הוא דין והנה הבע"ת כשהוא משיב ה' אל ההויה' כביכול שמהפך אות ה"ה מתיבת אלהים שהוא עיקר הדין של אלהים כמ"ש בכתבים בכוונת בני אלים הוא מהפך אל הויה' שהוא רחמים גמורים ונמצא כאשר תחת אות ה' מאלהים נשאר אלים שמספרו פא' שהוא גי' כסא ונשאר גם הוא רחמים וגם כבוד שגורם שיתמלא השם ויגבר הרחמים בעולם:

פרק קלא

במדרש בשכר שאמר אברהם למלאכים והשענו תחת העץ זכו בניו למצות סוכה. וי"ל ע"פ שנא' ועץ החיים בתוך הגן והנה עץ החיים נק' שם הוי"ה כידוע אומרו בתוך הגן פי' שהוא מתלבש בתוכיות ובפנימית הג"ן פרשיות שבתורה כנזכר בדרושים הקודמים ששם הוי"ה הוא מתפשט ומתלבש בתוך כל הדיבורים ואמירות והנה יש להוי"ה ב"ה כמה וכמה לבושים ומסכים עד אין קץ כי מתחלה הוא מתלבש בה' מוצאות הפה ואח"כ נתהוו ממנו האותיות ואח"כ הצירופים שמהם נעשו התיבות ואח"כ הסיפורים ואמרו בזוהר מאן דאית ליה עיינין ר"ל עיני השכל הוא מסתכל בפנימית הדבר אבל מאן דלית ליה עיינין הוא מסתכל בלבושי מלכא ובסיפורי הגשמיים בפרטן והנה ידוע שאברהם למד דעת לכל באי עולם וא"ל שזה רמז להם כי בדמות אנשים נדמו לו ואמר להם בעשותכם איזה מצוה או איזה דבר שבקדושה יהיה כוונתכם לפנימית הדבר ולא אל דברי פרטן ולבושן ולזה א' והשענו על מה שתחת העץ שהוא החיות וההוי' שמהוה והמחי' לכל ההויות אשר ע"כ נק' עץ החיים כי מלת עץ הוא לשון גוף של האדם כמ"ש לא תשחית את עצה כי האדם עץ השדה וכו' ואדם הוא שם מ"ה ואעפ"כ אינו נק' פנימית ממש כי עיקר פנימיות והחיות הוא שם הוי"ה וזהו מרומז במלת החיים שכתוב אחר תיבת עץ ושניהם יחד נק' עץ החיים ולזה הזהיר והכריז ואמר והשענו תחת העץ כלומר אל תסתכלו בכל הלבושין כ"א על מה שתחת העץ כנ"ל והנה ידוע בעשיות המצות יש בחי' אדם דיבור מעשה כמ"ש בספרים ואפשר שגם לזה רמז להם ואמר להם ממני תראו וכן תעשו כי אברהם בעשותו עמהם גמ"ח קיים כל בחי' המצוה וכוונתו היתה לכל בחי' והנה האדם דיבור מעשה נראה להם לעינים ולא היה צריך להזהירם וכבר ידעת כי

המעשה הוא ענף הדיבור והדיבור הוא ענף האדם וגם האדם הוא ענף המחשבה חשב מ"ה והנה המחשבה היה סתומה ואינה נראית להם בחוש והזהיר עליה וא' והשענו תחת העץ ר"ל פנימית העץ כמ"ש כי הדיבור והכוונה הם דמיון גוף ונשמה והנה המחשבה נק' עיונית מפני שהוא פנימית לפני ולפנים והסתכלות העיונית נק' סכי' כמ"ש אבי יסכה שסכתה ברוח הקודש ומה גם שכוונת א"א ע"ה היתה להמשיך במצוה זו בחי' אור המקיפין שהוא לשון והשענו תחת העץ שהוא לשון מקיף וסכך והכל ע"י המחשבה הנק' סכיי':

פרק קלב

במדרש נעימות בימינך נצח אלו ישראל שהיו עומדין בדין בר"ה וביה"כ משל למלך שהיה דן כל בני המדינה ולא היה ידוע מי זכה ונוצח המשפט, מי שהוא יוצא מלפני המלך ובידו זמורה יודעים שהוא נצח וזכה כך ישראל לוקחים ג' מינים בימינם ואתרוג בשמאלם יודעין שנצחו את הדין. והנה יש לדקדק על אומרו בימינם ובשמאלם מה הוא הנמשל וגם קשה אם היו או"ה מצווים ליקח ד' מינים גם הם היו לוקחין ומאי רבותייהו דישראל? וי"ל ע"פ הידוע דבאורייתא ברא הקב"ה עלמא כי בראשית תרגמינן בחוכמא שהוא התורה הנק' ראשית חכמה, והנה התורה נתחלקה למדת חו"ג שהם אהבה ויראה שהם עשה ול"ת וגם בכל שארי סיפורי תורה כולם תלוים בב' מדות הללו כי הברכות ודברים הטובים וסיפורם של האבות והשבטים ושארי סיפורי קדושים הם ממדות אהבה ודברים הרעים והקללות וסיפורי או"ה ושמותיהם כגון בלק בלעם ועשו וכיוצא הם ממדות הגבורה שהוא יראה דין כידוע ולכן כל הנבראים בעוה"ז כלולים מחו"ג רק מי ששרשו מימין גובר בו מדת החסד ומי ששרשו משמאל גובר בו מדת הגבורה והדין ולכן יש בהמות וחיות ועופות שהם ממדת החסד הותרו לאכול ובהמות שנאסרו מפני ששרשם ממדת הגבורה והדין והנה גם שמות של אומות כמו עשו ועמלק בלק ובלעם שרשם למעלה בקדושה ולכן אם נחסר אות מהם בתורה פסולה שלמעלה הם קדושה גמורה אך מפני שהם בשמאל כנ"ל שהוא דין ברדתם למטה נתהוו מהם סיגי' שהם התוכא דדהבא שהם קליפות גמורות והנה בישראל נאמר בראשית בשביל ישראל שנקראו ראשית נמצא ישראל הם שורש כל הנבראים ובוודאי הם כלולים מחו"ג וא"ל ששמות אישי ישראל כולם שרשם בשמות הוי"ה ב"ה הנכתבים בס"ת כי לכן אחר בריאת האדם שהוא תכלית הבריאה ותחלת המחשבה ישראל הנק' ראשית נכתב שם מלא על עולם אלמא כי נגמר תכלית הבריאה וזהו למשל הכותב ס"ת וכתבה כולה ולא

הטיל בה שמות הוי"ה ואחר שגמר כל הס"ת האותיות והתיבות כתב אח"כ כל שמות הויו"ת של התורה וגם כאן בבריאת העולם לא היה נכון לקרות מתחלה שם מלא בהיות שלא נגמר בריאה בשלימות ולא היה העולם מלא אבל אחר שנברא אדם והיה העולם מלא נכתב שם מלא א"כ נמצא שכל שמות בני ישראל שרשם הם משמות הויות עצמן כנ"ל והנה ידוע שד' מינים הם ד' אותיות הויה ובלקחו איש הישראלי בידו הוא מעורר שרשם כמו שתיקנו הקדמונים בתפילה קודם נטילת לולב אותיות שמך המיוחד ויהיו לאחדים בידי וכו' שהוא מעורר שורשו שהוא שם הוי' וא"כ אף אם היה א' מאו"ה לוקח ד' מינים לא היה עושה שום פעולה והתעוררות בלקיחתו כי אלו ד' מינים אין הם שורשם כי הם ד' אותיות הוי"ה אשר אין להם אחיזה ושורש בו אבל ישראל מעוררים בהם דברים גדולים בלקיחתן ועושים יחודים למעלה וזהו אומרו שלוקחים בימינם ובשמאלם ר"ל שמראים בה הג' ששורש נשמותיהם ושמותם כלולים מחו"ג כנ"ל רק מפני ששרשם משמות הויות עצמן שהם רחמים גמורים נתגבר החסדים על הגבורות והדינים ונצחו הדין וזהו נעימות בימינך נצח כי שמותיהן נאין להם והן נאין לשמותן משא"כ או"ה שהם רחוקים מזה השורש ומה לתבן את הבר אף אם היו מצווים ועושים מעשיהם כעורים ושמותן כעורים ולכך ניתנו ד' מינים אלו לישראל ושיהיו לוקחין בימינם ובשמאלם כנ"ל:

פרק קלג

רמז הפסוק וסוכה תהיה לצל יומם מחורב וגו' מזרם וממטר. ר"ל עפ"י מ"ש בגמ' תניא א"ר יהושע בן חנניא כשהיינו שמחים בשמחת בית השואבה לא ראינו שינה בעינינו כיצד כו', הנה יש לדקדק על לשון לא ראינו שינה בעינינו וכי הישן רואה שהשינה בעיניו אדרבה הישן אינו רואה ועוד אמרו כשהיינו שמחים לא היינו רואים שינה פשיטא בשעה שהיו שמחים לא היו רואים וכך היה לומר בימי שמחת בית השואבה לא היינו רואים שינה, וי"ל ע"פ הירושלמי למה נקראת בית השואבה שהיו שואבין משם רוח הקודש ר"ל מתוך שמחה של מצוה והדביקות שהיו להם זכו לרה"ק והנה צריך לתת טעם לזה הגם והיה כנגן המנגן וגו' צריך להבין למה הוא כך, וי"ל למשל השמחה באה אם האדם מחמת שהיה לו איזה תענוג גדול או שנתבשר בשורה טובה והיה לו תענוג גדול מזה או שראה איזה דבר שיש לו תענוג גדול מדבר ההוא באה לו השמחה נמצא מצינו שהשמחה נמשכת מעולם התענוג שהוא רוחני בלי מושג והוא עליון עד מאוד הנק' קדש בלא ואו' ומשם נמשך במדריגת קדוש שהוא התפשטות הקודש בואו' ומשם יורד ממדריגה למדריגה עד שבא לאדם רוח הקודש והנה אי' בזוהר על פסוק מה יש

לך בבית שאין השראת השכינה והברכה שורה אלא על איזה דבר שיהיה כלי המקבל ההשפעה ההוא ואמרו רצה הקב"ה לזכות את ישראל הרבה להם כו' ר"ל כי המצות בעצם הם תרי"ג אבל כאשר מקיים האדם בכל דרכיך דעהו יכול לקיים הרבה פעמי' תרי"ג עד קץ כי כל מעשיו הם לש"ש נמצא קיים בכל עת ורגע מצות בוראו ית' שמו כמו שאמרו על הלל הזקן על אכילתו הי' אומר גמול חסד עם אכסניא כו' וז"ש לפיכך הרבה להם תורה ומצוה כי בדבר שאין בו קצבה נופל בו לשון ריבוי משא"כ אם הם כ"א תרי"ג מה שייך לומר הרבה להם וכי בשביל שהם תרי"ג קרא אותן מרובין אבל לפי הנ"ל א"ש כי המקיים בכל דרכיך דעהו אין קץ למצוותיו כנ"ל ומ"ש לזכות את ישראל ר"ל בעשייתן לש"ש הם מזדככים החומרים שלהם ויהיה יכולים להתדבק ולהתחבר בקדושה כי מצוה הוא לשון צוותא והתחברות וא"ל שלזה רמזו ואמרו מצוה גוררת מצוה פי' בעשותו המצוה גוררת וגורמת התחברות והתדבקות כנ"ל ועבירה גוררת עבירה כי עבירה לשון פירוד מבוראו ח"ו.

ונחזור לענין שבלתי אפשר להמשיך ההשפעה מלמעלה אם לא ע"י כלי המקבל וצ"ל הטעם למה הוא כך מפני שהקדושה העליונה בהירה ומאירה מאוד וא"א לסובלה וע"י עשיות המצות שהוא כלי המקבל מתלבשות בתוכה האור העליון ויוכל האדם לסובלו ולקבלו כדמיון אור השמש ששמו הבורא ית' בתוך נרתקו בכדי שיוכלו ברואי עולם לסובלו וא"ל שזהו רמז הפסוק וסוכה היה לצל יומם אם הוא מדבר במקיימי מצות סוכה אז הוא כפשוטו וסוכה מצות הסוכה תהיה להם למגן ולצל המציל מפני האור העליון שיוכלו לקבלו כנ"ל שהיה להם מהמצוה הזאת כנרתיק וצל בכדי שיוכלו לסבול האור וז"ש יומם כידוע שהחסד המתפשט ומשפיע נק' יומם כמו יומם יצוה ה' חסדו ויהיה להם הסוכה לצל ולקבל בתוכו ההשפעה ואם הוא מדבר באותן השמחים בשמחת ב"ה יהיה פירושו כך וסוכה ר"ל רוח הקודש הנק' סכיי' תהיה להם מחמת שעשו מתחלה צל ונרתק להשתלשל בתוכו קודש העליון שהוא העולם התענוג בתוך השמחה של מצוה שהוא קודש המתפשט אשר משם שואבים רוה"ק מעילא לתתא ע"י וא"ו המתארך שהוא חסד המתפשט עם כולם יומם דכולהו וזהו שסיים מחורב למחסה ולמסתור מזרם וממטר ר"ל שהוא כלול מכל הו"ק שהם כלולים מחו"ג שהם אש ומים לשון חורב ומטר כי כן גם הצל אשר עשו שהוא השמחה של מצוה היתה ג"כ כלולה מאהבה ויראה הנק' חו"ג ע"כ היה להם למחסה ג"כ מחורב מזרם וממטר כי ידוע שיש שני מיני יצה"ר המחטיא את האדם ח"ו א' המבטלו מלקיים מצות עשה הוא דמיון המים שטבעם קר ולח כך הוא נותן באדם קרירות וחולשת וכבידות הגוף ועצלות שהיה נמנע מלקיים

מצות בוראו והיצה"ר הב' הוא המחמם ומלהב את האדם ר"ל דמיון האש לעבור על ל"ת וז"ש כי בעשותם כל אלה דהיינו שיעשו המצוה בשלימות בדחילו ורחימו שהם חו"ג ויגרמו בזה להמשיך החסד העליון שהוא יומם כלול מחו"ג שהם כל הו"ק כנ"ל. וישאבו רוה"ק שהוא הסוכה תהי' להם למחסה ולמסתור מב' מיני היצה"ר הנק' חורב ומטר שהם אש ומים כנ"ל:

פרק קלד

בפ' טוב שם משמן טוב. י"ל ע"פ שארז"ל לא כשאני נכתב אני נקרא, נכתב אני בהוי' ונק' אני באדני, וי"ל טעם לזה למה נקרא באדנות, וי"ל כי ידוע כי שם אדני היא מדת המלכות והנה אין מלך בלא עם ואין אדון בלא עבדים נמצא ששם אדני הוא נקרא מחמת שאנחנו עמו ועבדיו והואיל שנק' שם אדני מצדנו לכן הורשה לנו לקרוא שם אדני וכמו כן שארי כנוים מטעם הנ"ל אבל שם הוי' הוא שם בעצם המהווה כל הויות אשר קודם בריאות העולם היה הוא ושמו מיוחד בכתר לכן אינו נק' ככתיבתו והנה נקדים לה מ"ש במדרש על הפסוק ביום השמיני עצרת תהיה לכם משל למלך שעשה סעודה לכל בני המדינה ז' ימים והיה לו בת יחידה וחביבה ואמרה למלך לכולם עשית סעודה ונהנו ממך כו' אמר לה המלך חייך כו' ואמר המלך לעבדיו עשו לי ולבתי סעודה קטנה כו' גם אמרו במדרש טוב מלא כף נחת ממלא חפנים עמל כף נחת זה שמיני עצרת ממלא חפנים עמל אלו ז' ימי החג והנה יש לתמוה למה קורא אותן חפנים עמל הלא ימים קדושים הם הניתנים לישראל לשמוח בהן כמ"ש זמן שמחתינו וגם י"ל למה אמר עשו סעודה קטנה וכי כלום חסר בבית המלך מכ"ש אם היה עושה בשביל בתו האהובה סעודה גדולה היתה נהנה יותר ויותר הנה כפי פשוטו הוא כידוע מאמרם ז"ל ע"פ הן עם לבדד ישכון ובגוים וגו' כשהחומות שמחים ישראל שמחים עמהם ואינו מתחשב להם וכשישראל שמחים הם לבדם שמחים כי הנה ידוע שכל עניני מצות החג כמו ע' פרים וניסוך המים הם מרומזים נגד ע' אומות כמ"ש בזוהר על הפסוק מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה שלא יקטרגו ויפרידו הדביקות והאהבה שבין ישראל לאביהן שבשמים לכך ישראל עושין מצות חג הקדוש ומשפיעין לע' אומות כנ"ל והנה הגם שישראל משפיעין לאו"ה מ"מ השמחה גדולה היא לישראל שכל האומות הם נכנעין וכפופין להשפעתן וכל הע' שרים שותין מתמצית א"י וממילא באה מתחלה לישראל השפעה גדולה עד אין קץ שהם נעשין צינור לכל העולם ולכן נקראו ימי שמחתינו הגם שמצוה לשמוח בכל הרגלים אך עתה השמחה יתירה ומכופלת א' בשביל השפעה הגדולה הבאה להם ועוד שכל האומות

נכנעין ת"י וכפופין להן אך עכ"ז מפני שהוצרכה לכל אלה לסתום פי המקטרגים נק' בערכם מלא חפנים עמל מפני שעדיין לא נתקיים בהן הברכה לבדד ישכון וזהו ובגוים לא יתחשב ובבוא החג הקדוש הזה ש"ע הם שמחו לבדם ואז השמחה שלימה בתכלית השלימות ומה המשיל שמחתה לסעודה קטנה לא שהסעודה שהיא ההשפעה והמזון העליון קטנה היא משל החג אדרבה השפעתה גדולה יותר מכל הז' ימים אלא נק' קטנה ע"ש ישראל המקבלים שהם דמיון בת האהובה כלומר ישראל נקראין קטנים כמ"ש כי קטן יעקב ונא' כי נער ישראל ואוהבהו ונמשיל משל מי שהוא בתכלית השפלות וקטנות והנה בפתע פתאום מינהו המלך לשררה גדולה ונשא את כסאו מעל כל שרים והנה לאיש כזה השמחה והתענוג רבה היא עליו מאוד מאוד עד אין קץ לשמחהו ממש מאשפה הרימו וגידלו על כל השרים ולא כן אם היה המלך מרומם ומגדל א' מהשרים על כולם לא היה לו השמחה גדולה כ"כ מפני שהוא כבר הורגל בגדלות והנמשל מובן שכך אמר הקב"ה עשו סעודה ר"ל השפעה רבה וגדולה שיהיו לבני שמחה ותענוג גדול כמו השמחה הבאה לקטן ושפל הערך בבוא גדולה פתאומית שאין שמחה בעולם יותר מזה וזהו כדי שאהיי אני ובתי וכו' כי לה' הישועה אם על עמך ברכתיך ומה גם כי ישראל בעצם הם קטנים שמקטינים א"ע וכתיב כמים פא"פ א"כ גם הקב"ה כביכול מצמצם שכינתו והשפעתו בתוכ' ויכולין לקבל השפע הרב והעצום משא"כ מי שהוא בגבהות וגדלות אינו נהנה מן הקדושה עליונה כנז' בדרושים הקודמים.

ונחזור לענין שכל עניני מצות החג היה להשפיע לע' אומות וגם הז' הקפות של ימי החג היה הקפה בלולב ובמיניו היה ג"כ רמז אל האו"ה הגם שד' מינים אלו מרומזים אל ד' אותיות הוי עכ"ז הם רק הארות משם וענפים מהאילן גופא כי שורשם הם צמחים שהם תחת המזלות כמשרז"ל אין לך כל עשב ועשב שאין לו מזל ברקיע המכה ואומר לו גדל וידוע שכוכבים ומזלות הם תחת ע' שרים והם ג"כ נקראין ענפי האילן כידוע מס"ה נמצא כי כל הקפות החג היה לתועלת הע' שרים כי הם שורשן ולכן הם גדילין וצומחין ע"י הכוכבים ומזלות ומ"ש המכה אותו ואומר לו גדל פי' כי כל דבר ודבר התחתון יש לו חשק ותאוה לעלות ולהתדבק בשורשו העליון והנה בהראות הכוכב או המזל באיזה שעות ידועים לתועלת הצומח ובהראותו אל הצומח רוצה הצומח וחושק להתדבק בו לעלות לשרשו ובה הוא גדול והולך והרי הוא כמכה אותו ואומר לו גדל אבל בש"ע שההקפות בשביל תועלת ישראל שהם אחוזים ומשורשים בגוף האילן שהם שמות הויה בעצם לכן ההקפות של ש"ע בס"ת עצמו שהוא עצרת תהיה לכם לכם דייקא ולא לאו"ה שאן להם אחיזה בזה החג כלל ועיקר ומה שנק' זה החג שמיני וארז"ל

שמיני רגל בפ"ע ויותר עליון מהם וי"ל ע"פ מ"ש בזוהר ע"פ כולם בחכמה עשית כולם במחשבה אתברירא וכדי לקרב זה אל השכל נמשיל משל נאה למלך שעלה ברצונו לבנות לו בית הנה בתחלה היה הרצון סתום מאוד מאוד בלי שום דבר פרטי ואח"כ כאשר בא הרצון אל המחשבה נתגלה הרצון בכללות איך יהיה מדת ארכו ורחבו ומספר חדריו ופתחיו וחלונותיו בתכלית השלימות והנה הג' שיש בזה ג"כ פרטית רק מפני שהוא רק במחשבה נק' כללות וזהו כלל הראשון ואח"כ כאשר התחיל להכין צרכי הבית כמו עצים ואבנים ושיד ובע"מ זה נק' פרטים אבל עכ"ז בכל פרט ופרט יש ג"כ כלל קטן למשל כאשר התחל להכין עצים לצורך הבית עדיין לא היה הפרט שלם וכאשר הכין די סיפוקו נשלם הפרט וזהו כלל קטן שבפרט וזהו שאמרו כ"א כלול מי' כי הגם שהיא ספירה פרטית יש בה כללות וכאשר גמר כל הפרטות ובנה הבית וגמרו זהו נק' כללא בתראה וזה הכלל האחרון הוא העיקר כי הוא המלמד ומורה ומגלה סתימות הכלל הראשון וגם כל הפרטות בו בהתגלות וזהו כלל ופרט וכלל והנה בתחלה עלה ברצונו ית"ש ואח"כ במחשבה אתברירו בכלל ואח"כ ע"י הו"ק ו' ימי הבנין נעשה הכל בפרטיות ובשביעית נכללה ונתגלה כל הכלל של המחשבה קדומה וכל הפרטית כנודע ולכן הז' הוא קודש שבו נתגלה עולם התענוג נמצא בוודאי שעולם התענוג בעצמו שם יש יותר תענוג ושמחה שבו כללות הרצון העליון והוא הוא השמיני מפני שהוא העליון על השבעה כנ"ל [וא"ל שידוע כי חכמה נקרא שמן ואפשר שלכך נק' שמיני מלשון שמן והיו"ד יתירה מורה על החכמה הנק' יו"ד] ולכן נק' ש"ע כי עצרת היה מל' מעולם החכמה ממש שהוא השמיני כנ"ל והנה ידוע שהמלכות נק' שם וזהו טוב שם ר"ל מל' משמן ר"ל כאשר אבא יסד ברתא שהוא עולם הטוב והתענוג העליון אז טוב השם כנ"ל: